[illegible] CIALI[illegible]

SIVE,

IVRIS INTER

GENTES,

ET QVÆSTIONVM DE
EODEM EXPLICATIO.

Quâ
Quæ ad Pacem & Bellum inter diversos
Principes, aut Populos spectant, ex præcipu-
is Historico jure-peritis, exhibentur.

Opera R. Z.
Authoris Elementorum Iuris-prudentiæ.

OXONIÆ,
Excudebat H. Hall, Impensis Tho. [illegible]
M. DC. L.

Ad Lectorem.

Uthor Elementorum Jurisprudentiæ pro ratione Communionis, humanæ, Juris & Judicii fundamenta exhibere instituens; primùm pro Communione in genere, Juris & Judicii principia generalia: Deindè pro ea, quæ inter personas Privatas, nec non quæ Privatis cum Principibus intercedit; cum Privati, tum Publici Juris, & Judicii regulas tradidit. Posteà pro Communione speciali, utpote Sacra, quæ Religionem, & Pias causas, Militari quæ Militiam armatam & Civilem, Maritimam, quæ Navigationem, & Negotiationem, & Feudalem quæ fidelitatem, & Pacem respicit, Juris & Judicii Sacri, Militaris, Maritimi, & Feudalis descriptiones contexuit: Atque in prioribus ad Juris Civilis authoritates se astrinxit, ad postremam, scilicet Feudalem, Consuetudines Mediolanenses & Normanicas applicuit. Tandem ad Explicationem eorum quæ ad Communionem, quæ inter diversos Principes, aut Populos intercedit, conducunt, perrecturus, alios authores nimirum Historico-jure-peritos consulere necesse habuit. E quibus Albericum Gentilem, & Hugonem Grotium pro Coryphæis habendos duxit, utrumq; omnis generis eruditione insignem, quorum ille ad Juris, hic ad Rationis trutinam quæ tradit expendit. Alios etiam Authores pro subjectâ materiâ adhibuit, & propositis primùm quæ sunt minus dubitati juris, ea quæ videbantur juris controversi ad quæstiones redegit. In quibus à statuendo quicquam pro suâ sententiâ abstinuit; Consultiùs Academiæ Socraticæ institutum imitari ratus, quæ post causas, & rationes allatas, & quid in unaquaq; parte dici possit expositum, Audientium judicium integrum atque liberum reliquit. Hæc qualiacunq; sunt, Divina favente Clementia, pro Muneris quod aliquandiu in Academia sustinuit officio in Juventutis studiosæ gratiam otio non alias fælici composuit. Quæ si aliis in usum, nec sibi in præjudicium cedant, quod in voto habuit, consequetur.

Cum Errata quamplura, exemplaris minus accurati, & Authoris absentiæ occasione contigerint; Lector rogatur, ut minutiora, pro suo judicio, alia prout animadversum est, emendare non gravetur.

PAg. 4. lin. 14. *Cognitionibus, Cognationibus.* p. 13. l. 19. *Arabianum, Ambianum.* p. 15. l. 16. *decrevimus*, add. *non tribueret.* p. 19. l. 4. *Legales, Legatos.* p. 25. l. 11. *& amic. ei amic.* p. 26. l. 9. *civili*, add. *debetur.* l. 21. *aridè, avide.* p. 27. l. 12. *Toluminus, Tolumnius.* l. 26. *Amius, Anius.* p. 28. l. 3. *luxus via, luxuria.* p. 41. l. 11. *Penes quos, Apud eos.* l. 12. *de quibus, de iis.* p. 47. l. 20. *agere*, add. *solet.* p. 60. l. 14. *subeunt, subsunt.* p. 65. l. 31. *posse, possit.* p. 67. l. 20. *sic, sicut.* p. 71. l. 3. *Manenius, Mancinus.* l. 9. *Ei, cum.* p. 75. l. 24. *Pistrato, Pisistrato.* p. 77. l. 4. *vivus, avus.* l. 33. *Pierno, Picerno.* p. 79. l. 31. *Baleatium, Galeatium.* l. 33. *Articam, Arsicam. Prionto, privato.* p. 83. l. 4. *unde, ut.* p. 91. l. 12. *asserunt, asserit.* l. 29. *Stoicorum*, add. *nomine.* p. 100. l. 28. *iniit*, add. *Gentilis.* p. 114. l. 19. *motu, modo.* p. 117. l. 26. *ostendisse, obtendisse.* p. 128. l. 32. *Amicam, Atticam.* p. 130. l. 28. *obnoxium, obnoxius.* p. 131. l. 32. *subdito, subditis.* p. 134. l. 21. *Eorum, Ejus.* p. 153. l. 33. *in frænum, infrænem.* p. 136. l. 12. *non impediunt, nihil impedit.* p. 156. l. 5. *An in Castra, Quæstio tota delenda.* p. 172. l. 6. *pro Rege*, add. *Hispaniæ.* l. 8. *missus est, missus esset.*

PARS

PARS PRIMA.

PARS SECUNDA.

SECT. I.

S E C T. II.

De Quæstionibus Status, inter eos quibuscum Pax est. 57

Quæst.

16. *Cujus*

SECT. III.

De Quæstionibus Dominii inter eos quibuscum Pax est.

Quæst.

SECT. IV.

De Quæstonibus Debiti inter eos quibuscum Pax est. 86

Quæst.

23. *An*

Sect. V.

De Quæstionibus Delicti inter eos quibuscum Pax est.

Quæst.

6. *Utrum*

SECT. VI.

De Quæstionibus Belli.

SECT. VII.

De Quæstionibus Status inter eos quibuscum Bellum. 120

3. *An*

SECT. VIII.

De Quæstionibus Dominii inter eos quibuscum Bellum est.

Quæst.

SECT. IX.

De Quæstionibus Debiti inter eos quibuscum Bellum est. 146

46. *Utrum*

Sect. X.

De Quæstionibus Delicti inter eos quibuscum Bellum est. 183

11. *An*

DE

DE IVRE INTER GENTES, ET DE IVRE PACIS.

PARS PRIMA.

SECT. I.

Jus inter Gentes est, quod in communione inter diversos principes, vel populos, penes quos est imperium, usurpatur. Quod scilicet, Moribus rationi congruis inter Gentes plerasque receptum est, & id in quod gentes singulæ inter se consentiunt, & observatur inter eas quibuscum Pax est, & inter eos quibuscum Bellum. Pax est inter diversos Principes, vel populos justa Concordia, ex qua alii cum aliis securè agunt, ejusque jus, Statum, Dominium, Debitum & Delictum inter eos quibuscum Pax est, respicit.

1.
Uod naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peræque custoditur, vocaturq; jus gentium, quasi quo jure omnes gentes utuntur, inquit Gaius Jurisconsultus, estque primum, quo singularum gentium populi communiter, inter se utuntur; utpote cum apud singulos Homines alii liberi, alii servi; res aliæ commnnes, aliæ in privato dominio; personæ alii ex contractibus, alii ex delictis obligati censentur. Deinde quod inter Principes, vel populos diversarum gentium communiter intercedit, cum ex hoc jure, uti refert

etiam Jurisconsultus, Gentes discretæ sunt, regna condita, commercia instituta, & deniq; bella introducta. Quod est posterioris generis, Jus inter gentes placet appellare, quod apud Romanos, speciali nomine, Jus Fœciale; ab Æquicolis, antiqua gente traditum, vocabatur; ejusq; juris cognitionem, Cicero præstabilem scientiam dixit, quæ in conditionibus Regum, populorum, exterarumq; nationum, in omni deniq; jure Pacis, & Belli versatur. Collegium enim Fœcialium, ut tradit Dionysius Halicarnassensis, à Numa Pompilio institutum est, & eorum officio demandatum est, ut de Pactionibus, fœderibus, de injuriis sociis, aliisq; illatis cognoscerent, de Legatis mittendis, de rebus reposcendis, de Amicitia renuntianda, de Bello indicendo consulerent, & quod decretum esset, pro officio exeequerentur. De hoc jure libri qui conscripti sunt interierunt, Ejus tamen vestigia, ex libris sacris, ex pandectis, & codice Juris Romani, ex authoribus Græcis, Latinis aliisq; (quorum sententiæ, & testimonia, quid secundum naturalem rationem, gentium moribus, circa res hujusmodi receptum fuerit, suffragantur) deprehendi possunt, quia cum multi diversis temporibus, ac locis idem affirmant, id ad causam universalem referri debeat, quæ alia esse non potest quam recta conclusio ex naturæ principiis proveniens, aut communis aliquis consensus, è quibus illa jus Naturæ indicat, hic jus gentium. Deinde præter mores communes pro jure etiam inter Gentes habendum est, in quod gentes singulæ cum singulis inter se consentiunt, utpote per pacta, conventiones & Fœdera, cum communis reipub: sponsio Legem constituat, & populi universi, non minùs quam singuli suo consensu obligentur.

2 Deinde hoc jus inter gentes, obtinet inter eas gentes, aut populos, penes quos est Imperium, vel universalis & summa potestas de iis quæ ad communionem inter gentes cum in pace, tum in bello spectant, decernendi; quia hujusmodi imperio, singulæ personæ, familiæ, & gentes in unum corpus rediguntur, unde omnes idem velle & facere intelliguntur. Multi vero, seu plures homines extra imperium, quorum unusquisq; habet propriam voluntatem, non ut populus, sed ut personæ singulæ agunt, ita ut quot sint homines, tot sint actiones, atq; aliquis in illa multitudine existens, si iis quæ facta sunt, non consenserit, neq; opem tulerit, non fecisse censendus est.

3 Pax est, uti tradit Augustinus, ordinata concordia, quod intelligi

telligi poteſt, de Pace in genere, cujus ſpecies alii accuratius diſtinguunt, prout ordo ſuperiores reſpicit, vel æquales; prioris generis habentur Pax Moralis, cum hominis affectus, cum ratione domeſtica, cum membra familiæ, cum Capite, vel Patre familias: & Civilis, cum ſubditi cum Principe conſentiunt. Poſterioris generis ſunt vicini cum vicino, Civitatis cum Civitate, Regni cum regno concordia. Pacis cujuſq; cauſa, & comes eſt Juſtitia, ita Regius Propheta, de Beato ſæculo. Miſericordia, inquit, & veritas in unum coierunt, Juſtitia & Pax ſe invicem deoſculatæ ſunt; effectus Pacis ſunt, ut alii cum aliis ſecurè agant, & ut cuiq; liberum ſit ſuo jure, ſine moleſtia aut impedimento uti, unde à Cicerone Pax definitur, libera tranquillitas, & inter Numina quæ Romæ colebantur, poſt concordiam, & Pacem quies celebrabatur, in eo quod poetæ fingebant aureo ſæculo, univerſi generis humani conditio pacis compos ferebatur, quod tum omnes homines juſti, & innocentes habebantur, cum, ut Arnobius tradit, ſi omnes nationes rationis decretis pacificis auſcultarent univerſus orbis in tranquillitate degeret. Poſtquam verò ex prava ratione, & perverſis moribus, alii erga alios male affecti ſunt, & qui ſuperiorem non agnoſcunt, non habent à quo cohibeantur, evenit, ut pax inter eos principes, aut populos duntaxat interveniat, qui à moleſtiis, & injuriis abhorrentes in concordiam juſtitiæ congruam quaſi ſpeciali quadam propenſione, coaluerunt.

Vid 1. D. de Iuſtit. & jure. l. 9. l. 5 Deod. Dionyſ Halicarn. l. 2, Roſin. lib. 3. c. 21. Bodinus lib. 5. cap ult. Gentil. lib. 1. cap. 1. Grotium in Prolegom. 2. Bodinum lib. 1. cap. 1. Hobbium de Cive cap. 6. 3. Conradum Brunum de ſeditioſis. l. 1. c 2. §. 8.

SECT. II.

De ſtatu inter eos quibuſcum Pax eſt.

Status inter eos quibuſcum Pax eſt, eſt conditio eorum inter ſe, & cum aliis, conditio inter ſe eſt quâ Civili imperio ſubjiciuntur, quale eſt Paternum, Regium, & Populare; Conditio cum aliis eſt, ex qua alii Amici vel ſocii habentur.

1. AD Communionem inter Gentes pertinet, primum ſtatus, vel conditio populorum inter ſe, quæ ab ordine, & regimi-

ne pendet,& quatenus sponte, & inter volentes existit, Imperium civile appellari potest, quale fuit primum Parentum imperium, quod ex procreatione liberorum,& propagatione familiarum processit,quod pleno jure competebat Patri-familias, ad procurandum ea,quæ ad sui,& familiæ utilitatem conducebāt. Deinde cum ex numerosa prolis propagatione gentes existerent, & primoribus in descendentes potestas competeret,(nam appellatione parentum, etiam avus,& proavus & deinceps omnes ascendentes continentur.) evenit, ut in gentes integras hujusmodi imperium diffunderetur, unde ut in sacris literis plurium familiarum primores Patriarchæ, ita in jure Civili,Principes familiarum insigniuntur,Hoc regimen in rebus civilibus à primævis parentibus usque ad Nimrodi tempora, quemadmodum potestatem in rebus sacris veteris Testamenti,apud Patriarchas,seu Capita familiarum in suis cognitionibus, ante & post diluvium usque ad Mosen permansisse Theologi tradunt.

2. Regium imperium, est potestas unius in populum quæ aliquando absoluta erat,quam Aristoteles Παμβασιλείαν vocat, cum unus ad utilitatem communem,omnia ex voluntate agere, & imperare potuit, nec cuiquam rationem reddere tenebatur, unde ut αὐτοκράτωρ,sive in se sufficiens,ita & ἀνυπεύθυνος, id est, nullius authoritati obnoxius dicebatur, cujusmodi imperium ad exemplum Paterni institutum tradit. De quo etiam Justinus,Principio,inquit, rerum,Gentium,nationumque imperium penes Reges erat,quos ad fastigium hujusmodi majestatis,non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat, populus nullis legibus tenebatur, arbitria principum pro legibus erant, intra suam cuique patriam regna finiebantur. Et de regimine Romano, Pomponius Jureconsultus,initio quidem nostræ civitatis populus sine Lege certa sive jure certo primum agebat,omniaque manu à Regibus gubernabantur. Deinde potestas Regia erat alia legibus conformis,quale imperium erat quod Aristoteles Heroicum appellat; alia etiam magistratibus obnoxia,veluti Regum Lacedæmoniorum, Ephoris; alia tempore vitæ, ut primorum Regum Romanorum, terminabatur.

3 Tertiò,Populare imperium est ubi populus, à Principis cujusque authoritate liber,& immunis, universam potestatem penes se,retinet,quemadmodum exactis regibus,erat penes populum Romanum

manum, & vel paucis virtute præcellentibus qui optimates dicuntur conceditur, quæ ſpecies imperii Ariſtocratia dicitur;vel ab univerſis omnium ſcil: vel majoris partis ſuffragiis, exercetur, quæ ſpecies Democratia appellatur. Denique principes, & populi penes quos eſt imperium, alii majores, & potentiores ſunt, quorum copiæ latius diffunduntur, aliæ minores, & imbecilliores, quorum vires anguſtioribus finibus includuntur.

Secundo, ſtatus vel conditio Principum, vel populorum cum aliis in pace, eſt ex qua Amici aut Socii habentur. Nam quemadmodum de privatis tradit Jureconſultus, Amicos eſſe, accipiendos, quibuſcum ſunt jura honeſtis familiaritatis rationibus quæſita, ita inter diverſos Principes, vel Populos ratione ejuſdem Originis, Vicinitatis regionum, communis linguæ, benefaciendi ſibi invicem opportunitatis, & ſimilium, cum aliis, præ aliis familiarius agitur,unde ex amicitia competit jus Hoſpitii, & Commercii; ita Pomponius Jureconſultus ait, Gentes eſſe cum quibus neque Amicitiam, neque Hoſpitium habemus, & Solebant Romani aliquos pro beneficio hoſpitio donare, ita cum Legati eorum qui craterem aureum donum Apollini Delphos ferebant, à piratis intercepti Liparas devecti eſſent,ubi partam prædam dividere mos erat, & Timaſitheus qui eo anno in ſummo magiſtratu erat, Legatos in publicum hoſpitium adductos, cum præſidio navium Delphos proſequutus, domum inde ſoſpites reſtituiſſet. Hoſpitium cum eo ex Senatuſconſulto factum eſt, donáque ei publicè data. Ad Commercium ſpectat quod Arco in Concilio Ætolorum, pro Amicitiâ cum Perſeo Macedoniæ rege habenda diſſeruit, Opportuni,inquit propin quitate Macedoniæ ſumus Commercium juris præbendi,repetendíque ſit, ne interdictione finium noſtrorum, nos quoque regno, id eſt Macedonia arceamus. Quod & fuiſiùs Bodinus explicat, ut liceat, in aliorum fines ire, agere, negotiari, res rationéſque contrahere, & liberam mercaturam quarundam rerum, aut omnium ultro citroque exercere. Cùm, uti Proculus ait, Alii apud nos libertatem ſuam, atque Dominium rerum ſuarum, æquè atque apud ſe retineant, & eadem nobis apud eos contingant.

5 Deinde, ſicut inter privatos, veluti inter ejuſdem familiæ conſortes, & cohæredes, ſocietas habetur,ex qua Lucri & Damni communis participes ad ſe invicem juvandum ſunt aſtricti, ita: inter diverſos

versos Principes, vel populos ad sustinendum securitatem communem, & ad arcendum impendens periculum, quod ad omnes ejusdem Agnationis, Religionis, Conditionis, &c. pertinere potest, arctius societatis vinculum intercedit, ex quo invicem vires, & auxilia conferre parati sunt, cum,ut Annibal in Concilio Antiochi, communis utilitas Societatis maximum sit vinculum; itaque cum Philippus Macedoniæ Rex Atheniensibus bellum intulit, Thebani ultro se junxere, Athenienses vero Legationibus totam Græciam fatigabant, inquit Curtius, communem hostem communibus viribus submovendum existimantes, ita etiam Campani pro Sidicinis, contra Samnites, inquiunt, Pugnavimus,verbo pro Sidicinis,re pro nobis cum videremus finitimum populum, nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagrassent vicini, incendium illud ad nos trajecturum esse. Romani reges exteros cum quibus pacem colebant, & præclarè de ipsis meritos, pro honore, Amicos, & Socios compellabant. Ita,Cognitis Ptolomæi, in bello contra Tacfarinatem studiis,repetitus à Tiberio vetustus mos est (inquit Tacitus) missusque unus è Senatoribus, qui scipionem eburneum, togam pictam antiqua Patrum munera daret, Regémque, & Amicum, & Socium appellaret. Cùm verò Vermina, filius Syphacis, qui auxilium Carthaginiensibus præbuisset, à Senatu Romano peteret, ut Rex, Sociúsque, & Amicus appellaretur, responsum est, Patrem ejus sine causa, ex amico & socio hostem repente populi Romani factum, & ipsum,in bello lacessente Romanos adolescentiæ rudimentum posuisse, itaque pacem illi prius petendam, quam ut Rex, Amicus, Sociúsque appellaretur, ejus nominis honorem,pro magnis erga Rempublicam meritis dari.

Vid. 1 *Bodinum, lib* 1. *cap* 4. *Lambard. Archion, c.* 1. *D Prideaux Intro ud. ad Hystoriam Monarch.* 1 *Bucanum Loc Commun.* 42. § 6 2 *Aristot. Politic. lib.* 3 *cap* 11 *Iustinum lib.* 1. *in princip.* 3 *Aristot. polit. lib.* 3. *c* 5. & 10. *Bodinum lib* 2 *cap.* 1, 2, &c. 4 *Arnisæum de jure Magistratus, lib.* 1. *cap.* 4. § 4. *Gentilem lib.* 1. *cap.* 15. *lib.* 3. *cap* 8. 5 *Curtium lib* 1. &c.

SECT. III.

Sect: III.

De Dominio inter eos quibuscum Pax est.

Dominium inter diversos Principes, vel Populos quibuscum Pax intercedit, est, Jus quod in rebus, præcipuè territoriis, absque aliorum præjudicio seorsim obtinet, cujusmodi Jus vel Plenum, vel Hæreditarium, vel usu-fructuarium tantùm habetur.

1 AD Communionem in pace pertinet etiam Dominium, Jus scilicet, quod in rebus principibus, & populis absque aliorum injuria, aut damno competit, cujusmodi dominium in bonis mobilibus, iisdem modis plerumque, quibus inter privatos contingit. Nec multum dissimiles sunt modi, quibus etiam res immobiles, veluti urbes, & regiones in eorum dominium veniunt, quæ cum in iis imperium, vel potestas in personas exercetur, Territoria, & regna appellantur, & vel pleno jure, vel hæreditario, vel usufructuario tantum possidentur. Primum, à populis omnino, à principibus aliquando, regna vel territoria pleno jure habentur, ita Strabo tradit, Cytheram insulam Tænaro objacentem, fuisse Euriclis, Lacedæmoniorum principis; privato ipsius jure, & ejusmodi sunt quæ occupatione, & præscriptione acquiruntur, Donatione, & dispositione testamentaria, ad alios transferuntur; occupatio est eorum, quæ nullius fuerunt, quo modo Noachis filii, post diluvium, regiones sortitæ sunt, cum à Japheto, Shemo & Chamo regiones separatæ sunt, per terras eorum, quæque gens secundum familias, in gentes suas. Eodem pertinet, quod in posterioribus sæculis loca inculta, insulæ in mari, & partes maris in proprium dominium occupatione devenerunt. Occupationi accedit præscriptio, cum Regiones, quæ alicujus fuerunt, ab ipso derelictæ ab alio longa possessione acquiruntur, ita Jephtes Regi Ammonitarum, vendicanti terras inter Annonem & Jabocum, ab Arabum deserto ad Jordanem sitas, annorum trecentorum possessionem objecit, & ab ipso quæsivit, cur ipse, ejúsque majores, tanto tempore cessavissent. Ad donationem spectat quod Rex Solomon Hiramo, Regi Phœnicum urbes viginti dedit, Agamemnon apud Homerum, se

septem

ſeptem urbes Achilli daturum pollicetur, Rex Anaxagoras M... lampodi duas regni partes dono dedit; Teſtamentaria diſpoſitione, Abrahamus ſtatuit, ſi ſine liberis deceſſiſſet, res ſuas Eliezero Oeconomo relinquere, Moloſſus nothus ex judicio Pyrrhi liberos legitimos non habentis, in Regno Epiri ſucceſſit, Mithridates apud Juſtinum ait, Paphlagoniam non vi & armis, ſed adoptione teſtamentaria patri ſuo obveniſſe. Attalus Rex Aſiæ minoris, & Nicomedes Rex Bithiniæ populum Romanum hæredem fecerunt, Lybiæ pars Cyrenaica, eidem populo ab Apione rege teſtamento relicta, & Regnum Ægypti teſtamento Regis Alexandrini ejuſdem populi Romani factum eſt.

2 Secundo, Hæreditario jure regna poſſidentur, ad quæ ex ſucceſſione jus competit, hujuſmodi ſucceſſio, vel antiquior eſt, in quo proximus ultimo defuncto reſpicitur, vel poſterior in qua etiam deſcendentium à primo Rege ratio habetur. In priore ex ſexu & ætate prælatio erat, ita Herodotus, Mos, inquit, eſt omnium populorum, ut natu maximus imperium habeat, & apud Juſtinum, Artabazanus natu maximus, ætatis privilegio regnum vendicabat, quod & ordo naſcendi, & ipſa natura gentibus dedit; niſi major natu eſſet illegitimus, quo in caſu Macedones Demetrio minori, potius quam Perſeo majori regnum deberi cenſuerunt. Deficientibus filiis ſuccedebant filiæ, ita Juſtinus dixit Medorum imperium ad filiam pertinuiſſe, quod Aſtyagi nullum virilis ſexus genus erat, & Cyrus aiebat Mediam filiæ ſuæ deberi, quod ipſi filius mas legitimus non erat, Quod ſi defuncto Regi nec filii, nec filiæ ſupererant, frater ad ſucceſſionem admittebatur; ita cum Polydectes Lacedemoniorum Rex, ſine liberis deceſſiſſet, Lycurgus frater, aliquandiu regnum adeptus eſt. Succeſſio in qua etiam deſcendentium à primo Rege habetur ratio, Linealis dicitur, & à linea recta ad collaterales tranſit; Linea recta eſt, liberorum, nepotum, & pronepotum, &c. Linea collateralis eſt fratrum, patruorum, avunculorum, & ſic deinceps, in utriſque quot perſonæ ſunt, ſi deſcendentes habuerint, tot lineæ poſſunt exiſtere. E quibus propior excludit remotiores; propioribus deficientibus, etiam remotiſſimæ admittuntur. Eſtque hæc ſucceſſio linealis, vel agnatica, qua ſoli mares ſuccedunt, & jus ad mares tranſmittunt, quod in regno Francico obtinere dicitur; vel cognatica, quâ & mares, & fœminæ admittuntur, habito

habito in quolibet gradu respectu primo sexus masculini, deinde majoris ætatis, ita ut ob sexum, vel ætatem nunquam de linea in lineam transeatur, & hujusmodi successio in plerisq; aliis Europæ regnis observatur. De hisce regnis aut partibus in præjudicium successorum,& populi,absq; eorum consensu alienatio, aut testamentaria dispositio non permittitur. Itaq; Angli,irritam habuerunt regni traditionem,quam Rex Johannes Pandolpho Pontificis Legato, inconsultis proceribus,fecerat,& Scoti imperium Anglicum, quod Johannes Balliolus invitis induxerat,non sustinuerunt, & Franciscus primus Rex Galliæ, qui captivus Carolo quinto provincias aliquot Burgundiæ cedere promiserat, cum,quamprimum ad terram appulerat,à Proregis Neapolitani comitatu, ad id præstandum requisitus fuit,respondit,necessarium sibi ad id subditorum Burgundiæ consensum adhiberi,quos in Comitiis contulere statuit. Idem statuitur de dispositione testamentaria,itaq; cum Philippus rex Macidoniæ,in animo haberet,Antigono fratris filio, excluso Perseo, qui eum ad Demetrium filium occidendum scelerate induxerat,regnum relinquere,ut consensum subditorum conciliaret,Macedoniæ urbes circumivit,principibusq;,Antigonum commendavit,& quamvis Carolus magnus,& Ludovicus pius de regnis testati legantur,id commendationis vim apud populum magis habuit, quam veræ dispositionis,atq; id de Carolo speciatim Ado memorat,voluisse eum testamentum suum à Francorum Optimatibus confirmari. Umbertus Princeps Delphinatus cum liberis destitueretur, principatum, post mortem,Regi Gallorum detulit,eâ lege, ut primogenitus Regis,Delphinus,perpetuo vocaretur, sed in id proceres regni prius consenserunt,qui Principatum in Galliæ Regis filium, potius quam in Pontificem Romanum (cui vendere decreverat) conferre persuaserunt.

3. Tertio,jure usufructuario tantum regna habentur, quæ Reges ad tempus vitæ duntaxat obtinent, quibusq; defunctis,alii,populi suffragiis,vel eorum qui à populo potestatem delegatam habent,promoventur,Tale fuit regnum post Romulum Numæ,Pompilii,Tulli Hostilii, & aliorum qui rei Romanæ fundamenta jecerunt,& post Augustum Cæsarem,Imperatorum in rerum magnitudine subsequentium.Tale habetur Imperium Germanicum,regnum Hungariæ,Bohemiæ,Poloniæ,Daniæ,& Sueciæ,ad quæ principes per

suffragia ad regale fastigium ascendere perhibentur, quorum plerique in admissione juramentum suscipiunt, regnorum conditiones deteriores non facere; aliqui etiam provincias, quæ abalienatæ sunt, repetere; itaq; cum Fredericus secundus Sardiniam, quam Romana Ecclesia sibi vendicarat, repeteret, eumque Pontifex juramenti de rebus Ecclesiæ defendendis præstiti, moneret, respondit, se prius jurasse ad res Imperii repetendas, è quibus cum Sardinia per injuriam ablata fuisset, priori juramento se fortius constringi, potioresq; ipsi esse debere partes imperii, quæ meliori jure instructæ erant, quam causam Romanæ Ecclesiæ. Etiamsi alii, hujusmodi juramenti minus memores videntur, ut Carolus quartus, qui regnum Arelatense in Gallos transtulit, Ludovicus Bavarus, qui Helvetios se à corpore Imperii sejungere permisit, & Rodulphus Habspurgensis, qui Cancellarium suum in Italiam misit, ut acceptâ pecunia, populos quoscunq; ab Imperio liberos, & immunes faceret, quo tempore Florentini sex mill ibus, Lucenses duodecem millibus nummorum libertatem redemerunt.

Vid. Grotium lib. 1. cap. 3, § 12, eundem lib 2 c. 3. § 7. cap. 4. § 2.
2. *Grotium lib. 2. cap 7 §. 12. 13, &c lib. 1 c. 7. § 12 Arnisæum lib. 3. c. 1, nu. 10.*
3. *Arnisæum lib. 3. cap. 1. nu. 11. 14. 15.*

Sect, IV.

De Debito inter eos quibuscum Pax est.

Debitum, sive Officium, inter eos quibuscum Pax est, est quod præstandum est, inter diversos Principes, vel populos quibuscum Pax intercedit, veluti jus Congressus, Legationis, Conventionis, & Fœderis Civilis, cui fides interponitur, vel jusjurandum solenne adhibetur.

1. INter ea, quæ in pace, inter diversos Principes, vel populos debentur, præcipuum est Jus Congressus, sive colloquii civilis, ex quo ipsi, vel eorum Delegati, inter se conveniendi & de negotiis tractandi cum dignitate, & securitate potestatem habent. Ad dignitatem conducit, primò 1. ut potentioribus ad colloquium adventantibus, alii principes, vel personæ illustres obviam procedant,

nam

nam hoc genus Officii, cum benevolentiæ, tum observantiæ indicium habet, itáque magnifica decreta, populi Atheniensis, super occursu, & acceptione Attali memorat Polybius, Senatus Romanus Legatos misit, qui quam longissimè occurrerent Galbæ ex Hispania venienti Romam, nempe Narbonam usque, qui ei verbis reipub, plurimam salutem dicerent, rogarentq; studiis universorum daret, ut quamprimùm àd urbem accederet, ita Cyrus, adventanti Cyaxari avunculo, assumptis quatuor nationum Equitibus obviam processit & Theodosius, Athanasio à Germanis pulso, ex urbe Constantinopoli longo itinere occurrit. Secundo ad dignitatem refertur, ut qui inferior est ad superiorem accedat, Cum Perseus, Philippi Macedoniæ Regis filius, cum Martio Consule Romano ad colloquium prope venisset, dirimente amne, (verba sunt Livii) paulisper internuntiando cunctatio fuit, uter priùs transgrederetur, aliquid Regii Majestati regiæ, aliquid Legati populi Romani nomini, præsertim cum Perseus petiisset colloquium, existimabant deberi, tunc joco Martius cunctantes movit, minor inquit ad majorem, (& quod Philippi ipsi nomen erat) filius ad patrem transeat (quibus verbis majestatem Romanam condiit privata comitate.) Facilè id persuasum Regi est. Ita Artabanus Rex Parthorum, qui unus prope triumphis Romanis defuerat, tantopere suspexit Romanum fastigium, ut Legatos ad Germanicum miserit, per quos, præter fœdus, & amicitiam pollicitus est, se daturũ honori ejus, ut ripam Euphratis ad ipsum accederet, & ex eadem ratione, Sleydanus refert, Franciscum primum Gallorum Regem, Carolo quinto Imperatori concessisse, ut ad aquas mortuas, colloquio destinatas primus appelleret, unde fastuosum habebatur Ariovisti ad Legatos Cæsaris responsum, si quid ipsi à Cæsare opus esset, se ad eum accessurum fuisse, si quid autem Cæsar à se vellet, ad ipsum veniret. Huic affine est, ut qui inferior est, superiorem conveniens pro honore prius equo descendat: ita Tiridates, Rex Armeniæ, cum venisset ad locum sui ipsius, & Corbulonis colloquio destinatum, viso Corbulone prior equo dissiluit. At Crassus re perdita cum equo descendisset, & ad Surenam tenderet, & Surenas, ut eum visit, irridens. Quid hoc dixerit? pedes it Romanus Imperator, & nos equo insidemus? Respondit Crassus, ex necessitate, sed tanquam ex dignitate, neuter, inquit, peccat, patrio uterque more congredientes. Nam Parthus, ut ait Tacitus, equitatu stat, Romanus

manus Legionum agminibus. Idem reſpicitur in exceptione ad epulandum. Nam cum Caius Cæſar, ab Auguſto in Syriam miſſus, cum Rege Parthorum coiiſſet, prior Parthus apud Romanum in ripa Romana, poſterior hic apud Regem in Hoſtili epulatus eſt. Tertio pro dignitate obſervatur, ut in congreſſu, qui inferior eſt apud ſuperiorem prius verba faciat, itaq; cum Antigonus æquum cenſeret Eumenem ſibi ut præſtantiori loqui, Eumenes animoſè reſpondit. Neminem me præſtantiorem judico, quoad fuerim Gladii dominus. Titus Quintius Conſul, uti refert Livius, ut ventum eſt ad colloquium cum Philippo Rege Macidoniæ, rogatu Regis dicere cœpit; unde liquet, cum Rex impetraret à Conſule, ut prior diceret, eum agnoviſſe, ſe ipſum, ut minorem, prius loqui debuiſſe. Et Sylla in Congreſſu ipſius, & Mithridatis diſertim Regi dixit, ſupplicantium eſſe, ut prius loquantur; victorum, ut taciti eorum preces excipiant. Deinde in congreſſibus & colloquiis permittendum, ut ſecuritati conſulatur, ne vel numerus comitum, vel opportunitas loci inſidiis occaſionem præbant, itaq; cum Perſeo, ad Martium tranſgredi placuiſſet, aliud, inquit Livius, deinde ambigebatur, cum quam multis tranſiret, Rex cum omni Equitatu tranſire eum æquum cenſebat, Legati vel cum tribus venire jubebant, vel ſi tantum agmen traduceret obſides daret, nihil fraudis fore in colloquio iſq; Hippiā, & Pantaucum Principes amicorum obſides dedit; Livius vero ait, non tam in pignus fidei obſides dati erant, quam ut appareret ſociis, nequaquam ex dignitate pari congredi Regem cum Legatis. Ad evitandum occaſione loci inſidias, aliquando è navi ex altera parte habetur colloquium, ita cum Philippus Rex Macedoniæ, & Titus Quintius Conſul Romanus, ad littus prope Nicæam, ad Colloquium conveniſſent, Romanus, uti refert Livius, ad extremum littus progreſſus, quum Rex in proram navis in anchoris ſtantis proveniſſet, Commodius, inquit, ſi in terram progrediaris, ex propinquo dicamus invicem, audiamuſq;, quumq; Rex id facturum ſe negaret, quem tandem, inquit Quintius, times? ad hæc ille regio animo, neminem equidem timeo præter Deos immortales, non autem ómnium credo fidei, quos circa te video, atque omnium minimè Ætolis, inter quos erat Phæneas eorum Prætor; illud quidem, ait, Romanus, par omnibus eſt periculum, qui ad colloquium congrediuntur, ut in nullo ſit fides, non tamen inquit Rex, par perfidiæ præmium eſt, ſi fraude agatur,

gatur, Philippus, & Phæneas, neque enim æquè difficulter Ætoli Prætorem alium, ac Macidones Regem in meum locum substituent. De congressu Edvardi quarti Regis Angliæ, & Ludovici undecimi Regis Galliæ, ita scribit Cominæus, cum locus colloqutioni idoneus circumspiciendus esset, ad eam rem conficiendam, se cum Boccagio à Rege missum, ab Anglis Hauardum & Chalonerum, cum fœciali, diligenter inspecta omni regione, & ora illa, quæ est ad Somiam flumen, visum esse opportunum locum Picennium oppidum, tribus infra Arabianum milliaribus, ibique placuisse efficiendum esse pontem, in quo Reges congrederentur, in medio ponte fiebant cancelli, mediocri altitudine, qualibus coerceri Leones solent, ejus foramina erant ea magnitudine, ut brachium aliquis latè insereret, supernè erat tota contabulata, pluviæ arcendæ causa, ita quidem amplè, ut utrinque duodecem consisterent, Illi cancelli complectebantur, utramque oram pontis, sic ut nullus transitus in alterutram partem pateret, Ad flumen solum erat una scapha, cum duobus vectoribus. Rebus ad colloquium paratis, postridiè eo veniunt ambo Reges, & Ludovicus prior, cum octingentis cataphractis, Edvardus autem cum omni exercitu, sed duodenos tantum singuli secum adducunt, & interea dum colloquuntur, ex ipsis quatuor erant destinati utrinque tanquam inspectores eorum, quæ utrinque gererentur cum rege præter alios aderant Johannes Borboniæ Dux, ejusque frater Cardinalis, posteaquam Edvardus eo venit, comitatus inter alios fratre Clarentiæ Duce, complectuntur se invicem valde amanter per foramina sæpimenti, & Ludovicus sermonem inchoans, Adventus inquit tuus Cognate mihi longè gratissimus, adeo quidem ut nullius hodiè principis conspectu,, & colloquio malim frui, eoque nomine gratias ago immortali Deo, cujus beneficio hic perpetuæ amicitiæ firmandæ convenimus, Ad ea cum Gallicè respondisset Edvardus, ejus Cancellarius sermonem excepit, & hujusmodi sunt quæ in congressibus principum, & eorum qui principum loco habentur observari solent.

5. Denique in congressibus & colloquiis eorum qui principum Delegati sunt, dignitatis eorum quorum personas sustinent ratio etiam habenda est, ex qua primum, alii alios præcedere, & superiori loco considere æquum censent, unde Mendoza Regis Hispani Legatus in Concilio Tridentino, cum indigne ferret, quod inter

ter Regios Legatos supremus locus ipsi non concederetur, dixit, se nolle qnidem anteire, sed nec cogi posse, ut Francorum Legatos sequeretur. Cum Sylla allatis tribus sedibus, unam Ariobarzani, alteram Orabazo Arsacis Regis Persarum Legato dedisset, tertiam, eamque mediam sibi sumpsisset, & inde Orabazum edentem mandata audisset. Arsaces Orabazum reversum necavit, quia Syllæ loco cesserat. Secundo pro Personarum præstantia ordo loquendi, & nationis sermo observatur, ut qui digniores sunt loquēdi vices sortiantur, ita in Concilio Ætolorum, uti refert Livius, etsi; primus erat locus Magnitudinis Romanæ, tamen permissu Legatorum Romanorum, Athenienses, & Macedones primo loco dixerunt, ipsi ultimo maluerunt, ut objectis respondere possent. Nationis proprio sermone uti, pro honore esse ostendit, quod refert Cicero sibi à Verre pro crimine objectum, quod in Senatu Græco, hoc est Syracusano, græcè verba fecisset, & de Augusto perhibetur, quod quanquam sermone Græco alioquin promptus, & facilis, non tamen usquequaque usus est, abstinuitque maximè in Senatu. Militem quoque græcè testimonium interrogatū, nisi Latinè, respondere vetuit. Itaque cum in congressu Legatorum Angliæ, & Hispaniæ, de sermone adhibendo quæstio haberetur, & Legatus Regis Hispaniæ, quasi dignitati Elizabethæ Reginæ Angliæ aliquid concessurus, Dalo Jurisconsulto ejus Legato, jocosè dixit, in lingua Gallica tractabimus, quia Domina vestra est Regina Galliæ; Dalus (quem Bodinus alicubi virum non minus scientia, quam honore egregium appellat) respondit, quasi parem honorem Regi Hispaniæ relaturus, immo inquit, si placet, in lingua Hebraica, quia Dominus vester est Rex Hierosolymarum. In his vero aliquando ad tollendam discordiam, consultius habetur, æqualitatem, vel modum aliquem medium adhibere, quemadmodum refert Cominæus, in colloquio in Ducis Mediolani palatio habita, ex altera parte Legatos Imperatoris, Regis Hispaniæ, & Principum Italiæ, ex altera parte Legatos Regis Galliæ collocatos, & Gannæum Jureconsultum à Rege Galliæ adjunctum, ut Latine verba faceret. Deinde duos scribas adhibitos, quorum alter Gallicè, alter Italicè, quæ dicebantur, scriptis mandaret.

6. Sicut in congressibus, & colloquiis, ita etiam in literis & scriptis inter Principes, pro dignitate personarum, debiti honoris observantia

obſetvantia exhibenda eſt, unde ſi quid circa titulos omiſſum ſit, pro vilipendio habetur, itaq; cum in Naumburgenſi conventu anno 1561. Pii Quinti Pontificis literæ, ad Auguſtum electorem Saxoniæ, & reliquos Proteſtantium Principes, per Legatos traditæ eſſent, cum hac inſcriptione, Dilecto filio, Nobili viro, N.N. Electori, Duci, Langravio &c. Cum pluſquã nobiles ſe exſtimarent, literas reſignare, aut aperire haud dignati ſunt, ſed eas clauſas, & ſeratas in hoſpitium Legatorum remiſerunt, ut Thuanus refert, & Guſtavus Adolphus Rex Sueciæ, cum ab Electoribus reſponſum prioribus ſuis literis accepiſſet, in quo titulus Regius omittebatur, alias ad eos literas dedit, in hunc ſenſum, Veſtrum ad literas noſtras ſuperiori anno reſponſum, accepimus, quod ut reſignaremus, etſi primo intuitu, vix in animmum inducere potuimus, propterea quod nobis titulum, à Deo ſolo, & majoribus noſtris acceptum, quemque viginti annos, valida manu nobis aſſeruimus, & porro uſq; ad extremum vitæ ſpiritum, conſtanter aſſerere decrevimus, tamen illud hac conditione reſeravimus, ne hujuſmodi in poſterum præjudiciis amicitia noſtra violetur. De quo Electores poſtea, ita ſe excuſant Sereniſſime Rex, etſi in literjs noſtris quoad titulum aliquid defuerit, id tua Majeſtas non ex animo alienato, & qui ipſius honori aliquid detrahere cupiat, ſed ex uſu & conſuetudine, quam etiam erga alios Reges obſervamus, profectum eſſe ſibi perſuadeat. Idem habetur, ſi Principes inferiores in literis, ſua nomina principum ſuperiorum nominibus præponant, Quod ejuſdem Regis Sueciæ ad eoſdem Electores aliis literis obſervatum, in quibus ſignificat ſe literas eorum accepiſſe, & ex inſcriptione convenienti agnoviſſe, illam meliori forma conceptam eſſe, quam in prioribus propter defectum Regii tituli, ſed poſtquam illas reſignaſſet, ſe non parum mirari, cur contra morem uſitatum, & ſtylum conſuetum in literis Electoralibus, non tantum ad ſe, ſed etiam ad alios Reges, ipſorum nomina præponerentur, quaſi data operâ ageretur, ut aliis ante regium ſuum nomen poſitis nominibus, ſuæ regiæ dignitati, atque eminentiæ aliquid derogaretur, ſe autem, quicquid in hac re quæſitum fuerit, id in eam partem interpretari, ac ſi erratum culpa amanuenſium admiſſum eſſet &c. Quod etiam conffirmat Adriani Pontificis ſatis elata ad Fredericum primum epiſtola, in qua ille, Miramur, inquit, quod Beato Petro, & Sacræ Romanæ Eccleſiæ, non tantam reverentiam,

rentiam, quantam debes impendis, cum in literis ad nos missis nomen tuum nostro præponis, in quo insolentiæ, ne dicam ignorantiæ notam incurris. Cui congruit, quod observatur in glossa, celebris, sed suspectæ Legis quæ incipit Inter claras, Cod: de summâ Trinitate, cujus inscriptio sic se habet, Gloriosissimo & Clementissimo filio Justiniano, Augusto, Johannes Episcopus urbis Romæ, ubi Accursius, Nota, inquit, olim Papam in Epistola, quod hodie non faceret. nomen imperatoris, suo nomini præponere.

Secundo, in Pace inter diversos Principes vel populos est Jus Legationis civilis, Legatio, quam Græci ἔκδημον πολιτείαν, sive externam administrationem vocant, est negotii publici, cum exteris per aliorum ministerium procuratio, Quæ propriè sic est cum ab iis procedit qui summum imperium obtinent, impropriè, & quasi, cum ab aliis proficiscitur; utpote à Coloniis, Municipiis, vel Provinciis Cujus generis sunt, ut plurimùm de quibus in titulis Juris civilis de Legationibus tractatur, Sed & in civilibus discordiis, ab una parte reipub. ad aliam, utpote à plebe quæ secesserat in Aventinum ad Patres, Legationes mitti dicuntur, & à primoribus partium ad primores, ut à Caio Manlio ad Martium Regem, à Bruto, & Cassio ad Antonium, & Lepidum Legati cum mandatis transiisse memorantur. Deinde Legationes aliæ Religiosæ, aliæ Officiosæ, aliæ Excubitoriæ, aliæ Necessariæ denominari possūt. 1° Religiosæ cum ad rem aliquam sacram peragendam legati mittuntur, ut cum post cladem acceptā ad Cannas, Fabius pictor Delphos missus est à Romanis ad sciscitandum oracula, quibus precibus, & supplicationibu sDeum placare possent, M. Pompeius Matho, & Quintus Catulus eodem missi sunt ad portandum dona ex præda ab Hasdrubale capta. 2° Legationes officiosæ sunt, quæ uti Tacitus, officii ergo instituuntur, utpote cum mittuntur, qui gratulari, dolere, atque id generis alia, peragere in mandatis habent, quæ ita verè dicūtur cum ab inferioribus ad superiores destinantur, Sic Officiosæ legationes ex omnibus Regionibus terræ adierunt Alexandrum: Cum vero à paribus ad pares mittuntur, Honorariæ, vel honoris ergo nominantur, In iis censentur, primum gratulatoriæ, quales fuerunt, de quibus Rhodii in Senatu Romano mentionem faciunt. Carthaginiensibus victis, Philippo, Antiocho superatis, cum Romam venimus vobis gratulatum ex Curia in Capitolium, ad Deos vestros dona ferentes

tes deducebamur, Ita cum Perses duxit uxorem filiam Seleuci, celebratæ sunt nuptiæ gratulationibus, donisque innumerabilium legatorum, & veluti auspicibus nobilissimis populis deductæ sunt, Ejusmodi sunt legationes principum quæ ad inaugurationes regum emittuntur, quas Pontifex Romanus adeo sibi ex officio debitas censet, ut Pontifex, uti Guicciardinus scribit indignatus sit Regi Catholico, quod sibi recens creato pro more majorum Legatos ad osculandos pedes non misisset. Secundò Officii vel Honoris causa habentur quæ consolatoriæ, quæ ad dolorẽ leniendum, vel dolorem testandum missæ sunt ut cum David legatos Ammoni Ammonitarum Regi, qui eum post mortem patris consolarentur, & Athenienses Ctesiphontem ad Cleopatram Philippi filiam ob excessum Alexandri Regis Molossorum ablegarunt, quæ nisi tempestivæ, ingratæ habentur, Quod testatur Tiberii Iliensibus responsum, Nam cum hi post mortem Drusi, serius ad eum consolandum se venisse dixissent, quasi jam obliterata doloris memoria aiebat, Se quoque earum vices dolere, quod egregium virum Hectorem amisissent. Tertio Huc etiam spectant quæ ad Benevolentiam ostendendam destinatæ sunt, ut cum Chosrois Persarum Regis Legatus, cum donis ad Justinianum Literas dedit, quæ hoc tantum loquebantur, Chosroem cupere fieri certiorem ut valeat Imperator, & cum Porus Rex Indicus per Legatos misit ad Augustum literas, quibus profitebatur, quamvis ipse esset Rex sexcentorum Regum, tamen ambire se amicitiam Cæsaris, paratumque dare illi transitum qucâunque voluerit, & ipsum re quacunque poterit, gratificari, &c. Hæ Legationes ad particulare aliquod, & certum negotium comparatæ sunt quemadmodum & aliæ ad petendum aliquid quod usui publico esse possit, ut cum Decemviri in Græciam à Romanis ad petendas Leges, quæ postea in Duodecem tabulas redigebantur, ablegati sunt Pub. Gabinius, Marcus Ottacilius, Lucius Valerius, restituto Capitolio Legati Erythras missi, qui carmina Sybillæ conquisita reportarent; Ptolomæus Philadelphus, ad Eleazarum summũ Pontificẽ Judæorum, ad petendũ Jus Judaicũ septuaginta sacrorũ librorum interpretibus usus est Legationes Ordinariæ, sive assiduæ, quæ & Excubitoriæ dici possunt, quæ non definitum, aut certum aliquod negotium, sed ad tempus obeuntur, quibus qui funguntur, vulgo Residentes appellantur,

quorum eſt, dum in legatione manent, omnia quæ è remittentis fuerint, tractare, agere, & prout imperatum fuerit expedire. Cujuſmodi legationes antiquis fuiſſe incognitas multi exiſtimant, ſpeciem vero aliquam ſimilem iis habent, quæ cum Proconſulibus in Provincias, & Imperatoribus in exteras regiones mittebantur. Legationes extraordinariæ ſunt, quæ prout res, & negotia publica requirunt, neceſſariæ habentur, in quibus de conventionibus, Fœderibus Civilibus, & ſimilibus tractatur.

3. Legationibus obeundis adhibentur, aliquando perſonæ ſingulæ, aliquando plures, pro conditione negotii, aut dignitate eorum ad quos mittuntur, Romanis in more erat unum Legatum mittere, ſed ipſum Senatorium, ad Reges appellandum, ſive agnoſcendum, eiſque munera deferendum. Ab aliis gentibus ad potentiores plures mitti conſueverunt, Demetrius queſtus eſt de Lacedæmoniis, quaſi ſpretus, quod unum duntaxat Legatum ad ſe miſiſſent, cui Spartanus, annon ſatis, ſi ad unum unus? Ad Alexandrum miſſi à nonnullis gentibus Legati centum, à Sambaſtis gente Indica quinquaginta, à Scythis viginti, ab Amphyctionibus Græciæ nomine viginti, Tigranes ſolitus adiri numeroſis Legationibus, deſpectâ paucitate militum Luculli, ſi, inquit, Legati, multi ſunt; ſi hoſtes oppidò pauciſſimi. Semper autem apud omnes gentes mos obtinuit, ut inter plures Legatos, unus legationis Princeps conſtitueretur, ita in legatione Philippi Regis ad Annibalem, Xenophanes, Ætolorum ad Romanos Phaneas; Romanorum in Græciam, & Macedoniam Appius Claudius. Ejus officium erat publicè mandata exponere, reſponſa accipere, & quicquid circa negotia mandata dicendum erat aliorum conſilio, & conſenſu dicere. Legatis accedunt Comites & familia; Comites ſunt honeſtioris conditionis perſonæ, quas Legatus ipſe aſciſcit, ut à Scipione Æmyliano ad Reges adeundos à ſenatu miſſo, amicus Lælius, & Panætius philoſophus; aliquando ab eo qui legationem mittit commendantur, ut ab Adriano ſecundo Pontifice Legatis ſuis comes additus Anaſtaſius homo literatus Bibliothecæ præpoſitus; aliquando, ii Comites adhibentur, qui ad conciliandam gratiam, apud eum cui legatio deſtinatur, idonei cenſentur, ut Armenii & Chaldæi, ei legato quem Cyrus miſit ad Indorum regem, In familia ſunt liberi, & ſervi quorum miniſterium legatis neceſſarium, aut utile.

4. Legatorum

4 Legatorum authoritas pendet à literis Commendatitiis & Mandatis, Literæ commendatitiæ, quæ vulgo Credētiæ, sive Fidei dicuntur quibus legationum authores testantur, iis ad quos legationes destinantur, legales à se missos, & quod legatorum nomine egerint, se ratum habituros Mandatum est de negotio gerendo voluntatis ejus qui legationem mittit expositio, estque vel apertum, quod ita præscribitur, ut si opus est, ad dubitationem tollendam, apud eos quibus legatio missa est, proferri potest, eoq; potestas vel addefinitū aliquod negotium concessa, vel libera potestas permissa, ut legatus quod reipublicæ expedire videbitur, agere possit, ita olim Phaneas, & Damocles ab Ætolis ad Romanos missi, ea potestate, ut quod ad bonum Publicum faceret, de eo bona fide liberè statuerent, ita Carolus Dux Burgundiæ, uti refert Cominæus, legatis suis liberam potestatem fecit, subscriptione nominis chartæ vacuæ, ut quid è re videretur, agerent, & inscriptione authoritatis suæ, si opus esset apud Ludovicum undecimum Galliæ Regem, confirmatam ostenderent: Mandata arcana sunt quibus modus & fines tractandi secretò legatis præscribuntur, quandoque quibus aliud quam quod in publicis mandatis continetur, præcipitur, ita à Senatu Romano legati alio prætextu missi, occultè ad dissipandum corpus Achæorum in mandatis habuerunt, talia in Pugillaribus exarata, & obsignata Gordianus senior misit Vitaliano, iisque similia fuere quæ Hamilicar, cum classe in Siciliam navigaret, signata dedit navium gubernatoribus, addito ne quis legeret, nisi vi tempestatis à cursu navis prætoriæ, abductus fuerit, His similia, Cajus Marius Consul bello Cimbrico, & Teutonico excogitavit cum ad excutiendam Gallorum, & Ligurum fidem, literas eis misit, quarum pars prior iis præcipiebat, ne posteriores, quæ præsignatæ erant, ante certum tempus aperirent, easdemque postea ante prestitutum tempus repetens, quia resaratas reperit, hostilia agitari intellexit. Atque hujusmodi sunt que legationes constituunt.

5 Jus Legationis est, quod Legatis, ab iis ad quos missi sunt præstandū est veluti, in eorum Receptione, Audientia, Dimissione & Securitate exhibenda. In Receptione Legatorum, qui à potentioribus accedunt observari solitum, ut officii, vel honoris causa, etiam illustres personæ iis obviam procedant, ita Tiberio Legato Romano ipse Antiochus obviam ivit, Cum Justinus Imperator, quod æger es-

ſet Regis Perſarum Legato occurrere non poſſet, Imperatrix ei obviam proceſſit,& traditas ab eo literas recepit , & Carolus Magnus perſonas illuſtres miſit,qui Aaronis Perſarum Regis Legatos exciperent,ut primum Piſæ terram tangerent , hujuſmodi honor à pleriſque Regibus habetur Romani Pontificis Legatis,ut ipſi venientibus procedant,Rex autem Galliæ mittere ſolet fratrem, aut Principem aliquem conſanguineum,qui hoc munere fungatur. Secundo ad receptionem Legatorum pertinet,ut pro dignitate hoſpitium paretur,& iis neceſſaria præbeantur. Romæ cum in libertare erat,exterarum gentium Legatis Quæſtor obviam mitti ſolebat, quod eis donec manebant,ex publico ærario ſumptus decernebantur,hoc more Lucius Manlius Quæſtor Maſgabæ, Legato Maſſaniſſæ, alius Quæſtor Maſicani Maſſiniſſæ , filio obviam proceſſit, Quod in receptione Pruſiæ,& Ptolomæi Regum, qui quaſi Legati Romam venerunt plenius declaratur,Quippe Senatus cum Pruſiam Bithiniæ Regem,Perſeo devicto ad gratulandum ſibi venire audiſſet,P.Cornelium Scipionem Quæſtorem obviam illi Capuam uſq; miſit,cenſuitque,ut domus ei Romæ quam optima conduceretur,& rerum copiæ,non ſolum ipſi,ſed etiam Comitibus ejus præberentur, Et cum Ptolomæus Rex Ægypti à minori fratre regno ſpoliatus,petendi auxilii causâ cum paucis ſervis,ſqualore obſitus , Romam veniſſet,ac ſe in Hoſpitium Alexandrini Pictoris contuliſſet , id poſtquam Senatui relatum eſt,acceſito juvene,qua potnit accurata excuſatione uſus eſt,quod nec Quæſtorem illi more majorum obviam miſiſſet,nec publico eum Hoſpito excepiſſet, eaque non ſua negligentiæ, ſed ipſius ſubito,& clandeſtino adventu contigiſſe dixit, Illumque è Curia protenus ad publicos penates deduxit,hortatuſque eſt ut depoſitis ſordibus,adeundi Senatum diem peteret,quin etiam curæ habuit , uti munera ei per Quæſtorem quotidiè darentur. Secundo moris eſt ut petentibus Legatis,Concilium, ſeu Audientiæ dies & locus certus, pro Perſonarum, & negotiorum conditione conſtituatur, Poſtquā Romanorū Legati ab Achæorum gente diuturna expectatione deluſi fuiſſent.Senatus eos admonuit,ne poſtea excuſatione,qua ſe tegebant,uterentur,ut Legatis Romanis adeundi concilium,poteſtas ſemper fieret, quemadmodum & illis quoties vellent Senatus daretur. Legationibus Provincialibus audiendis Romæ,ne qui longius venirent,diutius tenerentur , à Calendis Februarii

bruarii,ad Calendas Martii Senatus aperiebatur, Principe Augusto, tribus Consularibus mandatum,ut has Legationes audirent,Tiberius ipse eas audiebat,iis adhibitis qui illis Provinciis præfuissent, Ita etiam Trajanus,de quo Plinius,adeunt statim , dimittuntur statim tandemque Principis fores,exclusa Legationum turba,non obsidentur. Legatis cum audiebantur,in consilio permissum suæ gentis lingua loqui,& interpretis ministerio uti,ita Cicero , Neq; Pœni, neq; Hispani ullævè gentes externæ , in Senatu Romano sine interprete loquebantur, Tribus Philosophis Atheniensium Legatis,Cæcilius Senator intetpres datus. Tertio Legatis etiam debetur, ut Legationi expositæ,responsio detur. Aristhenus Achæorum Prætor,cum Principes ejus gentis auditis Romanorum,Attali,Philippi Regis, & Rhodiorum Legationibus,de eorum postulatis, potestate per Præconem ex more facta consulere nollent,Non magis,inquit,Consilium vobis Principes Achæorum,quam lingua deest, sed suo quisque periculo,in commune consulere renuit. Forsitan,Ego quoque tacerem,si privatus essem,nunc Prætor,sentio,aut non dandum Consilinm Legatis fuisse , aut inde sine responso eos dimittendos non esse. Ego autem respondere nisi ex decreto vestro nequaquam possum. Aliquando vero responsum,non iis qui Legatione functi sunt, sed Per Legatos proprios transmittitur,ita Alexander Legatis Darii, ad se cum literis missis , & orantibus uti Matrem, uxorem, liberos dimitteret,responsum viva voce non dedit , sed Thersippum una cum literis ad Darium,cum Epistola qua ad literas Regis , & Legatorum postulata respondit, ire jussit. Responsi dilatio potentioribus pro contemptu habetur, Itaq; cum Antiochus populi Romani Legatos,manu excipere vellet,Popilius literas à Seuatu ipsi perlegendas dedit,quibus perlectis, cū se, adhibitis amicis,consulturum dixisset,Popilius,pro asperitate animi,virga quā manu gerebat,circumscripsit Regem,dixitque priusquam hoc circulo excedas, redde responsum Senatui,quod referam,quo violento imperio , obstupefactus Rex,Faciam,inquit,quod Senatus censet. Excusatius fuit,Legati Perusini commentum,quo ab Urbano quinto Pontifice,subitò responsum elicuit,Quippe cum Legationis Princeps prælonga oratione in expositione negotii Pontifici laboranti tædium intulisset, isque inquireret, numquid aliud in mandatis haberent, exorsus alter dixit,Sanctissime pater, mandatum nobis est , ut nisi quamprimum

mum reſponſum accipiamus. Collega hic noſter longè prolixiori oratione apud Sanctitatem veſtram verba faciat. Quo audito ſine mora, Pontifex reſponſo dato Legatos dimiſit.

Poſtremo Legatis ſecuritas, ab iis ad quos miſſi ſunt præſtanda eſt, quamdiu in eorum Territoriis exiſtunt, quia perſonas eorum ſuſtinent, qui Majeſtatem habent, Nec ſolum Legatis, ſed et comitibus, familiæ, & rebus eorum ſecuritas debetur, quoniam, comites & familia Legationis pars ſunt, & vaſa & bona Legati mobilia, perſonæ acceſſio habenda ſunt.

3. Tertio inter diverſos Principes, vel populos debitum eſt, Jus Conventionis civilis, ex quo ſicut privati, de re aliqua particulari contrahentes, obligantur, utpote cum Principes de ſponſalibus, vel matrimonio ineundo inter ſe conveniunt, quod aliquando per Procuratores, vel Legatos ſpeciales expediunt, idque, uti Bodinus obſervat, frequentiùs Principes maſculi, qui Picturis credunt, quam fœminæ ſui juris, quæ viros ſpirantes contueri, & præſentes alloqui malunt, ita enim Iſabella, Caſtellæ Regina, Ferdinando nubere noluit, priuſquam os Principis aſpexiſſet, nec uti idem Bodinus refert, Elizabetha Anglorum regina, unquam adduci potuit, ut cuiquam connubium promitteret, quem præſentem non videret, quare Henrico Regi Suecorum, diuturna Johannis fratris Legatione, eam ad nuptias petenti, reſponſum, Se Regi plurimum debere, quod ipſam è carceribus ad regnum depoſciſſet, id tamen apud ſe decretum fuiſſe, ut Principi nemini nuberet, niſi quem antea videre liceret. Itē cum Principes de Dote, vel de Juribus quæ ratione matrimonii competitura ſunt, paciſcuntur. Ita inter Philippum Regem Hiſpaniæ, & Mariam Reginam Angliæ pactum erat, ut contractis nuptiis, Philippus uxoris regnorum, & Provinciarum titulos ſibi ſumeret, ſociuſque in eorum adminiſtratione eſſet, integris regni privilegiis, & conſuetudinibus, plena item, ac libera gratiarum, beneficiorum, ac functionum diſtributione penes ipſam remanente. Viciſſim ut Regina in ſocietatem omnium regnorum, Philippi mariti vocaretur, & ſi Philippo ſuperſtes eſſet, Dotis nomine, annua penſio, ſexaginta mille librarum, ei penderetur, Præterea ut liberi qui in hoc matrimonio naſcerentur, in omnia regna, ac dominia Reginæ, & in omnes Belgii, & Burgundiæ, quos Cæſar poſſidebat Principatus ſuccederent, Carolus vero Philippi ex priori uxore filius, cætera omnia

in

In Italia, & Hiſpania regna obtineret. Item cum Principes ex aliis cauſis ad pecunias perſolvēdas, ad urbes, arces, aut res alias reddendum, ſe aſtringunt. Quemadmodum cum Franciſcus Rex Galliæ ditiones, quas captivus promiſerat, ordinibus regni reclamantibus Hiſpano cedere non poſſet, poſtea pace Cameracenſi conventum eſt, ut Cæſar Galli liberos in Hiſpania obſides liberaret, & Gallus Cæſari vicies centena millia aureorum, Lytri nomine dependeret, & præterea quindecem millibus, Henrico octavo Regi Angliæ, quæ Philippus Cæſaris pater, ab Henrico ſeptimo ventis adverſis in Angliam delatus mutua ſumpſerat, exolutis, Lilium aureum gemmis inſignitum, cui etiam fruſtum Dominicæ crucis incluſum credebatur, eo nomine oppignoratum, redimeret, & Cæſari reſtituendum curaret. Ita cum anno 1585. inter Elizabetham Angliæ Reginam, & Ordines confœderatos Belgiæ conventum eſſet, ut Regina fœderatis provinciis quinque millia peditum, & mille Equites ſuppeditaret, & iiſdem durante bello ſtipendia ſolveret, & interim Fleſſinga, Arx Ramekana, & inſula Briela cum oppido, & propugnaculis, pro cautione in manus Reginæ traderentur, Jacobus Rex Angliæ pecunia debita, ſexcentum ſcilicet mille librarum, exoluta, oppida, arcem & inſulam, cum propugnaculis, poſt triginta annos ordinibus Belgiæ reſtituit. Atque hujuſmodi Conventiones, ſucceſſores, quando propter utilitatem publicam initæ ſunt, de jure, alias ex honeſtate, præſtare tenentur, ita Franciſcus ſecundus, Rex Galliæ, ad Helvetios patris debita repoſcentes, ſcripſit. Tametſi paterna debitā ſolvere non teneretur, cum Sceptrum Galliæ, non hæreditario jure haberet, ſed Lege & conſuetudine regni, quæ non aliter ipſum obligat, quam ad ea fœdera, pactave obſervanda, quæ cum exteris principibus, ac populis ad regni utilitates, & commoda, à majoribus contracta ſunt, nihilominus ſe, ut patris chariſſimi fidem religioſè tueretur, legitima ejus debita ſolvere decreviſſe.

4. Quarto Jus Fœderis, eſt quo principes, vel populi ad aliquid generalius, cum majori ſolennitate obligantur, nam Fœdus, uti docet Livius, in genere, eſt contractus qui juſſu ſummæ poteſtatis populum univerſum obligat, in ſpecie, Inter eos quibuſcum Pax eſt, (uti Menippus apud eundem Livium) Cum qui Hoſtes nunquam fuerunt, ad amicitiam, ſociali fœdere inter ſe conjungendam coeunt, & apud Romanos per Fœciales, addito Patrepatrato, peragi ſolebat,

ſolebat;ejuſque objectum,eſt aliquid magis generale, & continuum,quam alterius publicæ conventionis,utpote Amicitia,vel Societas,vel aliquid quod ab amicitia,velſocietate dependet,ut Commerciũ,vel Auxilium. Nam etſi inter aliquos ex relatione perſonali,vel reali,Amicitia,vel Societas exiſtat,eadẽ arctiori fœderis,vel ſolennis contractus vinculo confirmari,& cum aliis , quibuſcum antea non interceſſerunt,ſtabiliri,& utriſque,modi & conditiones præfiniri conſueverunt ,& Auxilia quæ ex fœdere Societatis debentur, certius & melius,quam quæ ex alia Societate competunt , determinantur. Etenim Fœdera alia circa ſocietatem,& auxilia ad defenſionem pertinent,quæ ἐπιμαχίαι,dicuntur,alia ad defenſionem , & offenſionem ſpectant quæ συμμαχίαι, appellantur. Deinde quod ad Modos,vel conditiones attinet,Fœdera,aut æqualia ſunt,cum Principes,vel populi ad paria obligantur,aut inæqualia, cum alter plus, alter minus præſtare tenetur. Qui ex æquo fœdere conjungunrur, ſuæ Majeſtatis dignitatem nulla parte diminutam retinent, qui inæquali fœderi ſubjiciuntur , aliquando alter alterum ſuperiorem agnoſcere,ejuſque Majeſtatem comiter obſervare debet. Ita cum Ætolis ſociale fœdus his verbis percuſſum eſt, Imperium, Majeſtatemque populi Romani Gens Ætolorum conſervato,ſine dolo malo,eoſdem hoſtes,quos populus Romanus habeto, armaque in eos ferto,& bella pariter gerito.

5. Hujuſmodi Conventionibus publicis,&Fœderibus aliquando Fides interponitur,aliquando jusjurandum ſolenne adhibetnr, Apud Perſas firmiſſimum fidei vinculum,datis dextris , habebatur, cujus etiam uſus fuiſſe videtur apud Romanos , unde Cicero in Oratione pro Deiotaro dixit,Caii Cæſaris dextram non in bellis & in præliis,quam in promiſſis & fide firmiorem. Jusjurandum eſt , cum Deus teſtis,& vindex invocatur,cujus religio ſuprema fuit , & ab omni ævo,apud omnes populos circa pollicitationes, promiſſa , & contractus,maximi ponderis,ita Cicero,Majores noſtri nullum vinculum,ad aſtringendam fidem jurejurando arctius eſſe voluerunt.

Vid. 1 *Paſchalium c 35 38.39 Commineũ Coment. Beſoldum de ſeſſone & præcedentia. Nolden. de Nobilitate cap. 1. nu 6. Lanquet Epiſtol 53. Arma Suetica pag.* 36.39. 2 *Conradum Brunum, Albericum Gentilẽ Kirchnerum Beſoldum de Legationibus, & qui ab eo recenſentur.* 3 *Bodinum lib. 6 nu 744 Conradum Brunum, lib 3 cap. 14 Bodin lib. 1. cap. 8 nu. 91 cap 9. nu. 105 Godwini annales anno* 1585. 4 *Bodinum lib. 5. cap 6. Ayalam, lib. 1, cap. 7.* Lupum de *Confœderationibus, Sigonium de antiquo jure Italiæ cap. 1 Grotium lib. 2 cap. 15.* 5 *Grotium lib. 3 cap. 13. Bodinum lib 5. cp6.*

SECT. V.

SECT, V.

De Delicto inter eos quibuscum Pax est.

Delictum est inter eos quibuscum Pax est: cum Personis injuria infertur, vel Bona invaduntur, aut auferuntur, & cum quæ de Jure, vel ex conventione aut fœdere debentur, non præstantur.

1 DElictum inter Principes, vel Populos diversos est , ex quo Communio, vel pax læditur, unde sicut inter privatos ex delictis, & injuriis lites forenses, ita inter eos qui Judicem non habent, bella oriuntur. In his delictis primum est cum status læditur, vel personis injuria infertur, itaque Germanicus à Pisone Syriæ Proconsule contumelia affectus, & Amicitiam renuntiavit; & Philippo facinus indignum videbatur, cum Athenienses ejus statuas urina perfuderunt ; quemadmodum Romanis factum audacia plenum, cum Ephesii eorum statuas dejicerent. Idem habetur cum personis conjunctis injuria infertur, itaque Agamemnon, & reliqui Græciæ Principes ob dedecus raptus Helenes, Menelai uxoris, Trojanis bellum intulerunt. Deinde ad injuriam etiam refertur, si quod pro humanitate, aut amicitia præmittendum est denegetur, t transitus per territorium, vel Commercium, ita Augustinus affirmat, quod justa bella gerebantur, à filiis Israel contra Emoræum , quia innoxius transitus iis denegabatur; & Græci probabant querelam Megarensiū contra Athenienses, qui eos arcebant suis portubus, contra jus commune, ut Plutarchus loquitur: sed & ad injuriam pertinet, si vel sociis vis illata sit, vel Hostibus auxilium suppeditetur, ita Quintius ad Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum, vos, inquit, vestramque Amicitiam ac Societatem populi Romani non violavi, Quibus igitur rebus Amicitia violatur? nempe his maximè duabus, si socios meos pro hostibus habeas, & si cum Hostibus te conjungas.

2. Secundo inter diversos Principes vel Populos delinquitur, cum Bona auferuntur, vel regiones, aut territoria occupantur, ita Plateenses apud Thucididem, aiunt, Communis omnium mortalium Lex est, ulcisci eos qui nostra deprædantur. Itaque Romani Ligures Latrociniis infestos bello prosequuti sunt, donec Posthumius

mum responsum accipiamus. Collega hic noster longè prolixiori oratione apud Sanctitatem vestram verba faciat. Quo audito sine mora, Pontifex responso dato Legatos dimisit.

Postremo Legatis securitas, ab iis ad quos missi sunt præstanda est, quamdiu in eorum Territoriis existunt, quia personas eorum sustinent, qui Majestatem habent, Nec solum Legatis, sed et comitibus, familiæ, & rebus eorum securitas debetur, quoniam, comites & familia Legationis pars sunt, & vasa & bona Legati mobilia, personæ accessio habenda sunt.

3. Tertio inter diversos Principes, vel populos debitum est, Jus Conventionis civilis, ex quo sicut privati, de re aliqua particulari contrahentes, obligantur, utpote cum Principes de sponsalibus, vel matrimonio ineundo inter se conveniunt, quod aliquando per Procuratores, vel Legatos speciales expediunt, idque, uti Bodinus observat, frequentius Principes masculi, qui Picturis credunt, quam fœminæ sui juris, quæ viros spirantes contueri, & præsentes alloqui malunt, ita enim Isabella, Castellæ Regina, Ferdinando nubere noluit, priusquam os Principis aspexisset, nec uti idem Bodinus refert, Elizabetha Anglorum regina, unquam adduci potuit, ut cuiquam connubium promitteret, quem præsentem non videret, quare Henrico Regi Suecorum, diuturna Johannis fratris Legatione, eam ad nuptias petenti, responsum, Se Regi plurimum debere, quod ipsam è carceribus ad regnum deposcisset, id tamen apud se decretum fuisse, ut Principi nemini nuberet, nisi quem antea videre liceret. Itē cum Principes de Dote, vel de Juribus quæ ratione matrimonii competitura sunt, paciscuntur. Ita inter Philippum Regem Hispaniæ, & Mariam Reginam Angliæ pactum erat, ut contractis nuptiis, Philippus uxoris regnorum, & Provinciarum titulos sibi sumeret, sociusque in eorum administratione esset, integris regni privilegiis, & consuetudinibus, plena item, ac libera gratiarum, beneficiorum, ac functionum distributione penes ipsam remanente. Vicissim ut Regina in societatem omnium regnorum, Philippi mariti vocaretur, & si Philippo superstes esset, Dotis nomine, annua pensio, sexaginta mille librarum, ei penderetur, Præterea ut liberi qui in hoc matrimonio nascerentur, in omnia regna, ac dominia Reginæ, & in omnes Belgii, & Burgundiæ, quos Cæsar possidebat Principatus succederent, Carolus vero Philippi ex priori uxore filius, cætera omnia

in

In Italia,& Hispania regna obtineret. Item cum Principes ex aliis causis ad pecunias persolvẽdas,ad urbes, arces,aut res alias reddendum, se astringunt. Quemadmodum cum Franciscus Rex Galliæ ditiones,quas captivus promiserat,ordinibus regni reclamantibus Hispano cedere non posset , postea pace Cameracensi conventum est,ut Cæsar Galli liberos in Hispania obsides liberaret, & Gallus Cæsari vicies centena millia aureorum, Lytri nomine dependeret, & præterea quindecem millibus,Henrico octavoRegi Angliæ, quæ Philippus Cæsaris pater,ab Henrico septimo ventis adversis in Angliam delatus mutua sumpserat,exolutis, Lilium aureum gemmis insignitum,cui etiam frustum Dominicæ crucis inclusum credebatur,eo nomine oppignoratum, redimeret , & Cæsari restituendum curaret. Ita cum anno 1585. inter Elizabetham Angliæ Reginam, & Ordines confœderatosBelgiæ conventum esset,ut Regina fœderatis provinciis quinque millia peditum,& mille Equites suppeditaret,& iisdem durante bello stipendia solveret,& interim Flessinga,Arx Ramekana,& insula Briela cum oppido, & propugnaculis, pro cautione in manus Reginæ traderentur , Jacobus Rex Angliæ pecunia debita,sexcentum scilicet mille librarum,exoluta, oppida, arcem & insulam,cum propugnaculis, post triginta annos ordinibus Belgiæ restituit. Atque hujusmodi Conventiones, successores, quando propter utilitatem publicam initæ sunt,de jure,alias ex honestate,præstare tenentur,ita Franciscus secundus , Rex Galliæ,ad Helvetios patris debita reposcentes,scripsit. Tametsi paterna debitã solvere non teneretur,cum Sceptrum Galliæ , non hæreditario jure haberet,sed Lege & consuetudine regni, quæ non aliter ipsum obligat,quam ad ea fœdera,pactave observanda, quæ cum exteris principibus,ac populis ad regni utilitates,& commoda,à majoribus contracta sunt,nihilominus se,ut patris charissimi fidem religiosè tueretur,legitima ejus debita solvere decrevisse.

4. Quarto Jus Fœderis, est quo principes , vel populi ad aliquid generalius,cum majori solennitate obligantur, nam Fœdus, uti docet Livius,in genere,est contractus qui jussu summæ potestatis populum universum obligat,in specie, Inter eos quibuscum Pax est,(uti Menippus apud eundem Livium)Cum quiHostes nunquam fuerunt,ad amicitiam,sociali fœdere inter se conjungendam coeunt,& apud Romanos per Fœciales , addito Patrepatrato, peragi solebat,

ſolebat; ejuſque objectum, eſt aliquid magis generale, & continuum, quam alterius publicæ conventionis, utpote Amicitia, vel Societas, vel aliquid quod ab amicitia, vel ſocietate dependet, ut Commerciũ, vel Auxilium. Nam etſi inter aliquos ex relatione perſonali, vel reali, Amicitia, vel Societas exiſtat, eadẽ arctiori fœderis, vel ſolennis contractus vinculo confirmari, & cum aliis, quibuſcum antea non intercesſerunt, ſtabiliri, & utriſque, modi & conditiones præfiniri conſueverunt, & Auxilia quæ ex fœdere Societatis debentur, certius & melius, quam quæ ex alia Societate competunt, determinantur. Etenim Fœdera alia circa ſocietatem, & auxilia ad defenſionem pertinent, quæ ἐπιμαχίαι, dicuntur, alia ad defenſionem, & offenſionem ſpectant quæ συμμαχίαι, appellantur. Deinde quod ad Modos, vel conditiones attinet, Fœdera, aut æqualia ſunt, cum Principes, vel populi ad paria obligantur, aut inæqualia, cum alter plus, alter minus præſtare tenetur. Qui ex æquo fœdere conjungunrur, ſuæ Majeſtatis dignitatem nulla parte diminutam retinent, qui inæquali fœderi ſubjiciuntur, aliquando alter alterum ſuperiorem agnoſcere, ejuſque Majeſtatem comiter obſervare debet. Ita cum Ætolis ſociale fœdus his verbis percuſſum eſt, Imperium, Majeſtatemque populi Romani Gens Ætolorum conſervato, ſine dolo malo, eoſdem hoſtes, quos populus Romanus habeto, armaque in eos ferto, & bella pariter gerito.

5. Hujuſmodi Conventionibus publicis, & Fœderibus aliquando Fides interponitur, aliquando jusjurandum ſolenne adhibetnr, Apud Perſas firmiſſimum fidei vinculum, datis dextris, habebatur, cujus etiam uſus fuiſſe videtur apud Romanos, unde Cicero in Oratione pro Deiotaro dixit, Caii Cæſaris dextram non in bellis & in præliis, quam in promiſſis & fide firmiorem. Jusjurandum eſt, cum Deus teſtis, & vindex invocatur, cujus religio ſuprema fuit, & ab omni ævo, apud omnes populos circa pollicitationes, promiſſa, & contractus, maximi ponderis, ita Cicero, Majores noſtri nullum vinculum, ad aſtringendam fidem jurejurando arctius eſſe voluerunt.

Vid. 1. *Paſchalium c 35 38. 39 Commineũ Coment. Beſoldum de ſeſſone & præcedentia. Nolden. de Nobilitate cap. 1. nu 6. Lanquet Epiſtol 53. Arma Suetica pag.* 36. 39. 2 *Conradum Brunum, Albericum Gentilẽ Kirchnerum Beſoldum de Legationibus, & qui ab eo recenſentur.* 3 *Bodinum lib. 6 nu 744 Conradum Brunum, lib 3 cap. 14 Bodin lib. 1. cap. 8 nu. 91 cap 9. nu. 105 Godwini annales anno* 1585. 4 *Bodinum lib. 5. cap 6. Ayalam, lib. 1, cap. 7.* Lupum de *Confœderationibus, Sigonium de antiquo jure Italiæ cap. 1 Grotium lib. 2 cap. 15.* 5 *Grotium lib. 3 cap. 13. Bodinum lib 5. cp6.*

SECT. V.

SECT, V.

De Delicto inter eos quibuscum Pax est.

Delictum est inter eos quibuscum Pax est: cum Personis injuria infertur, vel Bona invaduntur, aut auferuntur, & cum quæ de Jure, vel ex conventione aut fœdere debentur, non præstantur.

1 DElictum inter Principes, vel Populos diversos est, ex quo Communio, vel pax læditur, unde sicut inter privatos ex delictis, & injuriis lites forenses, ita inter eos qui Judicem non habent, bella oriuntur. In his delictis primum est cum status læditur, vel personis injuria infertur, itaque Germanicus à Pisone Syriæ Proconsule contumelia affectus, & Amicitiam renuntiavit; & Philippo facinus indignum videbatur, cum Athenienses ejus statuas urina perfuderunt; quemadmodum Romanis factum audacia plenum, cum Ephesii eorum statuas dejicerent. Idem habetur cum personis conjunctis injuria infertur, itaque Agamemnon, & reliqui Græciæ Principes ob dedecus raptus Helenes, Menelai uxoris, Trojanis bellum intulerunt. Deinde ad injuriam etiam refertur, si quod pro humanitate, aut amicitia præmittendum est denegetur, t transitus per territorium, vel Commercium, ita Augustinus affirmat, quod justa bella gerebantur, à filiis Israel contra Emoræum, quia innoxius transitus iis denegabatur; & Græci probabant querelam Megarensiũ contra Athenienses, qui eos arcebant suis portubus, contra jus commune, ut Plutarchus loquitur: sed & ad injuriam pertinet, si vel sociis vis illata sit, vel Hostibus auxilium suppeditetur, ita Quintius ad Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum, vos, inquit, vestramque Amicitiam ac Societatem populi Romani non violavi, Quibus igitur rebus Amicitia violatur? nempe his maximè duabus, si socios meos pro hostibus habeas, & si cum Hostibus te conjungas.

2. Secundo inter diversos Principes vel Populos delinquitur, cum Bona auferuntur, vel regiones, aut territoria occupantur, ita Plateenses apud Thucididem, aiunt, Communis omnium mortalium Lex est, ulcisci eos qui nostra deprædantur. Itaque Romani Ligures Latrociniis infestos bello prosequuti sunt, donec Posthumi-

us ita eos exarmaſſet, ut vix reliquerit ferrum quo terra coleretur; tum vero injuriæ grandiores ſunt, cum ditiones aut regna invaduntur, ita Jeptha tuendorum finium cauſâ adverſus Ammonitas bellum geſſit, & Belli Aſiatici occaſio traditur, cum ex Teſtamento Attali Romani provinciam occupaſſent quam Ariſtonicus regii ſanguinis juvenis ſibi deberi ratus, armis vindicabat.

3. Tertio, Delictum eſt in Pace cum contra Jus Colloquii, vel Legationis quid admittitur, vel quod ex Conventione, vel fœdere civili, non obſervatur, 1. Ad jus Colloquii ſpectat, cum quis occaſione congreſſus, vel colloquii læditur, vel decipitur, ut cum Cornelius Aſina Conſul Romanus ſimulato colloquio ad Carthaginenſium Ducem evocatus, oppreſſus fuit, perfidiæ Punicæ, inquit Florus, documentum; Et cum Johannes Dux Burgundiæ, Carolo ſeptimo Galliæ Regi in colloquutione veniens, à nonnullis familiaribus Aureliani Ducis, magnæ apud Carolum authoritatis, interfectus eſt, quæ cædes, inquit Cominæus, poſtea maximarum calamitatum cauſa fuit. 2. Circa Jus Legationis pro delicto eſt, ſi Legati non admittantur, ita cum Annibal Saguntum obſideret & à Roma Legatos veniſſe nuntiatum eſt, ipſis obviam ad mare miſit qui dicerent, Nec tuto eos adituros inter tot gentium arma, nec ſibi in tanto diſcrimine operæ eſſe Legationes audire. Qua occaſione aride arrepta Hanno in Senatu Carthaginenſi acerrimè in eum invectus eſt, Legatos, inquit, ab ſociis & pro ſociis miſſos, bonus Imperator veſter in caſtra non admiſit, Jus gentium ſuſtulit, Hi tamen, unde ne Hoſtium Legati arcentur, pulſi ad vos veniunt. Simile factum Perſei, Senatus accepit pro denuntiatione belli, cum Legatis Romanis in Ætolium & Macedoniam miſſis, alii abeſſe eum, alii ægrum eſſe, falſo utrumque fingerent, ipſique ſibi regem conveniendi poteſtatem factam non fuiſſe renunciarunt. 2. Si legati ludibrio habiti ſint, ut cum Legati, quos David ad Ammonem Ammonitarum Regem, poſt mortem patris ad conſolandum eum miſerat, barbæ dimidio abraſo, & veſtibus uſque ad nates abſciſſis, dimiſſi ſunt, ob quod David ipſum & Ammonitas gravi bello proſequutus eſt. Cum Marius Acilius Legatus Romanus à Mithridate captus, & ludibrio expoſitus eſt; cum Corinthii in eorundem Legatos prætereuntes ſordes effuderunt. 3 Cum ab inferioribus, vel æqualibus ſuperba reſponſa redduntur, ita Gracchus Aquilius, Æquorum Imperator

perator,cum Legati à Romanis venissent, questum injurias, & res ex fœdere repetitum, jussit quæ mandata haberent à Senatu Romano,ad quercum dicere,se interim alia acturum. Cujusmodi responsum Caio Fannio Legato Romano datum, belli Dalmatici, quod Scipio confecit,causa fuit;Nam cum is venisset expostulatum cædem Legatorum Gentiũ conterminarũ,Legati sermonem non admiserunt,prætendentes nihil sibi cum Romanis commune esse. 4 Si Legatis verbera inferantur,Nam si quis Legatum pulsasset,id contra Jus gentium commissum existimatũ est,inquit Jureconsultus,Itaq; cum Laurentium Legati à Regis Tatii propinquis pulsati essent nec ipse vindicasset,in ipsum crimen vertebatur. 5 Multo gravius delictum habet si Legati morte afficiantur. Itaque cum Toluminus, quo authore Legati Romani àFidenatibus interêpti fuerant,à Cornelio Cosso in prælio victus fuerat,Cossus in ipsum sic invehebatur; Hiccine est ruptor fœderis humani,violatorque gentium juris, jam ego hanc mactatam victimam,si modo sancti quicquam in terris Dii esse volunt,Legatorum manibus dabo. Et Leptines qui Legatum Romanum interfecerat,à Demetrio Romam missus est una cum Isocrate Grammatico qui cædis ejus suasor fuerat. Cum Senatus ad Gallos Senones Legatos misisset questum quid ita eum sint socii populi Romani,hostibus Romani nominis militarent, Britomaris Celta,memor patrem suum,cum inter auxilia Romana militaret,cæsum fuisse,Legatos frustratim conscidit,& frustra per campos disseminari fecit, Quod postea flagitium à Romanis multa severitate in Gallos vindicatum. Sed & Legati aliquando, contra eos,ad quos missi sunt, delinquunt,utpote ,cum insolentius quam par est,se gerunt,ita Lucius Amius Stetinius,à Latinis Legatus Romam missus,in Senatu Romano loquebatur,tanquam si victor armis Capitolium cepisset, non ut Legatus jure gentium tutus,ob quam causam Senatus adversus Latinos bellum decrevit, & cum Cæsari à Tigurinis,& Helvetiis Legatio missa fuisset, ad explorandum num in Pacis conditiones conveniri posset,Cæsarque iis Obsides,& pecunias imperasset, illi responderunt, sui Moris esse talia accipere,non dare,cujus insolentiæ Cæsar impatiens,statim adversus Tigurinos Labienum misit,ipse in Helvetios movit. 2 cum impudicè,& contra jus hospitii aliquid admittunt, ut Legati,qui à Magabazo Persa,ad Amyntam Regem Macedoniæ,Re ad quam venerant

impetrata, regio convivio, multa cum humanitate excepti sunt, sed ubi per vinum, & Epulas incaluerunt, multa procacitate, & impudica luxûs via erga fœminas regias usi sunt, quod cū indignè ferret Amyntæ filius, cum juvenes aliquot gladiis cinctos fœmineis vestibus ornatas in eorum locum suffecisset, Legatos eadem lascivia eosdem tractantes, gladiis districtis interfici sunt. 3. Cum aliquid in perniciem eorum ad quos missi sunt Legati moliuntur, itaque Pelopidas, cum Thessaliam in potestatem Thebanorum redigere conaretur, Legationisque jure se tutum arbitraretur, quod apud omnes gentes sanctum esse consuesset, ab Alexandro Pheræo, simul cum Ismenia comprehensus, in vincula conjectus est; & cum Attila Rex Scythiæ, multis conjecturis deprehendisset, Bigilam Maximini Legati interpretem, eo consilio adhibitum, ut ipsum trucidaret, Bigilæ filium, qui in eam Legationem cum patre venerat, gladio transfigi jussit, ni Pater statim proditionis consilium fateretur, unde is nihil cunctatus omnia quæ meditata erant aperuit, orabatque dimisso filio, in se ferrum verti, itaque in vincula conjectus est, donec misso ad hoc filio, magna pecuniæ summa ad expiandum facinus, & ad redimendam libertatem persolveretur.

4 Quarto Circa conventionem civilem Delictum habetur, cum id de quo inter Principes, vel populos convenit, non præstatur. Ut cum Gubernator, & Proceres Scotiæ solenniter promisissent, Mariam Reginam infantulam Edvardo sexto Regi Angliæ, etiam impuberi, si cum ad maturam ætatem pervenirent, utraque consentiret, enupturam, & postea in gratiam Regis Galliæ, contra pactam fidem Delphino desponsassent, Protector Regis, & Proceres Angliæ indignè ferentes bellum Scotis moverunt, eosque magna clade affecerunt, multis millibus in acie interemptis, & præcipuis nobilium captis, inter quos Huntleius, cum interrogaretur, numquid jam probaret propositum Regis Edvardi cum Maria regina matrimonium, respondit, sibi quidem matrimonium illud non displicere, ambiendi vero modum nequaquam probare posse. Item contra conventionem fit, cum circa promissa, vel debita falso & dolose agitur, sicut cum Græci Phœnicibus naves aliquot deberent, naves, sine clavis, velis & remis tradiderunt. Cui non dissimili astutia Ducem Mediolani promissionem elusisse narrat Cominæus, cui cum Dux fateretur se pollicitum quidem Regi Galliæ naves aliquot subministrare, non

tamen

tamen ut iis militem Gallicum imponeret, respondit, hanc excusationem esse, ut si quis mulam alicui commodato daret, ut transiret Alpes, atque interim juberet, ut pedes illam deduceret, neque alium ejus usum concederet. Nec tamen est de quo querantur decepti, qui in re gravi, ac seria, responso levi aut dubio credunt, Quomodo se, & Dominum suum delusit Legatus Gallicanus; qui cum post mortem Francisci Sfortiæ Ducatum Mediolanensem, Regis sui nomine, à Carolo quinto Imperatore, petiisset, Respondit Imperator, sibi idem placere quod fratri suo, Regi Galliæ, quibus verbis Legatus Carolum assensum præbuisse ratus, de eo Regem statim certiorem fecit, cum Carolus eo animo dixerit, quod Ducatus Mediolanensis, sibi non minus, quam Gallo placeret, nec minori studio à se retinendum, quam à Gallo expetitum duceret. Denique in Pace & delictum est, cum contra Fœdus civile aliquid commissum est, ut cùm Carya civitas Peloponesi, libertatum patriæ, & sacrorum fœderum immemor, Persis hostibus contra Græciam faveret, Græci parta victoria, communi consensu Caryatibus bellum intulerunt, & viris interfectis, deleta Civitate, matronas in servitutem abduxerunt; Et cum Albani, Fidenati bello, ex fœdere in auxilium missi, inter duos medii expectavere fortunam, Tullus Hostilius qui proditionis fraudem irritã fecerat, hoste victo Metium suffetium ruptorem fœderis inter duos currus religatum, pernicibus equis distraxit. Ita etiam Iliturga civitas Hispaniæ, Romanorum antea amica, quod reliquias exercitus Scipionis, eo, ut ad amicos fugientes Pœnis prodidisset, à Scipione filio expugnata, deletur funditus, cæsis & mulieribus, & parvulis.

5 Denique in his delinquendi gravius est periculum, ubi Fides violatur, aut Jurisjurandi Religio contemnitur, nam Grave est fidem fallere, quæ Justitiæ totius firmamentum est, qua non solum respublicæ, sed omnis humana societas continetur, & quod Perjurium Atheismo sit detestabilius, cum perjuri Numen agnoscere videantur, sed ipsum irridere audeant.

Vid. 1. *Bodinum. lib. 5 cap 6 Genti. ë lib. 1 cap. 13. & seq. Grotium lib 2 c 1. § 5.* 2. *Florum lib. 2 cap. 3. & cap 20* 3. *Cominæum Comment. lib. 4. Brunum, Paschalium, Besoldum de Legationibus* 4 *[illegible]ayveardum in vita Edvardi sexti. [illegible] l 2 c* 4. *Cominæum de bello Neapol. lib. 4. Ærodium decret. de [illegible] Bodinum lib. 5 cap. 6.* 5. *Grotium lib. 2. cap 13. Bodinum lib. 5 cap 6.*

SECT. VI.

De Jure Belli.

Bellum, est inter diversos Principes, vel populos, justa Contentio; estque vel solenne, quod Indictum, publicè geritur, vel minus solenne, & Reprasulia, quæ à privatis exercentur. Jus etiam Belli statum, Dominium, Debitum & Delictum inter eos quibuscum Bellum est respicit.

1 SIcuti Pax, ita Bellum jure Gentium continetur. Estq; Bellum justa Contentio, quæ scilicet authoritate legitima, & ex justa causa movetur. Legitima authoritas est suprema, ita Augustinus, Ordo inquit naturalis poscit, ut suscipiendi belli authoritas sit penes Principes. Justa causa est Injuria, quam & vindicare licet, & repellere, unde Bellum aliud Offensionis, aliud Defensionis dicitur, quemadmodum Camillus in denuntiatione ad Gallos. Omnia; inquit, quæ defendi, repetique, & ulcisci fas sit. Deinde bellum solenne est, vel minus solenne; solenne quod rite indictum, publicè geritur. De Indictione Cicero Officiorum primo, Belli; inquit, æquitas sanctissimè populi Romani Fœciali jure præscripta est, ex quo intelligi datur nullum bellum esse justum, nisi quod aut rebus repetitis geritur, aut ante denuntiatum est, & indictum. Indictionis formulam ita tradit Livius, Tribus Romanis puberibus præsentibus, sic dicebat Fœcialis, quod Populus priscorum Latinorum, adversus Populum Romanum, fecerant, deliquerunt, quod populus Romanus Quiritium censuit, consensit, conscivit ut bellum cum priscis Latinis fieret, ob eam rem Ego, populusque Romanus, populis priscorum Latinorum bellum indico, facio, quod ubi dixisset, hastam in Hostium fines emittebat, Bellum publicè geritur, cum publica sunt arma, & omnes belli periculis sunt obnoxii.

2 Bellum minus solenne est, quod à privatis suscipitur, cujusmodi belli apud antiquos duæ erant species, Ἀνδροληψία & Ἐνεχυριασμός. Ἀνδροληψία sive Prehensio hominum, erat, de qua Lex Attica, si quis morte per vim illata objerit, pro eo proximis, ac necessariis jus est homines prehendendi, donec aut pœna sumatur de cæde, aut homicidæ

micidæ dedantur, liceat autem tres homines prehendere, & non ultra, quod secundum Julium Pollucem intelligendum, cum Homicidæ ad aliquos confugiunt, & postulantibus non traduntur; simile huic est, quod ad recuperandum Civem injuria manifesta captum, cives Civitatis apud quam id factum est, retinentur. Et proinde Carthaginenses quidam, impedierunt ne Ariston Tyrius caperetur, ne Tyris, & in aliis Emporiis in quæ Carthaginenses frequēter commeant, iisdem, idem eveniret. Ἐνεχυρασμὸς sive Pignoratio est, cum inter diversos Principes, vel populos ob justitiam denegatam res authoritate publica capiendi, privatis jus conceditur, quod vulgo Repræsuliæ dicuntur. Justitia vero denegata habetur, non solum si in sontem, vel debitorem, intra tempus idoneum judicium obtineri nequeat, verum etiam si in re minime dubia, planè contra jus judicatum sit, cum authoritas judicantis, non idem in exteros, quod in subditos valeat. Hujus juris vetustum exemplum est apud Homerum, ubi Nestor narratur, ob ereptos patri Equos, Elidentium pecora, & armenta copisse, & in historia Romana, de Romanorum navibus, quas pro bonis Tarquiniorum, Aristodemus Tarquiniorum hæres, Cumis retinuit.

Vid. 1. *Ayalam, & Gentilem de jure belli. Petri Bellum de re militari. Grotium lib. 1. cap. 1. & 2. cap. 22. 23. Gentilem lib. 3. Grotium lib. 3. cap. 8.*
2. *Bartolum, Laudensem, Dalnerum Joannem à Canibus de Repræsuliis Grotium lib. 3. cap. 2. § 2. 3. 4 & 6.*

SECT: VII.

De Statu inter eos quibuscum Bellum est.

Status inter eos quibuscum Bellum est, est Conditio inter ipsos, quæ ad Imperium militare refertur, quod est Dominationis, Præpotentiæ & Patrocinii militaris, vel Conditio cum aliis ex qua alii Inimici, alii Hostes habentur.

AD Communionem inter gentes spectat, non solum Regimen, vel Imperium Civile cui sponte, & ultro populi se subjiciunt, sed etiam Militare, quod vi, & armis, & virium, & armorum intuitu comparatur, quale est primum Imperium Dominationis, qua

quæ populi,& gentes per victoriam in servitutem redactæ sunt,quale fuit primum Imperium Asiaticum,quod Aristoteles qui Asiæ populos pro Barbaris habuit,Barbaricum vocat, ἀρχὴν δεσποτικὴν regimen herile,cui Asiæ incolæ pro moribus innatis libentius quam Græci,& Europæi se submittunt.Ejus initium ad Ninum refertur. De quo Justinus,Temporibus,inquit,Antiquioribus, Reges longinqua,non finitima bella gerebant,nec Imperium sibi , sed populis gloriam quærebant. Primus omnium Ninus Rex Assyriorum,veterem,& quasi avitum gentium morem nova imperii cupiditate mutavit.Hic primus intulit bella finitimis,& rudes adhuc, ad resistendum populos ad Lybiæ terminos usque perdomuit , Is magnitudinem quæsitæ Dominationis,continua possessione firmavit , & cum accessione virium, fortior ad alios transiret,proxima quæque victoria instrumentum sequentis erat , donec totius Orientis populos subegit. Hic in sacris Literis Nimrodus,id est Dominus metuendus dicitur,& potentissimus venator,id est Latro insignitur , quia homines liberos in servitutem redegit. Postquam Cyrus ab Assyriis & Medis totius Asiæ monarchiam ad Persas transtulit multum de jure Dominationis remissum est. Ille enim Assyrios devictos bono animo esse jubebat eandem ipsorum sortem fore quæ fuisset,mutato tantum Rege,mansuras ipsis Domos,agros,jus in uxores,in liberos ut fuisset hactenus,Leges etiam sub hoc Imperio promulgatæ sunt, quibus ut populi,ita & Principes tenerentur. In magna vero veneratione Reges habebantur, ita Plutarchus narrat , quod cum Themistocles Regem Persarum Græco more convenire vellet, Artabanus Præfectus Prætorio,illum ab aditu repulit, neque alloqui passus est,nisi prius adorato Rege, deinde Prætorio egressum humanitèr alloquutus est,factumq; ita excusavit Laudabile est Themistocles, suum cuique gentis institutum,vos Græci libertatem & æqualitatem amplexari consuevistis,Nos vero nihil tam naturæ consentaneum,nihil tam decorum ducimus,quam Regis nostri Majestatem,ut Dei Optimi maximi in terris imaginem adorare,& revereri.

2 Imperium Præpotentiæ est,quo populi devicti sub fortioris potestate,& in obedientia ei continentur,ut ne damno sint,& commodis ejus inserviant,cujusmodi Imperium à Græcis , & Romanis usurpatum est,ita Isocrates ad Philippum , Barbari hactenus domandi sunt,quantum satis erit ut tuam regionem in tuto colloces,

Lacedæmoni

Lacedæmonii in initio, & Athenienses, in captas Civitates nullum sibi vindicabant imperium, tantùm volebant eas regimine uti ad suam accommodato; Lacedæmonii, sub Principum potentia, Athenienses sub populi arbitrio. Agesilaus, uti narrat Xenophon, quascunque Civitates in potestatem suam redigebat, eas immunes habens ab iis quæ servi Dominis præstant, ea tantum imperabat, in quibus homines Rectoribus parent. Dario victo Alexander hanc conditionem aliquoties offerebat, ut ipse imperaret aliis, pareret Alexandro. De Romanis Salustius, Majores nostri Religiosissimi mortales nihil victis eripiebant præter injuriæ licentiam; & alibi, Populo Romano melius visum amicos quàm servos quærere, tutiusque rati volentibus, quam coactis imperitare. Itaq; Quintius Ætolis dicentibus Pacem firmam esse non posse, nisi Philippus Macedo regno pelleretur, dixit, sententiam eos dixisse, immemores Romanorum moris, victis parcendi: & addidit, Adversus victos maximum quemque mitissimum animum habere. Devictis regibus, eos imperium permisisse testatur Tacitus, qui ait Populi Romani Consuetudinem, ut haberet instrumenta servitutis, etiam Reges, à quo Antiochus appellatur, inservientium Regum ditissimus. Atque hæc fortassis ex gratia & pro arbitrio usurpata sunt. Ordinariè vero Senatus, literis de victoriâ ab Imperatore, qui bellum confecit, certior factus, Ipsi, & decem, aut quinque aliis, è Senatoribus delectis, de regione, & populo devictis, statuendi potestatem decreverunt. Hi pro meritis Civitates in Præfecturas, Regiones in Provincias ordinabant, Civitates quæ ingratæ erga Populum Romanum fuissent, ac fidem semel datam, atq; iterum fefellissent, ubi in potestatem, ditionemque essent adductæ in Præfecturæ formulam referebantur, de quibus Festus, in iis jus dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earum respublica, neque tamen magistratus suos habebant, & in quas Legibus Præfecti quotannis mittebantur, qui jus dicerent. Prima Præfectura erat Collatia jam inde á L. Tarquinio Prisco rege instituta, quam deditione facta in fidem venisse Livius ait non eadem æquitate, qua Crustuminos, Nomentanosq; hostes, sed armis spoliatam, ac pecuniis multatam, Præfectum etiam cum præsidio accipere jussam. Regiones in Provinciæ formam redigebantur, cum Leges patriæ abrogatæ, vel novæ pro arbitrio introductæ essent, &

Prætor quotannis à Senatu Romano præficeretur, penes quem reipublicæ Administratio,& Imperium, cũ exercitu, si belli gerendi causa esset. Hoc modo in Provinciam redacta est primum Sicilia, deinde Sardinia, tertio citerior Gallia, tandem à Cæsare Gallia transalpina,& Britannia.

3. Imperium Patrocinii, sive Beneficentiæ est, quo qui à Principe Feuda, seu Beneficia militaria acceperunt ad Obsequium militare astringuntur. Cujusmodi est Imperium Longobardicum, à populis Germaniæ septentrionalibus, qui expulsis incolis, in ea Italiæ parte, quæ Gallia Cisalpina dicta est consederunt, introductum. Hi Imperatoris Germanici potestati se subjicere noluerunt, sed liberè vivebant, suisque Legibus utebantur, quorum Principes Locis præcipuis, cum iis juribus, quæ Regalia dicuntur, in Dominio proprio retentis, Dignitates, & prædia Personis ad militiam idoneis ob fidelitatem, & servitia militaria concesserunt. Apud eos feudi, sive Beneficii author, Patronus, & Senior, qui feudum sive Beneficium acceperunt vasalli appellabantur. Et Feuda erant alia cum dignitate & Jurisdictione quæ Valvasores Majores obtinebant, utpote Ducatus, Marchionatus, & Comitatus: alia cum Jurisdictione tantum quæ Valvasores Minores; & citrà utrasque, Prædia simplicia, quæ valvasini possidebant. Horum institutum non dissimile erat ei, quod de Alexandro Severo Imperatore Romano Lampridius refert. Is enim Prædia quæ ab Hostibus capta erant, Limitaneis Ducibus & militibus concessit, ita ut eorum essent, si hæredes eorum militarent, dicens eos attentius militaturos, si & sua defenderent. Hanc consuetudinem Imperatores Germanici postquam Italiam receperunt non solum retinuerunt, sed ulterius extenderunt; Fredericus scil: Conradus, & alii, qui cum animadverterent Magistratus in Oriente constitutos, alios Provinciarum dominium usurpasse, alios spe ampliorum opum, & dignitatum, cum hostibus Imperatorum collusisse, præter dignitatem, & administrationem, etiam utilitates earundem provinciarum Personis spectatæ virtutis, earumque hæredibus, sub similibus Fidelitatis & servitii militaris conditionibus concesserunt. Obsequii sive servitii militaris originem, aliqui à moribus Germanorum, à quibus Longobardi oriundi sunt, repetunt, de quibus Tacitus refert, eorum Principes amplo Comitatui studuisse, quem

quem ex bello aluerunt, ad bellum conduxerunt. Iis Principem suum defendere, tueri, sua quoque fortia facta ejus gloriæ assignare, præcipuum sacramentum erat, iis infame in omnem vitam, ac probrosum, Ptincipi superstites ex acie recessisse.

4. Conditio Principum vel Populorum quibuscum Lis est vel Contentio cum aliis est, ex quâ alii Inimici, alii Hostes habentur. Inimici sunt quibuscum nulla est Amicitia, vel juris communio, veluti cum Exteris, & Adversariis, Exteri apud Græcos Barbari, apud Romanos Peregrini dicebantur, quibus si quid injuriæ, vel damni illatum, nullum juris remedium competebat, ut quoad aliquos belli effectus, instar hostium viderentur. Ita Jureconsultus, Si cum gente aliqua neque Amicitiam, neque Hospitium, neque fœdus Amicitiæ causa habemus, hi Hostes quidem non sunt, quod autem ex nostro ad illos pervenit illorum fit, Idemque est, si ab illis ad nos aliquid perveniat. Sed hoc jure, inquit Bodinus, jam non utimur, ob eam quæ homini cum homine intercedit humanitatis rationem. Deinde Adversarii sunt, cum quibus Amicitia, vel juris communio quæ fuit dissoluta est, Civili scilicet dissentione, ita Cæsar Pompeianos, Adversarios frequentissimè appellat, de quibus etiam Jureconsultus, In Civilibus, inquit, dissentionibus, quamvis per eas Respublica lædatur, non tamen in exitium reipublicæ contenditur, qui in alterutras partes discedunt, inter hostes non sunt, inter quos jura Hostium fuerint.

5. Hostes propriè habentur, quos offendere, & perdere omninò licet, quorum alii deterioris, alii melioris conditionis sunt; Deterioris conditionis sunt, quibus jura Belli non conveniunt, quales sunt Perduelles & Prædones. Perduelles sunt qui adversus Principem suum, vel Rempublicam hostili animo armati sunt, quibus accedunt Rebelles, & Defectores, qui cum Principis alicujus imperio tenerentur, ab ipso desciverunt; Prædones sunt, qui absque authoritate publica, hostiliter grassantur, veluti Latrones in terra, Piratæ in mari. Prioris generis fuerunt, quos Crassus in citeriori Gallia Provincias infestantes etsi nullo illustri Duce, neque eo nomine aut numero essent, ut populi Romani hostes dicerentur, consectatus est; posterioris Cilices, quos quod rupto fœdere generis humani, sublatis commerciis, maria bello, quasi tempestate præcluserant, uti ait Florus, primum Servilius compescuit; postea Pompeius penitus profligavit. Denique justi Hostes sunt, quibus omnia

Belli jura debentur, quos ita definit Ulpianus, Hostes sunt, quibus bellum populus Romanus decrevit, vel Ipsi populo Romano, de quibus etiam Cicero. Hostis est, inquit, qui habet rempublicam, curiam, ærarium, consensum, & concordiam civium, & rationem aliquam, si res ita tulerit, & Pacis & Belli.

Vid. 1. *Arisiot lib. 3 cap. 10. Justin lib. 1. in princ. Bodinum lib 2 cap 2. 2. Grotium lib. 3 cap 15. Sigonium de jure Italiæ 12 cap 11. lib 1. cap ult. 3. Hoton. de verb, feud. Patronus. & Longobardici vult de feudis can. 1. Tacitum de moribus Germanorum. 4. Hotoman. quæst. illust. 7. Bodinum lib 1 cap 7, nu 69. Gentilem lib. 1. cap. 4. 5. Aylam, lib. 1 cap. 2. Grotium lib. 3 c. 3. § 11.*

SECT. VIII.

De Dominio inter eos quibuscum Bellum.

Dominium inter eos quibuscum Bellum intercedit, est cum Res & personæ singulæ Captivitate in potestatem rediguntur, vel Postliminio recuperantur. Et cum Res universæ Deditione vel victoria in dominium veniunt.

1 LEx est, inquit Aristoteles, veluti pactum quoddam commune, quo bello capta capientium fiunt, & Cajus Jurisconsultus quæ ex hostibus capiuntur statim capientium fiunt, adeo quidem, ut & Liberi homines, in servitutem deducantur. Ad personas vero bello captas quod attinet, etsi jure gentium antiquo quo licuit interficere, in servitutem redigebantur, inter Christianos mos obtinuit captos duntaxat custodiendi, donec redemptionis pretium persolutum sit, ad arbitrium capientis, nisi de certo aliquo convenerit. In bello vero alia privatis & singulis, alia Principi vel populo acquiruntur. Privatis & singulis quæ in actu privato, qui fit occasione belli, publice capiuntur, qualia sunt spolia quæ detrahuntur hosti in dimicatione singulari, & quæ procul ab Exercitu, in liberis & injussis excursionibus milites lucrantur, quod genus prædæ Itali Corrariam vocant, & à Butino distinguunt. Cui non dissimile est quod Nautis militantibus conceditur, Galli Pilagium, aut Despoliationem vocant, & eo comprehendunt, vestem, argentum quoq;

& aurum intra decem ſcutatos. Principi vel populo acquiruntur, quæ capiuntur actu belli publico, & communi, quia in hoc ſinguli reipub. perſonam ſuſtinent. Itaque prædam Marathoniam aſſervavit Ariſtides,& poſt prælium adPlatæas,ſevere edictum ne quis de præda quicquam privatim tolleret. Hanc tamen prædam Imperatores militibus aliquando diripiendam , aliquando dividendam permittunt. Direptio militi permittitur aut in populatione ,aut poſt prælium vel expugnationem,ut ſigno dato diſcurratur. Ita Tarquinius Sueſſam, caſtra Æquorum Quintus Servilius Dictator, Veios urbem Camillus militi diripiendam dederunt.Dividitur præda aut ratione ſtipendiorum,aut ratione meritorum;ſtipendiorum ratione prædam dividi Appius Claudius volebat , ita ut proportio ſimplex Pediti,duplex Centurioni,triplex Equiti daretur :Meritorum etiam ratio ſæpè habita eſt,ſicut Martius, quod fortiter feciſſet,ex prædâ Coriolanâ, à Poſthumio donatus eſt. Utrovis autem modo diviſio fiat , ſolebant Imperatores ſibi præcipuum aliquid aſſumere,ita Livius de Tarquinio,& Ipſe ditari volebat, & popularium Animos præda delinire.

2. Poſtliminium eſt,uti definit Paulus Juriſconſultus,jus amiſſæ rei recipiendæ,ab extraneo,& in ſtatum priſtinum reſtituendæ, inter Romanos ac liberos populos , Regeſque moribus & Legibus conſtitutum. Cum extraneis intercedit , id eſt quibuſcum apertæ inimicitiæ ſunt ut Romanis cum Germanis & Parthis , vel quibus bellum indictum eſt,nam apud eos ſervi fiunt inquit Ulpianus , & ab iis capti poſtliminio ſtatum priſtinum recuperant. E contra cum Latronibus,& in Civilibus diſſentionibus,locum non habet , quia vice Hoſtium non ſunt inter quos Captivitatis , & Poſtliminii jura fuerint. Hoc jus competit Perſonis cujuſcunque generis , rebus vero nonnullis duntaxat. De Perſonis Paulus,Poſtliminium eſt inquit Hominibus cujuſcunque ſexus , conditioniſve ſint , nec enim ſoli poſtliminio recipiuntur,qui pugnare poſſunt , ſed omnes homines qui ejus naturæ ſunt,ut uſui eſſe , vel conſilio,vel aliis modis poſſunt,ſed & ſervi virtute militum recuperati Dominis ſuis reſtituuntur. Receptos enim eos non captos judicare debemus , & militem noſtrum defenſorem eorum eſſe,decet, non Dominum inquiunt Imperatores. Transfugis autem ait Paulus nullum eſt poſtliminium. Nam qui dolo malo, & proditoris animo patriam

reliquit, in hostiũ numero habendus est. Sed nec qui armis victi se hostibus dediderunt, postliminium habent. Et, uti Pomponius, si captivus de quo in Pace cautum fuerat, ut rediret, sua voluntate apud Hostes mansit, non est ei postliminium; Nec quemadmodum censuit Florentinus, satis est corpore quem rediisse, si mente alienus est, & ideo de Attilio Regulo, quem Carthaginienses Romam miserant, responsum est, non esse eum postliminio reversum, quia juraverat se Carthaginem reversurum, & non habebat animum Romæ remanendi. Nihil vero interest quomodo captivus reversus est, utrum dimissus, an vi vel fallaciâ ex potestate hostiũ evaserit. Et ad postliminium, inquit Paulus, sufficit, non solum si in fines nostros intraverit, sed & si in Civitatem sociam, amicamve, aut ad Regem socium, vel amicum venerit, quia ibi primum nomine publico tutus esse incipit. Effectus postliminii est, non solum ut quis statum recuperet, sed, quod tradit Pomponius, cum reversus fuerit, perinde omnia ei jura restituantur, ac si captus ab hostibus non esset. Ad res captas quod attinet, primùm immobiles ut agri & prædia postliminio recipiuntur, cum ut ait Pomponius, verum est expulsis hostibus, ex agris quos ceperunt, dominia eorum, ad priores dominos redire, nec aut publicari debere, aut prædæ loco cedere. Cui etiã congruit, quod cũ loca sacra, vel religiosa capta sunt ab hostibus desinũt religiosa esse, quod si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postliminio reversa, restituuntur. Secundo, res etiam mobiles quædam ad belli usum comparatæ postliminio recuperantur, ita Marcellus, Navibus, inquit, longis, atque onerariis propter belli usum, postliminium est, nõ piscatoriis, aut siquas actuaria s voluptatis causa aliqui paraverunt, Equus etiam aut equa freni patiens recipitur postliminio. Arma vero postliminio reverti negatur, quia turpiter, & non sine flagitio amittuntur, & idem de vestibus affirmat Pomponius.

3. Deinde universum Dominium in res & personas regiones scilicet & populos acquiritur Deditione & victoria; Deditio est cum Populus in alterius potestatem concedit, quæ alias vis & arma erepture videbantur, ita Syriæ, Mesopotamiæ, Lybiæ, & Ciliciæ populi, se & res suas Nabuchadonosori concesseruut. Omnis, inquiunt, Civitas nostra, omnes montes & colles & campi, & armenta boum, gregesque ovium, & caprarum & equorum, & camelorum,

& universæ facultates nostræ & familiæ in conspectu tuo sunt, sint omnia nostra sub lege tua, Nos etiam & filii nostri servi tui sumus. Ita Falisci Romanis per Legatos, in Senatu, sub ditione vestra sumus, mittite qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipiant, nec vos fidei nostræ, nec nos imperii vestri pœnitebit. Et Campani ad eosdem Romanos, Populum Campanum, urbemque Capuam, agros, delubra Deûm, divina humanaq; omnia, in vestram Patres Conscripti, populique Romani ditionem dedimus, Quicquid deinde patiemur, Dedititii vestri passuri. Cujusmodi Deditionis effectus, uti refert Livius, est, ubi omnia ei qui armis plus potest dedita sunt, quæ ex iis habere victor, quibus eos multari velit, ipsius jus atque arbitrium est. Victoria plenaria habetur cum Hostes clade afficiuntur, qua bello finis imponitur, unde urbes, territoria regiones in victoris Dominium veniunt. Itaque cum Volscorum Legati, *urbes à Romanis captas instinctu Coriolani repeterent, responsum est. Si nobis oppida dedissetis, post pœnitentia ducti ea repeteretis, certè injuria vobis fieret, nisi ea reciperetis: si vero jure belli iis spoliati fuistis, cum nullum amplius in ea dominium habeatis, injuriam facitis quod res alienas appetatis. Nos enim justissimas possessiones ducimus, quas armis victores quæsiimus, nec Legem istam nos prius constituimus, nec eam hominum potius quam Deorum existimamus, sed cum omnes tam Græcos, quam Barbaros hac uti sciamus, nihil molliter remittemus. Magnum enim esset vitium, si quis virtute & fortitudine parta per ignaviam & stultitiam amitteret.

4. Ita Romani ab Armis & armorum intuitu, Regiones cum populis sub potestate, ad publicum commodum, alias jure Proprio, alias jure subsidiario, alias jure Clientelari habuerunt. Jure proprio in potestatem populi Romani devenerunt, cum regiones una cum populis in ejusdem Imperii ditionem ascitæ sunt, & cum populi Imperii Romani in regiones devictas deducebantur. De primo modo Livius rem Romanam auctam dicit Hostibus in Civitatem receptis, & Seneca, quid hodie esset Imperium nisi salubris prudentia victos, victoribus permiscuisset? & Claudius apud Tacitum Conditor, inquit, noster Romulus, tantum sapientia valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, deinde cives habuerit. Nimirum post atrocem pugnam cum Sabinis, qui ob virgines raptas urbem invaserant, pax facta est cum Tatio eorum rege, sequutaque,

inquit

inquit Florus, mira res, ut relictis sedibus suis, in novam urbem Hostes demigrarent, & cum generis suis, avitas opes pro dote sociarent; & Tullus Hostilius Alba diruta, omnes opes urbis, ipsumque populum Romam transtulit, prorsus, ut idem Florus, ut consanguinea Civitas non interiisse, sed in suum corpus rediisse videretur. Ita superatis penitus Latinis Camillus in Senatu consuluit. Pacem vobis quod ad Latinos attinet parare in perpetuum, vel sæviendo, vel ignoscendo potestis. Vultis crudeliter consulere in deditos, victosque? Licet delere omne Latium, vastasque inde solitudines facere, unde sociali egregio exercitu per multa bella, magnaque sæpe usi estis. Vultis exemplo majorum, augere rem Romanam victos in Civitatem accipiendo? Materia crescendi per summam gloriam suppeditatur. Certe firmissimũ longè imperium est, quo obedientes gaudent &c. De posteriori modo Gellius, qui tradit, Colonias fuisse Civitates, ex Civitate Romana propagatas, nam Romulus uti refert Dionysius quæ oppida bello cepit, ea neq; diruit, neque Libertate multavit, sed ferè in agrum ab iis captum colonias ab urbe deduxit, deinde Romuli vestigia, cæteri Reges, atque exactis Regibus, Senatus, populusque, & Senatus, populique authoritate infirmata, Imperatores sequuti sunt. Cujusmodi instituti prudentissimi sex causas ex veterum annalium verbis Sigonius recenset, unam ad priores populos coercendos, alteram ad hostium incursiones reprimendas, tertiam stirpis augendæ causa, quartam plebis urbanæ exhauriendæ, quintam seditionis evitandæ, sextam ut præmiis milites veteranos afficerent.

5. Jure subsidiario Regiones habebantur, quæ potentioribus necessaria suppeditare tenebantur veluti milites, pecuniam, annonam & similia. Ita Romani ex iis gentibus Italiæ cum quibus fœdus pacis injerunt, & ex Provinciis milites imperare potuerunt: de quibus Polybius, Per idem tempus magistratus Consulari potestate prædıti edicunt Præfectis sociarum Civitatum in Italia, è quibus putant auxilia accersenda numerum indicantes, diemque & locum in quem convenire oporteat qui delecti fuerint, ac Civitates simili edicto, delectu habito, mittunt sacramento adactos milites, constituto Præfecto, & mercedis exhibitore. Pecuniæ Tributum erat annuum quod Provinciis impositum erat, de quo Petilius Cerialis apud Tacitum pro Romanis ad Gallos sic disseruit, Nos quanquam

toties

toties laceſſiti, jure victoriæ id ſolum vobis addidimus quo pacem tueremur, nam neque quies ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine Tributis haberi queunt. Denique pro annona in Provinciis Agricolæ frumentum Decumanum ſine pretio dare, & Emptum pretio, Romæ Senatus conſulto, conſtituto pendere tenebantur.

6. Clientelæ jure ſub poteſtate ſunt Populi liberi qui ob Protectionem in fide & obſequio conſtituti ſunt. Ita cum duæ eſſent in tota Gallia factiones, Æduorum ſcilicet & Arvernorum, populos alios qui ipſis adhærebant Cæſar Clientes appellat, de Populis & gentibus qui in Romanorum clientela erant, penes quos erat (uti loquitur Tacitus) Romani imperii reverentia, & de quibus Florus. Illique reliqui, qui immunes imperii erant, ſentiebant tamen magnitudinem, & victorem gentium populum Romanum reverebantur. Ita Campani cum protectionem Romanorum peterent; Nulla Colonia veſtra, inquiunt, erit quæ nos obſequio erga vos, fideque ſuperet, quod vos pro ſalute noſtra prius feceritis, id nos pro imperio veſtro & gloria ſemper faciemus. In eo clientes à vaſallis differunt, quod vaſalli in ditione & ſub Imperio Domini ſupremi ſunt, Principes & populi in clientela aliorum ab imperio ſunt immunes: ita Proculus Jureconſultus; Clientes noſtros liberos eſſe intelligimus, etiamſi neque authoritate, neque dignitate, neque jure omni nobis pares ſunt.

Vid. 1. *Grotium, lib. 3. cap. 6. §. 12. &c.* 2. *Digeſt. & Cod. de Captivis & poſtliminio.* 3. *Arniſæum lib. 1 cap. 3.* 4. *Grotium lib. 3. cap. 15. §. 3. & Sigonium lib. 2. cap. 2.* 5. *Roſinum lib. 10, cap 4 & 22.* 6. *Arniſæum lib 1. cap. 4. nu. 3. 6 7.*

Sect. IX.

De Debito inter eos quibuscum Bellum.

Debitum inter eos quibuscum Bellum est, est quod iis præstandum quibuscum Lis, aut Bellum intercedit, veluti Jus congressus, Legationis, Conventionis, & Fœderis militaris, quæ quandoque obsidibus datis, vel cautione reali confirmantur.

1 Congressus militaris est, cum Principes, vel Duces Belli in Colloquium, vel in pugnam conveniunt. In Colloquium convenitur, ut rationibus hinc inde prolatis, lites forsitan transigantur. Ita in colloquium convenisse perhibentur, Eumenes, & Ptolomæus: Seleucus, & Demetrius ad Orossum, Lucullus, & Pompeius apud Damulam; Cæsar, Antonius, & Lepidus, exercitibus pone se relictis, coierunt ad pontes Lavinii fluminis, nempe apud urbem Bononiæ: ad id loci ubi perventum est, Lepidus, insulâ, quæ ibi est, perlustratâ, Chlamyde signnm dedit, quo viso insulam intrarunt, & relictis ad pontes trecentis unâ cum amicis, in medium progressi aperto campo constiterunt, Cæsar propter imperium medius. In Pugnam Principes conveniunt, ut eventu victoriæ controversiæ terminentur, & 1° quandoque ipsi in certamen singulare coeunt, 2° quandoque condicto militum numero decernunt, 3° plerumque inter exercitus præliis dirimendas lites subjiciunt. De certamine singulari inter Principes refert Agathias, Morem fuisse Francorum ut siquæ inter Reges oriantur discordiæ, aciem omnes instruant, tanquam bellaturi ad rem decernendam; at ubi conspicati sunt se invicem Exercitus, Regibus authores sunt, ut jure potius decertent, aut si nolint, ipsi inter se singulari certamine, & suo duntaxat periculo, rem transigant. Neque enim aut æquo, aut bono, aut patriis institutis convenire, ut ipsi, ob propria odia bonum publicum labefactent, & evertant. Ita olim Hillus, & Echemus de Peloponeso, Hyperochus, & Phemius de regione ad Inachum, Pyræchme, Ætolus, & Degmenus Epeus de Elide, Corbis & Orsua de Iba contenderunt. 2. Quandoque condicto, & certo numero ad decernendum de belli causis certamina ex consensu principum, & pugnantium

um ineuntur. Ita inter Ætolos, & Eleos bini utrinque congressi sunt; inter Romanos, & Albanos, misso, inquit Florus in compendium bello, tres Horatii, cum tribus Curiatiis; inter Lacedæmonios, & Argivos treceni utrinque, cum utriusque partis discrimine pugnaverunt. 3 Plerunque inter majores exercitus, dimicationibus præviis, & præliis subsequentibus Lites expediuntur; ita cum Alexander primum Persiam intrasset, missa à Dario parte exercitus, quibus mandatum, ut insanientem Philippi adolescentulum, verberibus castigatum ad se adducerent, Alexander, in eminenti Granici ripa astantes, cum multo suorum discrimine aggressus, virtute Macedonum vicit, & profligavit. Deinde cum toto Darii exercitu, aciebus hinc inde instructis, congrediens, prælium iniit, quo Persarum peditum centum millia, Equitum decem millia interfecta; ex parte Alexandri, quatuor,, & quingentis sauciis, peditum triginta duobus, Equitum quinquaginta tantum interfectis. Deinde cum iterum Granicum superasset, & Mazæus, Darii Dux præcipuus, contra eum mille equites præmiserat, Alexander Aristona Pæonum equitum Præfectum, laxatis habenis in ipsos invehi jussit, qui insigni pugna cum hostibus commissa, Satrapocen præfectum Equitatus Persarum, directa in gutture hasta transfixit, fugientemque per medios hostes consequutus, ex equo præcipitavit, & obluctanti caput gladio dempsit, quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit. Inde Alexander, cum exercitu contra Darii copias profectus, cum iisdem ad Arbellas pugnavit, ubi Dario in fugam verso, Persarum quadraginta millia cæsa, Macedonum minus quam tercentum desiderati sunt.

In his Congressibus armatis, sive Præliis, qui virtutis eminentioris sunt; Dignitatis, & Honestatis rationem habent. Itaque cum ante prælium ad Arbellas Parmenio furto, non prælio opus esse censeret; intempesta nocte opprimi posse hostes, discordes moribus, linguis, ad hæc somno & improviso periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? at interdiu primum terribiles occursuras Scytharum, Bactrianorumque facies, hirta illis ora, & intonsas comas esse, præterea, eximiam vastorum corporum magnitudinem, Militem vanis, & inanibus magis, quam justis, formidinis causis moveri, Omnesque ferè Parmenioni assentirentur, Polysperchon haud dubie in eo consilio victoriam positam arbitrabatur, Alexander

lexander, Latrunculorum, inquit, & furum ista solertia est, quam præcipitis mihi, quippe illorum votum unicum est fallere, Meæ vero gloriæ semper, aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar, Malo me fortunæ pœniteat, quam victoriæ pudeat. Itaque ad prælium vos parate. Ad honestatem refertur, quod cum Camillo Consule, Faliscos circumsedente, magister ludi plurimos, & nobilissimos inde pueros, veluti ambulandi gratia, eductos in castra Romanorum perduxisset, quibus interceptis, non erat dubium, quin Falisci, deposita belli gerendi pertinacia, tradituri se Romano imperio erant, de ea re Senatus cēsuit, ut pueri magistrum vinctum, virgis cædentes, in patriā remitterentur; qua justitia animi eorum sunt capti, inquit Valerius, quorum mœnia expugnari non poterant. Nam Falisci beneficio magis, quam armis victi, Romanis portas aperuerunt. Florus, Eam, inquit, Camillus vir sanctus, & sapiens sciebat veram esse victoriam, quæ salva fide, & integra dignitate pararetur. Ita etiam cum Timochares Ambraciensis, Fabricio Consuli pollicitus esset, se Pyrrhum veneno, per filium suum, qui potionibus ejus præerat, necaturum; Fabricius rem ad Senatum detulit, & author fuit, ut missis Legatis, Pyrrhus moneretur, ut adversus hujus generis insidias cautius se gereret, memor urbem à filio Martis conditam, & armis bella, non venenis geri debere. De quo etiam Seneca, Fabricius, inquit, Pyrrhi Regis aurum repulit, & idem Medico Pyrrhi promittente, se venenum daturum, monuit Regem, ut caveret insidias, & ejusdem animi fuit, auro non vinci, veneno non vincere. Unde, admirati sumus, inquit, ingentem nimirum virum, & quod difficillimum, in bello innocentem, & qui aliquid crederet, etiam in hostem nefas. Ad hoc exemplum, cum Cattorum Princeps, Arminii Romanorum hostis sævissimi, & perfidi mortem polliceretur, si patrandæ neci venenum mitteretur, Tiberius Imperator, & Senatus responderunt se non fraude, & occultè, sed armatos, & palàm hostes suos ulcisci.

Nec tamen omnia viribus duntaxat, in bello sunt præstanda, quædam etiam hònestâ astutia, & solertia perfici possunt. Ita Polybius ait, quæ vi fiunt in bello, aliquando minoris esse quàm quæ ex occasione, & dolo geruntur. Et Valerius Maximus, est pars, inquit, aliqua calliditatis egregia, & ab omni reprehensione remota, cujus opera, stratagemata vocantur, quæ & in paucorum certaminibus, & in præ-

prœliis inter Exercitus adhibere licet. De paucorum certamine insigne est exemplum quod refert Florus, ubi Romani & Albani pari robore, frequentibus prœliis, utrique comminuerentur, Horatiis, Curiatiisque tergeminis hinc atque inde fratribus, utriusque populi fata commissa sunt. Anceps, & pulchra contentio, exituque ipso mirabilis. Tribus quippe illinc vulneratis, hinc duobus occisis qui supererat Horatius, addito ad virtutem dolo, ut distraheret hostem, simulavit fugam, singulosque prout poterat, adortus, superavit. De prœliis inter Exercitus, in quibus non minus solertiæ, quam virium adhibitum est, exempla etiam commemorat Valerius, primum Annibalis cum Romanis, deinde Romanorum cum Asdrubale & Annibale. Annibal, inquit, priusquam ad dimicandum Cannensi prœlio descenderet, aciem populi Romani compluribus astutiæ laqueis implicavit; Ante omnia enim providit, ut & solem, & pulverem, qui ibi vento multus excitari solet, adversum haberent: deinde partem copiarum suarum, inter ipsum prœlii tempus, de industria fugere jussit, quam cum à reliquo exercitu abruptam, Legio Romana sequeretur, trucidandam eam ab iis quos in insidiis collocarat, curavit: postremo quadringentos Equites subornavit, qui simulata transitione, petierunt Consulem, à quo jussi, more transfugarum, depositis armis, in ultimam pugnæ partem secedere, destrictis gladiis, quos inter Loricas, & tunicas abdiderant, poplites pugnantium Romanorum ceciderunt. Hæc, inquit, fuit Punica fortitudo dolis, & insidiis, & fallacia instructa, quæ nunc circumventæ virtutis nostræ excusatio est, quoniam decepti magis quam victi fuimus. Deinde refert, cum alterum Italiæ latus Annibal laceraret, alterum invasisset Asdrubal, ne duorum fratrum junctæ copiæ, intolerabili onere fessas simul res Romanas urgerent, hinc Claudii Neronis vegetum consilium, illinc Livii Salinatoris inclyta prudentia effecit. Nero enim compresso à se in Lucanis Annibale, præsentiam suam (quoniam ratio belli ita desiderabat) mentitus hosti, ad opem Collegæ ferendam per longum iter mira celeritate tetendit. Salinator apud Metaurum flumen in Umbriâ proximo die dimicaturus, summa cum dissimulatione Neronem castris noctu recepit. Tribunos enim à Tribunis, Centuriones à Centurionibus, Equites ab Equitibus, Pedites à peditibus excipi jussit, ut sine ulla tumultuatione, solo vix unum exercitum capiente, alterum inseruit. Quo evenit, ut Asdrubal

cum duobus Consulibus se præliaturum nesciret, priusquam ab utrisque prosterneretur, Ita,inquit, illa toto terrarum orbe infamis Punica calliditas frustrata fuit, cum Romana prudentia Annibalem Neroni, Asdrubalem Salinatori decipiendum tradidit.

2. Legatio militaris est,quæ ad tractandum de Rebus ad bellum pertinentibus adhibetur. Qui hujusmodi Legationes ordinariè obibant,apud Græcos Caduceatores dicti sunt, quod Caduceum, sive baculum Mercurialem,anguium cristatorum effigie circumdatum gestabant:apud Romanos Feciales appellati sunt, quorum præcipuus erat Paterpatratus,qui & patrem & liberos habebat, qui pro insigni gerebant,verbenam,herbam Jovi sacram, quâ etiam domus lustrabantur.His apud Modernos Heraldi successerunt,Regum solennes nuntii,qui insigniuntur veste pictâ, vel versicolori, insigniis Principum à quibus mittuntur, segmentata. Hujusmodi nuntii ad expostulandum injurias,ad res ablatas repetendum, ad minas,aut bellum denuntiandum,ad securitatem Legatis aliis veniendi,& redeundi impetrandam,adhibebantur. Extraordinarii,& magis solennes legati sunt,qui ad tractandum de Induciis, & pace earumque conditionibus destinantur. Hujusmodi Legatis eadem humanitatis & benignitatis officia quæ Legatis Civilibus, nequaquam exhibentur; Adventantibus obviam mittuntur, qui denuntient,ne propius accedant,neque in urbem, aut in Castra admittuntur. Prisco instituto,apud Romanos, Legatis hostium, ad Bellonæ ædem,extra urbē Senatus dari solitus est. Ita Ezechias Legatum Senacharibis,Hierosolyma exclusit.Et Gothi, qui præsidio Urbinum tenebant,oratores Belisarii in urbem admittere renuerunt. Titus Quintius,Legatos Bæotorum,qui tunc hostes erant, in castra non admisit.Constantius etiā Legatos Magnentii castris exclusit. Quandoque tamen,à potentioribus missi majori comitate excipiuntur, ita Pyrrhus Legatis Romanis,ad redimendos captivos, castra sua petentibus,quo tutius venirent Lyconem Molossum obviam misit, & quo honoratius exciperentur, Ipse cum ornatu Equitum extra portam iis occurrit,secundarum rerum successu, non adeo elatus, ut officii respectum in eos deponeret, qui tum maxime armis cum eo dissentirent. Et qui vires suas ostendere non verentur, Legatos quandoque in castra admittunt: sic Legati Scytharum viginti, per castra Alexandri equis vecti,in tabernaculum admissi,& considere

jussi

jussi sunt, sic Constantinum legatum Romanum Pirozes, & Tullius Menophilus Legatos Carporum, in castris excepit. Consules Romani, qui Uticæ erant, cum à Carthaginensibus Legatio advenisset, in sublimi Tribunali considentes, adstantibus utrinque Ducibus, & Tribunis, & agminibus legionum, fulgentibus aquilis, fixisque ubiq; signis, ut Legati numerum copiarum ingentem agnoscerent, tuba silentio indicto, per præconem Legatos accedere jusserunt. Illi per Ordines armatorum transeuntes, ad Locum Tribunalis pervenerunt, Ibi Legati jussi quid petentes venissent, exponere. His tamen non minus, quam Legatis in pace securitas debetur. ita Cicero, Legatus is esse debet, qui non tam Caduceo, quam nomine Oratoris inter hostium tela incolumis versari possit.

3 Conventiones Militares, sive bellicæ sunt (de quibus Ulpianus Jurisconsultus) quoties Duces belli, quædam inter se paciscuntur. Et Duces belli vel summi sunt, utpote Imperatores quorum auspiciis bellum geritur, ita Livius, Nec ducem belli agnoscimus, nisi cujus auspiciis bellum geritur: vel Inferiores, unde Cæsar, aliæ Imperatoris, aliæ Legati partes sunt, alter liberè, ad summam rerum consulere, alter ad præscriptum agere: Et hujusmodi Duces, de iis quæ ad Belli administrationem pertinent pacisci possunt, cum Princeps vel Dux summus in remotis agit. Ejusmodi pacta vel conventiones sunt, 1 de Commeatu. 2 de Induciis. 3 de Captivis permutandis & redimendis. 4. De Conditionibus, iis, qui loca obsessa dedunt, præstandis, & similia. 1. Commeatus est Licentia, durante bello, personis singulis, vel certis, concessa tutò eundi, & redeundi, quibus securitas præstanda, non solum intra territorium, sed etiam alibi, à militibus concedentis. 2. Induciæ à Paulo definiuntur, Cum in breve, & in præsens tempus convenit, ne invicem se lacessant, Varro castrorum pacem, & belli ferias vocat. In quibus ab omnibus actibus bellicis abstinendum, ire, redire, sine apparatu bellico permittendum. Quemadmodum cum Roma à Tarquinio obsideretur, & inter Porsennam & Romanos factæ essent induciæ, ubi Ludi Circenses in urbe celebrarentur, Hostium Duces ingressos, curuli certamine contendisse, & victores coronatos fuisse, perhibetur. 3. Conventiones ineuntur de permutandis, & redimendis captivis. Nam quamvis Alexander Regie dixerit, Me non mercatorem memini, sed Regem; Captivos, si placuerit, reddi, dono

dabimus

dabimus honeſtius,quam pretio remittemus : & Pyrrhus ſe gratis redditurum captivos polliceretur,ſi Pax fieret , alias nullo modo, cum iniqua eſſet petitio ut iis captivos redderet , quibus hoſtes contra ſe uterentur.Aliis tamen honeſtum ſatis, & magis utile,viſum,pretio redimendos proponere:ita Annibal,cum milites quidam Romani , poſt pugnam Cannẽſem in manus veniſſent, pretium redemptionis ſingulis conſtituit , Equiti ſcilicet quingenos quadrigatos nummos,pediti trecenos, ſervocentum. Decemque ex iis, ut aurum in redemptionem impetrarent,Romam miſit , jurejurando prius ad actos; ſi non impetrarent, ſe ad hoſtem redituros. Quorum cum unus,in ſenatu cauſam egiſſet, clamore flebili ſublato, orantium ut ſibi Liberos,fratres,cognatos redderent Patres Alii de publico,alii de privato, alii ex ærario pecuniâ mutuâ redimendos retulerunt. Sed Titus Manlius Torquatus,quod cum Publio Sempronio Tuditano,& aliis,qui ipſum fœliciter ſequuti , in hoſtes erumpere noluerunt,non magis eos redimendos cenſuit, quam illos Annibali dedendos qui per ſummam virtutem patriæ ſe reſtituiſſent. Et Certe Romana Civitas,uti refert Livius , in captivos jam inde antiquitùs minimè indulgens:ac proinde Quintus Fabius Maximus,qui de redemptione captivorum , qui melius meriti erant, cum hoſtibus pepigiſſet,cum id pactum à Senatu improbaretur, fundum ſuum ducentis millibus vendidit , & datæ fidei ſatisfecit.

4. Ut dominia & territoria,ne vi ab aliis abripiantur,in poteſtatem aliorum pura deditione nonnunquam conceduntur, ita arces , oppida,& loca præſidiis munita,ad evitandum expugnationis incommoda ,pactis prius conditionibus, hoſtibus deduntur , & ſi priuſquam periculum extremum immineat,ad Imperatoris fidẽ confugiunt,meliores conditiones ſortiuntur. Ita Cæſar Advaticis denuntiavit,ſe eorum civitatem conſervaturum, ſi priuſquam aries murũ percuſſiſſet,ſe dediſſent. Aliàs ut cũ bonis decedant,ut incolumes, ut cum armis,ut in locum certum deducantur &, obſeſſi paciſcuntur,quæ ſi deditio ſequuta fuerat omnimodo obſervanda ; itaque cum Marcus Fulvius accuſaretur,quod contra conditiones deditionis Ambraciam diripuiſſet , Iſque contenderet urbem non deditam ſed vi captam,quod aggere & vineis oppugnata fuerit , quod ſuper muros,ſubterque terram per dies quindecem pugnatum erat,Senatus cenſuit,urbi quæ propter conventas conditiones, Fulvio portas aperuiſſet,res ſuas omnes reſtituendas eſſe.

4. Fœ-

4. Fœdera militaria, five bellica, eorum qui summum imperium habent, authoritate contrahuntur, vel de Induciis longioribus, quæ vulgo Treugæ dicuntur; vel de Pace perpetua. Etsi enim induciæ plerumque, pro necessitate, & occasione aliqua præsenti, in breve aliquod tempus constitui solent, aliquando tamen pro longiori tempore conceduntur, veluti cum à Romanis Veientibus, induciæ centum annorum, deinde quadraginta, demum viginti annorum datæ sunt, quæ ad instar Pacis habentur, & cum graviori periculo violantur. Fœdus vero, vel pactum Pacis est quo convenit, de cessatione perpetua à vi & armis, ea siquidem est Pacis natura, ut sit perpetua, & sic est in formulâ, Romanis & Latinorum populis Pax esto, dum cœlum, & terra eandem stationem obtinent; Cujusmodi fœdus, prout in tripartita Menippi partitione habetur, alterum est, cum pares bello, æquo fœdere in pacem atq; Amicitiam coeunt, alterum, cum bello victis dicuntur leges, quo in genere quid victum habere, quo mulctari eum velit, victoris est Arbitrium. Illud vero propriè fœdus est, cum de bello componendo, ab utroque belligerante, penes quos est bellum decernere, convenit, in quo de offensionibus remittendis, vel reparandis, de finibu s regundis, de commerciis, & similibus transigitur, tum vero firmissimè, cum ut Tullus Albanorum Ducem monebat, non tam cogitatur de sancienda in præsens amicitia, quam ne relinquatur in posterum ulla renovandi belli materia. Alterum minus propriè fœdus, vel pactum pacis dici potest cum post victoriam, de futuræ pacis conditionibus victores per se statuunt, Quemadmodum Carthaginenses, post primum bellum Punicum, victi, fractique coacti sunt, conditionibus à Romanis oblatis se submittere, scilicet, ut Siciliâ, & omnibus Insulis inter Italiam, & Africam excederent, duo millia, & ducenta talenta Euboica, in viginti annos penderent, captivos Romanos sine pretio redderent, & ut utriusque populi socii, apud utrumque securi essent.

5. Atq; hujusmodi Fœdera, sive pacta, ut majori authoritate contrahuntur, ita aliquando Obsidibus, qui fidei publicæ servandæ causa dantur, confirmari solent, aliquando etiam arces, & oppida in cautionem conceduntur, Cum vero victis Pax datur, majores cautelæ adhibentur; Ita vetustum Romanorum morem fuisse, tradit Livius, ut cum quibus fœdere, non æquis legibus, jnngerentur non prius in eos imperio, tanquam pacati uterentur, quam cum

G omnia

omnia divina, humanaque dedidissent, Obsides accepti, arma adempta, præsidia imposita fuissent.

Vid. 1. *Paschalium cap 28. Grotium lib 2 cap. 23, §. 10. lib. 3 cap 20. § 43. Gentilem lib. 3 cap 15 Q. Curtium lib, 1 2 3 4 Florum lib. 1 cap. 12. Valer. Maximum lib 6. c. 5. Florum lib. 1, cap. 3 Valerium lib 7. cap. Frontinum de Strategematis.* 2 *Brunum Ayalam lib cap 9. Gentilem de Legation lib. 1 cap 6. Paschalium cap 42.* 3. *Gentilem lib 2. cap. 14. lib. 2 cap 10. 11. & Grotium lib. 3 cap 19 cap. 20. & 21. Polybium lib 6 Grotium lib. 3. cap. 20. §. 49.* 4. *Grotium lib 3 cap. 19. & 20. Gentilem lib 3 cap 1. & 13. Besoldum de pace pacisque jure* 5. *Ærodium rerum judicat tit. de pactis pub. cap 5 Gentilem lib 2 cap 19. Grotium lib. 3. cap 20 §. 52.*

Sect. X.

De Delicto inter eos quibuscum Bellum.

Delictum inter eos quibuscum bellum intercedit est 1° cum Bellum injuste movetur, 2 cum contra Jus Congressus, & Legationis militaris quid admittitur. 3, Cum Conventiones, & fœdera bellica non observantur, 4, Cum victor in Exequutione modum excedit.

1 BEllum injuste movetur, cum nulla belli causa est, ut cum aliqui in bellum feruntur, uti ait Tacitus, periculorum propter ipsa, avidi, vel causam iniquam habet, ut cum bellum suscipitur desiderio mutandæ sedis, ut paludibus, & solitudinibus relictis, fœcundius solū possideatur, quod veteribus Germanis belli causam fuisse narrat, idem Tacitus; vel causam habet frivolam, qualis fuit, quam refert Bodinus, cum Scoti contra Pictos, cum quibus sexcentum fere annos pacem, & amicitiam coluissent ob canes ereptos bellum gravissimum intulerunt. Præterea bellum injuste movetur, cum Indictione, vel denuntiatione omissa geritur, ita Aristides dixit, Philippum Macedoniæ Regem, Caduceatoribus non uti, ea mente, ut incautos opprimeret.

2. Contra jus congressus militaris delinquitur, 1 Cum specie colloquii insidiæ struuntur, ita Attalus, & Legati Romani in periculum inducti, cum Prusias, Rex Bithiniæ, pro mille equitibus, de quibus convenerat, universum exercitum duxit ad Colloquium.

2. Cum

2. Cum fraudulenter, & perfide agitur, veluti cum Albertus Comes Franconiæ in arce munitissimâ urbis Bambergensis, à Ludovico Imperatore cujus filium interemisse insimulabatur, obsideretur, Otho Moguntinus Archiepiscopus, qui se Litis arbitrum profitebatur, Alberto juravit si secum ad Imperatorem proficisceretur, se, vel pacem impetraturum, vel ipsum in arcem reducturum, cui Albertus credens, ipsum sequutus est, & cum vix arcem egressi essent, Otho eum hortatur, ut in arcem pransum redeant ne forte apud Imperatorem longiusculè futura esset mora, unde redierunt, pransique iterum egressi, ad Ludovicum perrexerunt, ubi cum statim Albertus captus, & capitali supplicio damnatus esset, Archiepiscopi fidem imploravit, cui Præsul respondit, se datæ fidei satisfecisse; qui semel reduxisset incolumem, bis reducere non promisisset; cui non dissimile id, quod Dercilidas, & Paches, egisse perhibentur, qui polliciti obsessis reditum in urbem, si ad se venirent, venientibus mortem minitati sunt, nisi urbem dederent & demum in urbem deditam reditum concesserunt. 3, Cum mendaciis hosti imponitur, ita cum Lucius Martius, & Attalus, qui in Græciam ad Philippum Regem Legati missi, reversi gloriarentur, quod per inducias, & spem pacis Regem decepissent, & magna pars Senatus probaret, veteres, inquit Livius, moris antiqui memores, novam istam sapientiam improbabant, nec astu, sed vera virtute majores bella gessisse recolebant. Deinde circa congressum armatum, vel pugnam, ut indignum notatur, cum, uti ait Cicero, quod virtute effici debet, id tentatur pecunia, qua scilicet subditi contra Principem, vel patriam corrumpuntur, unde vituperatus Philippus, qui istam artem palam factitabat, profiteri solitus, se nullam arcem adeo munitam invenisse, quæ si asinus auro onustus accederet, non statim portas aperiret, unde mercator potius quam victor Græciæ nuncupatus est. Contra Jus Legationis militaris est delictum, si Legatis hostium vis aut injuria inferatur; unde qui Legatum hostium pulsasset, aut injuria affecisset dedi hostibus solebat, ita M. Æmylio Lepido, & Caio Flaminio Consulibus, L. Minutius & L. Manlius quod Carthaginensium Legatis manus intulissent, jussu M. Claudii Prætoris urbis, per fœciales iis traditi sunt, & Carthaginem advecti; & cum Legatos ab Apollonia Romam missos, Quintus Fabius, & Cn. Sempronius Ædiles pulsavissent, eos Senatus continuo per fœciales Legatis dedidit.

3. Tertiò, contra Conventiones militares delictum est. 1 cum Commeatu concesso, personæ offenduntur, in quo Alexandri fides accusata est, qui eos, quibus abitum indulserat, in itinere interfici jussit 2° cum circa inducias fraudulenter agitur, quemadmodum Thraces, qui cum Thessalis triginta dierum pacti inducias, noctu populabantur agros, dicentes se dierum, non noctium inducias pepigisse. 3° Cum in restitutione personarum, & rerum, fraus adhibetur, ut cum Platenses, qui pacti erant captivos reddere, necatos reddiderunt; & cum Romani dimidiam partem navium Antiocho reddere obligati, naves omnes dissecuerunt, & singularum partem dimidiam ei reliquerunt. 4° Et cum circa redemptionem fides non præstatur, quemadmodum ab eo, qui cum decem aliis, ab Annibale Romam missis, juratis, nisi pretium impetrarent redire in castra, postquam egressus esset, quasi aliquid oblitus, in castra rediit, & deinde comites sequutus est, & cum alii re infectâ ad Annibalem redierunt, domum abiit, tanquam fallaci in castra reditu se jurejurando exsolvisset, quod cum Senatus rescivit, censuit eum comprehendendum, & custodibus publicè datis ad Annibalem remittendum. 5° Deniq; cum Deditionis conditiones non observantur, ut cum Saladinus, qui quod Ascalonam valido præsidio munitam censuit, convenit liberaliter de deditione, cum vero militibus fere vacuum comperisset, quasi deceptus, pactiones servare, abnuit. Contra fœdera militaria delictum est, cum pacta induciarum, vel pacis violantur, Veientes quod bellum Romanis contra inducias movissent à stirpe cum oppidis omnibus à Romanis deleti sunt. Et cum Hunniades dux fortissimus pacta cum Rege Turcarum pace, hortatu Cardinalis Legati à Consilio, cui fœdus illud non placuit, bellum redintegrasset. Hæc perfidia Turcas in tantam iracundiam egit, ut ingenti exercitu Christianos undique cederent, & profligarent, ac tametsi Sigismundus Imperator innumerabiles copias ad Nicopolim coegisset, nihilominus ingenti clade prostratus esset, & Legatus à Consilio missus à Latronibus interemptus est.

4. Denique delictum est in bello cum victores, penes quos est arbitrium, in Executione modum excedunt, ut pote 1° Cum in supplices, & se dedentes sæviunt, quibus condonare, ait Jovius, cum humanitatis, tum Leges militiæ dicuntur, & Salustius in historia Jugurthina, cum puberes post deditionem interfectos narrasset, ait fa-

ctum contra jus belli, 2° Cum fœminæ, & pueri interficiuntur, Quod Thraces capta Mycaleſso feciſſe narrat Thucidides; Macedones cum Thebas cepiſſent, refert Arrianus, Alexander vero dixit, cum fœminis bellum gerere non ſoleo, & de pueris Camillus, Arma, inquit, habemus non adverſus eam ætatem cui, etiam captis urbibus, parcitur. 3° Si Hoſtibus cæſis ſepultura denegetur quod belli jus commune vocat Appianus, Belli commercium Philo, ita Annibal C. Flaminium, Pub. Æmylium, Tiberium Gracchum Romanos, quæſivit ad ſepulturam, Idem Hannoni à Romanis præſtitum, Mithridati à Pompeio, Archelao Regi ab Antonio, & Suidas, Lyſandro, magno dedecori fuiſse tradit, quod hoſtes cæſos terra condi paſsus non ſit, & cum Thebani nollent Argivos hoſtes ſepeliri, bellum contra eos ob iſtam cauſam à Theſeo, & Athenienſibus illatum Iſocrates narrat. 4° Si loca ſacra & ſepulchra violentur, ita Philippus, inquit Florus, ultra jus victoriæ, in templa, aras, & ſepulchra ipſa ſævit.

Vid. 1. *Grotium lib. 2, cap. 1. & cap. 22. 23. Ayalam lib. 1, cap. 12. Gentilem lib. 1. cap. 7. &c. Gentilem l. 2, cap. 1. Curtium.* 2. *Paſchalium cap. 38 39 Volateranum Hiſtoria Franconci Brunum lib 4. cap. 23. Paſchal cap. 25. 26. Beſſl. dum cap. 5.* 3. *Gentilem lib. 2. cap 4. Florum lib. 1. cap. 12. Bodinum l. 5. c. 6* 4. *Gentilem lib. 2. cap. 16. 17. &c. Grotium lib. 3. cap. 4. 5 11. & 12.*

Sect. I.

De Judicio inter Gentes & de Quæstionibus Pacis.

Judicium inter Gentes est quo de Controversiis inter ipsas earumve subditos statuitur, utpote 1° cum certos Judices habent 2° Cum in Arbitros compromittunt, 3° Cum ratione loci judicium subeunt, 4° Cum Prudentes de iis censura ferunt.

Præter Judicium Belli, cujus ancipiti & luctuoso eventu Controversiæ inter Principes & populos qui superiorem non habent, ut plurimum terminantur, 1 aliquando populi vicini quantumvis liberi ad Lites inter se dirimendas certos Judices habent, quales inter Amphyctionas, septem scilicet celebres Græciæ urbes quæ alias ferè omnes in societatem pertraxerunt Judices erant, quos Mirios appellabant, qui in Conventibus in quibus omnium Legati interesse solebant, de rebus & causis inter ipsos contingentibus decernebant, cujus Tribunalis tanta fuit authoritas, ut ipsi Dii sua jurgia ad Amphyctionas retulisse dicātur. Et in Gallia ejusmodi conventus habitos fuisse scribit Cæsar, cum tametsi Hedui, Carnutes, Arverni, Bellocassi, haberent Optimatum imperia, à se invicem divisa, omnium tamen dissidia Druidorum, decretis ac judiciis decernebantur.

2°. Aliquando populi inter quos Lis erat, & contentio in aliorum Arbitrium compromittebant, ita Adrastus & Amphiaraus, de regno Argivo Eriphyæ judicium subierunt, Ardeates & Anicini coram populo, Rex Numidiæ & Carthaginenses coram Senatu Romano, Parthi & Armenii coram Arbitris à Pompeio datis disceptabant.

3. Tertio Principum & populorum exterorum subditi aliquando ratione Loci quo quid admissum est, apud ordinarios territoriorum Judices forum sortiuutur, ita olim Gallos & Castellanos de præda bello maritimo capta judicium in Lusitania subiisse narrat Antonius

Antonius Gamma, sæpe Hispanos cum Hollandis, aliosque exteros de causis maritimis in curia Admiralitatis Angliæ, lites intentasse testantur Alberici Gentilis Advocationes Hispanicæ.

4. Quarto de rebus inter diversos Principes & populos gestis, quantum ad famam, & existimationem attinet, penes doctos & prudentes est judicium, itaq; cum Elizabetha Regina Angliæ de Maria Scota condemnata supplicio tradenda deliberaret, ne vitam tolleret inter alias ratio, ait Camdenus, erat Infamia apud posteros ex historiis. De causis & argumentis hujus generis quam plurimæ scriptæ sunt Disputationes & Decisiones ad justificandum & redarguendum præterita & ad futura fortassis dirigendum. Atq; ad hujusmodi judicia spectant, sequentes de Pace & bello Quæstiones.

Vid. 1 *Bodinum l.* 1. *c* 7 *nu* 74. 2. *Grotium* 1 2. *c* 23. *§* 8. 3. *Gammam Decis.* 384. 4. *Camdenum anno* 1587.

An cum omnibus pacem habere liceat?

NAtura, inquit Pomponius Jureconsultus, inter omnes homines cognationem quandam constituit, Jure vero cognationis alii aliis opitulari & benefacere tenentur, multo magis, quod Pax exigit, ab injuriis abstinere, & Genus humanum naturaliter bonum pacis appetere, inquit Augustinus, quia in hac vita mortali nihil potest esse jucundius, & utilius. Aristoteles autem ait, quosdā, Barbaros scilicet, factos ad serviendum, & Bellum esse contra eos, sicut venationem contra feras, & Philippus Rex Macedoniæ apud Livium, Cum alienigenis, inquit, & barbaris omnibus, Græcis æternum bellum est, Naturâ enim quæ perpetua est, non mutabilibus in diem causis hostes sunt. Hominibus tamen cum hominibus à natura non est repugnantia, sed mores in concordiam vel discordiam eos inducunt.

Vid *Gentilem l.* 1 *c.* 1 2. *Grotium lib* 2. *cap* 20. § 40.

2. *Utrum à Pace an à Bello aliquando majus sit incommodum?*

1 ANnibal ex Italia reversus in Africam, Nulla inquit magna civitas quiescere potest; Si foris hostem non habet, domi invenit

venit,Et post finem tertii belli Punici,cum Cato delendam Carthaginem censuisset, Scipio Nasica servandam suasit, inquit Florus, ne metu æmulæ urbis sublato,Fœlicitas Romæ luxuriari inciperet.Itaq; Lydiis victis Cyrus arma,& equos ademit, jussitque cauponarias & ludicras artes exercere,& sic Gens industria quondam potens, & manu strenua,effœminata mollitie,luxuriâque virtutem pristinam perdidit,& quos, ante Cyrum,bella invictos præstiterant,in luxuriam lapsos otium & desidia superavit.

Vid.*Livium Decad.*3 *lib* 10 *Florum lib* 2 *c* 15 *Justinum lib* 1.

3 *Utrum Pax iniqua æquo bello sit præferenda ?*

M. Lepidus in Gallia transalpina Imperator , missis ad Senatum Legatis,suadebat pacem faciendam cum Antonio , ad belli civilis incommoda evitandum,quam sententiam cum aliqui in Senatu probarent,Cicero dissentiens,Dulce,inquit , est nomen Pacis,& res ipsa cum jucunda,tum salutaris, Nam neque privatos focos,neque publicas leges , neque libertatis jura chara habere potest,quem Discordiæ,quem cædes civium , quem bellum publicum delectat,& nihil hoc cive,nihil hoc homine tetrius , si aut Civis, aut homo habendus est,qui Civile bellum concupiscit,sed hoc primum videndum est,an sit aliquod bellum expiabile, in quo pactio Pacis sit Lex servitutis. Idem in Epistola ad Atticum difficillimum hoc σκέμμα πολιτικὸν vocat. An cum Patria illegitimo imperio premitur,omnino danda sit opera ejus demendi, etiamsi eam ob rem Civitas in summum discrimen adducenda sit. Alibi tamen , animo sedatiori, Mihi ait Pax omnis cum Civibus , bello Civili utilior videtur.

Vid.*Cicero Philip.*13.*lib.*9.*ad Atticum Ep.*4.Grotium *lib.*1 *cap.*4.§.19.*Ayalam lib.*1.*cap* 12 *Ep.*4.

4 *An inter vicinorum arma Pax sit affectanda ?*

CUm Romani primum Achæorum amicitiam peterent, & Cleomedon Philippi Legatus,mediam viam suaderet,& ut quiescerent,abstinerentq; armis. Aristæus eorum Prætor, eam non mediam

am,ſed nullam eſſe viam oſtendit, Etenim, inquit, præterquam quòd aut accipienda, aut aſpernanda eſt Romana ſocietas, quid aliud quàm, (gratia nuſquam ſtabili, veluti qui eventum expectaverimus, ut fortunæ noſtra applicaremus conſilia) præda victori erimus? Itaque Portius Cato, Pompeio, & Cæſare inter ſe diſſentientibus, quamvis à factionum authoribus multis in rebus reipub: cauſa diſſentiret, & neutrius mentem plane probaret, eas partes ſequutus eſt quæ plus æquitatis habere videbantur. Quæ vera ſunt, cum alii aliis viribus ſunt impares, æquales vero vel potentiores, à bellis vicinorum prudenter, & honeſtè abſtinere poſſunt, ut Controverſiarum Arbitri habeantur.

Vid. Livium Decad. 4. lib. 2. Ayalam lib 1. cap. 12 nu. 17. 18. Bodinum lib. 5 cap. ult. nu. 588.

Sect. II.

De Quæſtionibus Status inter eos quibuſcum Pax eſt.

Quæſtiones de Statu inter eos quibuſcum Pax eſt, ſunt, cum quæritur de Principis, vel Populi eorumve ſubditorum Conditione. An Status idem maneat, mutetur, an amittatur? &c.

1 *Utrum Imperator Germanicus, etiam Romanus dici poſſit?*

IOhaunes Bodinus ait, Germanos Romani Imperii nomen ad gloriam uſurpare, & Coſtalius Jureconſultus, ſe neſcire angit, & ubi ſit Romanum Imperium; immo Sleydanus Germanus natione, in oratione ad Carolum quintum ſin ait. Quod quidem Imperium Romanum occidit, & diſſipatum eſt, ut, & illa tria quæ ipſum præceſſerunt. Nam & ad Orientem, & ad Occidentem Solem latiſſimè regnavit. Jam quicquid in Aſia, quicquid in Africa tenuit, totum eſt amiſſumm. aximam Europæ, & fertiliſſimaw partem poſſedit, nunc autem ex illa veluti mole creverunt alia multa regna, prorſus ab ipſo corpore ſeparata, & nihil omnino reliquum eſt præter titulum & nomen, quod adhuc Germania retinet, ad quam

postremo delata est potestas creandi Cæsaris, qui tamen adeo ex nulla parte, cum veteribus illis Romanis Imperatoribus conferri potest, ut ne sedem quidem avitam Cæsarum, & priscum domicilium, urbem Romam teneat. Romanum Imperium ad Germanicum devolutum, alii asserunt, Quod Jus Imperatoris Romani eligendi, semper penes populum Romanum fuerit, cum quis à Legionibus assumeretur, Populus Romanus eundem comprobavit; cum Constantinopoli habitaret Bizantini Quirites, qui cives erant Romani consensum præbuerunt. Demum cum Irene fœmina, excæcato filio imperium Orientis occupaverat; Cives Romani indignè ferentes, Carolum magnum, qui suis armis Italiam pacaret, suis acclamationibus in Imperatorem cooptarunt, & à Leone tertio Pontifice Romano coronari voluerunt. Quo titulo ad ipsum ejusque successores, quæ Imperatoris Romani fuerunt, nec derelicta, aut ab aliis occupata, nec pactionibus, aut jure belli in aliorum dominium concesserunt, devenere. Cui convenit, quod in visione Danielis perhibetur, Monarchiam Romanam, quæ partim ferrea, partim fictilis erat, usque in finem mundi perduraturam. Nec obstare videtur, quod veteris Romani Imperii amplitudinem, & splendorem non retineant, ita enim Hieronymus, ex eo quod Pes imaginis desinebat in digitis partim ferreis, partim luteis, interpretatus est Imperium Romanum, prius quidem robustum, & validum postea infirmum, & imbecillum, evasurum. Et licet maxima pars ejus, ab aliis occupata sit, totum tamen non extinctum est: Nedum deficit, quod alibi collocatum sit, quia ut Civitas non mænibus continetur, ita nec Imperium certo loco ascribitur. Roma olim auspiciis Camilli Veiis fuit, & Imperator Romanus mansit, postquam Constantinopoli sedem fixit.

Vid. *Grotium lib. 2 cap. 9. §. 1. Arumanm Discurs. Politic. tom. 1. discurs. 2. Limnæum de jure publico lib. 1. cap. 4.*

2 *Utrum Dignitas Imperatoria pendeat à Coronatione Pontificia?*

MOrtuo Henrico Imperatore, Electorum alii Philippum ejus fratrem, alii Ottonem, Imperatorem elegerunt. Unde cum quæstio suborta esset, Legatus à Papa missus, Ottonis Electionem confirmavit, cumque Principes ex parte Philippi quærerent,

quo jure id ageret,rescripsit Pontifex Innocentius tertius,Principibus jus competere eligendi Regem in Imperatorem promovendum se agnoscere,cum jus hujusmodi ad eos ab Apostolica sede pervenerit,sed & Principes recognoscere debere, jus examinandi personam,ad Imperium promovendum,ad ipsum spectare , qui eum inungit,consecrat,& coronat. Adrianus vero Pontifex in Epistola ad Fredericum scribit,multo elatius . Qui Romanum,ait, Imperium,à Græcis translatum esse ad Alemannos,ut Rex Teuton icorum Imperator non vocaretur, antequam ab Apostolico coronetur unde igitur,inquit,habet imperium,nisi à Nobis?Electione Principum suorum habet nomen Regis,ex Consecratione nostra habet nomen Imperatoris,Augusti,& Cæsaris. Ergo per nos imperat, & sicut Zacharias transtulit imperium à Græcis ad Teutonicos, ita nos possumus ab Alemannis transferre ad Græcos. Unde etiam Alciatus ait à TemporeCaroli Magni,Imperii Romani jus , & arbitrium penes sedem Romanam fuisse. Germani vero contendunt Imperatorem Electum,& ab Electoribus renuntiatum, vere esseImperatorem, licet nondum habeat Pontificiam coronationem.Carolum Magnum à Populi suffragiis, non à Pontifice , cujus ad officium coronatio pertinuit Imperium accepisse .Regibus aliis à Regnorum suorum Archiepiscopis,vel Episcopis,ut plurimum,coronas imponi,nec tamen propterea iis regna debere.Multos Imperatores habitos , qui coronationem Pontificiam non habuerunt, utpote Maximilianum primum , Ferdinandum , Maximilianum secundum , Rodolphum,& Matthiam qui nunquam impetrarunt. Immo cum in Coronatione Pontificia Caroli quinti Imperatoris Bononiæ celebrata,Pons ingens super quem ingrediebatur,corrueret, Aliqui, uti refert Cornelius Agrippa,in omen vertentes vaticinati sunt , Nullum deinceps Imperatorem in Italia coronatum iri.

Vid. Cap venerab Extr de Electione. Alciatum de formula Romani Imperii Arumeum Discurs. Polit. Disc. 3 Bisoldum de Præcedentia cap. 2 nu. 4.

3 *Utrum Imperator in Reges, & Principes alios Imperium habeat?*

IMperatori Reges,& Populos alios subiici oportere tenent plerunque Itali,& ultra montani Jurisconsulti, cum qui Jus Canonicum,tum qui Jus Civile profitentur.Canonici quod Deus fecerit

duo magna luminaria in firmamento cœli,id eſt inſtituit duas præcipuas Dignitates Papam,& Imperatorem. Quod Chriſtus ad eundem finem dixerit Ecce Duo gladii. Quod ab Auguſto Edictum exierit ut deſcriberetur univerſus orbis. Legiſtæ quod Antoninus Imperator in reſcripto ad Eudæmonem Nicomedienſem dixerit Ἐγὼ τοῦ κόσμου κύριος. Ego quidem mundi Dominus. Quod in nonnullis locis Juris Civilis, omnia Principis, id eſt ,Imperatoris eſſe dicuntur .Unde Bartolus audacter pronuntiat, Quod Hæreticus eſſet,ſi quis diceret,Imperatorem non eſſe Dominum , & Monarcham totius Orbis. Contrarium tenent, Doctores Citra montani. Imperatorem ſcilicet , nunquam fuiſſe Dominum totius Orbis, quod præcipuarum Monarchiarum temporibus fuerint etiam Reges,iis nunquam ſubditi:quod Imperatores Romani ſuas Conſtitutiones dirigant,omnibus aliquando Populis , ſed qui ſuo ſubeunt imperio. Quod in Commerciis exercendis diſtinguunt eos qui Romano parent imperio,ab iis qui Regi Berſarum ſunt ſubjecte Quod alios etiam populos liberos agnoſcant,cum quibus ſunt jura Belli, captivitatis,& Poſtliminii. Quod etſi duo genera Poteſtatum , Eccleſiaſticæ &Temporalis,Deus conſtituerit,non tamen iis duo duntaxat Capita ſuprema præfecerit. Quod Auguſtus Orbem deſcribendum edixerit,& Antoninus ſe mundi dominum appellaverit,intelligendum eſſe,de Orbe Romano , & de ea parte Mundi cui Romani imperabant.Quemadmodum Ulpianus ait . ex conſtitutione Antonini,Qui in Orbe Romano ſunt,Cives Romanos effectos eſſe, & Judæi dixerunt Hieroſolymam in medio telluris ſitam,id eſt, in medio Judææ,vel telluris quæ à Judæis colebatur. Denique quod Bartolns prouuntiando , eum qui aliter ſenſerit hæreticum eſſe, non minus in eo hallucinatusſit quam ii qui decreverunt Hæreticum habendum eſſe qui Antipodes eſſe affirmaret.

Vid.*Chaſſan Catal glor mundi parte* 5.*conſid.*28. *Covarruviam ad cap. Peccatum part.*2.§.9. *Francif.à victoria Relect.*5 *Sect.* 2. & 3. *Grotium lib.* 2. *cap.*22.§.13. *Limnæum de jure publico lib.*2 *cap.*8.*Arniſæum de jure Majeſtatis lib.*1.*cap* 2.*ubi plene arguit.*

4. *Utrum*

4. *Utrum Princeps, vel Populus, clientela, vel inæquali fœdere statum mutet?*

CLientes sunt sub Patrocinio, non sub ditione, ut Sylla apud Appianum loquitur,& Proculus, quemadmodum, inquit, Clientes nostros intelligimus esse liberos, etiamsi neque authoritate; neque dignitate, neque jure omni nobis pares sint, sic & eos qui Majestatem nostram comiter observare debent, liberos esse intelligendum est. Nec obstat quod aliquando Superiori, imperandi, Inferiori parendi vox tribuitur, quod contingit in negotiis communibus. Ita Thucidides, Decet eos qui in fœdere Principes sunt, circa suas quidem utilitates, nihil præcipuum sumere, at in communibus rebus curandis, eminere supra cæteros. Sæpe tamen accidit ut sub specie Patrocinii,& Fœderis inferiores superiorum imperio subjiciantur. Ita Thessalos in specie fuisse liberos, revera sub imperio Macedonum notat Polybius,& Latini querebantur, se sub umbra fœderis Romani servitutem pati. Quæ contingunt ex patientia, cum ad tutelam præsidia iuducuntur,& cum fœdus inæquale perpetuum factum est.

Vid. *Grotium lib 1 cap. 3 nu. 21. Bodinum lib. 1 cap. 7 nu. 68. Arniseum de jure Majestatis l. 1. cap. 4.*

5. *Utrum Principis vel Populi Majestati deroget, Leges aliunde admittere?*

SUb initio Reipub: Romanæ, cum exactis Regibus, Populus incerto jure uteretur, placuit in Græciam mittere, qui inde afferrent Leges, quæ duodecem tabulis conscriptæ sunt. Et postea, cum maxime florebat Imperium sub Tiberio Claudio, ad tegulandum negotia ad Nautas,& Mercatores commercia maritima exercentes, spectantia, à Rhodo insula petitæ Leges Rhodiæ, quæ in corpore juris Civilis Romani insertæ sunt. Aliis tamen nequaquam peregrinas Leges admittendas visum est, quia qui Leges alienas, recipiunt, etiam alienum imperium agnoscere videntur. Itaque Senatus Parisiensis veteri decreto,& Philippus Bellus Edicto sancivetunt. Ne quis Romanorum Leges, majorum suorum, moribus & Le-

gibus opponerent, Et Reges Hiſpaniæ, ſub capitali pœna vetuerunt, Romanorum Leges pro jure in regnis ſuis venditare. At vero ſubjectionis ſignum eſt, Principi, vel populo invito Leges externas imponi, haud ita ultro, & ſponte admittere. Nec ferendum, utpote indignum, Patriis inſtitutis & moribus Leges externas opponere & proinde Imperator Antoninus Leges Rhodias admittit, quatenus nulli legum ſuarum adverſentur. At ubi jus proprium deficit, ibi honeſtum eſt ad alienum recurrere, quod Authores qui Conſuetudines Feudales tradiderunt, concedunt, cum ita ſtatuant, Etſi Leges Romanæ, non adeo vim ſuam extendant, ut uſus vincant, aut mores; ſicubi tamen caſus emerſerit qui conſuetudine feudi non ſit comprehenſus, Peritus legum, abſque calumnia lege (ſcripta), id eſt jure Civili uti poteſt. Ita quamvis Lutherus Juris Pontificii libros, publicè combuſſit, in iis tamen Germaniæ dominiis, quæ Auguſtanam Confeſſionem amplectuntur, cauſæ Eccleſiaſticæ, quæ religionem non concernunt, ſecundum Jus Canonicum etiamnum deciduntur. Et in Anglia poſt repudiatam Pontificis Romani authoritatem Jus Canonicum, quatenus prærogativæ Regiæ Statutis, & Conſuetudinibus regni non repugnat, approbatur, & ob eaſdem rationes Cauſæ militares in Curia Conſtabilis, & Maritimæ in Curia Admiralli, quibus jus commune regni nõ ſufficit, ſecundum leges Civiles Romanas terminantur.

Vid. L. 2 ſ. 4 *D de Origine juris. Authoritatem Legis Rhodiæ apud Jacob. Gotofred in Comment ad L. Deprecatio. D de Lege Rhodia Bodinum lib 1. cap. 8 nu 101. Choppinum de Domanio lib. 2 nu. 5. Valentinum Forſterum de Iure Canon. in Academiis Reformatis retinendo Statutum Hen. 8. M. Selden. Diſſertat. ad Fletam. cap.*

6. *Utrum Princeps in alium Principem in ſuo territorio imperium habeat?*

CUm Maria Scotorum Regina Proditionis accuſata, judicio Delegatorum in Anglia morti condemnata eſſet, uti refert Camdenus, Erant boni rerum æſtimatores qui aſperius cum illa actum affirmabant, Eo quod fuerit Princeps libera, & abſoluta, in quam ſolius Dei ſit imperium; quod in Majeſtatem peccare non poſſet, quæ ſubdita non fuerit; quod Par in parem non habeat poteſtatem

ſtatem unde Judicium Imperatoris in Robertum Siciliæ Regem irritum pronuntiatum eſt, quia Imperio ejus nō eſſet ſubditus. Alii aliter cenſebant, Illam ſcilicet, ſubditam eſſe, etſi non originariam tamen temporariam. Quia Duo abſoluti Principes quoad authoritatem in uno regno eſſe non poſſunt, Parem in parem habere poteſtatem, quoties Paris judicio ſe ſubmiſerit, vel expreſsè verbis, vel tacitè cōtrahendo, vel delinquendo, intra Paris ſcilicet Juriſdictionē, & Papam ſententiam Imperatoris in Robertum Siculum reſcidiſſe, quod factum in territorio Imperiali non fuerit, ſed Papali. Deniq; nullum magnum extare exemplum quod non aliquid ex iniquo habeat.

Vid. *Camdenum Eliza. anno* 1586. *Eundem narrantem Rationes Legati Regis Galliæ. & reſponſiones iiſdem eodem anno.* Vid. *Gentilem l. 3 c. 8. de Caroli Neapol regis ſententia contra Conralium.*

7. *Utrum Idem Populus cenſendus ſit, mutato imperio?*

ARiſtoteles, negat eandem eſſe Civitatem, Reipub: formâ mutatâ, ſicut inquit Harmonia non eſt eadem, ubi à Dorico modo tranſitur in Phrygium. An vero exolvenda ſint nomina alia eſt inſpectio, aliàs Politici, aliàs Juriſconſulti ſtatuere poſſunt. Et ſicut Legionis, una ſpecies eſt, qua regitur, altera qua militat, ita Civitatis una ſpecies eſt Relatio, partium inter ſe, quæ regunt, & reguntur alia conſociatio juris, ex qua Idem erat populus Romanus, ſub Regibus, Conſulibus, & Imperatoribus.

Vid. *Grotium lib. 2 cap. 9. ſ. 3.*

8. *An mutatione Loci mutetur Populus?*

SI loco migraverit Populus, ſive ſponte, ob inediam, ſive coactus, Populus idem eſſe uon deſinit, ſi vero diſceſſio ſit in Colonias, novus Populus naſcitur, neque enim ut ſervi, ſed ut pari jure ſint, dimittuntur, inquit Thucidides.

Vid. *Grotium lib 2. cap 9 ſ 7. & ?.*

An

9. *An Princeps ſubditum ſuum in territorio Principis alterius nobilitare poſſit?*

CUm Sigiſmudus Imperator Comitem Sabaudiæ, Lugduni Ducem creare vellet, Prætor Lugdunenſis ei acerrime reſtitit, ita ut Imperator poteſtate ſua liberè uti non potuerit, priuſquam Regni Gallici fines exceſſiſſet. Et cum Carolus quintus Imperator, Hoſpitio admodum liberali in Gallia acceptus à Franciſco Rege, ad petitionem dicti Regis nonnullos Barones, & Equites creaſſet, poſtea diſputatum, & concluſum fuit, invalidum fuiſſe. Pro ratione affertur, quod Princeps extra territorium inſtar ſubditi habetnr, nec poteſt jus Principis exercere, ſalvâ alterius Principis dignitate. His tamen non obſtantibus contrarium ex jure defenditur, Quod Princeps quoad ſubditos ſuos, in territorio Principis Amici, non deſinit eſſe Princeps. quòd quæ ſunt Juriſdictionis voluntariæ, extra territorium exerceri poſſunt, maximè, ſi (quod in facto Caroli quinti traditur) conſentiente Principe territorii aliquid fiat.

Vid. *Bodinum lib. 1. cap 9. nu 202. Seldan. Coment. lib 12. Ioſiam Nolden de nobilitate cap. 2. 184 L. 2. D de Officio Proconſulis*

10. *Utrum ſubditus cui ab externo Principe Honor delatus eſt eodem apud ſuos gaudere debeat?*

THomam Arundellum de Wardour, bello Hungarico ad Strigonium contra Turcas præclarè meritum, Imperator Honorariis literis ſacri Imperii Comitem, omneſque ejus poſteros, & deſcendentes, Comites & Comitiſſas creavit. Cum ille reverſus hoc honoris titulo apud vulgus inclareſceret, quæſtio ſuborta eſt, An ejuſmodi Titulus à Principe extero Regina inconſulta, collatus, eſſet admittendus. Erant qui cenſuerunt, Præmia virtutis, à quocunq; Principe fuerint delata, admittenda: Virtutem enim flacceſſere, niſi bene meriti præmiis excitentur. Henricum tertium Angliæ Regem Reginaldum Mohunum Somerſetti Comitem à Pontifice Romano creatum, agnoviſſe. Henricum octavum Roberto Curſono, quem ob virtutem militarem Maximilianus primus Imperator, Baronem ſacri Imperii creaverat, adeo gratulatum fuiſſe, ut inter Angliæ Barones

rones ascripserit. Barones autem Angliæ, hoc sibi & suis in honoris prærogativa fraudi futurum augurantes, ita contra argumentati sunt. Ejusmodi Titulos honorarios, nec à subditis accipiendos, nec à Principe admittendos, Solius Principis esse, suis subditis dignitates distribuere, juxta illud Valeriani Imperatoris, Ea tantū sit Dignitas quæ nobis jubentibus sustinetur, Principis Majestati, & subditorum obsequio multum detrahi, si Honores ab Exteris accipere permittantur. In Republica Veneta, & Genuensi, quicunque Ecclesiasticas Dignitates à Pontifice, vel Civiles à Principe externo accipiunt, tanquam suspectæ fidei homines, ad publica munera non vocari. Mohunum in Anglia pro Comite agnitum non fuisse, ex actis publicis constare, Henricum octavum, Cursonum pro Barone Angliæ ideo habuisse, ut umbratilem Baronis sacri Imperii titulum mature obrueret. Suffragium in Parliamentis non concessisse. Regina de his consulta dictitavit, Ut mulieres pudicas, non in alium quam maritum, ita nec subditos in alium, quam quem Deus dedit, Principem, oculos conjicere decet, Nollem oves meas, alieno stigmate inuri, nollem alieni pastoris sibulum sequi. Ex eadem ratione ante biennium Nicolaum Cliffordum[1], & Antonium Schirleium, quos Rex Galliæ in torquatum Sancti Michaelis ordinem asciverat, coegit Regina, ut resignatione facta, insignia remitterent, & curarent, ut ex ordinis illius Commentariis delerentur. Quod cum audiret Rex Galliæ, dixisse fertur, ut Regina mihi parem gratiam reponat, Illa si videbitur, poterit aliquos ambitiosos Gallos, quos in Anglia proxime viderit, in Arthurianæ Mensæ rotundæ ordinem cooptare.

[1] Vid. *Camdenum anno 1596, & anno 1594.*

11. *Utrum cum Idem Princeps duobus regnis præest, in altero regno natus, in alio jus Subditi obtineat?*

CUm Jure Communi Angliæ, Extraneus, vel extra regnum natus, hæreditatem in terris, vel fundis intra regnum acquirere non posse contigit, quod postquam Jacobus Rex Scotiæ, Elizabethæ in regno Angliæ successit, Robertus Calvinus in regno Scotiæ natus, hæreditario jure, pro terris quibusdam in Civitate

Londinensi, contra Johannem Bingley actionem institueret, cui Bingley pars adversa objecit, Quod Calvinus esset Alienigena, quippe natus in regno Scotiæ, infra Ligeantiã Domini Regis regni Scotiæ, & extra Ligeantiam Domini Regis regni Angliæ, & proinde nec terrarum infra regnum Angliæ hæredem esse, nec pro iisdem actionem intentare posse. Pro Bingley arguebatur, quod etiamsi utrumq; regnum Angliæ, & Scotiæ Jacobo Regi subjiceretur, Duo tamen regna distincta, & diversa fuisse, & esse. Utrumque regnum proprias Coronas proprias Leges, propria, & distincta sigilla obtinere, & pro fundamento habebatur, Quod quando duo jura concurrunt in una persona, æquum est, ac si essent in diversis. Pro Calvino afferebatur, Quod ex monumentis Juridicis Angliæ apparet, cum Iidem essent Reges Angliæ, & Duces Normanniæ, & Aquitaniæ, quæ etiam diversis legibus & moribus utebantur, subditos Ducatuum hæreditatum in Anglia capaces fuisse, & idem jus subditis in Hibernia, & insulis Gernsey, & Jersey natis, etiamnum sine controversia competere, Itaque pro jure Calvini Cancellarius, & duodecem Judices, omnes scilicet duobus exceptis, pronuntiarunt. De quibus duobus Cancellarius dixit, quod sicut Divi Thomæ dubitatio, occasionem præbuit, firmiùs credendi resurrectionem Christi, ita eorum (quibus idem etiam fuit prænomen) hæsitationem, aliis majorem hujus sententiæ confirmandæ ansam exhibuisse.

Vid. *Cancellarii Egerton Orationem in Camera Scaccarii. Cook Report. lib. 7.*

12. *An Civi, vel subdito Patriam aut Civitatem, venia non impetrata, deserere liceat?*

Scimus, inquit Grotius Populos esse ubi idnõ liceat, ut apud Moschos, nec negamus, talibus pactis iniri posse societatem, & mores vim pacti accipere, At nos, quid naturaliter, si nihil aliud convenerit, obtinere debeat, quærimus. Et sani gregatim discedi non posse, satis expeditum est. Nam id si liceat, jam civilis societas subsistere non possit. De singulorum discessione alia res videtur. De sua cuique civitate statuendi facultas libera est, ait Tryphonius Jureconsultus, & Cicero pro Balbo laudat jus illud, Ne quis in Civitate maneat invitus, & fundamentum vocat libertatis, sui quemque juris, & retinendi, & detinendi esse Dominum. Tamen hic quoque servanda

servanda est regula naturalis æquitatis, ut id non liceat, si societatis intersit, semper enim, ut rectè inquit Proculus, non id, quod privatim interest unius ex sociis, servari solet, sed quod societati expedit. Interest autem societatis civilis, non abire civem, si contractum sit magnum æs alienum, nisi paratus sit Civis in præsens partem suam exolvere. Item si fiducia multitudinis bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit Civis ille alium æquè idoneum substituere, qui rempublicam defendat. Extra hos casus credibile est, ad liberam civium discessionem populos consentire.

Vid. *Grotium lib 2. cap. 5. §. 24.*

13. *Utrum Idem duarum Civitatum simul Civis esse possit?*

Cicero in Oratione pro Cornelio Balbo, Mira-inquit præclara atque divinitùs, jam à Principio Romani nominis, à majoribus nostris ratio comparata est. Ne quis nostrum plusquam unius Civitatis civis esse possit, Dissimilitudo enim Civitatum, varietatem juris habeat necesse est. Idem vero Cicero secundo de legibus ait sibi & omnibus Municipibus duas esse patrias, unam Naturæ alteram Juris, Catonis exemplo qui Tusculi natus in Populi Romani societatem susceptus est. Quod & Jureconsultorum sententiis confirmatur: ita Paulus, Senatores sic & in urbe Domicilium habere videantur, tamen, & ibi unde oriuntur domicilium habere intelliguntur. Et Imperator Antoninus Silvano. Cum te Biblium origine, incolam autem, apud Berytios esse proponas, merito apud utrasque Civitates muneribus fungi compelleris. Quibus respondetur, Quod Cicero Municipibus duas patrias esse concedat, & Leges duo Domicilia in diversis civitatibus largiuntur, Id obtinuisse in Municipiis Romanæ ditioni subditis, cum altera Patria, vel Civitas alteram contineat. Vel cum sint ejusdem Principis, ut Biblon, & Berithon fuerunt ejusdem Provinciæ, Phœniciæ scilicet. Et inductum, ut qui in diversis locis facultates haberent, in iisdem ad subeunda munera tenerentur, non ita receptum, cum quis in exteram Civitatem, extero Populo, aut Principi subditam se transferret, aut cum de privilegiis Civilibus ageretur, Quam distinctionem comprobat Baldus Perusinus, qui ait, Perusinum, id est Perutii natum, qui senis, aut Florentiæ habitat non deserere Originem, quod in ea-

dem Provincia sint Perusium, Senæ, & Florentia; Cum autem in exteram provinciam quis se transtulerit, deseritur Regio, mutatur Civitas, & alteri Provinciæ, & Civitati persona dicatur.

Vid. *Jean Jacquet tractat. de Droict de Aubeni' cap. 39 & 41 in causa inter Cinamium & Longovallium. L Senatores D de Senator. L. org 1. C. de Municipibus Ea d ad Auth. omnino C Ne uxor pro marito. Grotium lib. 2. cap. 5. §. 24*

14. *Utrum qui in regno externo diu moratus est, & familiam contraxit, patriæ in qua natus est renuntiasse censendus sit?*

JOhanne Cenamio in Gallia defuncto, Johannes Longovallius, jure Isabellæ Dasineræ uxoris. cognatæ & Legatoriæ, in testamento defuncti, hæreditatem adiit. Post aliquot annos pro jure Pandolphi Cenamii fratris Johannis contra Longovallium de hæreditate Lis est instituta. Contra jus Pandolphi excepit Longovallius, quod etsi ortus quidem esset Lutetiæ, Venetiis tamen ultra triginta annos moratus, ibi domicilium constituerat, uxorem duxerat, liberos susceperat, & proinde omni jure Subditi, in regno Galliæ exciderat, Quia ibi Municipes fiunt, ubi in Civitatem recepti, quod, ut inquit Tacitus, Alienigenis per connubia sociatis, regio in quam venerunt patria est; & Propheta Ezechiel dixerit, Advenæ qui accesserint ad vos, & genuerint filios in medio vestrum, erunt vobis sicut indigenæ. Pro Pandolpho contendebatur, quod etsi diu Venetiis egerit, Originis, atque adeo Naturæ jura retinuerit, quod authore Cicerone, Nemo civitatem amittat nisi author sit, Imo, prout Imperator Diocletianus, Nemo sua quidem voluntate Civitate originis se eximere possit. Pandolphum Venetiis commorantem, nunquam Civitate donatum fuisse, Et Cives fieri non posse, nisi in Civitatem allecti sunt, ut Romæ agentes, nisi jus Romanæ togæ acceperint, De Consuetudine Galliæ Peregrinum, quantumvis longo tempore, in regno vixerit, juris Civilis regni capacem non esse, nisi gratia, & Codicillis Principis indultum fuerit. His respondit Longovallius, Authorem aliquem sibi fieri amittendæ Civitatis, ex sententia ejusdem Ciceronis, non solum eum qui deliquerit, sed & qui propria civitate rejecta, alteri se dicaverit, quod Civis Romanus coram Nerone, ut est apud Tranquillum, Peregrinitatis arguebatur, quod Civitatem sua sponte, & absque delicto rejecisset. Arborem nostram,

noſtram,quæ in fundo alieno radices egit, mutare dominium, noſtram eſſe deſinere,& alieno ſolo cedere. Quod Romæ neceſſaria fuerit togæ impetratio,& in regno Galliæ,Literæ quæ Naturalitatis appellantur, propter locorum præſtantiam, vel ſingularem rationem,introductum,Apud alias nationes nominatim allegere,aut Civitatis jura donare,non eſſe in uſu. Hæc & alia argumenta pro ſe,& adverſario à Longovallio Advocato Pariſienſi referuntur, Præpoſitus tamen Pariſienſis pro Cenamio ſententiam tulit, quam Curia Parliamenti,ad quam Longovallius appellavit, confirmavit. Bacquettus ſpecialibus rationibus judices motos tradit,nec eorum ſententias in hoc caſu, pro jure generali habendas. Fortaſſis vero id reſpexerunt, Quod quamvis Incolatus, & Domicilium in externo regno,ſufficiunt,ad conſtituendum aliquem ſubditum Juriſdictioni & præſtandis muneribus obnoxium, non tamen ſit ſatis ad conſtituendum Civem,ut eorum Privilegiorum civilium ſit particeps,quæ in regno natis competunt,niſi ſpecialis allectio ſupervenerit. Quod non ſolum Romæ,& in Gallia, ſed & alibi obſervatum. Ita Cicero, Jure noſtro Civitatem mutare quiſquam poteſt,modo aſciſcatur ab ea civitate,cujus eſſe ſe Civitatis velit, uti ſi Gaditani ſciverint nominatim,de aliquo cive Romano,poteſtas eſt ei mutandæ civitatis, & Plutarchus refert,Solonem exilio pulſos, & qui ſponte Athenas adveniſſent,Civitati aſcripſiſſe, cujus allectionis inſtar eſt,ſi qui ad Honores admittantur. Quod Romanis quibuſdam contigiſſe teſtatur Cicero,qui inter Areopagitas,certa tribui, certo numero, ignari periculi amittendæ civitatis Romanæ conſidebant. Petitior vero Pomponius Atticus,qui in ea civitate diu moratus eſt,ex ea vero ratione honores oblatos ſuſcipere noluit.

Vid Bacquet du Brocet. de Aub: in cap 41 Eguniarium Baronem Coment poſt leg. ult D de ſtatu hominum.

15. *An qui in regno externo natus eſt, à paterna origine jus ſubditi conſequi debeat?*

Maria Mabilia, Gallis parentibus, in Anglia nata, pro parte bonorum Adenettæ de Valle,aviæ,quæ Pariſiis mortua eſt,Johannem Vilanum filium,& hæredem in jus vocabat. Vilanus excepit,quod nata eſſet in Anglia regno externo, & proinde cum eſſet

peregrina, ad succedendum in Gallia, nullum jus haberet. Responsum pro Mabilia, & si in Anglia nata esset, ex Gallia tamen, ubi parentes nati, oriundam, & quod etsi non propria Origine, tamen paterna, jus succedendi, in Gallia ei competeret, præsertim cum in Galliam venisset animo manendi, & constituendi Domicilium, quod Regiis literis comprobatum erat. Paternam Originem ei sufficere multis juris Civilis authoritatibus confirmari, ita Ulpianus, qui ex duobus Campanis natus est, Campanus est, & Filius Civitatem, ex qua Pater ejus naturalem originem ducit, non Domicilium sequitur. Et pro accessu in Galliam idem Ulpianus apud hostes susceptus filius, si postliminio redierit filii jura habet. Replicatum ex parte Vilani, Galliam non esse subjectum Juri Civili Romano, de Consuetudine, & Lege Peregrinaria-vulgo d'aube in, respici ortum, aut nativitatem non gentem, aut genus, unde Liberi nati in Gallia succedant parentibus peregrinis, ibi defunctis, quod non liceret, si originis parentum, non liberorum, ratio haberetur. Natos apud Hostes postliminium habere, quia Parentes capti apud hostes nullum jus acquirunt, quod Parentes Mabiliæ in Anglia, ubi per viginti annos morati fuerunt, consequuti sunt. Sententia tam in prima, quam in secunda iustantia, pro M. Mabilia lata. Quod parentibus Gallis oriunda, in Galliam animo ibi manendi venerat, authoritate Decisionis Boerii, Burdegalensis, qua deretminatum, quod filius in Hispania conceptus, & natus à patre & matre Gallis, qui in Hispaniam perpetuæ moræ causa migrarant, reversus in Galliam, ad Domicilium paternæ Originis, animo ibi manendi, ad Retractum, id est, ad redimendum possessiones à Patre venditas, secundum Consuerudinem Galliæ admitteretur. Quia Origo paterna juncta cum Domicilio à filio acquisito, potior propria Origine maximè in materia favorabili haberetur.

Vid. *Bacquet. tract. D aubein part 5 chap 39. Boerium Decisione 13. Matth. Afflict Decis. Neapol. 384. Steph Bertrand. consil. 157 nu. 16. vol. 3. Corn consil. 177. vol. 4.*

16. *Cujus*

16. *Cujus subditus sit qui à suo populo deditus, ab altero receptus non est?*

MAnenius, ob pacem cum Numantinis minus legitime factam à Romanis deditus est, Is, cum à Numantinis receptus non esset, Romam rediit, & Senatum introiit, unde Pub. Rutilius Tribunus plebis eum educi jussit, quod Civem Romanum esse negaret, quem Paterpatratus dedidisset. Aliis visum est Manenium, cum ab hostibus receptus non sit, Civem mansisse. quod etiam Ciceronis probatur, Deditum ei dici non posse, qui acceptus non sit, nam neque donationem, neque deditionem sine acceptione intelligi. Alii secundum Tribunum plebis opinabantur, quod Civis esse desinit, quem Civitas repudiavit, licet ab hostibus non sit acceptus, non secus quam is cui aqua, & igni interdictum est, vel qui in in sulam deportatus est. Cui sententiæ Modestinus Jureconsultus videtur accedere, qui respondit, Hostibus deditum, & reversum, nisi esset à suis receptns, Civem non esse, quod videtur verius, quia refert Pomponius, de Mancino legem latam, esse, ut Civis Romanus esset, quæ superflua, si alia civis mansisset.

Vid. *Ayalam lib.* 1 *cap.* 15 *nu.* 24. *L.* 4. *D. de Captivis ult D. de Legationibus.*

17. *Utrum Profugus qui in alterius Principis, obsequium transiit Patriæ Legibus teneatur?*

JOhannes Storius Anglus profugus, in navem, quæ libros Hæreticos, in Belgium intulisse dicebatur illectus in Angliam abductus est, ubi Majestatis postulatus, quod Angliam invadendi rationes monstrasset, Legibus se submittere recusavit, quod Anglia deserta, in obsequium Regis Hispani se tradidisset, verum ex sententia Jurisconsultorum damnatus, & proditorum supplicio affectus est. quandoquidem Nemo patriam in qua natus est exuere, nec solum natale, aut Principem pro arbitrio ejurare possit, secus fortassis statuendum si Storius ab Anglia in exilium pulsus fuisset, cum exul si alterius potestati se subjiciat, ab eoque acceptus sit, prioris imperio non teneatur.

Vid. *Camden anno* 1571. *Bodin. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 59. *Grotium l.* 2. *c.* 5 *nu.* 25.

SECT. III.

De quæstionibus Dominii inter eos quibuscum Pax est.

Quæstiones de Dominio inter eos, quibuscum Pax est, sunt, veluti de Occupatione, Præscriptione, jure magis probabili, translatione, & Successione.

1. *Utrum Immissione jaculi rei possessio acquiri possit?*

ANdrii, & Chalcidenses, novarum sedium quærendarum causa, in Thraciam profecti, cum iis renuntiatum esset, Barbaros, Acanthum deseruisse, miserunt speculatores, à quibus fuga & solitudine intellecta, cæpere cursu contendere, uter Populus urbem pro derelicta habitam, prior occupando acquireret Chalcidensis, cum vinceret pernicitate, Andrius vibravit hastam, quam portæ urbis infixit, Ille exclamavit, se jaculo, Chalcidensis contra se corpore prævertisse. Hinc itaque orta dissentione, arbitros cepere Parios, Samios, & Erythræos. Dicebant Andrii rei derelictæ possessionem, non necesse esse corpore apprehendere, solis oculis, affectuque solo posse apprehendi, atque hic amplius telum immissum, itaque juste possedisse, si enim surculo defringendo, jactu lapilli, festucæ traditione possessio acquiratur, cur non hasta projecta? Chalcidensis contra contenderunt, aliud esse, possessionem ab alio traditam, hoc, aut illo modo nancisci, aliud rem sine traditione occupare, quamdiu enim ab alio non tenetur, fieri posse occupantis, quemadmodum, si quis feram vulneravit, non prius ejus Dominus habetur quam eam naturaliter ceperit, multa enim accidere possunt, ne capiat, ita attacta porta, potuisse accidere, ne qui jaculasset, urbe potiretur. Pro Andriis tamen pronuntiatum à majori parte, nam pro iis censuerunt Samii, & Erythræi, pro Chalcidensibus duntaxat Parii uti refert Plutarchus.

Vid. *Ærodium rerum judicat lib. 5. tit. 21. cap. 1.*

2 *Utrum*

2. *Utrum Mare occupari possit?*

VLpianus Jureconsultus Mare omnibus patere dicit, & Celsus, Maris usum omnibus communem esse. Paulus tamen affirmat, si maris jus proprium ad aliquem pertineat, ubi possidet is actionem ei competere. Ut imperium in mari occupetur, jus gentium non obstare in confesso est, inquit Grotius, ita Dion Cassius dixit, Mare omne quod Romani est imperii, & in induciis annalibus belli Peloponesiaci permittitur Megarensibus, nauigare mari, quod ad ipsorum, sociorumque terram pertinet, imò plus concedit Ubi idem Princeps regiones utrinque mari adjacentes obtinet quod contigit in freto Britannico cum Rex Angliæ esset Dux Aquitaniæ, & Dominius complurium locorum juxta mare. Morisotus vero affirmat Reges Angliæ etiamsi Gasconiæ, & Aquitaniæ Duces, & Domini erant, eos tamen Regem Galliæ in iis partibus superiorem agnovisse, unde quamvis Maris Aquitanici, & Normanici usus & emolumentum penes eos fuerit: Jurisdictio & principale dominium penes Galliæ reges mansit. Johannes vero Tilius, lib. secundo de rebus Gallicis, ingenue fatetur Galliæ Reges nullum imperium in Mari habuisse, cum regnum partitionibus imminutum, & Reges in ditiones angustiores contracti essent. Eo quod potentes vasalli, feuda summa cum imperio, si fidem exceperis, obtinebant. Rex enim Angliæ, inquit, tenebat Ducatus Normanniæ, & Aquitaniæ, Britanniæ suus Dux erat, & Flandriæ; Tholosæ, Provinciæ Comites.

Vi Grotium lib. 2. cap 3. § 13. & plene in annot ad eund. Morisotum Orbis Marit l. 2. c. 19. Grotii Mare liberum Guliel. Welwood contra Grotium Mare clausum Iohannis Seldeni.

3. *Utrum ad littus eiecta Principibus, vel territorii Dominis occupare liceat?*

IMperator Constantinus Augustus, ita statuit. Si quando naufragio navis expulsa fuerit ad littus, vel si quando aliquam terram attigerit, ad Dominos pertineat, Fiscus meus sese non interponat, Quid enim jus habet fiscus in aliena calamitate ut de re tam

luctuosa sectetur compendium? Jure tamen posteriori, vel potius prava Consuetudine, obtinuit, ut qui territoria mari adjacentia possident, bona naufragorum cùm subditorum, tùm exterorum, ad littus appulsa, diripiant. Ita cum Legatus Cæsaris, coram Henrico secundo Francorum rege questus esset, duas naves ad littus ejectas ab Jordano Ursino captas esse, easque restitui postularet, Annas Momoratius Magister Equitum, respondit, Ea quæ ad littus ejecta fuissent, gentium omnium jure ad Principes qui Littoribus imperarent pertinere. Renatus Choppinus refert, in Sicilia, Littoribus Italicis, & in Anglia naufragiorum compendia, inter regalia numerari. Sed & Britonum Duci idem jus competere, Cum enim Armorici Principes, scopuloso & importuoso littore, crebra naufragia fieri prospicerent, edicto statuerunt, ne temere freto se committere cuiquam liberum esset, unde Brevicula navigaturis (maris & littorum peritis prius consultis) à Ducibus dabantur, quem Commeatum si qui contemnerent, naufragio facto eorum, navium quod supererat, & merces publico committebantur. Quod in subditorum præjudicium, à Principe, non sine ratione induci potuit, nec tamen ad exterorum bona jus aliquod tribuere.

Vid L 1 C *de naufragiis. Bodinum lib* 1. 1. *cap ult. nu.* 171. *Choppinum de Domanio lib.* 1 *cap, ult nu.* 10.

4. *An urbs de novo condita cedat Regioni?*

Iudæi, & Syrii coram Nerone, de urbe Cæsarea contendebant, Dicebant Judæi, conditam esse ab Herode, eoque Herodem Judæos deduxisse, itaque esse Judaicam: Syrii contrà in regione Syria esse conditam, & Herodem magis protulisse, & accrevisse, quam condidisse. Cum enim antea Turris Stratonis, appellaretur & à Syris incoleretur, Herodem Cæsaream nominasse, mutasse veterem appellationem, non veteres Colonos, nec credibile, quod eo animo ædificarat, ut Judæis ascriberet, quod in Cæsarea templa, & in templis imagines posuisset, quæ apud Judæos non permittuntur. Quibus rationibus commotus Cæsar eam ad Syrios pertinere pronuntiavit.

Vid. *Ærodium rerum judicat. lib.* 5 *tit.* 21. *cap* 7.

5. *An*

5. *An De Dominio & jure, ex conjecturis statuere liceat?*

CUm inter Athenienses & Megarenses de insula Salamine summa esset contentio, Critolaide, Amomphoreto, & Cleomene, Lacedæmoniis sumptis arbitris, pro Atheniensibus Solone, pro Megarensibus Herea, causam dicentibus, Insulam Atheniensium esse pronunciatum est. Quod qui insulam habitabant in sepeliendis mortuis, ritum Atheniensium, non Megarensium sequerentur, cum haberent sepulchra ad Orientem posita, corpora ad Orientem Solem conversa, insculptaque familiarum nomina, quorum adhuc moribus utebantur. Non dissimile fuit de Mona, sive de Mannia Insula judicium, de qua, uti tradit Giraldus Cambrensis, cum medio libramine, inter Boreales Hiberniæ, & Britanniæ partes porrecta esset, utri terrarum applicari de jure debuerit, ab antiquis non mediocriter ambigebatur. Demum in hunc modum Lis quievit, Quippe cum Hibernia venenosa animalia non ferat, compertum est, hanc Insulam vermes venenosos, periculi causa advectos, admisisse, itaq; Britannis applicandam communis censura dictitavit.

Vid. *Ærodium lib. 2. Decret. tit. 46. c. 3. Camdenum in Britannia, de Insula Mannia.*

6 *An ex titulo antiquo nova possessio sit decernenda?*

CUm inter Athenienses, & Mitylenæos de Sigæo oppido, quod in Iliensi agro erat, esset contentio, tandem in Periandrum arbitrum convenere Mitylenæi antiquum Dominium repetebant, quia constabat Athenienses oppidum Pistrato Duce à Mitylenæis armis eripuisse, Athenienses contra asserebant, sibi & cæteris Græcis qui Duce Agãemnone Menelao de raptu Helenæ operam navasent non minus quam Mitylenæis in agrum Iliensem jus competiisse. Itaque Periandro placuit, ut uti quisque quid obtineret, ita possideret.

Vid *Ærodium Decret. lib. tit. 58. cap. 1. Eundem ibid. cap. 2. & 3. Dissertationem Ducis Nevernensis ad Regem Galliæ apud Thuanum lib. 59 anno 1574.*

An de Dominio inter alios Arbitri pro suo jure pronuntiare possint?

ARicini atque Ardeates de agro juris ambigui populum Romanum Judicem cepêre, Concilio populi à Magistratibus dato magna contentione actum est, jamquê editis testibus, cum Tribus vocari, & populum inire suffragia oporteret, Publius Scaptius consurgit, & contra authoritatem Consulum, Tribunis faventibus, ita fatur, Annum se tertium & octogesimum agere, & in eo agro, de quo agitur militasse, non juvenem, sed vicesima jam stipendia merentem, cum ad Coriolos sit bellatum, memoriæ suæ infixum agrum de quo ambigitur, Coriolonorum fuisse, captisque Coriolis, jure belli publicum populi Romani factum, mirari se, quonam more, Ardeates, Aricinique, cujus agri jus nunquam usurpaverint, incolumi re Coriolana eum se, à populo Romano, quem pro Domino Judicem fecerunt, intercepturos sperent; Consules cum Scaptium non silentio modo, sed cum assensu audiri animadvertisent, Deos hominesque testantes flagitium ingens fieri, Patres primores accersunt, cum his Tribunos circumeunt ne pessimum facinus, pejori exemplo admittant; Judices in suam rem litem vertendo, cum præsertim nequaquam agrum intercipiendo tantum acquiratur, quantum amittatur; alienando injuria sociorum animos. Nam famæ, quidem ac fidei, damna majora esse, quam æstimari possint, Hæc & alia Consules vociferantur, sed plus Cupiditas, & author Cupiditatis Scaptius valuit, vocatæ Tribus judicaverunt, Agrum populi Romani esse, nec abnuitur ita fuisse, si ad alios Judices itum foret, Nunc haud sanè inquit Livius, quicquam bona causa elevatur dedecus judicii, idque non Aricinis, atque Ardeatibus, quam Patribus Romanis fœdius, atque acerbius visum. Acerbius & fœdius quod Philippus Rex Macedoniæ egit; qui cum fratres duo Thraciæ reges de terminis ambigentes disceptationum suarum judicem ipsum elegisent Philippus ad judicium velut ad bellum inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumque regno de quo contendebatur, spoliavit, Omnes, inquit Curtius, Principes sani docent, Concordiam maximum, ad conservanda imperia, atque principatus stabiliendos, adminiculum esse.

Vid. Livium lib. 3 in fine, Dionys. Halicarn. lib. 11. Quint. Curtium lib. 1.

Utrum

7. *Utrum inter diversos Principes procedat usu-capio, vel Præscriptio?*

CUm Antiochus à Romanis repeteret urbes quas ipse Pater vivus nunquam usurpasset, objiciebant Romani possessionem cêntum annorum, quo spatio, tres generationes hominum continentur. Vasquius tamen negat, jus usucapiendi quod Lege civili introductum est, inter diversos Reges, aut Populos locum habere. Quod si admittatur, sequetur magnum incommodum, ut controversiæ de Regnis & Regnorum finibus, nullo tempore extinguantur. Itaque Lacones apud Isocratem, tanquam certissimum, & apud omnes gentes confessum ponunt. Possessiones publicas, nô minus quam privatas, multo tempore ita firmari, ut revelli nequeant, cum ex longo tempore derelictio præsumatur.

Vid. *Grotium lib. 2 cap 4 § 1, &c. Gentilem lib. 1. cap. 22.*

8. *Utrum jus in Regna Occidentis, ad Romanum Pontificem, ex Donatione Constantini translatum sit?*

SUnt qui referunt, cum Constantinus Imperator gravi morbo Lepræ laboraret, nec Medicorum opera sanari posset, Sacerdotes Ethnicos suasisse, ut cisternâ calido infantinm sanguine impletâ lavaret, in quem finem cum multi adducti essent, & Sacerdotes parati ipsos jugulare, Imperatorem rem nefandam exhorruisse. Eademque nocte, Petrum & Paulum Apostolos, ei comparuisse, & denuntiasse, se à Christo missos ut monerent, à Sylvestro Episcopo Romano Religionem Christianam, & sacrum baptisma susciperet; Quod cum fecisset ipsum sanatum, & mundatum sensisse, ideóque Sylvestro, ejusque successoribus urbem Romam, Italiam, omniaque in Occidente regna, in perpetuum donasse. Ad cujus relationis fidem confirmandam asseritur. Hujus donationis caput, in prima parte Decretorum insertum, ejusque capitis authoritatem, non solum ab Innocentio & Canonistis, præcipuè à Cardinale Alexandrino probatum, sed etiam à Legistis, Bartolo, Baldo, Cyno, & aliis, multis in locis usurpatam. Totius integrum exemplum à Græco Codice in Bibliotheca Vaticanâ à Bartholomæo Pierrio

 Latine

Latine editum, & Julio secundo Pontificis dicatum extare. Alii qui rem solertius indagarunt, observant illius temporis scriptores Ecclesiasticos, Eusebium, Hieronymum, Basilium & hujus famigerati monumenti nullam mentionem facere. Platinam, qui omnia instrumenta, ad statum Ecclesiæ in temporalibus pertinentia collegit, nihil hujusmodi recordari, Constantinum Religionem Christianam ante Sylvestri Pontificatum amplexum fuisse, ita Papa Melchiades refert, eumque ab Episcopo Nicomediensi in Jordano baptizatum, ut alii perhibent, Ejus filios tam in Occidentali, quam in Orientali imperio successisse, aliosque Imperatores Romam, Ravennam, aliasque Italiæ Provincias, tercentum annos, post Constantinum, (quod etiam ex Pontificum rescriptis liquet) possedisse, quod caput in Decretis, uti testatur Antoninus Archiepiscopus Florentinus, in antiquioribus, Decretorum Libris repertum non sit, nec a Gratiano insertum, sed ab alio qui ut multa alia, ita & hoc quasi incertæ fidei sub notatione Paleæ designavit. Credibile Canonistas, & Legistas Italos, ob reverentiam Dignitatis Pontificiæ favorabili errori, aliquid indulsisse, Exemplar græcum Picerus in vaticano nusquam extare, multis compertum esse. Denique Nicolaus de Cusa Cardinalis, & Pius Pontifex hanc donationem tanquam commentum egregium confutarunt, & Laurentius valla, Patritius Romanus, & Pontificius, Constantinum nec hujusmodi Donationem fecisse, nec facere potuisse, nec Pontifices Romanos, jus aliquod ex ea percepisse, multis argumentis, copiosa, & Eleganti oratione disseruit.

Vid. *Pro Donatione Cap. Constantinum Destinet Canonistas & Legistas apud Cathalanum.*

Barthol. Picernum de Privilegio Constantini Contra Vlricum Huttenum, Epist. ad Leonem Decium Hieronymum Cathalanum, Nicolaum de Cusa, Laurentium vallam de Donatione Constantini.

9. *Vtrum Jus ad Indorum regiones Hispano soli competat?*

CUm *Franciscus Dracus* anno 1580, Orbe circumnavigato, in Angliam redijsset, Bernardinus Mendoza Hispani in Anglia Legatus,

Legatus, In Oceanum Indicum ab Anglis navigari, conquestus est. Responsum tulit a Regina *Elizobetha*, illam non intellegere, cur sui, & Principum aliorum subditi, ab Indijs prohibeantur, quas Hispanici juris esse persuaderi sibi non possit, ex Pontificis Romani Donatione, in quo Prærogativam in hujusmodi causis agnovit nullam, nedum authoritatem, ut obligaret Principes, qui illi Obedientiam nullam debent, ut Hispanum novo illo orbe quasi infeudaret, & possessione investiret, nec alio quopiam jure, quam quod Hispani, hinc illinc appulerint, casulas posuerint, flumen, aut promontorium denominaverit, quæ proprietatem acquirere non possunt, ut hæc rei alienæ donatio, quæ ex jure nihili est, & imaginaria hæc proprietas obstare non debeat, quo minùs cæteri Principes, Commercia in illis regionibus exerceant, & colonias ubi Hispani non incolunt, jure Gentium nequaquam violato deducant, cum Præscriptio sine possessione non valeat.

Vid. *Camdenum Eliz. Anno* 1581. *Grotium Maris Liberi, cap.* 13. *Nolden de Nobilitate, cap.* 2. *nu.* 56. *& seq.*

10. *E Regum filiis, uter in successione præferendus sit, qui ante adeptum regnum, an qui postea natus est?*

CUm Ottoni primo Imperium delatum esset, Henricus ejus Frater, suasu Comitis Palatini, Lotharingiæ Ducis, aliorumque Principum, armis vindicabat; Quod Regnum sibi in Patris regno nato, potius quam Ottoni ante regnum adeptum nato, deberi videbatur, pro filio post regnum adeptum nato, affertur. Quod cum inter Artabazen, & Xerxem filium Darii Histaspis, de Persii Regni successione contenderetur, Demaratus Spartanus, regno ejectus, tunc forte præsens, dixerit, filium post adeptum regnum, alteri antegenito præferendum, atque ob hanc causam regnum Xerxi adjudicatum fuisse. Quod etiam Guicciardinus obtinuisse scribit, in contentione de Ducatu Mediolanensi, inter Ludovicum, & Baleatium fratres, quorum hic ante adeptum à Patre Ducatum, ille post adeptum, natus fuerat. E contra, cum post Darii mortem hæc eadem controversia inter Articam Dario Prionto, & Cyrum eodem rege jam facto, natum exorta esset, & Prasitadis mater,

ter, in Cyri gratiam, veterem illam Xerxis disputationem urgeret, Persæ tamen Arsicæ regnum adjudicarunt, & Herodes rex Judæorum Alexandro, & Aristobulo ex se post adeptum regnum, Antipatrum ante natum prætulit, pro qua parte etiam in pugna inter Ottonem, & Henricum victoria cessit; Pro qua etiam parte sententiam justiorem concludit Hotomannus, cui assentit Grotius, quod consentaneum sit cum aliarum omnium hæreditatum, & successionum hoc jus sit, idem quoque in regnorum hæreditatibus observandum esse.

Vid. *Hotoman. quæst illust. 2. Grotium lib. 2. cap. 7. §. 27, 28.*

11. *An in successione ad Regnum Nepos ex filio priore, secundo filio sit præferendus?*

CUm in Germania contentio esset exorta inter Patruos, & Nepotes, de legitimo hæreditatum jure Otto Imperator primus, ejus disceptandæ causâ, Comitia Germanica indixit, & cum in Comitiis inter Principes, & Civium Legatos, conveniri non posset, Duello res commissa est, in quo Pars pro Nepotibus vicit, Exempla vero in utramque partem afferuntur. Pro filiis secundis, quod narrat Procopius, Gizerico Vandalorum rege mortuo, post habito Gundabundo, ex Gensone priore filio Nepote, Honorato secundo filio regnum delatum esse. Et Aimonius scribit, quod cum Clotarius Rex Francorum decessisset, Gunetranus secundus filius, Childeberto Sigiberti fratris senioris filio prælatus sit; Pro Nepotibus, quod Plutarchus scribit, Lycurgum, postquam regnasset circiter octo menses, cum Polydectis senioris fratris vidua filium peperisset, regnum Lacedæmoniorum ei cessisse; & Pausanias refert Cleomene mortuo, Senatum Spartanum Areo nepoti contra Cleonymum Patruum regnum adjudicasse. Videtur, quod regulariter Nepos ex primo genito filio, secundo genito in successione præferendus sit, nisi vigore Legis sufficiendus sit defuncto genere proximus, & natu maximus, quo in casu, filius secundo genitus, Nepoti ex priore filio natu minori præferendus est.

Vid. *Hotoman. quæst illust. 7. Johannem de Terra rubea. Grotium, lib. 2. cap 7. Sect. 3. Tract. de successione regia.*

12. *Utrum*

12. *Utrum Nepotem ex sorore defuncti, Patruelis à successione ad regnum excludere debeat?*

PHilippus Pulcher Rex Galliæ, tres habuit filios, Ludovicum, Philippum & Carolum, & filiam Isabellam nuptam Edvardo secundo Regi Angliæ, ex qua natus est Edvardus tertius, Angliæ Rex. Mortuo Philippo Pulchro, successit Ludovicus; Ludovico, Philippus; Philippo, Carolus; post mortem Caroli, Pares sive Proceres Galliæ Philippum Valesium, Caroli defuncti patruelem, (quippe Caroli Valesii, qui frater erat Philippi Pulchri filium) ad successionem in regno admittebant, posthabita Isabella, ejusque filio Edvardo, unde acerbissima bella inter Reges Angliæ & Galliæ sequuta sunt. Pro Philippo Valesio contra Edvardum Regem Angliæ prætendebatur, quod lege Salica, & consuetudine in Gallia antiquitùs recepta, Fæminæ, à successione in regno Galliæ, arcerentur. Ita scilicet Childerico tertio, rege mortuo, duabus filiabus exclusis, regnum Clotario delatum, & Chereberto quinto defuncto, tribus filiabus præteritis, Sigibertum fratrem successisse. Et cum Fæminæ ipsæ capaces non sint, non posse jus ad filios transmittere. Secundo Edvardum Philippo Valesio, tanquam Regi Galliæ Homagium fecisse, & se Ligium illi futurum, interposita fide, pollicitum fuisse, unde ipsum Regem agnovit, & juri suo, si quod habuit, in regno Galliæ renuntiavit. E contra quod Edvardus non sine causa jus suum armis prosequutus est, assertum est. Quod cum coram Paribus quæstio haberetur, ipsius Procuratores admissi non sint, sed minis coacti sunt recedere. Quod decantata illa Lex Salica, apud omnes Historicos, & Jureconsultos, præcipuum pro Valesio fundamentum (uti agnoscit Hotomannus) commentum fabulosum & absurdum fuerit, cum Lex illa quæ præcipit, quod de terra Salica nulla portio hæreditatis in mulierem transeat, non ad Francos sed ad Salios spectet, & ut idem fatetur tantum absit, quod ad regias hæreditates pertineat, ut ne quidem ad feudales successiones, sed ad allodia tantum, quæ privati sunt patrimonii referri possit. Deinde ad consuetudinem quod spectat, non præsumendam juri communi contrariam. Per Hispaniam, Lusitaniam, Navarram, Siciliam, Neapolim, Angliam, Scotiam, à Prin-

L cipatu

cipatu fæminas non excludi. In aliis ferè omnibus Dignitatibus Galliæ, utpote in Ducatu Normanniæ, Britanniæ, Aquitaniæ, Burgundiæ mulieres succedere. Exemplum Clotarii, & Sigeberti, qui posthabitis filiabus succedebant, non sufficere ad fundandam consuetudinem, iis fortassis temporibus, quibus regnum non tam hæreditarium, quam suffragiis deferendum habebatur. Denique Homagium, ab Edvardo, Valesio præstitum, ei non obfuisse, quod in minori ætate Edvardi factum esset, & metu ne Valesius Ducatum Aquitaniæ invaderet.

Vid. *Froissardum & Walsinghamum Histor de tempor. Ed. 3. Crassan in Consuet. Burgundi r. Dei fides, sect. 5. nu. 38. Hotomannum in Franco-Gallia cap. 10. & de successione in regno Galliæ, cap. 2. Argumenta pro utraque parte in Archivis Bibliotheca Bodleiana.*

13. *An Nepos ex sorore, Patrui filio in successione ad regnum sit præferendus?*

MArtinus Rex Aragoniæ, & Siciliæ filium habuit unicum Martinum, qui obiit ante Patrem, relicto filio Frederico illegitimo, sororem habuit germanam Helionoram, & ex ea Nepotem Ferdinandum Castellæ, & consanguineum Jacobum Urgelensem, Johannis scilicet Patrui filium. Martino defuncto, de regno contendebant, Fredericus illegitimus, Jacobus Urgellensis, & Ferdinandus Castellæ. Placuit Arbitrorum judicio rem submittere. Arbitri assumpti sunt, tres ex Aragonia, tres ex Valentia, & tres ex Catalonia. Theologi, Jurisconsulti, aliique omnes summæ prudentiæ, & probitatis viri. Fredericus ex filio defuncti Nepos illegitimus contendebat, se non omnino illegitimum esse, qui ex patre cælibe, & matre innupta natus esset, se natalibus à Pontifice Romano restitutum, præterea meruisse, ut ipsius ratio haberetur, quod nuper amplissima victoria regnum Siciliæ Aragoniæ adjecerat, Jacobus Comes Urgellensis, se masculum ex masculo descendere, fæminas regni incapaces, non plus juris liberis quam ipsæ habent transferre posse, Ferdinandus Castellæ se natum ex matre, quæ Martinum Regem defunctum fratrem ex utroque parente habuit, qui cum sanguine proximus sit, naturali jure, & legibus succedere debeat

debeat. Non cautum esse legibus Aragoniæ, ne fæminæ succedant, sed id receptum, quando Mares cum fæminis sint eodem gradu conjuncti, & æquè proximi. Arbitri, qui sacris rite peractis, Advocatos per triginta dies audierant, in arce conclusi, unde, inde abire non liceret, nisi Rege declarato, tandem progressi in publicum, cum summa totius populi attentione, atque expectatione Ferdinandum Castellæ, Aragoniæ Regem pronuntiarunt.

Vid. *Laurentium Vallam, lib. 2. Histor Ferdinandi Regis. Marianum de rebus Hispan lib. 19. & cap. ult. & lib. 20. cap. 2.*

14. *Utrum stirpe recta deficiente, stirpis proxima Princeps, an gradu proximior in regno succedere debeat?*

HEnrico tertio Galliæ Rege interfecto, Valesiæ familiæ propago mascula defecit, & in confesso erat, jus successionis in regno, ad stirpem Borboniam pertinere, cujus Princeps & caput erat Henricus Navarræ Rex, Regis Antonii defuncti filius, cui Antonio etiam frater superfuit, Carolus Cardinalis Borbonius. Itaquè cum Proceres quamplures Henricum Navarræ Regem pro legitimo Regni successore admisissent, Sacræ Ligæ, sive unionis fœderati, Cardinalem Borbonium tanquam proximiorem, sub nomine Caroli decimi Regem declaraverunt, pro cujus jure, & titulo patronum nacti sunt Zampinum quendam. Qui Cardinalem Borbonium post mortem Francisci Ducis Andegavensis, qui frater erat Henrici tertii, Antonio Rege Navarræ præmortuo, in prærogativa primi Principis sanguinis succedere debere, edito libello asseruit. Quòd Antonius tempore vitæ Ducis Andegavensis moriens, prærogativam primi principis sanguinis, assequutus non sit, & proinde jus ad ejusmodi prærogativam ad Henricum filium transmittere non potuerit, quod in hæreditaria successione, Suorum, Agnatorum, & Cognatorum, etiam in Feudali & Regia, hæres censendus sit gradu proximus personæ defunctæ, cui succedendum est. Ideoque Cardinalem Duci Andegavensi, propinquiorem, Henrico defuncto, Regi Navarræ gradu remotiori præferendum esse. Pro Henrico Rege Navarræ, Hotomannus & alii disseruerunt, Zampinum Italum, non intellexisse differentiam inter Hæredem præsumptum, sive Ap-

parentem regni,& primum Principem ſanguinis. Hæredem regni apparentem,in eadem ſtirpe cenſeri filium,vel fratrem Regis, qualis fuit Franciſcus Dux Andegavenſis,Primum principem ſanguinis eſſe,qui in ſtirpe vel linea proxima primus eſt,qualis fuit Antonius Henrici pater,cui ſub eo nomine regni Adminiſtratio, in celeberrimo Ordinum regni conventu commiſſa fuerat. Neque in Hæredis, neque in primi Principis ſanguinis,ſucceſſione, gradum aut ætatem in alia linea,ullam prærogativam tribuere. Neminem dubitare quin in prima ſtirpe,quæ Valeſiorum fuit,hujuſmodi ratio habenda fuerit,ut filius primogeniti patruum excluderet. Quidni idem jus inter agnatos proximæ ſtirpis,quæ ſuccedit loco primæ,obtineret.cum Agnati Regis cauſam, titulum, & jus ſucceſſionis accipiant, non à Rege noviſſimo,ſed à communi gentis authore, & Principe,quem Græci Genarchum,Latini Progenitorem appellant, idque Lege uti perhibetur,comprobatum. Qua ſancitum eſt. Rege mortuo ad filium ejus primogenitum, vel eo præmortuo ad Nepotem ex eo Regni ſucceſſio perveniat,ſi ſine Liberis deceſſerit, & illius ſtirpis hæres maſculus eſſe deſierit,tum ad proximæ regiæ gentis ſtirpem eodem primogenituræ ordine ſervato,regni ſucceſſio transferatur.

Vid. Thuanum lib 97. 1589. *Camden Eliz. eodem anno Zampinum de ſucceſſione Prærogativæ primi Principis Franciæ. Reſponſionem ad Zampinum authore P. E. A I Francofurti anno 1589. Hotomannum de Iure Succeſ. Regiæ, Lege quartâ. Choppinum de Dominio lib. 2. cap. 12.*

14. *Utrum Johanne Willielmo Duce Cliviæ, & Juliaci defuncto Ducis Saxoniæ, Marchionis Brandeburgenſis, vel Ducis Neoburgenſis jus ſuccedendi potius fuerit?*

JOhanne Willielmo Duce Cliviæ,& Juliaci ſine liberis defuncto, jus ad ſuccedendum in utroque Ducatu prætendebant Dux Saxoniæ,Marchio Brandeburgenſis,& Dux Neoburgenſis.Dux Saxoniæ, eo quod ante centum annos Matrimonio inter Johannem Cliviæ Ducem,& Mariam filiam unicam Gulielmi Ducis Juliaci celebrato,Ducatus Cliviæ,& Juliaci ab Imperatore, cum conſenſu Ordinum utriuſque Ducatus uniti ſunt, quodque ex eo matrimonio,Willielmo Duce Cliviæ,& Sybilla cum aliis filiabus ſuſceptis, Sybilla Johanni Frederico Duci Saxoniæ nupta eſt, ea conditione, ut

ut si Johannes & Maria sine liberis masculis morerentur, tota hæreditas ad Sybillam, & Johannem Fredericum maritum ejus,eorumque hæredes descenderet.Unde cum Johannes Willielmus(ad quem à Gulielmo Sybillæ fratre successio devenerat) sine liberis decessisset,nec pater ejus alios liberos præterquam filias reliquisset,proinde jus succedendi ad se,ex matrimonio Johannis Frederici,& Sybillæ hæredem oriundum devolutum esse contendebat. Dux Brandeburgensis eo jure nitebatur, quod Gulielmus Dux Cliviæ & Juliaci pater Johannis Willielmi defuncti, quatuor filias habuit,scilicet Mariam, Annam,Margaretam,& Sybillam,& cum Ordinibus decrevit,ut si sine liberis masculis decederet, Maria, quam Alberto Brandeburgensi Duci desponsaverat, ejusque hæredes in Ducatibus succederent,ipse vero filiam seniorem, & Mariæ & Alberti,quæ in hoc casu hæres erat manifesta, matrimonio sibi conjunctam habuit. Dux Neoburgensis asserebat, quod Ludovicus pater ejus,Annam secundam filiam Gulielmi Ducis uxorem duxit.Et Carolus quintus Imperator privilegium concessit, ut si Gulielmus, ejusque hæredes sine liberis masculis decederent, Principatus ejus filiabus,iisque defunctis earum hæredibus masculis deveniret, & proinde cum Maria filia prima, ante Johannem Gulielmum Ducem decessisset,nec hæredem masculum post se reliquisset, jus succedendi ad Annam matrem suam,& ab Anna ad ipsum ejus hæredem masculum transmissum esse.Princeps Deuxpontii qui Margaretam Gulielmi tertiam,& Marchio Burgraviæ qui Sibyllam quartam filiam uxorem duxerat, his tribus potentioribus pro integra hæreditate contendentibus,donec appareret,quid inter eos decerneretur,sibi acquiescendum statuerunt. Imperator Matthias quod Ducatus erant feuda Imperii, Edictum emisit, quo Competitores quoscunque ad judicium suum vocat. Principes vero Brandeburgensis,& Neoburgensis Imperatoris erga Ducem Saxoniæ propensionem metuentes,inter se conveniuut, ut ab Ordinibus Cliviæ, & Juliaci,Lis inter eos discutiatur,& interim regimen, & Procurationem rerum omnium Ordinibus committunt. Imperator id indignatus,Leopoldum Archiducem Austriæ clam Juliacum mittit, qui urbem ingressus,pro locum tenenti generali Imperatoris se gerit, munitiones in urbe parat,& copias militares aliunde accerset. Princeps Anhaltinus,cum copiis è Gallia,& ab unitis Belgiæ provinciis

ad auxilium Principum Brandeburgensis, & Neoburgensis veniens Leopoldum in Germaniam, se subducere, & Præsidiarios urbe cedere coegit Imperatoris & Ducis Saxoniæ partibus favebant Rex Hispaniæ, Archidux Albertus, Principes domus Austriacæ, Prælati Electores & aliquis Principes Reformatæ Religionis in Germania. Caussam Brãdeburgensis, & Neoburgẽsis sustinebãt, Rex Galliæ, Angliæ ordines Belgiæ, Princeps Palatinus Rheni, & alii in Germania Principes reformatæ religionis, Cum omnia ad bellum spectarent, Electoribus Imperii aliisq; intercedentibus concordatum est, ut Dux Saxoniæ, cum Marchione Brandeburgensi, & Duce Neoburgensi ad jus possessionis in ditionibus controversis admitteretur, quod specie magis quam revera obtinuit. Postea ex occultis æmulationibus, & suspicionibus, inter Brandeburgensem, & Neoburgensem, dissentiones coortæ sunt, & Neoburgensem ut affinem potẽtem asciscerct, Ducis Bavariæ filiam uxorem duxisse & ut Imperatoris, & Pontificiorum Germaniæ Principum gratiam conciliaret Religionem Romanam amplexum fuisse credebatur. Unde Dissidiis in bellum erumpentibus Brandeburgensis ab unitis Ordinibus Belgiæ, & Neoburgensis ab Alberto Archiduce copias auxiliares petit. Hæc eo tempore contingebant, quo Rex Hispaniæ & Albertus inducias duodecem annorum cum Ordinibus pepigerunt, utrinque vero Exercitus retinebantur. Itaque Marchio Spinola cum militibus Regis Hispaniæ, ex altera parte, Mauritius Princeps Auriaci cum copiis unitarum provinciarum ex altera, Ducatus invadentes, oppida, & loca præcipua occupant, quibus pro juribus Principum Brandeburgensis, & Neoburgensis potiti sunt, suis vero rationibus opportuna nacti haud cito dimissuri videbantur, unde Cardinalis Bentivolius censuit. Principibus minus potentibus cavendum esse, quo consilio potentiorum auxilia in ditiones suas invocent.

Vid. *Historiam Belgi Angl. lib* 17. *Cardinale Bentivoglio Relation del mossa l'arme par le cosa de Cleves Iuliers. Discursum super success. Iuliacensi & Antidiscursum per Anonymos Francof.* 1615.

Sect. IV.

De Quæstionibus Debiti inter eos quibuscum Pax est.

Quæstiones de Debito inter eos quibuscum Pax est sunt veluti de Privilegiis Congressus & Legationis Civilis, Item de Conventione, & Fœdere civili, de fide & juramento quæ iis adhibentur.

Utrum Principes de loco & præcedentia contendere deceat.

LActantius nihil fœdius, nihil arrogantius esse ait, & nihil à sapientiæ ratione remotius, quam de Dignitate contendere, & plerique redarguunt, quod in arduarum rerum tractatione, sæpius de sessione acrius, quam de rebus ipsis contenditur. Sed & aliquando ineptum, & vanum apparet, utpote, refert Warsevicius, cum duorum Principum Italiæ Legati Pragæ super pontem occurrissent, & neuter alteri locum cederet, ferè toto die constiterunt, & se omnium risui exposuerunt. E contra asseritur Deum esse authorem Ordinis, nec pugnare cum humilitate, gradus seu ordinis distinctionem tueri, & Jurisconsulti tradunt, quod Ordinis & Sessionis prærogativam, armata manu defendere liceat. Salutis vero, & utilitatis publicæ ratio præcipuè habenda est. Ita cum in prælio contra Persas, contentio incidisset inter Arcades & Athenienses, utra gens priore loco pugnaret, ad Platæas; laudantur Athenienses, quod in illo communi periculo patriæ, maluerint cedere, cum dicerent, ubicunque collocati fuerimus, viros fortes nos præstabimus.

Vid. *Besoldum de Præcedentia*, c. 3 nu. 7, & 8. *Nolden de Nobilitate*, cap. 15, nu. 1, & 55.

Utrum

Utrum Locus potior pro numero an pro præstantiâ dignitatum debeatur?

DE Sessionis & Præcedentiæ prærogativa inter Galliæ & Hispaniæ Reges sæpius concertatum est. Anno 1556. Hispanus, cum in aula Pontificis obtinere non potuit, apud Maximilianum secundum, consanguineum effecit, ut Caroli noni Legatis, in aula Cæsarea Principis Loci prærogativa denegaretur, quod pro tam insigni injuria habitum est, ut Casparus Colinius Admirallus, causam sufficientem esse, ad bellum Hispano movendum Regi Galliæ obnixè persuaderet, uti refert Thuanus. Pro Hispano arguitur, quod Illius imperium, longiùs latiùsque quam omnium reliquorum Principum totius Europæ porrigatur. Pro Gallo quod regnum Galliæ, ejus partibus arctè, & circulariter continuatis, linguaque & moribus unitis, Hispano imperio potentià nequaquam cedat, Multitudinē titulorum Majestatem non augere; unde cum Carolus quintus Imperator, Literis ad Franciscum primum, Galliæ Regem missis, pro Titulis numerosam Provinciarum, & Dominiorum recitationem adhibuisset, Rex Galliæ in responso, rescripsit. Franciscus Dei gratia Galliæ Rex, & Dominus Gonessæ, quæ pagus est totius regni prope minimus, innuens, se unicum Regnum Galliæ omnibus Imperii Provinciis æquale æstimasse.

Vid. *Besold de Præcedent. c. 6 nu. 6. Bodinum, lib 1. cap. 9 nu 145. Molinæum de Monarchia Franc. Nolden de Nobilitate, c. 9. nu. 74. & 179. Vasquium in præfatione illustrium Controversiarum.*

An Locus potior ei qui ampliorem, an ei qui antiquiorem dignitatem obtinet sit concedendus?

IN Conventu Bononiæ, Anno 1600. inter Legatos Reginæ Angliæ, & Regis Hispaniæ oborta est quæstio de potiori loco in sedendo, & incedendo. Pro Hispano pretendebatur, ut solet, longè lateq; diffusa amplitudo, cui responsum ob pluralitatem dignitatum, aliquem non esse præferendum, si nulla per se sit sufficiens ad præcedendum. Castellæ regnum, cujus titulum Hispanus cæteris

ris anteponit, præ Angliæ regno esse nuperum, Comites enim, non Reges habuisse ante annum salutis 1017. Tertiò in libro Ceremoniarum Curiæ Romanæ, quæ, ut habent Canones, veluti Domina, Mater, & Magistra dat normam aliis, inter Reges primum locum statui Regi Galliæ, secundum Regi Angliæ, tertium Regi Castellæ. Quartò in Conciliis Constantiensi, Senensi, Basiliensi Regem Angliæ secundum locum tenuisse. Quinto, Julium secundum Pontificem Romanum pro Henrico septimo Rege Angliæ, contra Ferdinandum Castellæ pronuntiasse.

Vid. *Camdenum anno 1600 Robert. Wingfield de Prælatione regni Britan. in Concilio Constant. Piern Matthieu Hist. lib. 7, narrat. 1. §. 12. Meteranum Hist. Belg. lib. 13.*

Utrum Legato Principis superioris absentis, Princeps inferior præsens præferendus sit?

Generaliter moribus receptum est, ut omnino idem Honor exhibeatur Legatis, qui iis à quibus missi sunt, si præsentes essent, deferretur. Idque constanter affirmat Paschalius. Quod Legati sint Principum eorum qui miserunt, alteræ, sive geminæ personæ, Excipit duntaxat Principem, ad quem missa est Legatio quem in ditione sua eminentiori loco esse æquum est. Refert tamen Conradus Brunus in Germania Electores præsentes absentium Legatis præferri, idque se inter Principes animadvertisse testatur, Pro quo facit textus in Aurea bulla tit. 25. Cui etiam congruit quod narrat Colerus in Comitiis Norimburgensibus anno 1542. Quod Caroli quinti Legati, Ferdinando germano postponebantur, Et Sleidanus quod Dux Cliviensis præsens, noluerit Electoris Saxoniæ absentis Legatis cedere. Ratio habetur, Quod in Principe præsenti est revera Majestas, in Legato tantum Dignitas aliena & ficta. Vel forte mos in Germania ex Constitutione Aureæ bullæ, à moribus aliarum gentium diversus invaluit.

Vid. *Paschal. de Legat. cap. 38. Brunum de Legat. Besoldum cap. 5 nu. 6.*

Vtrum ſuperiori Electo, nondum confirmato, Rex inferior cedere debeat?

CUm Caroli quinti, Regis Romanorum Electi, & Galliæ regis Legati anno 1521. Caleti conveniſſent. Antonius de Prato Juriſconſultus celebris, & Galliæ Cancellarius, Mercurino Caroli quinti Cancellario ideo præcedentiæ quæſtionem movit, quod Carolus unctionem à Pontifice nondum accepiſſet; affirmans igitur eum Gallo, ut Regi uncto, cedere oportere. Contrà aſſerebatur, Imperatorē ab Electoribus renuntiatum, omnia poſſe, quæ poteſt poſt coronationem Pontificiam, & pro poteſtate Dignitatem ei deberi.

Vid. Beſold. de Præceden. cap. 2. nu 4. Arumæum de Iure pub. diſſert 1 ad finem.

An in Colloquiis & literis Sereniſſimi titulus iis adhibendus ſit, qui Reges non ſunt?

CUm in Tractatu Bononiæ, in Mandatis Reginæ Angliæ, Archiduci Alberto Illuſtriſſimi, non Sereniſſimi titulus deferretur, Legati Regis Hiſpaniæ tractatum pertinaciter averſati ſunt, niſi in Autographo Reginæ, ubicunque Archiducis mentio fieret, Sereniſſimi titulus apponeretur. Aſſeritur Sereniſſimi titulum Imperatori, & Regibus ſolis, qui Majeſtatem habent, convenire. Quod Duces ſint tantum ſpectabiles, ſaltem Illuſtres. Contrà, Quod Ducibus Majeſtas competat, id eſt ſtatus major, vel major poteſtas; Item quòd in eos crimen Majeſtatis admittatur, quòd multi Duces ſuperiorem non agnoſcant.

Vid. Camden. anno 1600. Ludovic. Rudolphinum de Dignitate Ducum Italiæ.

An qui imperium ſummum non habent, Legatos mittere poſſunt?

ELizabetha Angliæ Regina Chriſtophorum Aſſonvilium, à Duce Albano Legatum ad ſe miſſum, quòd nullas à Rege Hiſpaniæ literas attuliſſet, non admiſit; & cum Nobiles Genuenſes Stephanum Marium, & Bartholomæum Comellinum ad Philippum Hiſpaniæ regem miſiſſent, Taliçarnanes contrariæ factionis in repub.

pub. Genuensi, intercessit, dicens Homines privatos Oratores mittere non posse. Constat tamen Appium Claudium Prætorem, ad Hieronymum filium Hieronis, Scipionem ad Syphacem, Lucullum ad Tigranem, Cæsarem ad Ariovestum Legatos misisse. Paschalius ad magnitudinem Romani imperii refert, quod qui magnis provinciis præficiebantur, se Regibus æquales ferebant: deinde, quod hujusmodi legationes, de communibus negotiis, inter provincias conterminas necessariæ, cum aliquando summæ potestatis consulendi non est otium, admittuntur, nec tamen inter justas Legationes censendas putat. Eodem modo Principibus Germaniæ & Liberis Civitatibus, de rebus ad ipsos pertinentibus jus, Legatos mittendi asserunt.

Vid. *Besoldum de Legatis cap. 3 Paschalium cap 14.*

Utrum Religiosi & Clerici ad Legationes civiles obeundas sint adhibendi?

BOccalinus in Satyra Pernassea refert Zenonem quendam, Sectæ & gravitatis Stoicæ, Apollinem accessisse, honoris & salutandi causa, priusquam, uti fatus est, in longinquam peregrinationem ad obeundam de magnis rebus Legationem à Gnidi Principe designatus proficisceretur; quod ut Apollo audivit, Gnidi Principem, tunc præsentem reprehendit, quod more quorundam, ut sumptibus parceret, hominem nullius splendoris in Legationem mitteret: Zenonem vero non sine indignatione objurgavit, quod ipse aliique ejusdem Ordinis, contra professionem qua aulica negotia maxime se aversari videri cupiunt, Legationes ambirent, in quibus ad gratiam Principum multa contra honestatem facere non verebantur, ut Taciti censuram meriti juste videantur, qui eam sectam turbidos & negotiorum appetentes facere dixit. Sub Stoicorum Religiosos & clericos intellexisse non dubitatur, cui suffragatur quod tradit Cominæus. In Hispania jam olim usitatũ fuisse, õnia per Religiosos seu Monachos cum exteris agere, vel quod optimè simulare sciant, vel ut sumptuum compendium fiat. Et non solùm Canones Ecclesiastici Ne Monachi vel Clerici temporalibus negotiis se immisceant severe præcipiunt, sed & Apostolus monet, ut

Nemo Deo militans negotiis sæcularibus se implicet. Campanella vero Politicus ingeniosus personas Ecclesiasticas omnibus negotiis adhibendas suadet, quod magis prudentes, cautiq; sunt, & ob cœlibatum affectibus privatis minus indulgent. Et Petrus Matthæus summis laudibus effert Religiosos & Monachos ob officia magnis principibus animis & armis inter se diffidentibus fælici cum successu præstita, & memorat quod Sanctus Bernardus Moguntiam ivit, ut Lotharium Cæsarem cum Conrado Imperatore conciliaret, & Conradus Sineta Augustinianus pacem inter Venetos & Francos tractavit. Pontifex Romanus inter Henricum quartum Galliæ, & Philippum secundum Hispaniæ regem, medium se interponens, ministerio Bonaventuræ, Calatagirones Franciscanorum Generalis, qui ad utrumq; regem sanctas & salutares exhortationes pacis referret usus est. Sed & Pater Johannes Ney, Belgicas inducias procuravit, & Hiacynthus Capucinus in maximis orbis Christiani negotiis non ita pridem Legati munus obiit.

Vid. *Boccal'r Ragual. centuria 1. 3 Conr Brunum, lib. 8. cap. 3 Comineum l 8. c. 16. Pierre Matthæum Histoire de la pair. Berold cap. 4 nu. 4.*

An fæminis legationes mandari possint?

Cum Sabini Romanis, quod virgines quæ ad spectandum ludos Equestres venissent, vi rapuerant, bellum ferociter inferrent, à Senatu decretum, ut quotquot è mulieribus Sabinis liberi essent, hæ relictis liberis, ad populares legatione fungerentur, quam cum suscepissent Pax est facta, sequutaq; res mira, inquit Florus, ut relictis sedibus suis in novam urbem Hostes demigrarent, & cum generis suis avitas opes pro dote sociarent. Kirchnerus vero negat mulieres Sabinas legatione functas, quia Leges Romanæ prohibent mulieres officiis virilibus fungi. Et Edictum Prætoris expresse vetat fæminas pro aliis postulare, quod erat contra verecundiam sexui congruentem, cui Edicto causam dedit Caia Afrania, Licinii Buccionis senatoris Uxor, quæ non quod Advocatis destituta erat, sed quod impudentia abundabat, inusitatis foro latratibus, assiduè tribunalia exercebat, adeo ut improbis fæminarum moribus Afraniæ nomen pro crimine objiceretur. Et Martianus Jureconsultus tradit

dit eos qui postulandi jus non habent Legatione fungi non posse. Paschalius vero contra Kirchneri sententiam acriter contendit, & fæminas honestas causas cum laude egisse ostendit, utpote cum Ordo matronarum gravi tributo à Triumviris esset oneratus, nec quisquam virorum patrocinium iis accommodare auderet, Hortensia L. Hortensii filia, causam fæminarum apud triumviros & constanter, & fæliciter egit. Repræsentata enim patris facundia impetravit, ut major pars imperatæ pecuniæ iis remitteretur. Sed & quandoq; fæminæ Legationibus obeundis maximè idoneæ habitæ sunt: Cum Romæ in Senatu deliberatum esset, an Veturia & Volumnia cum aliis matronis ad Coriolanum & Volscos à quibus urbi periculum impendebat cum Legatione mitterentur, & de ea re usq; ad vesperam multa verba facta essent; non dubitabatur, inquit Dionysius Halicarnassensis, an hoc officium fæminis conveniret, sed alii verebantur; ne si hostes, neglecto jure gentium, tot matronas cum liberis retinerent urbe absq; belli periculo potirentur, vicit tamen eorum sententia qua matri & uxori aliisq; matronis urbe exire & Legationem obire concessum est; cumq; Valeria Veturiæ matri Coriolani ut Legationem susciperet suaderet; si, inquit, filium in urbem reduxeris, ipsa immortalem gloriam consequère, ob ereptam tanto periculo patriam, & nobis apud viros major erit honos, bello à nobis summoto, quod ipsi repellere nequiverunt, ac censebimur progenies illarum quæ sub Romulo bellum Sabinum Legatione sua submoverunt, Conciliatisq; Ducibus ac populis urbem hanc ex parva magnam fecerunt.

Vid *Erdium tit. de Legationibus, cap. 11. Valerium Max. lib 8. c. 3. Paschalium, cap. 20.*

An Legatio ex causa privata decernenda sit?

PHrynon Atheniensis cum rediret à certamine Olympico captus est à quibusdam Philippi Comitibus, & omni pecunia spoliatus, Athenas reversus Athenienses rogat, ut sibi Legationem ad Philippum decernant, ea intentione ut ea quæ amiserat recuperaret, quod populus ipsi concessisse dicitur. Lege duodecim tabularum hujusmodi Legatio prohibita fuit hisce verbis Rei suæ ergo, nequis

Legatus esto, & Cicero in tales Legatos acerbè invehitur, asserens, nihil esse turpius quàm quenquam Legari nisi reipub. causa. Cùm Romæ concessa est libera dicebatur, quod nullo tempore vel loco circumscripta, nec rationibus reddendis obnoxia esset. Scipioni Nasciæ hujusmodi Legationem decretam Plutarchus commemorat quo tutius honorificentiusq; in Asia esset quo proficiscebatur, plebis ob necem Gracchi infensæ furorem, si Romæ substitisset, reformidans. Quinetiam Cicero quo magis à curis quibusque vacuus commentationibus operam dare posset, hujusmodi Legationem, sive cessationem liberam & otiosam sibi exoptavit, & Mamutius docet Senatoribus aliquando necessario aliquam hujusmodi remissionem impetrandam fuisse, quoniam aliter Roma abesse non concedebatur.

Vid. *Gentilem de Legation. lib. 1. cap. 8. Paschalium, cap. 13. Besoldum. de Legat. cap. 2. nu 3.*

An Legatis permittendum uxores secum ducere?

ZEmosthenes Charmoleus Massiliensis, cum Legationes pro patria obiret, Lydimacham uxorem, licèt mala forma fæminam, secum circumduxit: & Isdigunnas ab Chosroe Persarum Rege ad Justinianum Legatus, in eam Legationem & uxorem, & filiam assumpsit. Aliis tamen, & incommodum, & periculosum videtur, Legatis uxorum consortium: & iisdem argumentis nituntur quibus usus est Severus Cincinna cum in Senatu censuit, ne quem Magistratum, cui provincia obvenisset, uxor comitaretur. Haud, scilicet, frustra placitum olim, ne fæminæ in socios, aut gentes exteras traherentur, inesse mulierum comitatui quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad similitudinem barbari incessus convertant, non imbecillem tantum, & imparem laboribus sexum, sed si licentia adsit, sævum, ambitiosum, potestatis avidum. His statim adhærescere deterrimum quemque Provincialium, ab his negotia suscipi, transigi: Alii vero cum Valerio Messalino, qui Cinnæ respondit, censent, Multa duritie veterum melius & lætius mutata, pauca fæminarum necessitatibus concedi, quæ ne conjugum quidem penates, adeo socios

cios non onerent, cætera promiscua cum marito, nec ullum in eo pacis impedimentum, & revertentibus post laborem quod honestius quàm uxorium levamentum? At quasdam in ambitionem, aut avaritiam prolapsas. Quid ipsorum Magistratuum, nonne plerosq; variis libidinibus obnoxios? Non tamen ideo neminem in provinciam mitti, corruptos sæpe pravitatibus uxorum maritos, num ergo omnes cælibes integros, frustra nostram ignaviam alia ad vocabula transferri, nam viri in eo culpam, si fæmina modum excedat. Porro ob unius aut alterius imbecillum animum, malè eripi maritis consortia rerum secundarum adversarumque, simul sexum natura invalidum deseri, & exponi suo luxui, cupidinibus alienis, vix præsenti custodia manere illæsa conjugia, quid fore si per plures annos in modum diffidii obliterentur. Sic obviam irent iis quæ alibi peccarentur, ut flagitiorum urbis meminissent, &c. Et Legatis, ita ut Magistratibus, uxores suo periculo secum ducere prudentes statuunt, de quo Ulpianus Proconsulem ait melius esse in Provinciam proficisci sine uxore, sed & cum uxore posse, dummodo sciat Senatum Cotta & Messalla, Consulibus censuisse futurum, ut siquid uxores eorum qui ad officia proficiscuntur, deliquerint, ab ipsis ratio & vindicta exigatur.

V d. *Tacitum Annalium, lib. 3. Paschalium cap. 33. Besoldum de Legat. c. 4. nu. 11. D de Officio Proconsulis l.*

An per partem Legatorum Legatio peragi possit?

SErgius à Justiniano ad Chosroem Legatus, cum Constantianus alter Legatus ægritudine detineretur, in Persiam penetrare noluit; cum vero Callicratem Rhodiorum legatum, morbus abstulisset, Diæus, alter Legatus Romam perrexit. Et è multis Legatis Indicis ad Augustum, uti refert Strabo, tres tantùm Romam pervenerunt, & Legationem peregerunt, cum alios viæ longitudo, & alia incommoda absumpsissent. Paschalius tradit luce clarius esse, Legatos non impeditos aliorum vice fungi posse, ita etiam de Legatis Provincialibus in jure cautum, ut possit quis necessitate cogente, & per alium Legationem mittere. Sic legati Romani qui ad Jugurtham Adherbalem obsidentem missi erant, simul atque Uticam

Uticam appulsi essent, nuntium cum literis ad eum mittunt, quibus significant, se ad eum à Senatu missos, & ut quam ocyssimè ad provinciam accedat, jubent.

Vid. Paschalium cap. 31.

An Legatum aliquando non admittere liceat?

DEnuntiatum Ætolis à Romanis est habitos eos iri pro hostibus si Legati venirent, & Legatis Persei dictum non venturos tuto, Coriolanus interminatus est pro Exploratoribus se ducturum eos qui adfuerint. Licitum quidem Gentilis affirmat Principi vel populo prohibere, ne Legationes ad se veniant, quia aliter homo alienus in alieno solo invito Domino sisteretur, videre tamen oportet ut aliqua ex causa fiat hæc prohibitio, Grotius ait Non omnes Legatos admitti præcipit jus gentium, sed vetat sine causa rejici. Et causa non admittendi justa habetur. 1° Si Legatus missus sit ab indigno, unde Totilæ semper perfidi Legationem rejecit Justinianus & Cynethensium ut gentis sceleratæ Legatos undique pulsos narrat Polybius. 2° Si indignus sit qui mittitur, unde Lysimachus Theodorum qui ἄθεος vocabatur, à Ptolomæo missum, audire noluit, 3° Cum mittendi causa sit suspecta unde Romani Perseo denuntiarunt, ne Romam mitteret, sed ad Licinium.

Vid. Gentilem lib. 2 cap. 5 Grotium lib. 2. cap. 18. § 3 Paschalium cap 36. & 41. Besoldum de Legat cap. 4.

An Legatus pro utilitate publica præter mandatum aliquid agere possit?

AThenienses Legatos suos missos in Arcadiam, quanquam re bene gesta domum reversos capite puniverunt, eo quod alio quam ipsis mandatum fuerat itinere iverant: & cum Attilius Consul ab Senatu missus in Græciam ut Athenienses & Ætolos contra Philippum tueretur, præter quod Senatus mandaverat Hæstiæam, & Anticyram expugnavit, & evertit, ea re Romam nuntiata, Senatus censuit, ut quamprimum Attilio. Flaminius successor mitteretur. Quandoque tamen expedit reipub. Legatum esse versatili

ſatili ingenio, ad eundem finem modos alios quam præſcripti ſunt adhibere. Ita cum Civitas Lampſacenorum, ad placandum Alexandrum omnia dira minitantem, Anaximenem, Philippo patri ipſiq; probè notum miſiſſet, & Rex cognito cui rei veniſſet, Græcorũ Deos teſtes invocâſſet, ſe omnia facturum contraria iis quæ is poſtularet. Anaximenes id compertum habens, cum in Regis conſpectum venit, Per Deos amicitiamque, Rex, inquit, Ego te rogo, ut Conjuges & liberos Lampſacenorum in ſervitutem redigas, urbem excindas, & ne templis quidem Deorum immortalium abſtineas: Ejuſque tantum valuerunt preces, ut Alexander civitati ignoverit. Valerius Maximus memorat Legatos qui á Senatu Tarentum, ad res repetendas, miſſi erant, cum injurias ibi perquam graves accepiſſent, unus etiam urinâ reſperſus eſſet, in theatrum introductos, Legationem verbis quibus acceperant peregiſſe, de iis quæ paſſi erant queſtos non eſſe, ne quid ultra mandatum loquerentur. Carthaginienſis vero Legâti circa mandata tanta religio non erat; qui Romæ in Senatu manifeſtum fecit, ſibi poſtquam eo venerat decies togam furto ſublatam fuiſſe.

Vid. *paſchalium cap* 56.57.58 *Beſold cap* 7. *nu*.3.

An Princeps ex eo teneatur, quòd Legatus agit præter mandatum arcanum?

FErdinandus et Iſabella Reges Hiſpaniæ pacem ab Archiduce Auſtriæ eorum genero, qui mandatum ſatis amplum habuit, ratum habere abnuerunt, quòd contra mandata arcana pepigiſſet. Male, inquit Gentilis, & contra illa quæ decent Principem, cujus unus calamus, una lingua eſſe debet; Horum autem duo calami; duæ linguæ; & quod intolerabilius, alter calamus, altera lingua hoſti ignota. Quæ ratio ſi recipiatur, nullum certum fœdus iniri poteſt. Grotius ita ſtatuit. In generali præpoſitione accidere poteſt ut nos obliget qui præpoſitus eſt agendo contra voluntatem noſtram ſibi ſoli ſignificatam, Quia hic diſtincti ſunt actus volendi, unus quo nos obligamus ratum habituros quicquid ille in tali negotiorum genere fecerit; alter quo illum nobis obligamus, ut non agat niſi ex præſcripto, ſibi non aliis cognito. Quod notandum, inquit, eſt ad ea quæ Legati promittunt pro Regibus, ex vi inſtrumenti Procuratorii excedendo arcana mandata.

Vid. *Guicciardinum lib.* 6 *Gentilem lib.* 3. *cap.* 14. *Grotium lib.* 2 *cap* 11. *ſ.* 12,

An Legatus admittendus sit ad procurandum causas subditorum Regis sui?

NAves aliquando onustæ mercibus & bonis quæ fuerunt subditorum Regis Hispaniæ in portus Angliæ appulerunt; de iis cum nomine subditorum in Curia Admiralitatis lis intentata esset, Legatus Regis pro subditis intervenire voluit. Dubitabatur, an ad agendum admitti deberet, quod huc ad publica Regis negotia transigendum destinatus esset; & quod eum qui pro aliis agit mandatum eorum habere debeat: quibus responsum est, Res subditorum ad principem pertinere, cum ejus intersit, ne damnis afficiantur, quo Locupletiores existant, & onera publica melius sustinere possint; quod absque mandato quilibet possit absentes defendere, & contra spoliatores agere, quodque Hispanorum causæ fuerint causæ spolii.

Vid. *Gentilem Advocat Hispania lib. 1 cap. 18. Wesenbecium in Cod. lib 2 tit. 16 nu 24.*

An Legato mendaciis uti liceat?

HEnricus Wottonius pro Jacobo Rege Angliæ ad Venetos Legatus missus, in itinere per Germaniam transiens, rogatus Symbolum in tabulis viri cujusdam nobilis inscribere, ita scripsit, Legatus est vir bonus peregrè missus ad mentiendum Reipub: causa, quod Schoppius in calumniam Regis contorquens, scripsit, se telum in famam & existimationem regis minimè contemnendum reperisse, quod ejus Orator apud Venetos, se propterea ut Regis causa mentiatur peregrè missum esse adeo non dissimulet, ut id ultro passim jactitet. Ad hoc opprobrium diluendum Wottonus ad Marcum Velserum Augustæ Vindelicorum Duumvirum ita scripsit, Definitionem adeo fortassis Catholicam ut etiam Legatos à Latere complecti possit; se vero mirari quod Schioppius familiaritatis scrinia reseret, & post octennium resuscitet obsoletum salem, & interpretetur non solum tanquam serio, sed & jactanter scriptum, nec eo contentum, conatum fuisse, intemeratum Optimi Regis nomen per ipsius jocos in invidiam trahere, quasi Domini servorum lusus præstare

præſtare tenerentur; & ad quæſtionem ita Paſchalius. Volo legatum niti veritate, certiſſima virtutum; ejuſque fido comite particoquio. Non ſum tamen ita ruſticè torvus ut Officioſum mendacium omnino excludam ex ore Legati. Nempe ſi id agitur, ut errato ignoſcatur, ut ultio remittatur, innocentia ſublevetur, Odio amoto quod eſt in vocabulo, manebit ſola gratia rei. Certe obſeptis aliis juvandi periclitantem itineribus, non habeo ambiguum quin hoc ingrediendum ſit quamvis obliquum. Exiſtimo mendacium, inquit Diphilus, pro ſalute dictum nihil parare infortunii. Annibal cum Africa exceſſiſſit & in Corcyram inſulā trajeciſſet, percontantibus, Legatum ſe Tyrium dici juſſit. Hujuſmodi quoque perfugio uſus eſt Xenophanes Princeps ejus Legationis quæ à Philippo mittebatur ad Annibalem: Quippe hi Legati petentes Capuam, media in præſidia Romana delati ſunt, deductique ad M. Levinum Prætorem circa Nuceriam caſtra habentem. Ibi intrepide Xenophanes à Philippo Rege ſe miſſum dixit, ad Senatum Populumque Romanum, ad jungendum amicitiam & ſocietatē cum populo Romano. Aliquando legatio, qualis fuit Gabeonitarum ad Joſuam, non in aliud quàm ad dicendum mendacium deſtinatur, cui ignoſcitur, ſi non in eorum perniciem quibus dicitur, ſed ad eorum ſalutem qui uſurpetur dicunt.

Vid. *Wottonii ad Velſerum Epiſtol annexam Opuſcul. Hercules tuam fidem Paſchalium cap.* 54. *Beſold. de Legat c,* 4 *nu*. 6.

An Legatis ſecuritas debeatur ab aliis quàm ad quos miſſi ſunt?

PHilippi Macedonum Regis Legatus ad Annibalem cum literis jungendæ ſocietatis gratia miſſus, comprehenſus & ad Senatum Romanum perductus, incolumis dimiſſus eſt: ſed, uti inquit Juſtinus, Ne dubius adhuc indubitatus hoſtis redderetur. Jus enim gentium de ſecuritate Legatis præſtanda non ad eos pertinet per quorum fines ſine veniâ ad alios tranſeunt Sivero male tractentur, Dignitas ejus à quo miſſi ſunt, aut ejus ad quem eunt, læditur, & Amicitia periclitatur.

Vid. *Gentilem lib.* 2 *cap.* 3. *Grotium lib.* 2. *cap.* 18. §. 5. *Ærodium de Legatis cap.* 18. *Beſoldum tit.* 5. *nu.* 18.

An Exuli ad Principem suum Legato securitas debeatur?

PErseus Rex Macedoniæ Illyricū exulem, ad Gentium Illyricorū Regē Legatum misit. Gentilis certissimum esse ait, si exul ad interdicta loca redierit, plecti posse, nec nomen Legationis ipsi opitulari; si Illyricus nihil mali passus sit, nō ad jus, sed ad factum referendum. Et in hoc Legationum argumento remitti aliquid de summo jure solitum, Et si eū Exulem Gentius Legatum excepit, excepto Legationis jure denegare non potuit. Juris tamen patrii consultissimus nostras Edvardus Cocus, ejus quod cum exteris obtinet non adeo peritus, tradit, si Exul ad locum à quo ablegatus est, Legatus missus fuerit, nec detineri nec offendi possit: ad idq; confirmandū refert; quòd cum Reginaldus Polus Proditionis damnatus Romæ agens à Papa ad Regem Galliæ Legatus missus esset, & Henricus octavus Rex Angliæ à Rege Galliæ postularet ut in Angliam transmitteretur, non obtinuisse. Polus vero eo tempore non ad Regem Angliæ à quo proscriptus erat, sed ad Regem Galliæ Legatus erat, cui nec subditus, nec obnoxius aliquo modo fuit. Sed postea cum Philippo & Maria Regibus à Pontifice ad conciliandum regnum Angliæ sanctissima, uti habebatur legatione fungeretur, etsi Duo regni Proceres mandato regio ipsum Bruxellas usque convenissent, regnum tamen ultra Doveriam ingredi non est ausus, priusquam in Comitiis regni lege de ejus proscriptione abrogata, omnibus nobilitatis & patriæ juribus restitutus fuisset.

Vid. *Gentilem lib 2. cap 10. Cocum de Jurisdictione Curiarum cap. 26. Godwinum Annal. anno 1537. & anno 1554.*

An legatus in Loco ubi Legationem obit, actione civili conveniri possit?

DE omni contractu quem tempore Legationis iniit Legatum judicium subire debere censet, Ne aut Legatis, quod inquit Julianus, potestas detur, res alienas domum auferendi, aut, quæ est Pauli ratio, cum iisdem nemo contrahere velit, & quodammodo iis commercio interdicatur. Quæ etsi de Provinciali Legato à Jureconsultis traduntur, explorata tamen ratio facit jus idem etiam majoribus

joribus Legatis commune. Idem affirmat Paſchalius,quod & ipſi de eo damno quod Legationis tempore paſſi ſunt experiri poſſunt, Grotius contrarium ſtatuit.Nec bona Legati mobilia pignoris cauſa,aut ad ſolutionem Debiti capi poſſe, nec per judiciorum ordinem, nec manu regia. Nam omnis coactio abeſſe à legato debet, tam quæ res ei neceſſarias,quam quæ perſonam tangit, quo plena ei ſit ſecuritas;ſi quid ergo debiti contraxit,ipſe compellandus erit amice,& ſi detrectet,is qui miſit; ita ut ad poſtremum uſurpentur ea quæ adverſus debitores extra territorium poſitos uſurpari ſolent.

Vid. *Gentilem lib.2 cap.16.17. Paſchalium cap 37. Grotium lib.2 cap.18.§ 9. & 10.*

An ex domo Legati,delicti reos,extrahere liceat?

ABondius quidam, Cavazza, & Valerius Cives Veneti qui in magnum reipub.præjudicium arcana Senatus conſilia prodiderant,detecti in ædes Legati Gallici ſe receperunt,cumque Officialibus poſtulantibus nullo modo exhiberentur, navigio cum apparatu bellico ante ædes collocato,tandem traditi & ſupremo ſupplicio affecti ſunt. Quod cùm Rex Galliæ reſcivit aliquandiu Legatum Venetum in præſentiam admittere renuit, poſtea in publico accedenti,de facti indignitate expoſtulans,dixit haud æquo animo laturos Venetos ſi contra eorum Legati domum officiales ſui eadem molirentur.Cui ſtatim Venetus Legatus,reſpondit, ſe optare ſi qui eſſent contra Regem proditores, ut in ejus hoſpitio deprehendi poſſent,eos ſe ſtatim traditurum, cùm pro certo haberet, ſi ſecus faceret rempub. Venetorum nequaquam approbare velle. Paſchalius qui prolixè de Legatorum Juriſdictione diſſerit, de hac quæſtione ita cenſet; Si is qui poſtulatur læſæ majeſtatis, aut atrociſſimi criminis reus ſit, petenti magiſtratui Legati ædes patere debere; extra talia crimina exiſtimat præcipua quadam prærogativa Legati ædes frui debere.Grotius diſtinguit inter Legati Comites, ſive familiam & alios, & ſtatuit ſi quid Comites gravius deliquerint,poſtulari poterit à Legato ut eos dedat,vi autem abſtrahendi non ſunt; quod cum factum eſſet ab Achæis in Lacedæmonios quoſdam,qui cum Legatis Romanis erant,vociferati ſunt Romani jus gentium lædi;ſi dedere eos nolit legatus, pæna exigenda eſt ab

eo qui Legatum misit, & si nolit, contra ipsum tanquam fautorem criminis bellum denuntiandum. Quoad alios vero, ait, an Legatus in domo sua jus Asyli habeat, pro quibusvis eo confugientibus, pendere ex concessione ejus apud quem agit? Istud juris gentium non esse.

Vid *Parutam lib*. 10. &. 11. *anno* 1541. *Paschal cap* 76. Grotium *lib*. 2 *cap*. 18 §. 8,

An Legatus delinquens ad suum Principem remittendus sit?

LEgati Tarquinii qui seditionem Romæ concitaverant, quanquam digni visi sunt ut hostium loco essent, tamen; inquit Livius, jus gentium valuit. scilicet ne occiderentur, Philæas autem Tarentinus cum Romæ Legatione fungeretur, quod ad Obsides Tarentinos aditum sibi invenisset, eosque crebris colloquiis sollicitatos corruptis æditui, custodia eduxisset, & Comes itineris factus, cum ipsis aufugisset, cum illis retractus, & in Comitia deductus populo probante virgis cæsus & de saxo dejectus est. Cum hoc vero actum severius quod subditorum Legatus fuerat. Alias, uti refert Polybius, Legato qui Romæ Obsidibus fugiendi causam præbuerat, nihil aliud actum quam quod finibus jussus sit excedere. Perpensis de hac re diversorum sententiis, Grotius videtur statuere, Si tale sit delictum quod contemni possit; dissimulandum esse, si crimen sit atrocius & ad publicum malum spectet, remittendum esse Legatum ad eum qui misit, cum postulato ut eum puniat, vel dedat. Quomodo Galli postulaverunt, ut Fabii sibi dederentur, sed ut obviam eatur imminenti periculo & retineri & interrogari potest, quod cum Tarquinii Legatis factum innuit. Quod si vim armatam intentet Legatus occidi poterit, non per modum pænæ, sed per modum naturalis defensionis.

Vid. *Gentilem de Legat lib*. 2 *cap*. 18 1[illegible]. *Paschalium cap* 74. *Libellum qui inscribitur Quæstio vetus & nova*. *Grotium lib*. 2 *ca*. 54 *Camdenum anno* 1571. *de Episcopo Rosseni anno* 1584. *de D Bernard Menloza*.

Vtrum

Utrum Princeps per interpositam personam matrimonium validè contrahat?

MAximilianus Imperator, cum aliquandiu nuptias cum Anna Britanniæ Ducissa ambiisset, tandem obtinuit, ut virgo in matrimonium consentiret, & eo usque processit, ut non solum per Procuratorem, Contractus publice celebraretur, sed Ducissa prout nupta, solleniter lecto imposita, Legatus Maximiliani in præsentia quamplurium Nobilium tibiam usque ad genu nudatam, inter lintea conjugalia imponeret, cujusmodi ceremonia pro consummatione matrimonii habebatur. Carolus vero Galliæ Rex, qui non minus Ducatum Britanniæ regno Galliæ, quam Ducissam sibi conjunctam cupiit, venali Matronarum, & Consiliariorum ope adjutus, teneræ virginis animum ad se pellexit; & primo Contractum Matrimonii cum Maximiliano invalidum arguit, quod cum Ducissa in clientela, & tutela esset Regis Galliæ, ipsam nisi ejus authoritate, & consensu obligare non posset. Deinde Theologos invenit, qui fictum matrimonii consummandi modum, potius inane commentum aulicum, quam ritum Ecclesiæ approbatum pronuntiarent. Ita ut Ducissa hujusmodi rationibus permota, & Regem ætate florentem, sponsum potius, quam hostem habendum ducens, relicto Maximiliano, in nuptias cum Carolo convolavit. Unde pro joco ferebatur, Maximilianum viduum, frigiditatis nimiæ conscium procum fuisse, qui per Procuratorem matrimonium inire satis haberet, cum non magno itinere peracto, ipse extra omnem controversiam negotium conficere potuisset. Alii vero, rei gestæ æquiores æstimatores, censuerunt injuriam insignem Maximiliano illatam, quæ si vires pares fuissent justissimam belli & ultionis causam præbuisset.

Vid. S. Albanum in Historia Henrici septimi.

An fœdus inire liceat cum iis qui alieni sunt à Religione?

A Propheta reprehensus est Asa, quod ad societatem Syri se contulisset; & Paulus, Ne jugum ducite cum alienis à fide. Reprehensus est Asa, quod Deo diffisus est, & Paulus prohibet

bet conjugia cum Idololatris, unde majus imminet periculum, ne veræ Religioni difficultas injiciatur. Sed fœdus non nocendi causa cum alienis à Religione contrahere semper licuit. Fœdera quoque Commerciorum,& similium ad utilitatem communem quin cum prophanis inire liceat,nihil reperitur.Et quod ad societatem bellicam attinet,constat Asmonæos cum Lacedæmoniis,& Romanis pepigisse,approbantibus Sacerdotibus, & Populo. Excipiendum tamen,si ex tali societate prophanæ opes magnum incrementum habituræ sint,multò magis,si contra homines ejusdem Religionis arma inferantur : ita Alexander apud Arrianum dicit,graviter eos peccare,qui Barbaris contra Græcos militant.

Vid.*Grotium lib.2.cap 15 § 8.9 &c. Gentilem lib.3.cap.19. Bodinum lib 5. cap.ult.Guil.Guy Alliances du Roy Treschristien avec le Turc justifies contre les Calomnies des Espagnols.*

An Princeps qui promisit auxilia,cum commodè non possit,præstare teneatur?

ANno 1585. Inter Elizabetham Reginam Angliæ & Ordines confæderatos Belgiæ conventum est,ut Regina mitteret auxiliares copias,Equitum & Peditum, sub Gubernatore, & durante bello stipendia solveret,quæ Ordines,pace restituta,rependerent,in cautionem interim urbes quædam & propugnacula in manus Reginæ traderentur. Anno 1595. per Thomam Bodleium Legatum,Regina exponit,Angliam viris militaribus & opibus esse exhaustam ex diuturno bello ;Poposcit igitur, ut expensarum onere pro copiis militaribus ipsam levarent, & partem aliquam expensarum rependerent. Ordines partem aliquam pecuniæ repræsentare promittunt,cum illa majorem postularet,Illi ex contractu contenderunt,pecuniam non repræsentandam priusquam bellum finiretur, nec à pacto resiliendum , si Regina honori consulat. Contrà censuit illa,ex Jurisconsultorum,& Politicorum oraculis,Omnem conventionem quamvis juratam intelligi rebus in eodem statu permanentibus.Fortius quem obligari reipub. quam propriæ promissioni. Principes non teneri ex suo contractu , quando contractus cedit in publicum detrimentum. Bodleius eo Ordines perduxit,ut tantæ Principis iracundiam formidantes, promitterent,se velle Reginam

ginam quamprimum levare omnibus expenſis, quas in Anglorum copias auxiliares facit, & vicies mille librarum ad aliquot annos perſolvere.

Vid. Camdenum anno 1585. Eundem anno 1595. Cecilii altercationem cum Gallis apud eundem anno 1598.

An Commercii ſive Negotiationis privilegia, de quibus cum exteris convenit, revocare liceat?

HAnſeaticæ Civitates apud Imperatorem, et Ordines Imperii anno 1595. conquerebantur, Privilegia, olim ab Angliæ Regibus indulta, antiquata eſſe. Elizabetha Regina per Chriſtophorum Perkinſum, reſpondebat, Privilegia illa propter abuſum, & cauſas alias rationabiles, authoritate Parliamentaria, regnante Edvardo ſexto, uti temporibus minus commoda, refixa eſſe; conceſſa ſcilicet cum res nautica, & mercatoria apud Anglos jaceret, ideoque eorum uſum regnante Maria omnino fuiſse inhibitum; Reginam primis regni annis alia nonnulla iis aliquandiu, ut temporum rationes tulerunt, indulſiſse, donec ipſi Anglos, ne quidem præmonitos, Hamburgo (nulla amicitiæ ratione habita) nulla ex cauſa, exturbârunt; poſtea tamen ſtatuiſse, eaſdem negotiandi rationes, quibus Angli utuntur concedere, Illos vero omnino recusâſse, niſi meliori jure uterentur: Cum non alicubi ſit conſuetum, nec ferendum ut Alienigenæ, in earum rerum Commercio, quæ cuique regioni peculiares, indigenis præferantur, quod ex privilegio illi vendicant.

Vid. Camdenum anno 1597 Eundem de Legatione ad Regem Poloniæ eodem anno.

Utrum Fœdus, quo cautum eſt de Sociis, ad futuros ſocios ſit extendendum?

POſt bellum de Sicilia inter Populum Romanum, & Carthaginenſes, ita fœdere cavebatur; utriuſque populi Socii, ab utroque populo tuti ſunto. Romani poſt fœdus Saguntinos ſocios aſciverunt, quos Annibal deinde oppugnavit. Livius, ſatis cautum, inquit, erat Saguntinis, Sociis utrinque exceptis. Nam neque dictum erat, Iis qui tunc eſſent; Et cum aſſumere novos liceret, quis æquum cenſeret, receptos in fidem non defendi?

Censet tamen Grotius futuros socios non comprehendi, quia agitur de fœdere rumpendo, quæ odiosa est materia; & de adimenda libertate Carthaginiensibus, eos, qui ipsis injuriam fecisse crederentur, armis coercendi, quæ libertas est naturalis; nec temere abdicata censetur.

Vid. *Grotium lib. 2. cap 16. Gentilem lib. 1 cap. 22.*

Si Socii bellum gerant, utris potius auxilium sit ferendum?

DEmosthenes censuit, Athenienses, Messeniis sociis, contra Lacedæmonios etiam socios, opem ferre debere, si ab his incæperit injuria; Quod si fœderati committantur inter se invicem, utrinque injustis de causis (quod accidere potest) utraq; parte abstinendum est. Quod si contra alios, non fœderatos scil. bellent, justa quisque de causa, si utrique auxilia mitti possunt, utpote in milite, vel pecunia, utrique mittenda sunt. At si ipsius qui promisit, præsentia requiratur, quæ individua est, ratio postulat, ut is præferatur, cum quo fœdus est antiquius.

Vid. *Grotium lib, 2. cap 15 §. 13, Bodinum lib. 5 cap. ult; Gentilem lib. 3 cap. 16, latè. &c.*

An ex Fœdere teneantur successores?

FOedere inter Carolum quintum Imperatorem, & Henricum octavum Regem Angliæ anno 1542. inito conventum erat, ut si Provinciæ Belgicæ bello infestarentur, Rex Angliæ quinque millia peditum, in quatuor menses suppeditaret. Henrico defuncto, cum Rex Galliæ Luxenburgiam invaderet, Imperator ab Edvardo sexto Angliæ Rege, ex eo fœdere copias auxiliares deposcit, à quibus præstandis, cum Rex ex aliis nonnullis rationibus liber haberetur, satis visum est, Quod fœdus cum persona paciscentis extinguatur. Ita Fidenates post mortem Romuli, à fœdere cum eo contracto, se immunes profitebantur: Latini post mortem Tulli, Hetrusci post mortem Prisci, Sabini post mortem Servii, fœdere nexibus se solutos venditabant, & quamvis Pacis, & Amicitiæ Fœdera perpetua-

petua haberi possunt, Mutui tamen auxilii conventiones, magis temporales existimantur, præcipuè cum quid reipub. grave spondetur. Grotius vero sic distinguit; Si Principes pro se simpliciter consentiunt; Personale est fœdus, & cum persona paciscentis extinguitur. Quod si Principes pro se & successoribus promittant, diuturnius est; item si adjectum sit, ut sit perpetuum, vel ad tempus definitum, vel in bonum regni, vel si cum populo libero contrahatur.

Vid. *Heywardum in Histor. Edvardi sexti Grotium lib. 2 cap. 16 § 16. Gentilem lib 3. cap 22. Ayalum lib. 1. cap. 7. nu. 10. Bodinum lib. 1. cap. 8 nu 103.*

An Conventiones, & fœdera inter Principes strictam, an ex æquo & bono interpretationem accipiant?

ALiqui asserunt nullos esse Bonæ fidei contractus qui in jure Civili, ubi contractus bonæ fidei recensentur, non sunt nominati. In jure Civili ubi recensentur ejusmodi contractus, agitur duntaxat de privato jure, non de publico, & quod extra Civitatem extenditur; at Tullius ait Fœciali jure æquitatem esse præscriptam; & Alciatus quod in contractibus Principum, exuberantior fides requiritur; & Baldus affirmat, omnia cum Principibus aut cum Procuratoribus Principum gesta, esse bonæ fidei, & respuere scrupulosas interpretationes, & disputationes de Apicibus juris, quibus longe abesse debent, quos oportet solam veritatem, quam jus gentium colit, intueri. Itaque exprobatum est Carolo quinto, & Ludovico Galliæ Regi, quod verborum ac pactorum interpretationes afferrent, non Principibus, sed Leguleis dignas.

Vid. *Gentilem lib. 2 cap. 13 Eundem lib 3. cap 14. Grotium lib. 2. cap. 16 §. 10.*

An Juramentum dolo elicitum obliget?

JOsuæ & Principes Israelitici, Gabeonitis, se è regione longinqua venire fingentibus, juramento se iis parcituros obligârunt, quod etiam, cum scirent se deceptos, observârunt. Ita statuit Grotius. Si certum sit, eum qui juravit aliquod factum supposuisse, quod revera ita se non habeat, ac nisi id credidisset, non fuisse juraturum, non

non obligabit juramentum. At si dubium sit, an non etiam sine eo, idem juraturus fuisset, standum erit verbis, quia simplicitas quam maximè juramento convenit; Quod de Josua, & primoribus Israeliticis conjicere licet. Lex enim Divina, quæ eos internecioni devovebat, ex Legis alterius comparatione, ita erat intelligenda, ut locum haberet, Nisi si qui statim facerent imperata. Quare, cum credibile esset, si rem ipsam Gabeonitæ indicâssent, (quod pro metu non fecerunt) eos vitam salvam, sub parendi conditione, impetraturos fuisse, valuit Jus jurandum.

V. d. *Grotium lib. 2 cap. 13. §. 4. Gentilem lib. 2 cap. 5 et 3 c. 19.*

An Juramentum metu extortum obliget?

LAudat Cicero Pomponium Tribunum, qui observavit, quod metu coactus juravit; Tantum, inquit, illis temporibus Jusjurandum valebat. At etsi is qui metum intulit, nullum jus consequatur, quia causam damno dedit, nihilominus qui juravit obligatur stare jurejurando; sic videmus Hebræos Reges, à Prophetis increpatos, quod fidem juratam Regibus Babyloniis non servâssent

V. d. *Grotium lib. 2 cap. 13. §. 4.*

Sect. V.

De quæstionibus Delicti inter eos quibuscum Pax est.

Quæstiones de Delicto inter eos quibuscum Pax est, sunt, veluti cum quæritur. Qui nam ex Delictis teneantur? Item, an contra Statum, Dominium, vel Debitum quid admittatur?

Utrum Injuriæ à Subditis illatæ Principem vel populum afficiant?

CUm Scyrii, Thessalos qui ad mercaturam venerant violâssent, mercibus spoliâssent, & in carcerem conjecissent, Thessali elapsi rem ad Amphyctionas detulerunt. Iis visum est, ut communem,

munem, non ut privatam injuriam vindicandam, quod Scyrii procurare debuerunt, ut Peregrini apud se liberi & securi negotiarentur; Cum vero Rectores Belgiæ, potestatem prædarum in mari ex hoste agendarum, per Codicillos plurimis dedissent, et eorum nonnulli, res Pomeranorum, qui Amici erant, rapuissent, desertaq; patria, mari vagarentur, Pomerani, eo nomine, contra Rectores questi sunt. Sed in ea causa Grotius consuluit, Eos in nihil amplius teneri, quam ut noxios, si reperiri possent, dederent; præterea, in bona raptorum jus reddi curarent, Nam ut sine culpa sua ex ministrorum factis quis teneatur, non esse juris gentium. Itaque Rhodii apud Senatum, à privatorum causa, publicam segregant. Dicentes, Nullam Civitatem esse, quæ non improbos Cives aliquando habeat; Qui vero scit subditos delinquere, & prohibere potest, nec prohibet, tenetur: ita Agapetus apud Justinianum; Par est delinquere, & delinquentes non prohibere.

V. d. *Ærodium Decret. lib. 2 tit. 3 c. 1, Grotium lib. 2 cap. 13 § 20. Eundem lib. 3 cap. 21. § 2, Gentilem lib. 1. cap. 21.*

Utrum Delictum Principi sit imputandum, qui alibi delinquentes recipit?

QUintus Martius Legatus Romanorum, Perseo Macedonum Regi, pro crimine contra Romanos admisso, objecit, quod interfectores Arterati, omnium Illyricorum fidissimi Romanorum nomini Reguli, recepisset. Cui respondit Perseus, Arterati cædis mihi reddenda est ratio, cum nihil ultra objiciatur, quam interfectores ejus in regno meo exulâsse. Cujus conditionis iniquitatem, non sum recusaturus, si vos quoque accipitis, ut quicunque in Italiam, vel Romam se contulerunt, his, facinorum propter quæ damnati sunt, authores vos fuisse fateamini. Si hoc, & vos recusabitis, & aliæ omnes gentes, Ego quoque inter cæteros ero. Et herculè, quid attinet cuiquam exilium patere, si nusquam exuli futurus sit locus? Ego tamen istos, ut primum in Macedonia esse, admonitus comperi, requisitos regno abire jussi, & in perpetuum interdixi finibus meis.

Vid *Livium Decad 5 lib. 2.*

Utrum Profugum, delicti in patria reum, Princeps territorii in quo repertus est remittere teneatur?

CUm quidam Stywardus Scotus, qui Mariam Scotorum Reginam veneno tollere conatus esset, in Anglia deprehenderetur, Edvardus sextus, Rex Angliæ, eum in manus Regis Galliæ tradidit, ut debito supplicio remitteretur. Quod nonnullis displicuit; Quia, etsi ratio suadeat, ut qui in patria deliquit, in patria puniatur, aliter tamen de consuetudine, quoad remissionem, usurpatum est. Itaque cum Edvardus Staffordus, Elizabethæ Reginæ apud Gallum Legatus, à Rege Galliæ peteret, ut Morganus, & alii Angli, in Principem & patriam machinantes, è Gallia submoverentur, responsum tulit, si quid in Gallia machinarentur, Regem ex jure in illos animadversurum, sin in Anglia quid machinati fuerint, Regem non posse de iisdem cognoscere, & ex jure agere; omnia regna profugis esse libera; Regum interesse, ut sui quisque regni libertates tueatur; imo Elizabetham non ita pridem, Montgomerium, Principem Condæum, & alios è gente Gallica admisisse, & hoc ipso tempore Segurium Galli Legatum, novis rebus in Gallum studentem, in Anglia hærere. Et proinde in fœderibus sæpe cautum est, ut subditi delinquentes, si petantur, remittantur.

Vid. *Haywardum in Historia Edv. sexti Camden. anno* 1584. *Tractatum inter Henricum septimum Regem Angliæ, & Philippum Regem Hispaniæ de remittendo Comitem Suffolciæ in Historia Vicecom. S. Albani anno* 19 *Henrici sep.*

Utrum pro Delicto universitatis teneantur successores.

ARrianus damnat vindictam Alexandri in Persas, cum pridem interiissent: qui in Græcos peccaverant; & simile est Curtii judicium de excidio Branchidarum, per eundem Alexandrum: sed videtur, Quod pœna ob delictum universitatis exigi possit, quamdiu durat universitas, quia idem corpus manet, quanquam particulis succedentibus; Contrarium tamen verius. & Ratio est: Quia extinctis illis, per quos Meritum ad universitatem deducebatur, ipsum quoque meritum extinguitur, ac proinde etiam pœnæ debitum

debitum, quod ſine merito non conſiſtit.

Vid. *Grotium, lib 2 cap. 21. Gentilem, lib. 1. cap. 24.*

Utrum à Principe ulciſcendæ ſint injuriæ quas cum privatus eſſet à ſubditis ſuſtinuit?

CUm Henricus, ejus nominis tertius, Rex Galliæ, è Polonia revertebat, Hubertus Lanquettus, qui tunc Viennæ agebat, literis ad Philippum Sydnæum, in Italia peregrinantem, ita ſcripſit. videbimus, quid ſit facturus hic Rex ubi in Galliam redierit, Nam omnes qui ſunt ei familiares dicunt eum conſtituiſſe, benignè ignoſcere omnibus, qui aliquid commiſerunt, ob quod merito ipſis ſuccenſere poſſit, & complecti omnes benevolentia qui eam exoptabunt. Quod utinam dicat ex animo, & faciat, Nemo enim ſtrepitu abigit aves, quas ſuis retibus involvere cupit. Utinam imitaretur exemplum proavi ſui, Ludovici duodecimi, cui cum, Carolo octavo regnante, multi non ſolum eſſent adverſati, ſed etiam in capitis periculum ipſum adduxiſſent, omnibus tamen bona fide ignovit, ubi ad regnum pervenit, & mirantibus amicis, quod tot acceptas injurias non ulciſceretur, reſpondit, injurias factas Duci Aurelianenſi nihil pertinere ad regem Galliæ. Nec ſecus Elizabetha quæ, Maria ſorore regnante in cuſtodiam tradita, ab Henrico Beningfeldio Equite durius quam pro Dignitate tractabatur, cum in regnum Angliæ ſucceſſit, nihil gravius in ipſum ſtatuit, quam quod, ejus indignationem deprecanti, dixerit, Domum in pace rediret; ſe, cum ſeveriore carceris cuſtode opus haberet, ipſum acceſſurum.

Vid. *Lanquettum Epiſt 34. ad Philippum Sydnæum. Camden. in apparat. Elizab. Foxium in Martyrol. de Maria Regina.*

Utrum contra Amicitiam committat, qui vires auget aut in ſuo arcem facit?

ROmani contra Philippum Macedonem, & Lyſimachus contra Demetrium, ex hujuſmodi cauſis arma ſumpſerunt. Et quidam tradunt jure gentium, arma rectè ſumi ad minuendam potentiam creſcentem

crescentem, quæ nimium aucta nocere possit, Grotius vero ait, ab Æquitatis ratione abhorrere, ut vim pati posse ad vim inferendam jus tribuat, & ideo contrariæ in suo munitiones, & si quæ sunt similia remedia quærenda, non vim bellicam. Alibi cum amicitia pugnare asserit, Arces in finibus non tuendi, sed nocendi causa extruere; Item insolitam copiarum inscriptionem; si justis satis indiciis appareat, non alium in finem hæc, quam contra eum qui cum pax est comparari.

Vid. Grotium lib. 2. cap. 1. § 17. eund. lib 3. c. 20. § 40. Gentilem lib 1. cap. 14.

An sit contra Amicitiam subditos alienos recipere?

SUbditos singulos qui ex altera ditione, in alteram migrare volunt, suscipere, non est contra amicitiam, neque enim naturalis tantum, sed & favorabilis ista libertas est. Oppida autem, aut magnos cætus, qui Civitatis partem integrantem faciunt admittere non licet. Sicut aliud est ex flumine haurire, aliud rivum deducere.

Vid: Grotium lib: 3. cap: 2. § 41.

An iis quibuscum est Amicitia transitus sit denegandus?

AGesilaus ex Asia rediens, cum à Rege Macedonum transitum postulâsset, atque is consultaturum se dixisset. Consulat, inquit, interim nos transibimus, nec quicquam durius eum perpetrâsse constat. Et videtur aliquando, transitum denegari posse, utpote 1° Si cum armatis transitus requiratur; ita Veneti negârunt Maximiliano primo, qui cum exercitu petebat ire Romam, ad Imperii coronam accipiendam, & causabantur Veneti, Rem pacis non egere armatis. 2° Juste negatur transitus, iis qui hostes adducunt; Ita Antonio secum ducenti hostem, Brundusini portas clauserunt; & idem fecerunt Carthaginenses filio Massanissæ. 3° Si non à Principe territorii petatur transitus; ita cum Cymon Lacedæmoniis suppetias laturus, per agrum Corinthium copias traduxerat, reprehensus est à Corinthiis quod non Civitatem compellâsset, At vos, inquit,

inquit Cymon, Megarenſium fores non pulſâſtis, ſed fregiſtis, cenſentes omnia licere plus valentibus.

Vid. *Grotium, lib.* 2. *cap* 2. §. 13. *Gentilem, lib.* 1. *cap.* 19.

An iis quibuſcum eſt Amicitia Commercium interdicere liceat?

NOn videtur Commercium negari, cum modus aliquis Commercii non admittitur, ſed cum omnino Commercium prohibetur. Quid enim ſi negetur importari, quod incolis videtur improbum, vel contra Religionem, vel Diſciplinam Religionis? Ita, quæ ad effæminandos animos conducunt, ea mercatores ad Belgas aliquando non adferebant. 2°. Etiam licitum videtur, prohibere aliqua exportari, ut aurum, & argentum, ne Provinciæ exhauriantur; ſic Hiſpanus alicubi Regnorum ſuorum, ſic Anglus facit. 3. In tantum Commercium vetare licet, ne Mercatoribus ad penitiora regni, aditus concedatur: Quod olim Britanni, nunc Sinenſes non permittere, dicuntur.

Vid. *Gentilem, lib.* 1. *cap.* 19. *Bodinum, lib.* 1. *cap.* 7. *Grotium, lib.* 2. *cap.* 2. §. 11, *&* 12.

An res alienas aliquando invitis Dominis capere liceat?

QUi bellum gerit locum occupare poteſt in territorio alieno, ſi certum ſit periculum, ne hoſtis eundem locum invadat, & inde damnum det. Et Græci, qui cum Xenophonte erant, cum navibus omnino opus haberent, cæperunt tranſeuntes; ſed ita, ut merces Dominis intactas conſervarent, & nautis etiam alimenta darent, & pretium perſolverent: Sed &, An qui rei alienæ uſum imperat; ad caſus fortuitos teneatur, aliquando quæſitum eſt. Ita cum navis Anglica ad Etruſcum littus onerata eſſet, & velificatura in Angliam, juſſu Ducis Hetruriæ exonerata, in bellum mittitur, unde revertens in itinere periit. Angli damnum illud ab Etruſco reſarciri petierunt. In caſu conſimili Navis quam Princeps in uſum ſuum à ſubditis cœpit, cum caſu periiſſet, Doctores tradunt Principem ad damnum obligari. Quod multo magis obtinere debet,

in subditis alienis. Hetruscus vero contendebat, se navem conduxisse, & Conductorem non teneri ad casus fortuitos. Item se pollicitum præstare, quod in actu militari contingeret. Navem autem non illic periisse; Pro Anglis responsum, revera Hetruscum non conduxisse, sed coegisse pro imperio; & quod ita actum est, magis ad mandatum, quam ad conductionem accedere. Et de jure mandans præstat casus fortuitos mandatario. Nec pactio mercedis locationem facit; cum, ut ait Tacitus, Merces ab eo qui jubere potest, vim necessitatis adferat. Deinde quod promissio de præstando casu in actu bellico, non excludat casum verisimilem, maximè in Contractu Bonæ fidei.

Vid. *Grotium lib. 2°. cap. 2°. nu. 10. Gentilem Advocat. Hispan. lib 2. cap. 26.*

Utrum Exteris aliquando territorium alienum invadere liceat?

SI quid intra territorium alterius populi, est deserti, ab Advenis occupari potest: Cum ab aliis occupatum non censetur, quod non excolitur. Ita olim clamabant Ansibarii,. Sicut cœlum Diis, ita terras genti mortalium datas, quæq; sunt vacua, ea esse publica. Sed & Habitatio his, qui suis sedibus expulsi sunt, non est deneganda, motu imperium quod constitum est subeant, & alia quæ ad vitandas seditiones necessaria sunt præstent.

Vid. *Grotium lib. 2. cap. 2. Sect 15, & 17. Gentilem, lib 2. cap. 17.*

Utrum Exteris oppressis contra Socios auxilium ferre liceat?

QUi Civium rationem habendum dicunt, exterorum negant: Hi, inquit Cicero, Communionem & Societatem humani generis dirimunt. Et Lazii Persarum Regi dixerunt, non eum propterea justum, quod faceret injuste nihil, nisi & injuste oppressos defenderet; & sic ab eo Exercitus, & auxilia contra Romanos impetrârunt. Videndum tamen, an non hujusmodi Societati communi, per Societatem specialem derogetur. Itaque cum Samnites, quibuscum Romani fœdere & amicitia conjuncti erant, Campanos à Romanis alienos injustis bellis urgerent, & Campani viribus

bus impares, ad Romanorum copias, & Opes confugerent; Consul, Senatus authoritate, Legatis respondit; Auxilio vos, Campani, dignos Senatus censeat; sed ita vobiscum amicitiam constitui par est, ne qua vetustior amicitia violetur: Samnites nobiscum fœdere juncti sunt; itaque arma, Deos prius quam homines violatura, vobis negamus. Legatos, sicut fas est, precatum ad Socios mittemus, ne qua vobis vis fiat. Accepto responso, Legati Campanorum, quod in mandatis habebant, hæc verba fecerunt: Quandoquidem nostra tueri non vultis, vestra certè defendetis; Itaque populum Campanum, Urbem Capuam, agros, Delubra Deûm, divina humanaq; omnia, in vestram, Patres conscripti, populiq; Romani ditionem dedimus; tum jam agi fides visa est, deditos non prodi.

Vid. *Bodinum lib. 5 cap. ult. Gentilem, lib 1. cap. 15. Grotium, lib. 2. cap. 25. Sect. 4. &c.*

An promissa in fœdere aliquando liceat non observare?

SI pars altera in fœdere fefellerit, potest altera discedere: Quia Capita singula fœderis conditionis vim habent. Ita Thucidides; Soluti fœderis culpam sustinent, non qui deserti ad alios se conferunt, sed qui opem quam promiserunt non præstant. Sed & fœderatum excusabit necessitas, & vis major, ut non fœdifragus judicetur.

Vid. *Grotium, lib. 2. cap. 15. sect. 15. Gentilem, lib. 3. cap. 24. Ayalam, lib. 1. cap. 6. nu. 17.*

Sect. VI.

De Quæstionibus Belli.

Quæstiones de Bello sunt, in quibus quæritur in genere, veluti; An aliquod sit licitum? An utrinq; justum esse possit? An moveri possit ab iis qui imperium non habent? An ex causis minus justis?

An Bellum aliquod sit licitum?

PLutarchus in Stoicorum contradictionibus, ait, nullum inter homines bellum, non ex vitio nasci: Aliud ex voluptatum cupiditate; aliud ex bonorum, aut imperii nimio studio, conflari: Livius tamen, Jure gentium, inquit, comparatum est, ut Arma armis propulsentur; & Florentinus Jureconsultus, Jus gentium esse, ait, ut vim atque injuriam propulsemus; cui & Hermogenianus, & Caius suffragantur.

Vid. Grotium, *lib.* 1 *cap.* 2 *per totum Gentilem, lib.* 1. *cap.* 15. *Ayalam in Præfatione.*

An Bellum utrinq; justum esse possit?

IUstum, aliquid dicitur, aut respectu operis, aut respectu operantis; respectu Operis, bellum utrinq; justum esse non potest. At, ut neuter bellantium injuste agat, fieri potest. Injustè enim nemo agit, nisi qui scit, se injustè agere; sic justè, id est, bona fide, utrinq; litigari potest: In bello suscipiendo, ea est negotii gravitas, ut probabilibus causis non contenta, quam maximè evidentes requirat.

Vid. *Grotium, lib.* 2, *cap* 23. *sect.* 13, Gentilem, *lib.* 1, *cap.* 6,

An

An Bellum moveri possit ab eo, qui supremam potestatem non habet?

A Legatis suis accusatus fuit Cneius Manlius, quod populi Romani injussu, bellū Gallo-Græcis intulisset; & Caium Cæsarem, quod eodem modo Germanos prosequutus fuisset, Germanis dedendum, Cato censuit: Germani vero, inquit Grotius, jus non habebant deditionem postulandi; sed populo Romano eum punire jus erat: prout Carthaginiensis Romanis respondit; Ego, privato, an publico consilio Saguntum oppugnatum sit, non quærendum censeo; sed utrum jure, an injuria? Nostra enim hæc quæstio est, atque animadversio, vobiscum una disputatio est, licueritne per fœdus fieri.

Vid. *Grotium, lib. 1. cap. 3. sect. 5. Gentilem, lib. 1. cap. 3. Ayalam, lib. 1. cap. 2. nu. 7.*

An ex causa vetusta bellum movere liceat?

POlybius, & Livius Annibalem reprehendunt, quod moturus in Romanos bellum, causam belli non prætenderet, ablatam Sardiniam: sed alias causas Saguntinas, inanes, & ratione carentes; Eorum vero judicium, Gentilis non probat. Nam etsi, inquit, causa fuerit vera quod dedecori fuit Carthaginiensibus, sibi ablatum mare, & raptas insulas; at de his transactum fuit: & magis probat Annibalis judicium, qui ex recenti causa, contra Romanornm Socios bellum movit, quod scilicet ejus hostibus subsidio & perfugio fuissent; atque ita, ait, Romanos contra Philippum Macedoniæ Regem, causam belli, non priores injurias ab eo illatas, sed præsentem statum Græciæ ostendisse (ita Zonaras) eam causam prætendentes, quod Philippus Græciam invasisset; sed revera ob priores injurias.

Vid. *Gentilem, lib. 2. cap. 22.*

Utrum Elizabetha Regina Angliæ, Belgarum contra Regem Hispanum, patrocinium justè susceperit?

ANno Salutis, 1575. Fœderati Belgii Ordines, per Legatos, Elizabethæ Reginæ Angliæ, Hollandiam & Zelandiam, vel possidendas, vel protegendas offerunt; uti Principi ex Hollandiæ Principibus prognatæ: Illa re maturè deliberata, respondit, Nihil sibi antiquius esse, quam fidem cum honore conjunctam, & Principe dignam tueri; Necdum sibi constare, quomodo salvo honore, & Conscientia integra posset provincias illas oblatas, in possessionem vel protectionem accipere. Cæterum apud Hispanum sedulo acturam, ut Pax fæliciter coalesceret. Anno deinde, 1585. Eorundem Ordinum Delegati, eandem pluribus obtestantur, ut confœderatarum Belgii provinciarum Dominium, populumq; Belgicum indignissimè oppressum, in protectionem, & clientelam susciperet: Illa primum Dominium, & Protectionem recusat. Tandem postquam illius curæ, & cogitationes in hoc excubassent, ipsaq; gravem Hispanorum in Belgas sævitiam, & odium in Religionem quam colebat, considerâsset; ne Hispani potentia plus nimis diffunderetur in regionibus fere contiguis, quæ situ sunt percommodæ ad bellum in Angliam transferendum, statuit Pietatis esse, afflictis Belgis subvenire; & Prudentiæ, exitiosas hostiũ machinationes prævertendo populi sibi commissi incolumitati consulere; unde Belgarum patrocinium palam suscepit. De quo minus erat quod Hispanus quereretur, quod anno 1569 Cum Boteleri, Comitis Ormondiæ fratres, cum aliis seditionem in Hibernia concitârant; Pontifex Romanus, & Hispanus, cum iis, de asserenda religione, & deturbanda Elizabetha Hiberniæ regno, fœdus iniissent; Et circa idem tempus, cum Norfolcius in Anglia res novas moliretur, Idem, hortatu Pii quinti, qui zelo Religionem Romanam in Anglia restituendi, simulq; Elizabetham è regno submovendi flagrabat, Chapinum Vitellium, cum armata manu, è Belgio in Angliam submittere destinârat; & in eam finem, Ridolphum Florentinum; Pontificis ministrum, cum pecunia in Belgium miserat: quod testatur Hieronimus Catena in vita Pii Quinti.

Vid. *Camdenum, anno* 1575, *Eundem, anno* 1585, *Eundem, anno* 1569, & 1572.

Utrum

Utrum subditis, contra legitimum regni successorem, Religionis causa conjurare liceat?

CUm Henricus tertius Rex Galliæ, prolem non haberet, & successio in regno, Navarro, &, post Condæo, Reformatæ religionis propugnatoribus, ex jure deberetur, Pontificii Galliæ Principes, Pontifice & Hispano consciis, conjurationem occulte inierunt, sub religionis Catholicæ tuendæ velo, nomine Sacræ Ligæ, sive Unionis, ad Reformatam Religionem funditus extirpandum. Qui in hanc nomina dederunt, fidem mutuam jurejurando obstrinxerunt, se neutiquam in Gallia quenquam regnare passuros, qui aliam Religionem, quam Catholicam Romanam, professus fuisset, aut profiteri vellet; neque eum admissuros, qui in alia enutritus, etiamsi eam abjuraret, ne regnum adeptus Religionem avitam labefactaret. Quæ singula ad excludendum Navarrum, & agnatum Condæum spectâsse nemo dubitavit. Conjurationis patroni contendunt, jus successionis in regno ratione sanguinis, à legibus humanis pendere, quas populus mutare possit; in successore alias qualitates, præter proximitatem sanguinis spectandas, ne ineptus ad gubernandum, ad regnum promoveatur; Religionem, & cultum Dei præcipuum cujusque reipub. finem esse, & proinde ab omnibus cavendum, ne Principem admittant qui à vera Religione alienus est, & quem cultui divino inimicum suspicentur. Ex parte adversa asseritur, utcunq; in regnis, ubi successores per Electionem sufficiuntur, populi jus sit de idoneis statuere, in regnis quibus hæreditario jure succeditur jus quod ex sanguine competit, nemini auferendum: Cum Lysander Lacedæmone legem rogaret, ut maximè idoneus, non proximus Herculei sanguinis in regno succederet, uti Plutarchus refert, neminem invenit qui ejus sententiæ suffragaretur. Et cum inter Hyrcanum & Aristobulum fratres de regno Judææ contentio haberetur, Pompeius, cujus arbitrio lis deferebatur, quod Josephus tradit, Hyrcanum seniorem, etsi minus idoneum, Aristobulo juniori prætulit. Religionis causa nihil injustum peragendum. Ambrosius, cum injuriam non sibi tantum, sed & Gregi suo, & Christo, fieri crederet à Valentino, Valentiniani filio, populi satis concitati motu, ad resistendum uti noluit.

Vid. Camdenum anno 1581. *Parsonium sub nomine Dolman de successione, Iohannem Haywardum contra Dolemannum. Grotium lib.* 1 *cap* 4 *nu.* 5 167.

An

An repræsaliæ sint licitæ?

IMperator Zeno, æquitati naturali contrarium dicit, ut pro alieno debito, alii molestentur; & in Novella Justiniani prohibentur Pignorationes pro aliis: addita causa, Quod rationem non habet, alium esse debitorem, alium exigi: Jure tamen gentium introductum apparet, ut pro eo quod præstare debet Civilis Societas, aut ejus caput, sive per se primo, sive quod alieno debito jus non reddendo, se obstrinxerint, obligata sint bona omnium subditorum.

Vid. *Grotium lib 3. cap. 2. § . 1. & 2. Gentilem lib. 1 cap. 21. Ayalam lib. 1 cap. 4.*

SECT. VII.

De Quæstionibus Status inter eos quibuscum Bellum.

Quæstiones de Statu, inter eos quibuscum Bellum intercedit, sunt, cum de Conditione Principis, populi, vel subditorum circa bellum dubitatur, utpote an aliqui Hostes habendi sint, An Inimici ab origine, an à Domicilio habendi sint.

An hostes habendi sint qui contra Naturam delinquunt?

HErcules, narrante Diodoro, veteres Gallos, qui carnes humanas epulabantur, ab eo more abstinere coegit, & Alexander Sogdianos, qui in parentes erant impii, domuit: Vasquius vero Molina, & alii ad justitiam belli requirunt, ut qui suscipit læsus sit, aut ut in eum qui delinquit, imperium habeat. Sed sciendum est, Reges, non solum ob injurias in se, aut subditos suos commissas pœnas poscendi jus habere, sed & ob eas, quæ in quibusvis personis jus Naturæ, aut gentium immaniter violant; cum potestas puniendi, non solummodo sit effectus juris Civilis, sed veniat etiam ex jure Naturali. Hujusmodi vero bella, quæ ad pœnam exigendam suscipiuntur, facile injustitiæ argui possunt, nisi scelera sint atrocissima, & manifestissima.

Vid. *Grotium lib. 2. cap. 20. §. 40. Gentilem lib. 2. cap. 2.*

An

An Hostes habendi sint qui alieni sunt à Religione?

DArius Rex Persarum Carthaginenses,qui Deos hominum innocentum sanguine adorabant bello prosequutus est. Et inter alias causas Belli Peloponesiaci, inter Athenienses , & Lacedæmonios,una perhibetur,quod in eos quos Deos putabant, irreverentes essent. Ad Delicta tamen quæ in Deum committuntur, vindicanda,bellum justè suscipi,post alios, negat Covarruvias. Statuitur vero,eosnomine humanæ Societatis,coerceri posse, 1° Qui Cacodæmonas,aut homines flagitiosos colunt. 2° Qui numen esse,aut ab eo res hominum curari diffitentur. 3° Qui Christianismum profitentes prosequuntur; ita Constantinus Licinio , Imperatores alii Persis bellum intulerunt, quod Christianos pænis subjicerent. Arma juste non inferri iis,qui Christianam Religionem non amplectuntur,quod Religio Christiana naturalibus argumentis persuaderi non potest;nedum iis qui Christianismum profitentes , de quibusdam,quæ aut extra Legem Christi sunt, aut in Lege sensum ambiguum habere videntut,dubitant,aut errant.

Vid. *Grotium lib* 2.*cap*.20.§ 44 45. *Gentilem lib*.1.*cap* 8.9 10.

An qui ab origine subditus fuit inimici,apud amicos degens amicus censendus sit?

CIvi Mediolanensi,querenti de injuria à Florentinis illata, Florentiæ jus est denegatum. Quæritur An Repræsaliis concessis contra Florentinos,ejus bona capere liceat , qui Florentiæ natus,Romæ aliquandiu habitavit?& videtur quod non : quia Repræsaliæ justè concedi non possunt,nisi contra eos qui sunt in culpa, qua absentes affici non videntur;& quod cum quis participat duas qualitates,utpote ab Origine & à Domicilio,ea quæ prodest,magis inspicienda sit, maximè contra Repræsalias , quæ licet aliquando permissæ,nunquam tamen sunt favorabiles. Alii tamen ita distinguunt. Nisi qui alibi habitat, in Civitate Originis, per se, vel suos, subeat munera.

Vid. *Bartolum de Repræsaliis quæst*. 7.

An qui ab Origine Amici fuit ſubditus, apud Inimicos domicilium habens, inimicorum ſubditus ſit habendus?

CONſtante inter Anglos & Venetos Amicitia, Anglus cui conceſsæ erant Repræſaliæ contra ſubditos Regis Hiſpani, intercipit bona Veneti, qui in Hiſpania commoratus eſt. Baldus per rationes in caſu præcedente memoratas, ait injuſte capi: Bartolus autem, prout in ſuperiori diſtinctione, affirmat alibi natos, cum reliquis ſubditis, Repræſaliis eſse obnoxios, ſi una cum iis ſubeant munera. Cui aſsentit Grotius, qui ſcribit, quod jure gentium Pignorationi ſubjaceant omnes ſubditi injuriam facientis, qui tales ſunt ex cauſa permanente, ſive Indigenæ, ſive Advenæ; non qui tranſeundi, aut moræ exiguæ cauſâ alicubi ſunt; Introductæ enim ſunt Pignorationes ad exemplum onerum, quæ pro exolvendis debitis publicis indicuntur.

Vid. *Bartol. de Repræſal. quæſt. 7 Grotium, lib 3. tit. 2. ¶. 7. Franciſcum Nicontium in Repert. juris Civilis, ad titulum Soluto matrimonio.*

Utrum ad militiam Hoſtium proficiſcentes, tanquam Hoſtes tractare liceat?

CUm Lanuvini ad auxilium Latinis ferendum irent contra Romanos, & quamprimum portis egreſſi eſſent audiviſſent victos Latinos, ſtatim in urbem redierunt, Audierunt tamen à Prætore ſuo, pro tantula via magnam mercedem ſolvendam eſse. Et cum Caius Plinius, Trajanum Imperatorem conſuleret, quid ſtatuendum eſſet de duobus ſervis, qui inter Tyrones deprehenſi erant, an pœna juris iis infligenda eſset (de quo ipſe dubitavit) quod nondum in numeros diſtributi erant: Reſpondit Trajanus in eos animadvertendum eſse, quod Dies quo probati ſunt, veritatem Originis ab iis exegit: Contrarium tamen defendit Gentilis, pro quibuſdam Anglis, in partes Regis Hiſpaniæ tranſeuntibus, ab Hollandis captis ne ſcilicet interficerentur. Quod pro hoſtibus habendi non ſunt, qui in numeros hoſtium nondum ſunt relati: quod ita de Militibus lex definirat, quod militaturi erant, ſub conditione, ſi Hiſpanus eos acciperet, Quod in odioſis cœptum pro completo non habetur. Lanuvinos

nuvinos publico consilio fuisse profectos, atque ita Hostes fuisse quamprimum auxilium publicè decretum fuit: Et Servos de quibus Trajanus, cum probati essent, quasi in numeros relatos, etiamsi juramento nondum astricti fuissent.

Vid. *Gentilem Advocat. Hispan. lib. 1, cap. 9. Plinium Epist. lib. 10. Epist. 38, 39.*

Utrum Exteri, qui cum Subditis contra Principem militant Rebelles sint habendi?

CUm Comes Desmonii & alii in Hiberniâ rebellionem concitâssent, ad eorum auxilium Itali & Hispani missi sunt; quos cum Greius Prorex aliquamdiu obsedisset, colloquium petierant; quod negatum, quia cum Rebellibus se conjunxerant, quibuscum non decuit colloquium admittere: Sunt tamen qui censent Neminem rebellem habendum, nisi qui subditus fuerit. Alii quoscunque qui se Rebellioni miscuerint; quemadmodum reos læsæ Majestatis, qui Majestatem lædenti operam præstant; Et Piraticæ pravitatis (etiamsi alias reverà hostes) qui in navi piratica operam piratis navant.

Vid. *Camdenum, anno 1580. Gentilem Advocat. Hispan lib. 1. cap. 10. Iulium Clarum 5. sentent. Læsæ Majest. nu. 6, 7.*

Utrum Belgæ Subditi, cum quibus Rex Hispaniæ tanquam liberis tractare consentiit, à Dominio ejus immunitatem consequuti sunt?

CUm ex parte Alberti & Isabellæ Archiducum Austriæ, in quos Philippus Rex Hispaniæ, omne jus suum in Provincias Belgii transmiserat, Fœderatarum provinciarum Ordinibus, de Pace vel Induciis tractutus proponeretur; Ordines omnino renuerant, nisi prius liberi, & sui juris agnoscerentur: unde ArchiDuces profitebantur, cùm suo, tùm Catholici Regis nomine, se paratos cum iis agere, sub ea qualitate, & Provincias fœderatas tanquam liberas agnoscentes, in quas nullum Dominii jus prætendant;

 idque

idque tractatûs articulo primo, qui etiam ab Hispaniæ rege probatus fuit, declaratum. Postea cum Ordines provinciarum fœderatarum, non solum propria abdicatione Regis, sed ipsius Regis, & Archiducum agnitione, se liberos esse contenderent; pro Archiducibus & Hispano responsum: Verborum formula non absolutam libertatem Provinciis adseri, sed personis tractantibus certam ad tractandum qualitatem tribui, quam nisi induerent ne pasci sci quidem cum Principibus ulla ratione potuissent: Principes, quantum ad illum tractatum duntaxat, Majestatem exuisse: Verbum *tanquam* plerumq; similitudinis, non veritatis esse notam: Nullam juris Regii cessionem, nullam Resignationem intervenisse; quæ non nisi certis formulis, & solenni juris Ordine, cum etiam de prædiis, aut rebus privatis disponitur, expediri solent: Post admissum tractatum, Ordines de ulteriori renuntiatione Imperii egisse, & Præsidem Janinum, Galliæ Regis Legatum monuisse, Principibus fas non esse, in præjudicium Successorum, Res imperii diminuere.

Vid. *Baudium & Puteanum de Induciis Belgicis. Patric. Armachanum Martis Gallici lib. 2. cap. 5. Gloss. & D. ad cap. Solitæ. v. tanquam de Majorit. & Obedientia.*

SECT. VIII.

De Quæstionibus Dominii inter eos quibuscum bellum est.

Quæstiones Dominii inter eos quibuscum Bellum est, sunt, veluti cum dubitatur, de Acquisitione particulari; ut cum res singulæ capiuntur, ab Hostibus, Piratis, vel aliis: & de Acquisitione universali; cum territoria, vel regna invaduntur, vel subjugantur.

An res ab hostibus captæ, capientium fiant, antequam deductæ sunt intra præsidia?

CAjus Jurisconsultus, ait, Quæ ex hostibus capiuntur, jure gentium statim fiunt capientium: Placuit vero gentibus, ut rem cepisse

cepisse is intelligatur, qui ita detinet, ut recuperandi spem probabilem alter amiserit; ut, cum res mobiles intra fines, id est, intra præsidia perductæ fuerint; cui consequens videtur, ut Naves, vel res aliæ in Mari, captæ tum demum censeantur, cum in navalia, aut portus, aut eum locum, ubi tota classis se tenet, perductæ sunt; nam tum desperari incipit recuperatio. Sed recentiori jure gentium, inter Europæos, inquit Grotius, introductum videtur, ut talia capta censeantur, ubi per horas viginti quatuor, in potestate hostium fuerint: Quod Petrinus Bellus, & Gentilis minime probant.

Vid. *Grotium, lib. 3. cap 6. § 2, 3, 4. Petrin. Bellum, part. 3. tit. 1. nu. 11. Gentilem Advocat. Hispan. lib. 1. cap. 2.*

An Res ab Hostibus captæ, in amicum territorium delatæ, prioribus Dominis sint restituendæ.

NAves Hispanicæ, ab Hollandis captæ in portus Angliæ delatæ sunt, unde Hispani ad tribunal maritimum Angliæ provocant, & restitutionem navium, & bonorum petunt: Quia jus Postliminii, quo res prioribus Dominis restituuntur, non solum obtinet cum res in suos fines pervenerit, sed ut, Pomponius Jureconsultus ait, Si in Civitatem Sociam, Amicamve, aut ad Regem Socium, Amicumve venerit: Quia ibi primum nomine publico tuta esse incipit. Erat autem tunc temporis, Rex Angliæ Amicus Regis Hispaniæ; Grotius vero, post Gammam, hoc intelligendum esse ait, non de Amicis, aut Sociis simpliciter, quibuscum Pax est; sed de iis, qui in bello easdem partes sequuntur. Apud eos enim qui Amici sunt, sed non earundem partium, bello, inquit, capti statum non mutant, nisi ex speciali pacto. Quomodo in secundo fœdere icto inter Romanos & Carthaginienses, convenerat; ut qui à Carthaginiensibus capti, ex populis amicis Romanorum, in portus Romanis subditos venissent, in Libertatem vindicari possent, utq; Carthaginiensium amicis par jus esset. Contra Gammam & Grotium contendit Gentilis, Postliminium esse apud Amicum, qui non est hostis adversæ partis; quia Lex loquitur non solum de Socio, sed etiam de Amico; quod ratio Legis facit postliminium ubi

quis in tuto est. Non obstare quod cautum est fœdere inter Romanos & Carthaginienses, quia sæpe in fœderibus ex superabundanti cavetur de iis, quæ etiam de jure alias præstanda sunt.

Vid. *Grotium, lib. 3. cap. 9. §. 2. Gammam Decis Lusitan. 384. Genti'. Advocat. Hisp. lib. 1. c 1, 2. Besoldum de jure territorii, cap. 3. nu. 4.*

An res captæ habendæ sint, quæ à persequentibus evadere non potuerunt?

TRiremes Melitenses, Piratas quasdam sequutæ, ita eos premebant, ut omnino in manus Melitensium essent perventuri, omni spe evadendi destituti, cum ejecti in insulam Corsicam à Corsis capiuntur. Unde quæsitum fuit, an Melitensibus essent restituendi: & consuluit Cephalus, tunc rem captam dici, quando aufugere non potest quin capiatur, & conclusit, Piratas Militensibus restituendos, aut teneri Corsos ad damna & interesse; quia fuerunt in causa, quo minus Melitenses finem ac præmium laboris consequerentur. Alciatus in feris sic censet, quæ non possunt evadere: Ludovicus vero Molina Dominium & possessionē ejus esse ait, qui actualiter capit; cum percussio alterius, non sit satis ad capiendum: Quod si percussio causa fuit ut ab alio caperetur, utique jus esse percutienti ut, pro qualitate datæ causæ, ipse aliquid, in re capta emolumenti, & juris habeat.

Vid. *Cephalum, consil. 36. Gentilem Advocat. Hispan. lib. 1. cap. 4.*

Utrum eorum bona, quorum oppida, aut agri ab Hostibus occupantur, deprædari liceat?

BEllo inter Carolum quintum Imperatorem, & Franciscum Regem Galliæ, Galli multa oppida ditionis Ducis Sabaudiæ occupaverunt; unde arrepta occasione Cæsariani milites, non minus subditorum Ducis Sabaudiæ bona diripiebant, quam si Regis Galliæ subditi fuissent, quia eorum hostibus favere, & iis auxilium præbere videbantur; Petrinus vero Bellus id minimè probavit: Quod Pedemontani, quamvis Gallos in eorum agris sustinerent

nerent, & iis etiam auxilia praeberent, id non ultrò, aut animo in Gallos quam in Caesarianos propensiori, sed vi, & metu eorum quibus resistere nec facile, nec tutum erat, fecisse praesumendi erant: Vis vero, & metus, à dolo & culpa excusant, & à poena aut damno immunes reddere debent.

Vid. *Petr. Bellum part. 2. tit. 11. nu. 5.*

An Amicorum bona in navi hostili capere liceat?

VUlgo traditur, si navis sit obnoxia, bona etiam obnoxia haberi: Grotius vero dicit, Quod dici solet, Hostiles censeri res, in Hostium navibus repertas, non ita accipi oportere quasi certa sit Juris-gentium Lex, sed ut praesumptionem quandam inducat, quae tamen validis in contrarium probationibus, elidi possit: Atque ita in Hollandia anno 1338. flagranti cum Hanseaticis bello, frequenti Senatu adjudicatum fuisse, & ex judicato in Legem transiisse.

Vid. *Grotium lib 3. cap. 6. sect 6. Eundem plenius in annotat. ad cap. 1. lib. 3. Consulatum Maris, cap 237.*

An Amicorum naves, Inimicorum bona deferentes, praedae cedant?

CUm Belgiae mercatores, Regi Hispano adhaerentes, merces in Hispaniam, in Anglorum navibus clandestinè transmitterent, Zelandiae Incolae, qui eos hostili odio prosequebantur, indignè ferentes, naves quasdam Anglorum id factitantes ceperunt, & à Judicibus Admiralitatis pro praeda legitima adjudicari obtinuerunt. De quo Angli querentes, Zelandorum naves in portus Angliae appulsas, detineri procurârunt, & praefectos pro reparatione incarcerari. Principe vero Auriaco Reginam demulcente, concordatum est, ut naves & personae captae utrinq; restituerentur. Pro sententia judicum facere videtur. Quod navis in commissum incidit, de jure civili, in qua, sciente Domino, merces illicitae deferuntur. Et Edictum Gallicum, quo ordinatum est, si in Socia navi, hostium merces inventae fuerint, etiam Navem legitime acquiri.

Æquius

Æquius tamen eſt, ut Amicorum naves, ablatis tantum mercibus, (niſi prohibitas deferant) dimittantur: & per Conſulatum Maris, quo Mediterranei jus continetur, qui in amicorum navi, hoſtium bona deprehendit, pro eo itineris quod navis præſtitit naulum ſolvere tenetur.

V d. *Hiſtoriam Belgic. anno* 1576 *Moriſotum lib.* 2 *cap.* 10. *Gentilem Advocat. Hiſpan. lib.* 1. *cap.* 28. *Grotium in Annotat. ad cap.* 1. *lib* 3.

An res Amicorum ad hoſtes tranſeuntes intercipere liceat?

PAulus Dzialinus, Sigiſmundi Poloniæ Regis Legatus, poſtquam Reginæ Elizabethæ literas tradidiſset, more in Anglia inſolito, ad inferiorem conclavis partem, vultu ad Reginam obverſo, retroceſſit: Ibi alta voce, oratione Latina conqueritur, Jure gentium violato, Commercia cum Hiſpanis à Regina prohibita, quæſitóq; inde colore, bona in fiſcum eſse abrepta: Proinde ablata reſtitui & liberam jam inde in Hiſpaniam navigationem permitti poſtulat: Sin minus, denuntiat, Polonum rationes initurum quibus ſuis, ſuorumq; ſubditorum rebus conſulat, & eos reſipiſcere faciat, qui injuriæ authores extiterunt. Regina vero extempló audaciam hominis his verbis repreſſit. Quam decepta fui! Legatum expectavi, Heraldum inveni; Non poſsum ſatis mirari tantam audaciam & temeritatem: Si tale aliquid Rex tuus tibi mandaverit, quod valdè dubito, ideo factum exiſtimo quod, juvenis cum ſit, neque ordinaria ſanguinis ſucceſſione, ſed Electione ad regnum promotus, rationes hujuſmodi negotiorum non adhuc intelligat, nec ea quæ nobis cum ejus Prædeceſsoribus interceſserunt. Quod tu jus gentium prætendis, ſcire debes, exorto inter Reges bello, licere uni parti auxilia, vel ſubſidia ad alteram partem miſsa intercipere, & providere, ne damni quicquam inde ſibi accidat. Hoc nos dicimus, Naturæ & gentium juri eſse conſentaneum; & non à nobis ſolum, ſed etiam à Poloniæ Sueciæq; regibus factitatum, in bellis quæ cum Muſcovitis geſserunt. ita Regina. Huc ſpectat quod Demetrius cum Amicam teneret exercitu, Athenis famem facturus, gubernatorem cum nave frumentum inferre parantem cepit; & Carthaginienſes Romanos, qui hoſtibus commeatum attulerunt ceperunt;

ceperunt eosdem vero repetentibus reddiderunt. Distinguendum censet Grotius de rebus quæ deferuntur, quarum aliæ in bello nullum usum habent, ut quæ voluptati inserviunt, quod genus querelam non habet; aliæ in bello tantum usum habent, ut arma, quæ qui hostibus subministrant, in hostium partibus habentur; Aliæ sunt quæ in bello, vel extra bellum usum habent, ut pecuniæ, commeatus, naves, quas etiam, si earum subvectio deditionem, quæ expectatur, impedire poterit, intercipere licet.

Vid. *Camden. anno* 1597. *Grotium lib* 3 *cap.* 1. § 5. *& in annotat. ibid late differentem Gentilem lib.* 1, *cap.* 21. *Eundem Advocat. Hispan lib.* 1 *cap.* 20.

Utrum prohibitâ specie, ne ad hostes deferatur, materiam ex quâ conficitur species, intercipere liceat?

CUm prohibitum est ne arma, aut naves ad hostes deferantur, quæritur, an si quis ferrum, ex quo arma, vel tabulas aut ligna, ex quibus naves construuntur, deferat, an incidant in commissum? Dubitari potest, quia à composito ad materiam non bene arguitur, & Statutum, vel Edictum pœnale non est extendendum. E contra statuitur, quod ubi est eadem ratio prohibitionis materiæ, & speciei, idem jus in utraque intelligendum, maxime ad præcavendum fraudem, unde Senatus consultum Macedonianum, quod prohibet pecuniam filio familias mutuo dari, extenditur ad res alias, ex quibus confici potest pecunia, cum contractus fraudem sapit. Item cum Prohibitio procedit secundum jus commune, utpote cum jus Civile non solùm arma, sed etiam ferrum ad hostes deferri prohibeat, & Canones, qui galeas, id est triremes ad Saracenos ferri non permittunt, etiam lignamine galearum, id est ligna & tabulas ex quibus conficiuntur triremes, ne deferantur interdicunt.

Vid. *L.* 2. *quæ res exportari non debeant, Guidon. Decis.* 371.

An cum prohibetur quid deferri ad hostes, si rei prohibitæ accessorium deferatur, capere liceat?

BEllo inter Cæsarem, & Regem Galliæ, Duces convenerunt, ut quædam ultro, citroque transmitti possint, exceptis armis cujusque generis. Evenit ut mercator quidam partis Cæsareæ, inter merces concessas, centum, aut quinquaginta vaginas, ad recondendos enses transferret, quæ à Gallis interceptæ sunt quia vaginis etiam, ut ensibus, ad rem bellicam hostes instruuntur; Durum tamen videbatrur quia lanea, & linea, quæ sunt necessaria ad vestimenta militum, inter merces prohibitas non censentur, Et vaginæ nó sunt nisi indumenta Ensium; Mercator tamen, uti refert Petrinus Bellus, merces amisit, per Justitiam, inquit, Castrorum, quæ sæpe fit absque libris, & non raro cum levi consideratione.

Vid. Petrinum Bellum de re milit. part. 9. nu. 16.

Utrum Bona prohibita, deprehensa in via ad locum hostilem, prout destinata ad Hostes, capi possint?

NAvis Genuensis onusta mercibus ingentis pretii, in itinere capta fuit, quasi arma, & res prohibitas ad Turcas deferret, consuluit Rodericus Suarezius, navem & bona restitui debere, quòd res ad hostes advectæ non sunt, & quia manifestis indiciis non apparuit, navem ad portum Turcarum destinatum. Juris consulti dicunt, quod Judex habet arbitrari, quod quis iturus erat ad loca prohibita, si repertus fuit in confinibus loci prohibiti, extra viam ad locum, ad quem prætendit iter propositum fuisse. Et quòd in itinere captus, æquè ac si ad locum hostilem pervenisset, pœnæ obnoxium, quia interest ne bona prohibita deferantur. Nicolaus etiam Boerius, navem cum bonis prohibitis, in itinere captam pro præda legitima adjudicatam fuisse, refert; Alii distinguunt, quod aut pœna refertur ad verbum præteriti temporis, ut puta si quis portaverit, & tunc, inquiunt, requiritur actus consummatus, aut ad verbum præsentis temporis, ut puta si quis portet, vel repertus sit portare, & tunc sufficit quod itinere sit deprehensus.

Vid Bartol. ad L. Qui fiscales C de Navicular. Boerium Decis 178. Bald. in l. cum proponas, C. de nautic. fœnore.

Utrum

Utrum iis, quibus concessum est capere transeuntes ad hostes, capere liceat ab hostibus redeuntes?

CONstitutione Hispanica, si Clerici deprehendantur ferentes arma, possunt per Judices sæculares armis spoliari. At si vero eos gessisse constiterit, ab iis Judicibus securi sunt. Videtur tamen accessionem, & regressum, eodem jure censeri. Alii distinguunt, ab Intentione, & fine statuentis. Nimirum, si concessa fuit potestas capiendi, ut præmio afficiantur, qui impediunt transvectionem bonorum prohibitorum; iis duntaxat prædam deberi, qui capiunt antequam ad hostes deferantur; si vero ut alii damno deterreantur, ne transvehant, Etiam bona eorum qui detulerunt, redeuntium capi posse.

Vid DD. ad l si fugitivi C. de serv. fugit. Apostilla Bartol. ad l. 3. Neratius D acquir. possess.

Utrum Herbam Nicotianam, vulgo Tobacco, ad hostes transferre liceat?

TEmpore belli inter Hispaniarum Regem, & Ordines confœderatarum provinciarum Belgiæ, quidam mercatores Angli navem onustam herba Nicotiana, vulgo Tobacco, ad portum Ordinum confœderatarum provinciarum destinarunt; Eandem navem cum bonis, subditi Regis Hispaniarum, quasi bona ad hostes transferri prohibita deferentem, interceperunt. Angli mercatores in tribunali maritimo Regis Hispaniæ, restitutionem navis, & bonorum petunt, Ibi subditi Regis Hispaniæ contendunt Herbam Nicotianam inter victualia censendam, saltem ejus usu victualium consumptionem protrahi, & eadem ratione confiscandam, qua Sal, quo victualia à putredine servantur. Pro Anglis proferebantur Medicorum testimonia, quibus fumum herbæ Nicotianæ non nutrire confirmabatur, & Juris consultorum Opiniones, qui asserebant utcunque subditorum bona, à paritate rationis in Commissum incidant, Exterorum tamen, & Amicorum, nisi verbis expressis interdicta sint, Confiscationi non esse obnoxia. Pro subdito regis

Hispaniæ, in ipsius tribunali maritimo sententia lata est, de qua Angli ad Regem suum conqueruntur, qui habita causæ examinatione & Consultis in jure Peritis, Mercatoribus Anglis contra subditos Regis Hispaniæ, ad recuperandum & resarciendum damna quæ passi sunt, Literas Repræsaliarum concessit.

Vid. Commiss. & Processs in Curia Admiral. Angliæ.

Utrum licitum propter illicitum incidat in commissum?

REfert Petrinus Bellus mercatorem, qui cum aliis mercibus vaginas entium deferebat, non solum ensium vaginis, sed aliis etiam mercibus, quas sexcentis scutis redemit, mulctatum fuisse, eo prætextu, quod licitum propter illicitum incidat in commissum. Paulus Jureconsultus ait, Si quid illicitè navi, præsente Domino, imponatur, non solum merces, sed etiam navem fisco vindicandam. Alii distinguunt, an res licitæ & illicitæ quæ una vehuntur, sint ejusdem Domini, an diversorum; & aiunt priore casu omnes confiscari, posteriore res duntaxat eorum qui rerum illicitarum Domini fuerant.

Vid. l. Cotem D. de publican. & ibi DD. Cynum in l. cum proponas, C. de nautic. fænere.

Utrum quod Nautæ, Principis alterius navi bellicæ vela non submittant, Navis pro præda capi possit?

GAllus Præfectus navis bellicæ, navi Hamburgensi ex Hispania redeunti occurrens, nautis vela submittere imperavit, quod cum ipsi facere detrectârent, vi aggressus subegit, & navem in Galliam deducens, prædam legitimè captam, sibi & Sociis adjudicandam contendit: Quod ad Principis dignitatem spectat, aliarum gentium naves, navibus ipsius insignia gestantibus, debitam reverentiam exhibere. Quod Edictis Regiis sancitum sit, quod sub capturæ periculo, aliæ naves regiis navibus submittant vela. Pro Hamburgensibus responsum, In partibus Hispaniæ, ubi nullum jus Imperii Gallus vindicat, reverentiam ejus navibus non deberi.

Edicta

Edicta Gallica extraneos non astringere, præcipuè ignorantes. Hamburgenses, prout Gallo, ita Hispano fœderatos, & in Hispania, iis licere commercium liberè exercere. Ludovicus Servinus, Advocatus regius, refert à Judice inferioris tribunalis, navem legitimè captam, à Judicibus vero tribunalis superioris, qui cum exteris & amicis, non ex rigore agendum censuerunt, navem restituendam pronuntiatum esse.

Vid. Servinum, tom. 2 tit. 11. Io. Seldenum Maris clausi, lib. 2. cap. 26.

Utrum Res à Piratis recuperatæ prioribus Dominis sint restituendæ?

Constat capta à Latronibus, & Piratis nunquam in eorum Dominium transire; Expresse Javolenus, servum ait surreptum à Latronibus, quamvis postea in manus hostium venerit, & iis bello victis, à victoribus venditus fuerit, ab emptore usucapi non posse. Ayala tamen in eam opinionem inclinat: Quòd res, quæ per illegitimos hostes erepta, postea in potestatem eorum, qui justi hostes sunt, pervenerit; deinde à Civibus virtute bellica recuperata, vel commercio redempta est, priori Domino non sit restituenda. Responsum Javoleni in servo admittit, propter jus postliminii, non in rebus aliis, quæ postliminio carent. Gentilis contrarium defendit, nec distinctionem inter servos, & res alias probat, cum ratio Legis in omnibus concludat, quæ surreptæ sunt; & res aliæ (quibusdam exceptis, quæ non sine flagitio amittuntur) æquè ac servi postliminium habeant: cum Gentili consentit Grotius, qui affirmat, jus gentium non concedere, ut Latrones vel Piratæ dominium mutent: Unde Athenienses Halonesam, quam ipsis Prædones, Prædonibus Philippus eripuerat, ut redditam à Philippo, non donatam volebant accipere; Censet tamen naturali juri convenire, ut ei qui suo sumptu rem redemit, tantum reddatur, quantum Dominus ipse ad rem recuperandam liberè impensurus erat.

Vid. Ayalam, lib. 1 tit 5. nu. 40. Gentilem Advocat. Hispanic. lib. 1. c. 12. & 15. Grotium, lib. 3. cap. 9. nu. 16.

Utrum in Direptione urbis, ei qui primus domum invasit, an ei qui postea in domo latentem cepit, redemptionis pretium debeatur?

CUm Civitas quædam, uti refert Petrinus Bellus, diriperetur, quidam signifer cum commilitonibus ingressus est monasterium, illudq; secundum militarem licentiam expilavit: Erat autem intra illud monasterium nobilis quidam in cubiculo secreto absconditus, qui indicio ejus famuli, in manus alterius Capitanes, qui postea intravit monasterium, devenit, priusquam à signifero deprehenderetur; quærebatur, uter eorum, ad pretium redemptionis, potius jus haberet. Pro signifero contendebatur, quòd cum primus invasisset monasterium, quicquid in eo continebatur, ad ipsum pertinebat, cum possessor continentis, etiam possessor contentorum habeatur: quòd secundum consuetudinem militarem, qui domum occupavit omnia in domo occupâsse intelligitur. Pro parte contraria arguebatur, Quòd quæ neq; corpore, neque oculis comprehenduntur, animo acquiri nequeunt: Et ex Jurisconsultorum sententia, qui fundum possidet, thesaurum, quem in fundo positum nescit, nequaquam possideat: Et quoad Consuetudinem militarem, non eandem esse rationem domus privatæ & monasterii, propter diversas & multiplices habitationes, quæ eorum ambitu continentur; pro jure Capitanei pronuntiatum refert Petrinus Bellus.

Vid. Petrin. Bellum. part. 4. tit. 8. nu. 15. L. *Neratius.* L *Quemadmodum, D. de acquir. possess. Gentilem, lib. 2. cap. 16. Alciat. 5. consil. 41.*

An qui militi equum præbuit, prædæ ab eo captæ particeps esse debeat?

PRæfectus turmæ Equitum Hispanorum, cum prælio tuba caneret, unum ex Equitibus suæ turmæ obvium habuit; qui questus est, quod paucis ante diebus, equum suum in certamine amiserat, propter quod non poterat imminenti prælio interesse; unde jussit Præfectus, ut unum ex suis equis conscenderet, & ipsum comitaretur; Miles equo conscenso inter fugandum hostes, incidit in ipsum Ducem hostilis exercitus, quem cepit & consignavit Duci exercitus

exercitus Hispani, qui à captivo vicena aureorum millia est consequutus: Dicebat Præfectus partem pretii hujus redemptionis sibi deberi, quod miles equo suo dimicaverat, qui aliàs prælio interesse non potuit: Petrinus Bellus affirmat se, cum esset Bruxellis in curia Hispaniarum Regis de hac quæstione consultum, & censuisse, pro Præfecto facere æquitatem, quæ præcipuè respicitur inter milites, quorum controversiæ ex æquo & bono dirimendæ sunt, unde ultra conventa quis obligatur ad id, quod alterum alteri præstare oportet: Præfectum etiam proposuisse consuetudinem Castrorum, ut qui equum commodat, admittatur in partem lucri, ait vero, se cum à Curia recederet, hanc litem indecisam reliquisse; postea autem audivisse fuisse pronuntiatum contra Præfectum, jure, an injuria non definit.

Vid. petr. Bellum, part. 4. tit. 8. nu. 8.

Si captus in prælio denuò capiatur, cuinam Redemptionis pretium debeatur?

IN Prælio inter cohortes Caroli quinti Imperatoris, & Francisci Regis Galliæ, Gallus nobilis in potestatem militis Cæsariani redactus est, qui in signum deditionis ensem tradidit, & promisit non aufugere, remansit tamen in suo equo cum clava; inciditque paulo postea in alium Cæsarianum Equitem, qui clava ei abrepta, & dimissis de equi cervicibus habenis, ipsum captivum abduxit: supervenientibus vero Gallis, Cæsarianorum turma fugam fecit, & Equus effrænis sua sponte Cæsarianos fugientes insequutus est, donec perventum est ad Pedites Cæsarianos, qui fugam suorum compresserunt, hostes repulerunt, captivumq; illum, quem equus ducebat, ceperunt; unde quærebatur, cujus captivus verè haberetur, an primi cui fidem & ensem dederat; an secundi, qui clavam ei eripuerat, & in frænum in equo fecerat; an Peditis qui tertio ipsum vagantem ceperat; dicebat Petrinus Bellus pro pedite pronuntiandum; quia quod ad eos attinebat, qui ipsum primo & secundo loco ceperant, Gallis irruentibus, & Cæsarianis iu fugam versis, captivus pristinæ libertati restitutus videbatur. Baldus in casu prope consimili distinguit, an primus capiens, captivum actu retinuerit;

retinuerit; an suæ fidei commiserit, & dicit, quod si retinuit vel abduxit aliquo tempore, est verè & in solidum captivus primi capientis: Si vero non retinuit, nec abduxit, sed sub fide relaxavit; ejus verba & promissionem non obstare, quo minus per alium capiatur. Petrino vero Bello indistinctè concludendum videtur, sive manuductum, sive suæ fidei commissum, non posse per alium capi: Quia is quem fides obstringit, non minus capientis custodia coercetur, quam si manibus aut vinculis teneretur: Hæc vero obtinent inter milites ejusdem partis, & cum præsumitur primo capientem possessionem animo retinere: Recuperatus vero à suis, id est, à parte capienti adversa, vel pro derelicto habitus, quod præsumendum est ab iis qui fugiunt, quo minus ab alio denuo capiatur non impediunt.

Vid. Petr. Bellum, part. 4. tit. 7. nu. 11. Baldum in 4. Adoptionem. C. de Adoptio.

An Princeps à milite privato captus ab eo detineri possit?

CUm Edvardo tertio Rege Angliæ Calesiam obsidente David Rex Scotiæ cum numeroso exercitu Angliam invasisset, Reginæ auspiciis exercitus collectus, cum iis congressus Scotos penitus fudit; Rexq; eorum à Johanne Coplando armigero captus ad castrum cui ipse præfuit abductus est; quod cum Regina rescivit, literis ad ipsum datis imperavit, Regem captivum ad se adducere: Quibus Coplandus respondit, se nemini, nec viro, nec mulieri, præterquam Regi, Regem captivum cessurum. Itaq; Regina Literis ad Regem missis, de contumacia Coplandi quæsta est: Rexq; eum ad se Calesiam obsidentem accersivit, qui cum comparuisset, factumq; excusasset, Rex ipsi condonavit, & terras ad valorem quingentarum librarum ipsi, ejusq; posteris concessit; Sed tamen Regem captivum in manus Reginæ tradere mandavit; quod Coplandus in Angliam reversus, Reginæ etiam indignationem deprecatus, seriò & humiliter præstitit.

Vid. Froſſard. historia, lib. 1.

An

An Civitas bello capta amittat jura?

CUm Alexander Thebas evertiſſet, invenit tabulas, quibus continebatur, eos centum taleata Theſſalis mutuo dediſſe: Has, quia Theſſalorum commilitio uſus fuiſſet, iis ultro donavit. Alexander, poſtea Thebani à Caſſandro reſtituti repoſcunt Theſſalos, apud Amphictionas agunt. Hotomannus pro Thebanis arguit, quod Alexander non univerſalis & juris ſucceſſor, ſed particularis,& rerum particularium fuerit; Quia victores earum rerum Domini fiunt quæ manu capiuntur: Item quod Thebani jure poſtliminii jus ſuum priſtinum recuperâſſent, Gentilis vero pro Theſſalis defendit, quod Alexander Thebanorum univerſalis ſucceſſor habendus fuerit, cum everſæ ſint Thebæ, & quaſi mortem paſsæ eſsent, quod & ante cenſuit Ærodius, qui omnia Hotomanni argumenta recenſet, & Amphictionas pro Theſsalis judicaſse arbitratur.

Vid. Hotoman. illuſt quæſt. 5. Gentilem, lib. 3. cap. 5. Ærodium, lib. 1. tit. 9. Ayalam, lib. 1. cap. 5. nu. 41. Grotium, lib. 3. cap. 18. §. 4.

Utrum Ferdinandus Rex Hiſpaniæ, regnum Navarræ pulſo Johanne Albretano rege, juſte occupaverit?

CUm Ludovicus duodecimus, Galliæ Rex, contra Civitates Pontificias in Italia bellum moveret; Julius ſecundus Pontifex Ferdinandum Regem Hiſpaniæ,& Henricum octavum Angliæ, (ad quem jus ad Ducatum Aquitaniæ pertinebat) ut contra Gallum, bellum moverent, excitavit: Quorum copiæ ut convenirent, Regi Hiſpano opportunum viſum eſt, per Navarram exercitum ducere, idque à Johanne Albretano Rege, miſſis Legatis petiit, & cum non impetraret, regnum invaſit, & Rege à copiis, & auxiliis imparato, cum conjuge & Liberis Benearnum, cis Pirenæum ſe recipiente, occupavit: Ferdinandum Regnum Navarræ juſte occupaſſe defenditur, quia tranſitus per regnum, qui de jure gentium debebatur, negatus eſſet: Ob ejuſmodi cauſam Moſen Amorrhæorum, Judam Ephronitarum, Civitates evertiſſe: Inſuper Johannem Navarræ Regem, quod in Galli, Eccleſiæ Romanæ hoſtis, partes

propensior esset, à Pontifice excommunicatum; & regno, quod in Hispanum translatum, exutum fuisse. Pro Johanne Albretano asseritur, ipsum regis Galliæ fiduciarum fuisse, & multum patrimonii; quod si Hispano faveret, amissurus erat, ultra montes Pirenæos in Gallia habuisse: Hispanum non solum transitum, exercitui permitti; sed, ut exercitui consuleretur, arces, & loca munita, quæ armatis sine periculo concedi non potuerunt, flagitasse. Pontificis Romani censuram, non minus quod sine causa injustam, quam translationem regni, sine authoritate ineptam fuisse. Quemadmodum, cum Alexander sextus Pontifex Indiam Occidentalem Hispano donasset: Attabaliba, Rex Peruanus dixit, eum insigniter fatuum & impudentem esse qui, aliena tam liberaliter largiretur.

Vid. pro Hispano Antonium Nebrissensem de bello Navarriensi. Iohannem Lopium de obtentu regni Navarræ. Antonium de Padilla ad L. Per Agrum. C. de Servitut. Et aqua. Contra Hispanum Carol. Molinæum ad Consuetud. Parisiensis, §. 41. Repute aage, nu. 8. Bodinum, lib. 1. cap. 9. nu. 120. Benz. Histor. novi Orbis, l. 3. cap. 3.

Utrum Philippus secundus, Rex Castellæ, Antonium Regem regno Portugalliæ, juste ejecerit?

EManuel Rex Portugalliæ filios habuit, Johannem, Henricum, Ludovicum, Edvardum & Elizabetham filiam, Johannes successit Emanueli; cujus stirpe deficiente, regnum Henrico Cardinali delatum est; qui cum senex esset, & orbus, de successione publicum judicium instituit, in quo camparuerunt. Antonins Ludovici filius, sed habitus illegitimus; Rainutius Farnesius Dux Parmensis, ex Maria Edvardi filia nepos, Catharina Ducissa Brigantiæ, ejusdem Edvardi filia, & Philippus Rex Castellæ Elizabethæ filius. Quæstione habita de natalibus Antonii, sententia lata est contra Antoniū, quâ spurius pronuntiatur. Henricus priusquàm aliquid de successione decrevisset decessit; Populusq; Antonium, Ludovici filium Regem elegit, & coronari fecit, quem postea Philippus secundus misso exercitu, sub Albano Duce, fugavit, & Portugalliam totam sub potestate redegit. Pro Antonio disserebatur, Sententiam ab Henrico latam, qua Spurius pronuntiatus est, à Pontifice Romano improbatam fuisse; Ludovicum patrem ejus cum matre

matre matrimonium, etsi clandestinum, & ex causis aliquot dissimulatum, legitimum tamen contraxisse; & ita habitum, impedimento fuisse ne Henricus octavus Rex Angliæ, filiam Mariam Ludovico desponsaret: Sin minus legitimè natus fuisset, quamplures filios naturales, non solum in Portugallia, sed in Castella & aliis regnis, patribus successisse. Præterea si in Cognatione regia, Linea masculina deficeret, Populus Lusitanus jus eligendi regem ad se devolutum contendebat. Pro Philippo arguebatur, quod satis exploratum fuit. Antonium illegitimè natum fuisse, quod Henrici sententia Pontifici displicuit, quia ipsius authoritate posthabita, Rex in causa matrimonii judicasset: Quòd prætensum jus Antonii ab aliis omnibus cognatis improbaretur; Quod Populo eligendi Regem, aliquibus ex regio sanguine existentibus, nequaquam competeret: Quod priusquam regnum invasit, Jurisconsultos & Theologos consuluit, & per Deum & fidem obtestatus est, ut de ejus jure quid statuendum, veraciter edicerent, & ex eorum consilio jus suum ad regnum asseruisset.

Vid Cambden. Eliz. anno 1582. Pro Antonio. Declaration du succession sur le royaulme de Portugal impress. Antwerp. 1582, cap. 2. Discours du Roy Don Antonio à Paris. 1607. Pro Philippo, Hieron Conestragium de Portugalliæ & Castellæ conjunctione. Antonium Viperanum de Obtentu Portugalliæ.

Utrum Lusitani regnum Portugalliæ, à Philippo quarto Rege Hispaniæ, ad Johannem Ducem Bragantiæ justè transtulerint?

IN Judicio quod de Successione in regno Portugalliæ Henricus Rex instituit, Rainutius Farnesius Dux Parmensis, ex Maria, Edvardi fratris Henrici filia seniore, natus contendebat, secundum jus purum, & simplex, Reges quot filios, tot primogenituras relinquere, primâ finitâ secundam, & secundâ finitâ tertiam, & sic deincepssuccedere, & proinde Johannis, Henrici & Ludovici lineis deficientibus se ex Maria, Edvardi filia natu majori, adsuccessionem præ reliquis admittendum. Pro Catharina Ducissa Bragantiæ, immediatè Edvardi filia arguebatur, Patrem Edvardum si tempore mortis Henrici in vivis fuisset, indubitatum futurum regni hæredem, Edvardo defuncto ipsi ejus filiæ superstiti idem jus competere, eam Rainutio gradu proximiorem, & Philippo sororis filio,

cum ipſa eſſet fratris filia, præferendam. Pro Philippo Caſtellæ rege, Iſabellæ Emanuelis filiæ, & Caroli quinti Imperatoris filio, aſſerebatur; Rainutium Edvardi nepotem, & Catharinam ejuſdem filiam, beneficio juris Repreſentationis niti, quod nihil aliud erat, quam fictio juris civilis, nec ad regnorum ſucceſſiones pertinebat, ipſum Rainutio gradus proximitate, Catharina ſexus nobilitate, utriſq; ætatis prærogativa potiorem. A Philippo quarto (Philippi ſecundi qui armis regno potitus eſt nepote) Luſitani regiminis Caſtellani pertæſi, deſciſcentes Johannem Bragantiæ Ducem, Theodoſii filium,& Catharinæ nepotem ad regnum promoverunt: Caſtellani id ut injuſte, & nequiter factum incuſant: Quod non ſolum jure ſanguinis, ſed & juſtæ victoriæ, Philippus ſecundus regnum adeptus ſit. Quod Luſitani univerſi ejus & hæredum imperio parere jurejurandis devincti erant. Quod Dux Bragantiæ pro Ducatu, Regi præſenti fidelitatem debuit, & ſummæ ingratitudinis reus ſit, quod militari in regno potentia contra Regem abuſus eſt; Luſitani contra defendunt: Quod Philippus ſecundus, nullo ſanguinis jure regnum obtinuit, cum Leges Fundamentales regni, Extraneos in regno ſuccedere non permittant; Quod regnum armis ſubjugatum, armis ſe in libertatem vindicare poſſet. Quod poſſeſſor malæ fidei nullo tempore, nedum ſexaginta annis præſcribere poſſit. Quod Reges Caſtellani à Luſitanis juramentorum, quibus obedientiam promiſerunt, obſervationem expectare non debuerint, cum ab ipſis, quæ tempore inaugurationis jurati promiſerunt, non obſervarentur, nimirum cum Margareta Duciſſa Mantuæ gubernatrix regni conſtitueretur, quæ etiamſi erat regii ſanguinis, tamen non erat, intra deſignatos gradus: Cum negotia ad regnum Portugalliæ pertinentia, non conſilio Luſitanorum in Hiſpania, prout debuerunt, ſed arbitrio Caſtellanorum expedirentur: Cum in conſilio Luſitaniæ ſupremo, nec non in Conſiliis Patrimonii Regii, Caſtellani adhiberentur. Ad Ducē Bragantiæ quod attinet, Fidelitatis Regi promiſſionem juri proprio non derogaſſe, nec favoris Regii cauſà, officium erga patriam omittere debuiſſe; Cum multis aliis, quæ ab authore Luſitaniæ liberatæ, recenſentur.

Vid. Pro Rainutio Conſilium Iuriſconſult. Patavin. Pro Catharina Bononienſium & Peruſin. Pro Philippo Michaëlem ab Aguyrre Pro Luſitanis, Antonii de Souza, Luſitaniam liberatam, & authores utrinq; ab eo relatos.

Utrum

Utrum Ferdinandus à Bohemicis abdicatus, regnum armis juste occupavit?

FErdinandus Caroli Archiducis Austriæ filius, Matthiæ Imperatoris consanguineus Pragæ in Comitiis Ordinum, mense Junii 1617, successor in regno Bohemiæ designatus est, & mense Julii coronatus. Postea Matthia, mense Martii insequente defuncto, Ordines Ferdinandum abdicant, & Fredericum quintum Electorem Palatinum, in Regem elegerunt. Bohemiæ Ordines eum juste abdicatum asserunt. Quod ipsis jus Electionis liberæ competat, quod exemplis ab anno Christi 345. usque ad tempus Matthiæ Imperatoris ostendunt. Ferdinandi designationem, conditionatam fuisse, scil: ea lege (quod scripto cavit) ne vivo Matthia regimen usurparet, & ne, (prout juramento se astrinxit) quicquam contra libertates, & privilegia illius regni attentaret. Ferdinandum vero Matthia vivente, regni negotiis se immiscuisse, Religionem Evangelicam exterminare molitum esse, Externos milites ad opprimendum incolas induxisse, & in præjudicium perpetuum liberæ electionis, cum Hispano Rege, Religionis Pontificiæ assertore acerrimo pactum de transferendo regno inijsse. Pro Ferdinando contenditur, Jus Electionis quod habent Bohemi, ad familias Archiducum, & Regum semper fuisse astrictum, Jusque successionis, quam Electionis, in eo regno potius, semper habitum fuisse, Illum legitimè electnm, nec quicquam, cur abdicaretur, admisisse, Quod vivente Matthia, nihil nisi ex ejus mandato, ad sedandos tumultus fecerit, quod nihil ex causa Religionis, contra Professores Augustanæ confessionis, (qui soli in Germania tolerati sunt) susceperit. Quod Bohemi primo contra Matthiam Imperatorem arma sumpserint, eoque languente castrum Pragæ, cum sceptro & Corona Bohemica occupaverint, Directores ad gubernandum regnum constituerint, Quod pactum cum Hispano de successione in regno, cum consensu Imperatoris Matthiæ, & fratrum suorum (quorum interfuit) pro bono publico, ad evitandum scilicet bellum, cum potentissimo Principe, de Domo Austriaca, jus ad successionem prætendente, initum fuerit.

Vid Pro parte Ferdinandi. Ius hæreditarium Austriacum, Goldastum de Bohemiæ regni juribus Lituram pro utroque nonnunquam.
Contra informationem Cancellariæ Anhaltinæ Animadversionem in Lituram, cum Deductione Bohemica, & informatione Gallica Catholicon, & Notorium Imperatoris Ferdinandi, & Frederici 5. Electoris Evidentiam causæ Bohemicæ

Utrum Ferdinandus Imperator, Fredericum Palatinum, & liberos Electoratu, & ditionibus juste ejecerit?

FErdinandus secundus Imperator, Fredericum quintum Comitem Palatinum, quod Bohemiæ regimen in se suscepisset, criminis læsæ Majestatis condemnavit, Palatinatu, & Electorat u exuit, ejusq; dignitates & ditiones in Bavariæ Duces transtulit. Quæsitum est. 1 An Imperator, sine consensu Principum Imperii, ipsum proscribere potuit. 2' An juste liberos una cum patre Dignitatibus, & Ditionibus privaverit. Qui partes Imperatoris sustinent, juste eum fecisse asserunt. Quod si quis Ferdinando Bohemiæ Regi injuriam inferat, eandem idem Ferdinandus Imperator coercere possit, cum qui duas personas sustinet, utriusque jure, & privilegiis uti non prohibeatur. Quod in causa manifesta, & notoria, Consilium Ordinum, aut Principum adhibere necesse non fuerit, Quod Electores alii, saltem major pars eorum, prescriptionem ratam habuerint. 2° Qod ob crimen læsæ Majestatis non solum jure Civili, (prout Arcadius & Honorius statuerunt) liberi hæreditate, & successione paterna spoliantur, sed aliarum gentium consuetudine, (Italiæ scil. Galliæ, Hispaniæ, Angliæ) ob crimen à Patre commissum, Posteri amittant feuda, cum tacitum pactum traditioni feudi intervenire censeatur, quo Dominus jus Commissi stipuletur, non modo ab ipso Donatario, sed etiam ab omnibus eidem substitutis, casu quo facinus Comissorium perpetratum fuerit. Qui Comitis Palatini partes agunt, aliter arguunt. Nullo jure licere, in propria causa Judicem agere, Constitutionibus & Capitulationibus Regum Romanorum, immo ipsius Ferdinandi, Imperatorem astrictum, in gravioribus causis, Ordinum, aut Electorum consilium adhibere, Principes Imperii, ex privilegio, in causis quæ earum Ditiones, aut Dignitates concernunt, nullius præterquam Parium judicio subjici. Electores, qui Proscriptioni assensum postea præbuerunt, non collegialiter congregatos, sed seorsim singulos suffragia exhibuisse, Sententiam, ipso jure nullam, confirmari non potuisse. Quod ad Frederici liberos spectat. Alphenum Jurisconsultum, respondisse, Eum qui Civitatem amiserat, nihil aliud juris, liberis adimere, nisi quod ab ipso ad eos perventurum sit, Quæ vero

non

non à Patre, sed à Natura, à Civitate, à Genere tribuuntur, ea manere iis incolumia, Germanica feuda, à feudis aliorum regnorum discrepare, quippe in Italia, Gallia, Hispania, feuda esse in patrimonio, ea qui possident, alienare, amittere, & à posteris avertere posse. In Germania feuda, præcipuè Dignitatum illustrium, ex Provisione Legis fundamentalis, & Consuetudinis perpetuæ observantia, ita ad liberos, & Agnatos pertinere, ut Prædecessores, nullo facto, jus iis competens, auferre, aut transferre possint, Cum virtute primæ concessionis, & investituræ, non hæreditatis paternæ, deferantur, Et Generis, non Patris sint Beneficia, & possidentes pro vita tantum, jus habeant. Itaque nec crimine læsæ Majestatis confiscantur, nec bello justo in præjudicium liberorum amittuntur. Quod pro liberis Marchionis Montiferrati de Castris quibusdam feudalibus à Duce Bavariæ captis, & à Patre eorum, Pacis causa dimissis, judicatum perhibetur. Prout & reliqua, Clarissimorum Jurisconsultorum autoritatibus, & sententiis consentanea asseruntur.

Vid. Pro Imperatore Bannum Imperiale, Iustitiam Imperialem. Pro Palatino Nullitatis Libellum Speculum Banni, Catholicon, & Notorium parte 3. Vindicias Causæ Palatinæ authore Iohanne, Ioachino à Ruedorf.

Utrum Rex Suaciæ, cum Exercitu, Germaniam justè invaserit?

CUm Ferdinandus secundus Imperator, Ferdinandum filium Hungariæ, Bohemiæque regem coronari obtinuisset, Principes Germaniæ, præsertim Electores, (uti Baptista Burgus refert) eundem etiam ad regnum Romanorum promoturum, suspicabantur, & proinde ne Austriaci hæreditariam successionem ad Imperium præscriberent, Hispani plus æquo rebus Germanicis se immiscerent, Reformatæ Religionis Professores, prout ex Austria, & Bohemia, ita etiam ex Germaniæ ditionibus pellerentur, consilium, injerunt armis, & vi armata, Libertates, & privilegia Imperii vindicare, & Religioni suæ consulere, Cumque de Germano Duce minimè convenire posent, quod nemo ex Germanis alteri cedat, nec pro præsenti Cæsaris potentiâ, delectus militum in Germania sine periculo haberi poset, consultius duxerunt Principem aliquem externum, Germanis gradu, & dignitate eminentiorem, militiæ

præficere

præficere, præcipuè Sueciæ Regem, Reformatæ Religionis assertorem, bello innutritum, invictum, cuiq; cum Cæsare Simultates intercederant; Eidem igitur arma, pecuniam, & omnia necessaria pollicentes, Regem in eorum partes pellexerunt, ut alieno periculo, propriâ gloriâ in Germania bellum faceret. Gustavus vero rex Sueciæ, ut justæ causæ profectionis suæ innotescerent, Libellum, Latino, & Germanico sermone, edidit, in quo refert injurias, sibi, & confederatis suis, à Cæsarianis illatas; Se quod Stralsundam obsidione liberasset, indigne tractatum, & Hostibus suppetias à Cæsare missas. Pro injuriis refert, 1°. Quod Cæsariani suas ad Transilvaniæ Principem literas interceperant; Tabellario in carcerem conjecto, easq; conficta verborum interpretatione, in ejus invidiam publicaverant. 2°. Quod cum inter Regem, & Polonos pax tractaretur, nihil omiserint, ut pacem interturbarent, Polonis ultro subsidia offerentes, concedentesq; ut milites in Germania conscriberent, & arma contraherent: Germanis vero, ne Regi militarent, interdicerent. 3°. Quod subditos suos Commercii causa, ad Germanica littora appellentes, ablatis mercibus, & confiscatis navibus, spoliaverant. 4°. Quod expulsis Megapoleos Ducibus, omnia totius Megapoleos, & Pomeraniæ loca, tam maritima, quam mediterranea, muniverant. 5°. Quod classem ad Balticum mare infestandam instruxerant, & Vollestanus Fridlandiæ Dux pro Admirallo, vel Generali maritimo, in præjudicium sui juris constitutus esset. Ad Stralsundam Urbem quod attinet; Cum, quod Exercitum Cæsaris, qui adjacentes regiones hostiliter vastaverant, recipere recusasset, donec mandatum à Cæsare haberetur, arcta obsidione premeretur, & posthabito præsidio Regis Daniæ, quod is tum temporis hostis Imperii habebatur, Regis Sueciæ auxilium imploravit; Is coactis militibus urbem obsidione, & excidio, quod ei Exercitus Vollestani minabatur, liberavit; Eamq; salvam & integram Cæsari conservavit: Cumq; tractatum Pacis inter Imperatorem & Regem Daniæ Lubecæ instituendum intelligeret, suos Legatos eo mittendos censuit, qui Stralsundensis Urbis causam accomodarent, quos Rex Daniæ grate admisit; Legati vero Cæsaris, magna cum indignitate repulerunt; nec tantum urbe Lubeca, sed toto etiam solo Germanico, sub extremi periculi, interminatione facessere jusserunt. De Supetiis Hosti ministratis,

Quod

Quod Dux Holsatiæ cum Exercitu, sub ipsius Cæsaris signis, Polonis subsidio, contra Regem missus esset; Quodq; postea, Exercitus in Borussiam, sub Cæsaris Campi Mareschallo duceretur. De his à Rege Sueciæ ad Electores Imperii, priusquam ejus milites in Germaniam irruperunt, Literæ datæ; Quibus post quatuor menses, responsum ab Electoribus. Se, quod Amicitia, quæ Regiæ dignitati, cum Romano Imperio, à Pacis Osoribus violata esset, non probare, nec credere Cæsarem; Exercitum in maris Baltici fines, ad præjudicium Regis mandasse; sed, ut eorum conatus, qui hostium partes foverent, reprimeret; Stralsundanos, si opere magis quam verbis, erga Cæsarem obsequentes fuissent, promptiora remedia contra militum injurias, ab ejus Clementia, quam ab externis auxiliis reperire potuisse. Cæsarem, Regem Poloniæ amicum, & consanguineum deserere non decuisse, nec rem tanti momenti fuisse, ut propterea novi motus in Imperio concitarentur, cum rationes pacis conciliandæ non deessent, & proinde rogant, ut arma quamprimum deponat. Quibus Rex aliis literis significavit, Gratum sibi, quod injurias à Pacis perturbatoribus illatas non probent, multo gratius fuisse, si rationes quibus arcerentur, proposuissent; Se de Cæsare nihil suspicari, de irruptione militum in fines maris Baltici, sed postquam tot atroces injurias, à Pacis perturbatoribus passus esset, se eos suspectos merito habuisse; Stralsundanos paratos causam suam coram æquis arbitris agere, de qua minus est quod dubitent, cum contra Cæsaris Decreta se oppressos exploratum habeant: Amicitiam, & Cognationem, quæ Cæsari cum Rege Poloniæ intercedit, non posse se obligare, ut hostilem impressionem ferat, aut dissimulet; Se denique Exercitum, ex Imperii finibus deducturum, cum de injuriis sibi illatis satisfactum fuerit.

Vid. Petri Baptist. Burgi Comment. de bello Suecico. Philippi Arlanibæi Arma Suecica. Deduction. causarum. Regis Sueciæ literas ad Electores, p. 4. & 5. Electorum ad Regem, p. 36. Regis denuo ad Electores, p. 49.

Sect. IX.

De Quæstionibus Debiti inter eos quibuscum Bellum est.

Quæstiones de Debito inter eos quibuscum bellum est, sunt, in quibus quæritur de Jure Congressus, Legationis, Conventionis, & Fœderis militaris.

Utrum singulari certamine controversias inter Principes derimere liceat?

DUellum vetitum esse Civili, & Canonico jure, receptum est: Philosophi vero & Jurisconsulti, aliquando probant, & valde laudabile, esse aiunt ex causa ut majus malum evitetur; Strabo vetustam fuisse Græcorum consuetudinem tradit, singulari certamine controversias derimere, & apud Virgilium Ænæas æquum fuisse ait, ut inter se & Turnum eodem modo Lis decideretur; Sic apud Livium. Metius Tullum alloquitur, Ineamus aliquam viam, qua utri utrisq; imperent, sine multo sanguine utriusq; populi decerni possit.

Vid. Alciatum de singulari certamine. Petrin. Bellum, part. 2. tit. 15. Gentilem lib. 3. cap. 15. Grotium, lib. 2. cap. 23. §. 10. Lib. 3. cap. 20. §. 43.

An Rex in possessione Regni ab eo qui jus ad regnum prætendit provocari possit?

CUm Renatus Dux Andegavensis Alphonso Siciliæ Regi Chirothecam sanguinolentam, provocandi causa misisset, ut de jure Regni Duello concertârent: Aliis iniqua conditio videbatur, quod Alphonsus corona insignitus esset, & regnum possidebat; Renatus titulo tenus jus ad regium decus prætendebat: Alii tamen justam denuntiationem existimabant, cum corona dignitatem non augeat, & possessio per Alphonsum apprehensa, jus Dominii,

Dominii, quod Renatus ad ſe pertinere contendebat, deterius non redderet.

Vid Alciatum de ſingulari certamine, cap. 30.

An Dux Exercitus ab hoſte provocatus, duellum cum honore declinare poſſit?

CUm Comes Hartfordiæ ſummo cum imperio in Scotiam exercitum Anglorum duxiſset, & propediem cum Scotorum Duce & exercitu dimicaturus eſset, miſsus eſt a Gubernatore Scotiæ, Fæcialis ad proponendum conditiones pacis, & Comitis Huntlæi nomine Tubicen qui Hartfordiæ Comiti denuntiaret, ſi propoſiti pacis conditiones non placerent, ad evitandum profuſionem ſanguinis plurium Chriſtianorum, Comitem Huntlæium paratum, duello cum Hartfordiæ Comite, ſi is annueret, de præſenti controverſia concertare: Hartfordiæ vero Comes cum pacis conditiones ut minus honeſtas reſpuiſset, Tubicini reſpondit; Quod ſi Lis inter ipſum & Comitem Huntlæium fuiſset, ſe oblatam Duelli conditionem, recuſaturum non fuiſse, ſed cum controverſia eſset regni Angliæ, cum regno Scotiæ, non eſse in ejus poteſtate tanti negotii diſcrimen, proprio periculo ſubjicere, nedum cum publicam Ducis exercitus perſonam ſuſtineret, convenire, in certamen cum viro conditionis privatæ deſcendere. Eodem modo cum Dux exercitus Albanorum, Tullum Regem ad duellum provocaſset, Tullus recuſavit; quod non inter eos, ſed inter civitates Romam, & Albam contentio eſset; ita provocatio Sertorii à Metello, Antonii ab Auguſto, rejecta eſt, quod non expediret Duces Exercitus privatorum militum fortunis ſe committere.

Vid. Hayward. in Hiſtoria Edvardi ſexti.

An miles inferioris gradus militem superioris ad duellum provocare possit?

CUm in Exercitu Regis Galliæ miles gregarius, vexillifero Cataphractorum, ut secum armis congrederetur diem dixerat, à Vexillifero excipiebatur, quod miles gregarius ipsi esset dignitate inferior, & proinde se ad duellum suscipiendum non teneri: At Johannes Jacobus Trivultius vir militaris disciplinæ prudentissimus, tunc Magister Militum Francisci Regis, hanc exceptionem rejecit; Quia cum miles gregarius nomen in Album militum dedisset, & ex militia nobilitas oriatur, ipse nobilis existimandus erat: Constitutio autem Longobardorum, inter provocantem & provocatum æqualitatem respicit, cautumq; in ea disertè est, ut Comes ab inferiore provocatus per Optionem sive substitutum pugnare possit; quemadmodum personis illustribus in criminalibus injuriarum judiciis per procuratores respondere permissum est. Paris Neapolitanus, ait, Si quis à quarta progenitorum serie, hoc est usq; ab abavo nobilis sit, quemcunq; etiam Ducem provocare possit, Alciatus aliter; scilicet, quod cum inter Dignitatum gradus aliquis sit ordo, ut primo Illustrium, deinde Spectabilium, tertio Clarissimorum: Is qui in eodem gradu Dignitatis est, etiamsi qualitatis inferioris, ab alio ejusdem gradus repelli non possit; unde Comes à Marchione, vel Duce non rejicitur, quia omnes sunt ejusdem gradus, Illustres scilicet; Et proinde ei, qui ab usque abavis nobilis est, & qui in armis ætatem egit, permittendum ut cum clarissimis congredi possint; cum illorum ultimus sit gradus, & inter eos modica sit inæqualitas.

Vid. Alciatum de Sing. certamine. cap. 33.

An in bello publico provocatus ad Duellum, privatæ amicitiæ causa, declinare possit?

ROmanis contra Campanos ob defectionem bellum gerentibus, Badius Campanus, qui T. Quintio Crispino hospes erat perfamiliaris, apud quem Badius ante defectionem, liberaliter, comiterq;

terq; curatus fuerat, progreſſus ante ſtationes, evocari Criſpinum juſſit; quod ubi Criſpino eſt enuntiatum, ratus colloquium amicum ac familiare quæri, manente memoria, etiam in diſſidio publicorum fœderum, privati juris, paulum à cæteris proceſſit. Poſtquam in conſpectu venere, Provoco te, inquit Badius, ad pugnam Criſpine: Conſcendamus equos, ſummotiſq; aliis, uter bello melior ſit decernamus. Ad ea Criſpinus, nec ſibi, nec illi ait Hoſtes deeſſe, in quibus virtutem oſtendant, ſe ab eo etiamſi in acie occurrat, declinaturum, ne hoſpitali cæde dextram violet, converſuſque abibat; Enimverò ferocius tum Campanus increpare, malitiam ignaviamque, ad ſe digna probra in inſontem jacere, hoſpitalem hoſtem appellans; ſimulantemq; parcere, cui ſcit parem ſe non eſſe; Si parum publicis fœderibus ruptis, dirempta ſimul, & privata jura eſſe putet: Badium Campanum, Tito Quintio Criſpino, palam omnibus, duobus exercitibus audientibus renuntiare hoſpitium, nihil ſibi cum eo conſociatum, nihil fœderum, hoſpiti cum hoſte; cujus patriam, ac penates publicos, privatoſq; oppugnatum veniſſet; Si vir eſſet, congrederetur, Diu cunctantem Criſpinum perpulere turmales, ne impune inſultare Campanum pateretur; Itaq; tantum moratus, dum Imperatores conſuleret, permitterentne ſibi extra ordinem in provocantem hoſtem pugnare; permiſſu eorum arma cepit, equumq; conſcendit, & Badium nomine compellans ad pugnam evocavit: Nulla mora à Campano facta eſt, infeſtis equis concurrere; Criſpinus ſupra ſcutum, ſiniſtrum humerum Badio haſta transfixit, ſuperq; delapſum cum vulnere ex equo deſiliit, ut pedes jacentem conficeret; Badius priuſquam opprimeretur, parma, atque equo relicto ad ſuos confugit; Criſpinus Equum, armáque capta, & cruentum cuſpidem, inſignis ſpoliis oſtentans, cum magna laude, & gratulatione militum, ad Conſules eſt deductus, laudatus ibi magnificè & donis donatus eſt.

Vid Livium, lib. 25. Valerium Max, lib. 5. cap. 1.

An qui die ad duellum constituto sero in campum prodiit causa cecidisse judicandus sit?

CUm Carolus Andegavensis Comes Provinciæ, & Petrus Aragonensis de regno Neapolitano contenderent, de consensu Martini quinti Pontificis Romani, convenit, ut uterque centum Equitibus comitatus in Civitate Burdegalensi, quæ tunc erat sub Rege Angliæ, certo die concertarent. Condicto die Carolus summo mane cum suis militibus comparuit, & usque ad horam quintam post meridiem, hostem expectavit, quo non adventante, incusata ejus mora, una cum campi Judice discessit, Eoque discesso statim Petrus supervenit, & hostem non inveniens, de ejus tergiversatione, & sua diligentia protestatus est, unde dubitabatur cujus causa melior fuerit. Pro Carolo arguebatur, quod ipse justo tempore adfuisset, & per longè majorem diei partem hostem expectasset, Pro Petro, quod ipse tempore idoneo ad pugnam conficiendam venisset, nec adversarius usque ad occasum solis cum Judice, quod oportuit, mansisset; Pro lite dirimenda alter dies à Pontifice Romano ad decertandum constitutus est, in quo cum Petrus venire recusasset, eum defecisse pronuntiatum, & ea ex causa regno privatus est.

Vid. Alciatum de sing. certamine cap 41. *Petrinum Bellu part.* 2 *tit.* 15. *nu* 5.

An hostes persequi liceat in Amici territorio?

BEllo inter Romanos & Carthaginienses flagranti utrique cum Syphace Numidiæ rege pacem colebant, in cujus ditionis portu, cum septem triremes essent Carthaginiensium, eo cum duabus triremibus Scipio advenit, quæ opprimi à Pœnis potuissent, priusquam portum intrassent, sed vento acriori illati sunt in portum priusquam Pœni anchoras molirentur, tum vero Pœnos in regio portu, nihil ausos refert Livius. At hostis qui est ubique secundum jus gentium impeti potest, ita Euripides, ubicunque, prensum, jura lædi hostem sinunt, & Marcianus Jurisconsultus, Transfugas licet ubicunque inventi fuerint, quasi hostes interficere, In territorio

territorio vero alieno, quod eos interficere, aut violare non liceat, id jus ex ipsorum personis non venit, sed ex jure ejus qui ibi imperium habet, Cum civiles societates constituere potuerint, in eos, qui in aliquo sint territorio, nihil per vim agi, nisi tentato judicio.

Vid Gentilem lib. 2. cap. 12 Eundem Advocat Hispan lib 2 cap. 5. Grotium lib. 3 cap. 4 §. 8 Petr. Bellum part. 2. tit. 18 nu. 12. Bodinum l. 1. c. 6. nu. 68.

Vtrum in hostili solo captum ducere liceat per Amici territorium?

CUm bellum inter Genuenses, & Mediolanenses moveretur, Præfectus cohortis Mediolanensis nobilem Genuensem, quem in prælio cæperat intra fines Genuenses, per Regionem Bononiæ, quæ est territorium Pontificis Romani, ad castrum Mediolanense perduxit, Et perducere potuisse videbatur, quia cum ab initio juste caperetur, jure suo in Captivum Præfectus uti potuit, at Legatus Pontificis id in Domini præjudicium factum ratus, Johannem de Immola, celebrem Jurisconsultum consuluit, qui respondit, nullatenus fuisse licitum captivum per territorium Bononiense, licentia non impetrata, ducere, Immo injuriarum teneri eum, qui duxerat, & ad exhibendum Legato si petiisset, obligatum fuisse, Cujus sententia à Petrino Bello approbatur, quia alibi captus, nondum intra præsidia deductus, in alieno territorio detineri, vel coerceri non debet.

Vid. Iohanne de Immola consil. 50. Petrinum Bellum part. 2 tit. 18 nu. 12.

An Exteros in hostili solo deprehensos offendere liceat?

COrcyræi, Epidamnum obsessuri, peregrinis primum discedendi copiam faciebant, denuntiando alioquin pro hostibus futuros, & habetur in formula apud Livium Hostis sit ille quique intra ejus præsidia sint. Quia ab illis damnum quoque metui potest. Quod verum in bello generali, non in repræsaliis, quibus obnoxii non sunt, nisi qui simul onera & munera subeunt, & de iis Peregrinis qui ante bellum venerunt; eoq; commisso & cognito intra hostium fines manent, non de iis qui bello moto, & incognito eo delati sunt.

Vid Grotium lib. 3 cap 4 nn. 6

An

An ex persistendo in loco pugnæ de victoria statuendum sit?

ARgivis, & Lacedæmoniis de agro Thyreatico contendentibus, Amphyctiones pugna utrinq; selectorum hominum rem decernendum censuerunt; Lacedæmonii à sua parte Othriadem, summæ rei, Argivi Thersandrum præfecerunt; Post prælium de Argivis duo superstites fuerunt Agenor & Chromius, qui de victoria civibus nuntium retulerunt, & postquam ii discesserant: Othriades vulneratus mortuorum Argivorum scuta collegit, & trophæum erexit, quod suo sanguine Jovi consecravit; Redintegrata lite de victoria, Amphictiones iterum Judices constituti sunt, in quo judicio Argivi victoriam suam pro majori superstitum numero contendebant: Lacedæmonii sibi vindicabant, quod illorum unus superstes, cum alii ex adversa parte, domum se recepissent, in loco pugnæ perstitit, & spolia collegit, & pro Lacedæmoniis sententia lata est: Gentilis vero, & Grotius, censent, quod etsi qui locum pugnæ retinent, victores creduntur; si tamen Argivos pro timore recessisse ostensum non fuisset, nullo modo pro victis habendos fuisse, maximè cum nocte superveniente abierint, victores se rati, & id suis renunciaturi.

Vid. Plutarch. collat. Græc. & Latin. Gentilem, lib. 3 cap. 15. Grotium, lib. 3. cap. 20. nu. 45.

An pro qualitate eorum qui cœsi vel capti sunt, an pro numero victoria sit habenda?

PHilippus Rex Macedoniæ, & Attalus Rex Pergami, in prælio navali coierunt, in quo contigit, quod navis Philippi navem Regiam Attali, à suis desertam, ceperit; & in stationem non procul à pugnæ loco deduxerit, unde victoriam sibi Philippus vendicabat, Sed uti ait Polybius magis pro victore se gerebat, quam victorem se sentiebat, cum ex suis multa hominum millia, naves sine comparatione plures amisisset, quando ex parte Attali naves pauculæ, nec plures quam viri centum interierunt, quod Polybii judicium, & Gentilis, & Grotius probant.

Vid. Polybium, lib. 16, Gentilem, lib. 3, cap 15. Grotium, lib. 3. cap. 20. §. 45.

An

An qui novis copiis supervenientibus cesserint, victi censendi sint?

POst pugnam navalem, quæ ut Thucidides scribit, maxima omnium, quæ Græci cum Græcis intercesserat, utrinq; victoria vindicabatur: Corinthii quod Corcyréos ad noctem usque prælio superassent, depressis navibus circiter septuaginta, captivos non minus quam mille habuerint, naufragia plura, mortuosq; receperint, trophæa statuerunt: Corcyræi autem quod triginta ferè naves Corynthiorum corrupissent, aliæq; Atheniensibus supervenientibus cessim euntes pugnam detrectaverint, ipsisq; naufragia circa, mortuosq; colligendi potestatem fecerint, ob ea etiam trophæum statuerunt; itaque, utríq; inquit interpretabantur se vicisse, Corcyræi vero sine causa, uti censet Grotius, cum Corinthii fœlicius, contra ipsos pugnassent, & non Corcyræis sed Atheniensibus cesserint.

Vid. Thucididem, lib. 1. Grotium, lib. 3. cap. 20. §. 45.

An præmium ei constitutum qui alterum occiderit, ei qui alterum in fugam egit debeatur?

PAris, & Menelaus de Helena concertaturi pactum inierunt, in quò ab altero propositum, ut qui alterum vicerit, ei Helena cum bonis omnibus concederetur, ab altero consensum est, ut qui alterum occiderit is Helena cum bonis potiretur. Certamine ingresso Paris in fugam se proripuit. Apud Plutarchum in Symposiacis quæstio ventilatur, An Menelao Helena deberetur: Et alii debitam opinabantur, quia conditio prius oblata erat, si alter alterum vicerit, quod absque dubio Menelaus, qui Paridem in fugam egit, consequutus est, & quamvis postea responsum sit; Si alter occiderit, id nihil operari, quia conditio ab uno oblata, ab alio mutari non potuit. Alii in ea erant sententia, quod verba posterioris conditionis ad declarationem prioris adhibebantur, quia incertum esse potuit, quando quis vinceret, certum autem esse; Si alter occideretur: Ideóq; ea conditione deficiente, Menelao Helenam non

V deberi,

deberi, & ita conclusum ait Plutarchus, quia ut in Legum repugnantiis Judices id amplectuntur, quod nihil habet controversiæ, eo quod obscurum est repudiato, ita hic id pactum censendum, potius, quod finem notum certaminis exprimit, & nulli exceptioni est obnoxium: Gentilis vero ait, quod Paris in causa succumbere, & Helenam amittere debuit, quia per ejus fugam stetit, quo minus alius finis certamini imponeretur, cum Juris interpretes tradant; Si quis alteri promittit, aliquid dare; si aliter ipsum cursu vicerit, deinde ipse nolit currere, nihilominus tenetur idem dare.

Vid Plutarchum in Symposiacis. Gentilem. lib. 3. cap. 15.

An si præmium ei propositum sit, qui primus urbis mures conscenderit, si duo simul conscendant, utriq; debeatur?

Capta nova Carthagine in Hispania Pub. Scipio cum virtutẽ militum qui muros conscenderant remunerare vellet, præcipuum muralis coronæ decus ejus fore qui primus murum conscenderat, pro concione dixit, & duo professi sunt, se ascendisse, nec satis constare poterat, uter eorum primus, quod pariter ascendissent: Livius refert, Scipionem, ambos muralibus coronis vir tutis causa donasse. Ulpianus vero Jureconsultus, ait, si Legatum fuerit relictum, ei qui primus Capitolium ascenderit, si simul duo venisse dicantur, nec apparet, quis prior venerit, neutri deberi legatum: Et Hugo Donellus in Commentario ad illam Ulpiani disputationem, ait, Scipionem magis ex gratia quam de jure egisse, idq; Scipionem satis intellexisse, cum privatim declararet, non ideo se ambobus dedisse, quia deberet, sed quia rem pro tempore dissimulare, utile judicabat; scilicet ut refert Livius, ut seditionem compesceret, ad quam res spectare videbatur, propter studia partium, erga suos commilitones, si unum alteri prætulisset, aut dedisset neutri. Grotius tradit Chrysippum olim hanc quæstionem tractasse, An præmium ei, qui primus ad metam pervenisset; debeatur utrique, si simul pervenerint, an neutri; Quia vox Primi ambigua est, nam significat aut eum qui omnes antecedit, aut quem nemo. Sed quia præmia favorabilia sunt, verius esse concursuros ad præmium, quanquam liberalius non solum Scipio, sed & Cæsar, & Julianus,

lianus, iis qui pariter muros ascenderunt solida præmia tribuerint.

Vid. Livium, *Decad.* 3. *lib.* 6. *Vlpianum D de rebus dubiis, l.* 10. *Et ad eam Donellum. Grotium, lib.* 2. *cap.* 16. *nu.* 19.

An fœcialis ad exteras regiones transeuns veniam impetrare teneatur?

FErdinandus Gonzaga Francisci primi Regis Galliæ Fœcialem in Germaniam missum, in custodiam mitti jussit, & edicto Cæsarei consilii, idem, & finibus Germaniæ egredi jussus est, & denuntiatum. Ne quisquam alius ejusdem conditionis in posterum limites Imperii, nisi prius impetrata venia, ingrediatur, de quo facto Obsecro, inquit Paschalius, ubi Lectum aut fando auditum Caduceatori impetrandam veniam aut securitatem, cujus officium hæc ipsum aliis impetrare, quique peculiare jus habet eo penetrandi quo Legatis aut illicitum est aut intutum, quod censuisse videtur Rex Argivorum apud Æschylum, qui miratur Danaidas, ausas fuisse ingredi ditionem suam, non præmisso Caduceatore.

Vid. Paschalium. cap. 3. *&* 22.

Vtrum cum iis qui non sunt justi hostes sit jus Legationis?

THeodosius Imperator Legatum Tyranni cujusdam sibi rebellis in carcerem conjecit, & reprehendit Cicero quod ab Antonio Legatus admissus est, cui portas urbis patere jus non erat, censuitque eidem reditum ad Antonium denegandum. Alexander tamen, uti refert Curtius, cum viginti millia Latronum obsedisset, & Barbari, Legatos misissent, eos protenus admitti jussit: Et Cæsar libro tertio de bello Civili, expressè ait, Fugitivis & prædonibus è saltu Pirenæo licuisse legatos mittere. Verum habetur, justis duntaxat hostibus esse jus Legationis, & quod ab aliis aliquando legati admissi sunt, id permissum, non in eorum favorem, sed boni communis causa, cum alias omnia reconciliationis media

 tollerentur,

tollerentur, multo magis si hujusmodi Legatis fides data est, ea omnino violanda non est.

Vid. Ærod rerum judicat. de Legat. c. 23. Gentilem de Legat. l. 2. cap. 3 Grotium, lib. 2. cap 18. § 2.

An in castra & loca obsessa Legati hostium admittendi sint?

LEgati Bæotorum, qui hostes erant Romanorum à Tito Quintio in castra admissi non sunt, & Constantius Legatos Magnentii castris exclusit: Et eadem ratio habetur in locis obsessis, itaq; Gothi qui Urbinum præsidio tenebant, Legatos Bellizarii, eos inde properè facessere jusserunt. Quod maximè rationi consentaneum est, cùm qui in castris, vel loco obsesso sunt, suis viribus minus fidunt, qui vero se multo potentiores hostibus non dubitant, eorum legatos etiam in castra admittere minus extrimescunt. Ita ab Alexandro Legati Scytharum viginti equis invecti per castra deducti in tabernaculum admissi, & considere jussi sunt, & Consules Romani qui Uticæ erant, Legationem Carthaginiensium sic admiserunt, Uterque Consul consedit sublimi solio, astantibus utrinq; ducibus, Tribunis ac agminibus Legionum, fulgentibus Aquilis, signísq; ubíq; fixis ut hinc Legati, copiarum numerum planè formidabilem agnoscerent, tum, jussu Consulum tuba silentio indicto Præco effatur, Accedant Legati Carthaginienses, Illi per Ordines armatorum transeuntes, ad Locum Tribunalis, pervenientes, jussi sunt à Consule, quid petentes venissent exprimere. Ita anno 1576. Rosenbergius Eques Bohemus, à Maximiliano Cæsare, ad Polonos Legatus, per media castra, intérq; equitum refertissimas turmas exceptus, productusq; ad locum, ubi Senatus frequens consedit: Unde compertum habuit, quam ridiculè falsum fuerit, quod à nonnullis Cæsari persuasum fuit, Stephanum Battori, ab ea regni parte, quæ facilè contemni possit, Regem designatum fuisse.

An

An Legatum ad hostem transeuntem intercipere liceat?

CUm Fregosius, & Rinco Francisci Regis Galliæ Legati occulte per Italiam ad Turcam contendentes capti, & occisi essent, Rex Galliæ de gravi injuria contra jus gentium perpetrata questus est. Persiæ autem Regis Legatos ad Lacedæmonios ab Atheniensibus interceptos refert Thucidides; & Legatos Carthaginiensium, ad Regem Macedoniæ euntes Romani interceperunt, Quod dubitationem non habet, si justa sit suspitio, eos aliquid moliri contra eos per quorum territorium transeunt, quod si constet ab alia & separata negotia missos esse, minus justum est eos impedire. Itaq; Alexander magnus capta Tyro, Carthaginiensium Legatos inviolatos dimisit, uti refert Curtius, quia aderant ibi ad celebrandum anniversaria sacra.

Vid. Bodinum, lib. 5. cap. ult. Besold. de Legation. cap. 5. nu. 15.

An Securitas itineranti concessa, paranti se ad iter debeatur?

JOhannes de Figueroa Dux Exercitus Philippi, Regis Hispaniæ, salvum conductum concessit Marchioni Messarani (qui erat factionis Gallicæ) eundi à Castro suo, Venetias; postea idem Dux invasit terras dicti Marchionis, ipsum captivum fecit, & ab eo redemptionis pretium exigebat: Prætendebat quod Securitas, data erat, ut iter facere tutò posset, non ut domi tutò moraretur, Ibi captum fuisse, ubi consilio, & opibus hostibus auxiliari potuit. Pro Marchione ferebatur, quod ad iter se parabat, cum captus fuit & pro itinerante haberi debuit, quod cui plus concessum erat, transire scilicet, per territorium Regis Hispaniæ, quod minus, scilicet domi suæ manere dum iter pararet, ipsi periculo futurum, neminem suspicari potuisse. Petrinus Bellus refert se, cum esset unus Judicum, Litem indecisam reliquisse, & Lectori relinquit judicium.

Vid. Petrin. Bellum part. 3. tit. 1. nu. 15.

An cum securitas eundi data est, etiam redeundi concessa intelligatur?

BArtolus, Angelus, & alii DD. dicunt, Quod Securitas data pro eundo, censetur etiam data pro redeundo, quia non dicitur securè venisse, cui non licet tutò recedere; Et quia tempus accessionis, mansionis, & regressus, a pari judicantur. Alexander vero, Geminianus, & alii tenent contrarium; Quod Imperatores Constantinus, & Julianus, verbis expressis, Navicularios venientes, & remeantes securitate potiri statuerunt. Petrinus Bellus, putat, variè posse responderi, pro subjecta materia, & mente concedentis. Nam si Dux belli concedat hosti securitatem veniendi in suum præsidium, & ibi commorandi per triduum, absurdum esset, si lapso triduo, eum tuto abire non pateretur: At si concedat ut eat Romam, aut ut eat in Galliam, ipsa itione consumitur actus, nec à verbis est recedendum.

Vid Petrin Bellum part. 9. tit. 1. nu. 21. & DD. ab eo citatos.

An Securitas eundi data, ad primum duntaxat eundi actum, sit restringenda?

IUrisconsulti communiter dicunt, Securitatis Licentiam restringi, ad actum primum, nec iterationem permitti, cum distinctione tamen, videlicet, ut si Petitio fuerit simplex, & indeterminata, & concessio determinata pro una, vel pluribus vicibus, secundum concessionem determinatam, securitatem esse intelligendam: Et si determinata fuit petitio, & securitas simpliciter, & indeterminatè concessa, secundum petitionem esse præstandam; Si vero simpliciter, & indeterminatè facta sit petitio, & eodem modo simpliciter, & indeterminatè securitas sit concessa, intelligendam semel duntaxat, & pro prima vice. Nisi causa petendi aliud suadeat, ut si petita & concessa sit, ad tractandum de pace; nam tunc præstanda est Securitas, toties quoties, pendente tractatu Pacis.

Vid. Bartol ad L. 1. D. ad L. Iuliani Majestatis, Petrinum Bellum part. 9. tit. 1. nu. 24. & DD. ab eo citatos.

An

An Securitate eundi alicui data, is possit alium mittere?

CUm esset Securitas data cuidam Marcello, veniendi ad Civitatem Astensem, cum decem equis, & rebus aliis, Marcellus suo loco uxorem misit, unde Equi, & res aliæ interceptæ sunt. Baldus affirmat, licuisse ei uxorem mittere, propter unitatem vigentem inter conjugatos, & Equos, & res alias restitui debuisse, quia verbis expressis continebantur in diplomate Securitatis. Grotius vero de hac quæstione, & præcedentibus, ita statuit, Cui abire datum est, non datum est redire, sed nec cui venire concessum est, is mittere poterit, sunt enim hæc diversa, nec extra verba, ratio expatiari cogit: Sed & cui venire permissum est, is semel veniet, non iterum, nisi adjectio aliam conjecturam suppeditet.

Vid. Petrinum Bellum part. 9. tit. 1. nu 13. Et DD. ibid. Grotium, lib. 3. cap 20. §. 16 Gentilem, l. 2. c. 14.

Utrum Securitatem in pace datam, bello erumpente violare liceat?

CUm ratione induciarum inter Cæsarem, & Gallorum regem pax vigeret, quidam Germanicus Savorganus, Regis Galliarum miles, haud ignobilis, impetravit, à Francisco Estensi, Ferdinandi Gonzaghæ Imperialis Ducis substituto, salvum conductum divertendi ad Aquas Statiliensium in Liguria, sanitatis recuperandæ causa, quò vix devenerat, cum Galli duo præsidia Cæsarianorum invaserunt, subitòq; exarsit bellum: Diffidens igitur Germanicus salvo conductui revertebatur ad suos, retentusq; est Hastæ, per Franciscum Estensem Præsidii præfectum: Causæ prætendebantur, Quia Securitatis concessio intelligenda erat, rebus in eodem statu manentibus, at hic sequuta erat maxima rerum novatio, facto, & culpa militum Regis Galliæ. Intererat etiam Cæsaris, eum detineri, quia Hastæ præsidium circumspexerat, & munitionum defectus observaverat. Petrinus Bellus tamen, Ferdinando, & Francisco Ducibus suasit; Fidem Principis nec cavillationibus obtegere, nec argumentis subvertere fas esse; Neque id ferre decorum ei, qui & fidem dederat, & detentionis, ac liberationis esset arbiter;

arbiter; quibus obtinuit, ut Germanicus dimitteretur, sed aliquanto serius, propter debilitatem castrorum Hastensium, & præsidii.

Vid. petrin. Bellum part. 9, tit. 1. nu. 30.

An dimissus sub conditione revertendi, si alter pro ipso non reddatur, teneatur, si alter interim moriatur?

GUicciardinus, & Jovius referunt Balioneum quendam, captum, dimissum sub conditione revertendi, si non alter utpote Titius, pro eo redderetur, & Balioneum Titium ad hostes eousque deduxisse, quo sine Caduceatore proficisci poterat, illic autem dum Caduceatorem expectat à Duce, qui se dimiserat, & cui Titius reddi debebat, minorem Ducem irritam voluisse permutationem, & interim Titium fuisse mortuum. In quo casu, Gentilis ait, quòd hic nihil contra Baleoneum dici possit, cum sit pro regula: Quoties per eum, cujus interest conditionem impleri, non stet quo minus impleatur, perinde haberi ac si impleta fuisset. Grotius vero ita statuit, Quod factum tertii liberaliter promissum, satis impletur, si nihil omissum sit ex parte promittentis, sed quod in onerosis promissis, obligetur ad id, quod tantumdem valet; unde in quæstione, non tenetur dimissus se custodiæ reddere, neque enim id actum intelligi patitur favor libertatis, sed ejus quod præstare potest, æstimationem præstare debet.

Vid. Gentilem, lib 2. cap. 15. Grotium, lib. 3. cap. 21. § 30.

Utrum tempus Induciarum à momento, vel à die sit computandum?

INduciæ quinquennales inter Philippum Hispaniarum Regem, & Henricum Francorum, ultra montes, quinto die Februarii, anno 1555. pactæ sunt; in quibus cautum erat, ut ab eo die bellum suspenderetur. Eodem die Dominus de Brisac, Dux exercitus Francorum citra montes, Vignale præsidium Hispanicum expugnavit: Quærebatur, an Præsidium à Gallis retineri posset, quasi captum

captum durante bello? An restitui deberet, quia captum cum bellum per inducias suspenderetur? Quod retineri potuit videbatur, Quia, Ab eo die, id est, post diem finitum Bellum suspendebatur: Contra restitui debere, quia verba, Ab eo die (uti Jurisconsulti asserunt) possunt intelligi ab eo die inchoato, ita ut totus dies includatur, quodque in favorabilibus, (cujusmodi sunt effectus induciarum, cessatio scil. ab armis, & retentio possessionis) hæc plenior interpretatio admittenda est. Petrinus Bellus censuit, à Momento esse computandum, Quia ut iniquum est, quod perfectis induciis, bellica tractentur; Ita absonum, non licere facere, quæ ad bellum pertinent, donec induciæ concludantur. Grotius de tempore quo Induciæ terminetur, ita statuit. Tempus induciis præscribi solet, aut continuum, ut in centum dies, aut cum designatione termini, veluti usque ad Calendas Martias: In priori casu ad momenta temporum facienda est numeratio: Id enim naturæ convenit: Nam quæ fit ad Civiles dies computatio, ex Legibus, aut moribus populorum venit. In altero genere dubitari solet, Utrum Dies, aut Mensis ad quem dictum est duraturas inducias, comprehensus intelligatur, & videtur comprehendi; Ut Si quis dixerit, ut intra diem mortis ejus aliquid fieret, ipse quoque dies, in quo quis mortuus est numeretur: Ita Spurinna Cæsari prædixerat periculum, quod non ultra Idus Martias proferretur, & interpellatus ipsis Idibus, dixit venisse quidem, sed non præteriisse: Quæ Interpretatio, inquit, multo magis sumenda est, ubi temporis productio favorem in se habet, utpote in Induciis quæ humano generi parcunt.

Vid. Petrinum Bellum, part. 5. tit. 3. nu. 16. Grotium, lib. 3. cap. 21. § 4. Gentilem, lib. 2. cap. 12.

An qui post tempus Induciis præstitutum, ex necessitate in loco hostili repertus est, belli incommodis sit obnoxius?

IN Pacto induciarum continebatur, ut Hostis qui nobiscum erat, ante Idus Martias è portu solveret; Aliquis adversa valetudine, vel tempestate abnavigare impeditus, vel vento in portum relatus est: Deinde iterum post Idus Martias exire voluit, Quæritur, An beneficio induciarum uti possit? Respondit Bartolus, his ipsis terminis, Repertum in portu hostem, impune occidi posse, nec curandum esse de modo, quo ultra tempus retentus est. Besoldus, repudiata tam inhumana sententia, utpote ab æquitate naturali remota, & à Juris textibus aliena, illi jus induciarum tribuendum, nec casum improvisum quicquam obesse contendit. Hac tamen limitatione adhibita, nisi ita se arctâsset, ut necesse esset, illum in talem casum incidere. Grotius vero,cum Bartolo consentit, & ait, quod in casu hujus quæstionis, propriè de pœna non agitur, sed de jure, quod certo tempore interquiescebat; unde hic,par ei videtur, qui cum in pace venisset, repente bello exorto, inter hostes fato suo deprehenditur, sed quin talem, inquit, remittere, benignius, & generosius sit,dubitationem non habet.

Vid. Bartol in Repetit. L Cæsar, nu. 15. D de Publicanis. Besoldum de Pacis jure, cap. 6. nu. 5. Gentilem, lib. 2 cap. 13. Grotium, lib. 3. cap. 21. §. 9.

Utrum Inducias violatas, intra tempus Induciarum ulcisci liceat?

CUm induciarum tempore, Carthaginienses disjectam vi tempestatis Romanam classem, invasissent, & intra easdem inducias, Carthaginiensium Legatos fortuna Africano majori in manus objecisset: Præfatus, eos non induciarum modo fidem,sed etiam jus gentium violasse, Nihil tamen se facturum dixit institutis populi Romani, vel moribus suis indignum. Et verò è Jureconsultis aliqui negant, violatis induciis ex altera parte, ex altera violare licere, sed sufficere quod finitis induciis ulcisci fas sit. Alii aliter

aliter statuunt, maximè in Induciis longi temporis, & in locis propter vicinitatem offensioni opportunis: Ne melior sit conditio fœdifragi, & perfidi, quam fidelis, & justi. Africani exemplum, urbanitati magis, quam justitiæ tribuunt.

Vid. petr. Bellum, part. 5. tit. 3. nu. 1. & DD. ab eo citatos.

An mulieres captæ pretio sint redimendæ?

CUm Hispani peterent mulieres captas ab Italis sine pretio sibi reddi, Itali hoc se facturos negabant; Pro Hispanis ratio fuit humanitatis, & mos antiquus, ut imbelle genus censeretur, omni vexatione indignum: Pro Italis recens clades Romana fuit, in quâ puellas, etiam infantes ab Hispano auri mulcta redemerunt; Gentilis dicit jus pro Italis fuisse, qui exemplum injustitiæ quod Hispani dederunt, Hispanis reddere potuerunt. Nobilis autem erat Regis Gallorum definitio, quâ & approbata fuit justitia Italorum, & defensum unâ, jus istud quod dicimus fœminarum; Nam rex pecuniam Italis largiebatur, & Hispanis fœminas liberaliter restituit.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 2. vel 21. q.

An qui in justo prælio capti sunt, majori pretio, quam qui aliàs in bello capti redimendi sunt?

BEllo Neapolitano inter Ferdinandum Regem Hispaniæ, & Ludovicum duodecimum Galliæ Regem, de Gallis ad Rubum captis; uti refert Mariana, magno animorum motu utrinque disceptatum est: Convenerat inter Exercitus, ut Equiti capto, equo, & armis detractis, libertatem redimere fas esset annui stipendii quarta parte exolutâ; cæperant Galli diebus superioribus Theodorum Bocalum Epirotarum equitum Ducem, Diegum Verum, rei tormentariæ magistrum, atque Escaladam centuriæ Hispanorum Præfectum, aliosq; ad triginta, & cæteros quidem missos fecerunt; qua lege & pretio erat constitutum, hos tres verò retinuere, causati Duces eos esse, neque debere communi legi comprehendi,

prehendi, quorum esset dignitas major, eos à vulgi conditione eximendos videri, Nunc quasi sui obliti, postulabant tamen Gallos ad Rubum captos, pacto prius pretio dimitti, non consideranres, viros primarios esse plerosque, eosque esse Ordinum Ductores, Praeterea, Gonsaluo Hispanorum Imperatori renuntiatum, Legem eam militiæ Neapolitanæ, quarta stipendii parteequitem redimi, non extendi ad eos, qui in justo prælio, aut oppido per vim capto in potestatem venissent. Consulti milites veterani, nobilesque Provinciæ provectæ ætatis. Non aliter Provinciæ moribus observatum responderunt. Verum an ad gratiam, inquit author, curiosè non inquirendum arbitror, In eam certe sententiam responsum Gallis est datum, ut Captivi de libertatis pretio cum iis constituerent, in quorumpotestate erant, neque communi cæterorum privilegio se tuerentur, In quo non lucro paucorum consultum arbitratur, sed eo prætextu cautum. Ne viri pugnaces prælio interessent, quod ut res se dabant, brevi de rerum summa futurum videbatur.

Vid. Marianum de Rebus Hispan lib 27. cap, 18.

An miles privatus id quod hostis ob redemptionem pactus est, præstare teneatur?

CUm à Lusitanis, tres capti essent, & unus ex conditione missus, ut pecuniam pro tribus afferret, & nisi rediret, duo pro eo quoque pecuniam darent, isque reverti noluisset, & ob hanc caussam, illi pro tertio quoque pecuniam solvissent, Servius Jurisconsultus respondit, æquum esse Prætorem in eum judicium reddere. Quia inquit, Geutilis, ille redire tenebatur, nam nisi teneretur, negotium inutiliter gestum fuisset. Est tamen magna altercatio interpretum, An miles privatus, dimissus, fide data, de solvendo pretio, aut de redeundo ad hostem hoc pactum servare teneatur. Nam Bartolus, Baldus, Angelus, & alii, negant quidem, pactum servari oportere, quorum opinionem Zazius in disputatione contra Eckium, acriter, & latè defendit Contrarium tenent Decius, Alciatus, Duarenus, Covarruvias, Garsias, Hotomannus, & Bodinus, qui dictum Bartoli levius esse ait, quam ut refelli debeat, sed & in contrarium est Consuetudo, uti testatur Fulgosius. Laudatissimus habetur

betur, Regulus, ob sic servatam fidem, & à Romanis ad Annibalem remissus miles est, qui sic fidem datam fallere conatus est. Concedunt tamen Covarruvias, & Garzias si quid promissum sit contra jus publicum, ant militare, promissionem servandam non esse, in quibus Gentilis ponit, si quis promisit non militare, pro suo Principe, aut patria, Nam etsi teneat pactum de revertendo ad Hostes, per quod quis se eripit Principi, aut patriæ, hoc tamen est, quoniam etiam per Captivitatem ereptus est, Nam ut quid non sit, contra utilitatem publicam concedi potest, sed ut quid sit, & partibus suis non fungatur, concedi non potest, nam contra naturam, id est, Grotius, cum Gentili, contra Bartolum censet, & miratur, inventos juris magistros, qui docerent, pacta publicè cum hostibus inita fidem astringere, at quæ à privatis non item, Nam cum privati jura privata habeant, quæ obligare possunt, & hostes capaces sint acquirendi juris, quid esse potest quod obligationem impediat, At quousque se extendat privatorum potestas, in paciscendo difficilior, inquit, est inspectio, Et quoad pactum Ne quis adversus eum in cujus potestate est militet, quanquam alii pactum, irritum proununtient, quia est contra officium quod patriæ debetur, Ille aliter statuit. Quia non quicquid contra officium est, id statim irritum est, sed & quia contra officium quidem non sit, libertatem tibi parere, id promittendo, quod jam est in Hostis manu. Nihil enim, inquit, deterior fit patriæ causa, cui is qui captus est, nisi liberetur, periisse censendus est.

Vid D de Negotiis gest l 21 Gentilem lib. 2. cap 11. Hotomannum quæst. illust. 7. Grotium lib. 3 cap. 23. §. 1. 5. & 8.

An Conditiones deditionis à Duce concessæ, à suprema potestate præstandæ sint?

CUm Maharbal Romanis quibusdam, qui ex prælio ad Thrasymenum evaserant, fidem dederat, non tantum vitæ servandæ, sed si arma traderent, permittendi abire cum singulis vestibus, Annibal qui longè satis tunc aberat, eos postea detinuit, causatus in potestate Maharbalis non fuisse, ipso inconsulto fidem dare se dedentibus, quâ ipsos illæsos, aut indemnes præstaret, de quo facto Livius

vius judicium suum sic exponit. Punica fide,& Religione id ab Annibale factum. At cum Sophonisbæ,quæ in bello capta erat,à Masanissa Duce libertas concessa fuisset, Scipio censuit,de ea Senatus, populique Romani judicium fuisse,ideoque à Masanissa quo Duce capta erat, libertatem ei dari non potuisse. Grotius sic definit Homines,agros & bello quæsitos ,concedere Ducum non est. At nondum quæsita condonare,omnino est in potestate Ducum,Quia oppida pleraque,& Homines sæpe se dedunt, sub conditionibus vitæ salvæ,aut & Libertatis,& bonorum , de quibus summæ potestatis arbitrium exquiri res plerumque non patitur.

Vid. Grotium lib. 3. cap. 20 nu. 9. & annotat. ibid. Camdenum Eliz. anno 1594.

An serius se dedentes sint recipiendi?

IOnes ubi audiverunt Lydos à Persis victos, Legatos miserunt ad Cyrum,ultro postulantes ut iisdem cōditionibus eos admitteret, quibus Cræsi subditos in deditionem accepisset,Cyrus verò iis sic respondit.Tibicen quidam,cum pisces in mari conspexisset , tibia canere cœpit , ratus eos ad cantus suavitatem in terram progressuros,sed spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium numerum comprehendit,& traxit in terram, Et cum palpitantes cerneret. Temperate,inquit,quæso,à saltationibus,quando non libuit me canente,saliendo progredi. Quæ dixit,inquit Herodotus , quod Iones prius, ipso Cyro per Legatos flagitante , ut à Cræso desciscerent,pertinaciter renuerunt,ac tum rebus ex sententia non succedentibus parati essent Cyri imperata facere. Eo animo Dux Albanns Prosperum Columnium reprehendit,quod arcem quæ jam fuisset tormentis diverberata , in deditionem acceperat quia indignos censuit,quorum vitæ.aut bonis parceretur:Scipio autē admotis jam scalis ad mœnia urbis Hispaniæ,Oppidanis perCaduceatorem abitum pacatum petentibus, annuit, & receptui cani jussit,& cum auditum non esset,nec obtemperatum,sed urbs vicaperetur,factum emendavit,etiam & punivit suos. Et Cicero ait,Hi qui armis positis, ad Imperatoris fidem confugiunt,quamvis Aries murum percussit,recipiendi sunt.

Vid. Herodotum in Clio, Gentlem lib. 2. cap. 17.

An

An qui militibus libertatem pactus est, Ducem detinere possit?

NAtalis Comes refert, de Imperatore, qui pactus ut Præsidium abiret, Præfectum retinuit; Cavillatione absurda, inquit Gentilis, quod, ut in familiæ appellatione Paterfamilias, ita Præfectus est in præsidio, & præsidii appellatione continetur.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 14. Grotium, lib. 3. cap. 21. §. 5.

An qui pactus est Exercitum abire, subditos suos in exercitu militantes detinere possit?

HIspanus cum pepigisset, ut Exercitus Gallicus ex regno Neapolitano abiret, id pactum de Neapolitanis qui erant in exercitu Gallico intelligendum negabat, & juste uti censet Gentilis. Quia etsi non potuerit quicquam gravius statuere, propter regni illius jus maximè controversum, retinere tamen potuit, quos suos existimabat, & Galli debuerunt in pactione de Neapolitanis mentionem expressam facere, quia adhærentes in pacto, nisi expressi sint, non continentur.

Vid Guicciardinum, lib. 6. Gentilem lib. 2. cap. 18.

An iis qui fidei, & clementiæ sese dedunt, vita sit præstanda?

CIvitas Faliscorum, quæ aliquoties rebellaverat, semperq; adversis præliis confusa fuisset, tandem Quinto Luctatio Consuli se dedere coacta est, Adversus quam Populus Romanus sævire cupiens, postquam à Papyrio, cujus manu, jubente Consule, verba deditionis scripta erant; edoctus est Faliscos non potestati, sed fidei Romanorum se commisisse, omnem iram placida mente deposuit, & viribus odii, non facile vinci assuetis, uti ait Valerius Maximus, ne Justitiæ deesset, obstitit. Et uti refert Diodorus Siculus, cùm post fusum Atheniensium exercitum, à Syracusanis deliberatum est, quid de captivis fieret, & alii ad unum omnes trucidandos censerent; Senex quidam Nicolaus nomine, pro humanitate

nitate erga eos extendenda differens, dixit. Tradiderunt se cum armis, confisi clementiæ victoris, quarè indignum esset, eos decipi spe nostræ humanitatis, & postea. Quis unquam Græcorum, Eos qui se clementiæ victoris permiserunt indeprecabili supplicio puniendos censuit. Cum tamen Phaneas Ætolorum (qui se suaque fidei Populi Romani dedidîssent) Legatus, Manio Romano Consuli postulanti, ut quidam belli incentores, sibi sine mora dederentur, respondisset: Se non in servitutem, sed in fidem tradidisse, & quod imperabatur, non esse moris Græcorum, retorsit Consul, Se nihil curare, quid esset Græci moris, se more Romano imperium habere in deditos, suo decreto, & Catenis Legatos vinciri jussit. Quod iis qui ita se dedunt, vita sit præstanda, facit quod tradit Baldus Jureconsultus, qui ait, Si hodie aliqua Civitas exemplo antiquæ deditionis, alteri se dederet, ut posset victor de ea facere quicquid liberet, non deberet tamen vitam adimere; Et Alii affirmant, Si quis se remittat bonæ gratiæ alterius, non poterit corporaliter offendi: Eo enim, quod ita se committit, censetur tacitè actum, quod fiat gratia, atque idem esse, si se submittat alterius voluntati: De quibus Petrinus Bellus, ista inquit, sunt valdè pertinentia ad rem bellicam, propter istos dedititios, qui cum præsidium sibi commissum, ultra tueri non valent, dedunt se, ad discretionem, & quandoque alii furcis suspenduntur, alii deportantur ad triremes, quod non debet fieri; Nam discretio importat arbitrium boni viri. Gentilis, qui de interpretatione hujusmodi verborum in Deditionibus consuetis, latè disputat, de omnibus concludit ad vitam saltem tuendam, esse extendenda. Monet tamen se non loqui de Subditis, illi enim etsi arbitrio sese dedunt, multo efficacius se submisisse videntur. Grotius, ex verbis Manii Consulis, etsi Legatos Ætolorum demisit, infert, quantum impunè, & non violato jure gentium, facere possit is, in cujus fidem populus aliquis se permisit, atque affirmat, iis verbis, nihil aliud, quam meram deditionem intelligi, neque fidei nomen, iis in locis aliud significare, quam ipsam probitatem victoris, cui se victus committit; deinde affirmat, se existimare non referre, an dedens se dicat, se dedere alterius sapientiæ, an moderationi, an misericordiæ, hæc enim omnia blandimenta sunt, pro qua opinione facit, quod ex Polybio affert; Apud Romanos idem valent, Se in fidem alicujus committere, &

victori

victori de se statuendi liberam potestatem facere. Ad officium vero ejus cui facta est deditio, refert illud Senecæ, Clementia liberum arbitrium habet,non sub formula, sed ex æquo & bono judicat,& absolvere illi licet,& quanti vult taxare litem.

Vid Valerium Maximum lib.6.cap.5. Petrinum Bellum part.2.tit.3.§.5 in fine Gentilem lib.2.cap.17. Grotium lib 3 cap 20.§.50. & annot.ibid.

An dedentes se pacti de vita,vel incolumitate,servi fieri, vel captivi detineri possunt?

CArolus quintus Imperator, Lantgravium qui fide accepta de incolumitate,ipsum accessit, custodiæ demandavit, & dictum est apud Jovium fide integra servos factos à Turca, qui incolumitatem pacti erant, Quæ fieri non debuisse videbantur, Quia non multum à specie servientium differunt, quibus non datur facultas recedendi,Et servitus in jure mors est, vel morti æquiparatur.Gentilis ait, Quod pactus de vita tantum, potest servus fieri, nam subtilitas est juris civilis, quæ servos pro mortuis habet,& multo magis poterit captivus haberi, qui servus non est. Quod à Gonzaga factum à Jovio perhibetur,at non probat servos factos à Turca, qui incolumitatem pacti erant, quia;in hoc verbo, aliquid amplius quam in vita videtur,esse,sed & notatum ait factum Caroli quinti,qui eum,cui fides data est de incolumitate,incarceravit.

V. d.Gentilem lib.2.cap.17. Iovium lib. 37.

An mulieribus quibus permissum,secum portare quod possent, viros exportare licuit?

CUm Rogerius Rex Siciliæ, & Pontifex Romanus, Guelfonem Bavariæ, ad concitandum bellum contra Conradum tertium Augustum,excitassent, cum eo signa contulit Henricus Cæsaris filius,in oppido Gibellino natus, quo etiam,memoria natalium, velut gentilitio nomine,gaudebat;In ejus acie Io Gibellini, in altera Io Guelfe clamabatur. Hoc bello cum Cæsar victor oppido capto,in viros durius consulere statuisset, mulieribus emigrare

 promisit

promisit, rerum suarum jure concesso, quantum quæque posset humeris efferendatum. Flagrantissimus vero amor, & menti consilium & infirmitati robur dedit, Viros exportarunt, hoc egregio dolo, se captum, delusumq; Cæsare non indignante, victor etiam, victum Ducem positis armis in gratiam recepit: Nomina tamen mansere, & ex eo tempore servatum, ut Guelfi Pontificum, Gibellini Cæsarum partes dicantur. Hæc Paulus Æmylius, de facto mulierum, Gentilis Pia fraus inquit, Nam quæ animalia sunt, ducuntut, aguntur, non portantur, quod non per deridiculum, & per calumniam tamen intelligendum.

vid. Paulum Æmilium lib. 7. Gentilem lib. 2. cap 17

An pacti exire cum vestibus, cum armis exire possint?

CHoronenses Chiis, qui Leuconeam ipsis eripuerant, bellum intulerunt, quorum viribus obsistere cum Chii nequaquam possent, his conditionibus deditionem fecere, ut sibi cum Chlamide, & singulis vestibus urbem egredi liceret, Quo audito, Chiorum mulieres, gravissimè viros accusabant, quod relictis armis, nudos se armatis hostibus credere statuissent, cumque illi se jurejurando astrictos, non amplius decernendi compotes esse dicerent, mulieres arma nequaquam dimittenda suaserunt, præsertim cum & datæ fidei suæ rectè consulere possent, si dicant hostibus hastam pro tunica, & clypeum pro chlamyde viris fortibus esse. Harum consiliis viri assentientes, statuto ad profectionem die, armati subito in medios hostes prodiere, quorum audaciâ illi perterriti, cum egregiè instructos atq; ad omnia paratos conspicerent, neque illorum iter demorari, neque adversum eos procedere ausi sunt, benè secum agi existimantes, si illi, cætera omnia relinquentes, discederent. Apud Egesippum miles Romanus dicebat. Aliis arma oneri sunt, nobis integumento, & cum Sabinis portæ proditæ sunt à virgine Tarpeia, Capitolio præfecti filia, quæ pretium proditionis quæ gerebant in sinistris petierat, dubium clypeos, an armillas, Illi ut fidem solverent, & ulciscerentur, clypeis obruere. Gentilis vero aliud vestes, aliud arma significare, ex jure ostendit, & in hujusmodi pactionibus arma à vestibus distingui solere, & quod lingua vul-

gari

gari,& intelligentia communi usurpatur,observandum esse.

Vid. Plutarch de clar. mul'i. ribus Gentilem lib. 2. cap. 17.

An licentia personis concessa ad bona extendatur?

CAstellano,qui arcem dedit,securitas data est ut liceret abire, cum suis sociis, & cum suis bonis, quærebatur,an etiam soci cum suis bonis abire possent? Respondit Florianus Duci Carmagnoliæ,ab eo consultus,securitatem non extendi ad bona sociorum,propter possessivum Suis, quod dominium importat. Quæ opinio Gentili non placet,qui rogat,an sociis eundum sit nudis, & si Castellano data licentia etiam rebus Castellani competat, cur non sociis data,competat etiam rebus sociorum? Illi itaq; videtur verbum Cum suis bonis sic capiendum,Cum suis quisq; bonis.

Vid. petri. Bellum part. 9. tit. 1,nu. 24. Gentilem lib. 2. cap 14.

An deditio partis prosit reliquis?

CUm urbs quædam ab Alexandro obsideretur, pars deditionem fecit,& portas urbis Alexandro aperuit. Curtius, ait, Alexandrum,aliis,etiam belli authoribus, pepercisse, quibus jure belli,merito irasci poterat, & Cortonenses uti narrat Jovius cum à Vastio Regis Hispani præfecto obsiderentur, vel nolente præfecto præsidii,se dediderunt,quæ deditionis formula,ait, exeludebat præsidiarios,quos tamen Vastius pro humanitate dimisit, etsi armis exutos,quoniam potentis exercitus vim contempsisse videbantur. Si in commune consultum est, inquit Gentilis, quod sæpe contingit, cum obsessi dissentiunt de oppido dedendo, aut de conditionibus deditionis, deditio facta à majori parte,ab omnibus facta habenda est,& omnibus proderit,etiam his, qui contra deditionis sententiam disceptarint, & egerint,sed & cum in commune consultum non est,si aliqui qui deditionem faciunt,pro aliis paciscantur istæ paces,etiam aliis proficient,ut alibi refert Jovius, sicut socius, pro socio contrahere potest,cum inter eos causa est communis, maximè in actu necessario, & evidentis utilitatis, quanquam Si pœna

pro deditione, â Principe imponenda esset, singuli qui dissenserunt, excusandi sint.

Vid Gentilem lib. 2 cap. 17.

An missus ut de deditione ageret, conditionibus, eo absente, factis teneatur?

CUm Aurantius pro Rege Aversam in Italia, quam Salassus Dux Regis Galliæ cum præsidio tenebat, obsideret, Guido Ranconus à Salasso ad Aurantium missus est, ut de deditione conditionibus, quam posset, honestis transigeret; Isq; diutius detineretur, & continuis tormentorum ictibus pars muri corruisset, Salassus militum precibus, & Aversanorum lachrymis fatigatus per alium idoneum hominem, ad arbitrium Aurantii deditionem fecit, quod cum Rancono innotuit protestatus est se æquo jure liberum esse, nec ratum habiturum conditiones, quarum beneficio uti nollet. Cumq; coram Vastio, alio Regis Hispaniæ Præfecto An Rangonus jure militiæ captivus habendus esset, disceptaretur, Vastius, inquit Jovius, lata super ea re mitiori sententia, ipsum liberavit. Quod etiam jure firmatur, affirmat Gentilis, si Is fuisset qui adhuc tueri oppidum, aut se potuisset. Quod etsi definitio plurium teneat, repugnantibus paucioribus, non tamen ea valet, quæ uno absente fit cujus præsentia potuit, in suam sententiam, cæteros trahere.

Vid Gentilem lib. 2 cap 17.

An Error circa Executionem deditionis ipsam irritam faciat?

VAlerius Ursinus, Hispanis sic se dederat, ut in castra Gallica, tuto deduceretur, Hispani postea captivum detinendum asserebant, hoc colore, quod Gallica castra, tum temporis nullibi erant, propter virtutem tamen viri, ipsum dimiserunt, uti refert Jovius; Gentilis vero etiam de justitia ipsum dimittendum fuisse affirmat, Quia summa pactionis erat pura, ne esset captivus, non sub conditione, si ullibi essent castra Gallica, De castris adjectum pro tuta executione pacti, quia in illis castris, Valerius tutus futurus erat,

rat, & quæ dicta sunt ad Executionem, ea non mutant de substantia. Itaq; Romani dedentibus se Ætolis, & errantibus, in verbis formulæ deditionis, æquum putarunt statum pristinum restitui.

Vid Gentilem lib 2 cap. 17. Livium lib. 26.

An deditos tanquam Proditores, Is cui deditio facta est punire possit?

CUm Præsidiarii, Præfectum qui deditioni consentire noluit, cepissent, atque in vincula conjecissent, atque ipsi de conditionibus deditionis pacti, se Solymanno dedidissent, Is jussit Præfectum honoribus affici; deditos autem omnes interfici. Sævam cædem inquit Jovius, immanis Imperatoris jussu factam, Aliqni non modo justè, sed & ad laudem volunt, quando sacramentum militiæ non fuit violandum contra Præfectum, Sed tamen Præsidiarii diplomata libertatis obtinuerant, Abrupit igitur Solymannus suam fidem, dum perfidiam alienam ulciscitur. Quid nos, inquit, Gentilis? De perfidia illa Solymaunus Judex non erat, sed alius. Et dici tamen potest, quasi transfugas sic tractari eos à Solymanno potuisse, qui de eorum perfidia non noverat antea, cum fugerint ad Solymannum, contra Præfecti authoritatem, & concludit Mihi opinio ista placet.

Vid Iovium lib. 28. Gentilem lib 2 cap. 17.

An fœdera vel sponsiones Pacis quæ à Ducibus fiunt, Principem, vel populum obligent?

PActionem illam quam Sulpitius, Tribuuns militum cum Gallis fecerat, de Obsidione ab iis relinquenda, Senatum ratam non habuisse testatur Livius, & Salustius de Pace inter Aulum Exercitus Romani Ducem, & Jugurtham Numidarum Regem, Senatus, inquit, uti par fuerat, Decrevit suo, atq; populi injussu, nullum potuisse fœdus fieri. Dubitatur tamen, si summa potestas sciverit, & tacuerit Quo casu distinguendum, an facta sit sponsio sub conditione, si rata habererur à summa potestate, Nam hæc conditio facit

 sponsionem

ſponſionem nullam, an Sponſio purè facta ſit, & tunc ſi ſilentio aliqui actus acceſſerint, qui ad aliam cauſam probabiliter referri nequeant, rectè intelligetur Sponſio rata habita; Si vero præter ſilentium, nihil acceſſerit, rata non habetur. Nam ſine re, aut facto aliquo, ſilentium non ſatis probabilem voluntatis conjecturam ſuppeditat.

Vid. Ayalam, lib. 1. cap. 7. nu. 5. Gentilem, lib 2. cap. 10. Beſoldum de Pace cap. 4. nu. 1. Grotium, lib. 2. cap. 15. nu. 15, 16. &c.

An ſi Sponſio Ducis, ſummæ poteſtati diſpliceat, ii quibus facta eſt, in eundem ſtatum ſint reſtituendi?

CUm de Pace Caudina in Senatu tractaretur, Spurius Poſthumius, unus authorum Pacis, ſententiam rogatus; Mea ſententia, inquit, teſtis erit, Mihine, an Legionibus pepercerim, cùm me, ſeu turpi, ſeu neceſſaria ſponſione obſtrinxi; quâ tamen, quando injuſſu Populi facta eſt, non tenetur populus Romanus, nec quicquam ex ea, præterquam corpora noſtra, debetur Samnitibus. Dedamur per Fœciales, nudi, vinctique exolvamus Religione populum, ſi qua obligavimus. Alii authores, L. Livius, & Quintus Melius, Tribuni plebis aiebant, Deditione ſua populum non exolvi, niſi omnia Samnitibus, qualia apud Caudium fuiſſent, reſtituerentur. Idque Claudius Pontius, rex Samnitium, cum deditionem accipere, recuſaret, contendebat, cum diceret. Populus Romanus, ſi Sponſionis factæ pœniteat, reſtituat Legiones intra ſaltum, quo ſeptæ fuerunt, recipiant arma, quæ per pactionem reddiderunt, redeant in caſtra ſua. Tribunorum, & Pontii ſententiam æquitati congruere videri dicit Grotius; Poſthumii autem uſu probatum fuiſſe.

Vid Livium, Decad. 1. lib 9. Grotium, lib. 2. cap. 15. nu. 16.

An quæ Captivi paciſcuntur, in libertate poſiti præſtare teneantur?

FRanciſcus Rex Galliæ Pace Madriciana, Carolo Imperatori juratus promiſit, ſe cum regni fines primum attigiſſet, Pacis conditiones ratum habiturum. In Curiam vero Pariſiorum veniens,

ens, Senatum consuluit, ubi Selva Præses Curiæ, ad infirmandam pacem, Cardinalis Zabarellæ authoritate usus, & exemplo Johannis Regis Cypri, qui à Genuensibus captus fidem non servavit, censuit, & suasit. Quod vi, ac metu factum erat, ratum haberi non oportere; Quam opinionem miratur Bodinus, tanti Senatus Principem, non erubuisse, tam ineptis argumentis munivisse. Cum revera pugnaret, non solum cum judicio Romanorum, Attilii Reguli, & Mancini Consulis, sed & Francorum, qui Johannem Regem, ob fidem datam Regi Angliæ, cum captivus esset, quod ea quæ promiserat, efficere non posset, in Angliam redire permiserunt.

Vid. Bodinum, lib. 5. cap ult. Hotomannum, Quæst. illust. 7. Gentilem, lib. 2. c. 11.

An cum convenit in Pace, id alicui restituendum, quod ante bellum possedit, de bello incepto, an de bello renovato intelligendum sit?

IN Capitulis Pacis inter Principem Tridentinum, & Venetos, cautum est, ut sic quisque possideret, uti possidebat, ante proximum præsens bellum. Post principium belli, Princeps castrum occupaverat, post pactas inducias, renovato bello, castrum à Venetis est recuperatum. Quæsitum est, an Castrum ad Venetos ex pace spectaret? Alciatus respondit pro Principe, Quia proximum præsens bellum videtur, quod post inducias renovatum est: Malè vero eum respondisse censet Gentilis, quia idem fuit bellum, etsi à præliis per inducias cessatum sit, & itaque & proximum, & præsens, & ait non esse novum, quod est renovatum, sed vetus de novo repetitum.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap 12 Grotium, lib 3 cap. 20. §. 13 & 21. Fesbium de Fœderibus Thesi 21 ad finem. Quæstionem inter Imperatorem & Venetos de locis restituendis. Azaßio contra Ruinum disputat Consil. l. 2. consil. 13.

Utrum

Utrum cum convenit, ut in Pace loca possiderentur, quæ in bello possidebantur, Pagi, & villæ Oppidis vicinæ includantur?

CUm Galli in Pedemontana regione, loca quædam validis firmata præsidiis, utpote Casalem, & Taurinum, quæ erant Civitates Metropolitanæ, possedissent; Cum Cæsarianis, & Subaudis conventum est, ut durantibus Induciis possiderent, sicut bello possederunt; unde Galli, idem jus in pagis,& in villis,quod in oppidis se habere contendebant; Quia loca erant oppidis vicina, ipsis belli tempore paruissent, in functionibus, & muneribus contulissent. Dicebat Petrinus Bellus, In acquisitione quæ fit jure gentium, naturale factum, magis quam civile inspici debere, unde ad possessionem, realis, & plena apprehensio requiritur, neque invasione, vel acquisitione partis, sequitur acquisitio alterius partis non invasæ: Neque per præstationes, vel functiones occupatio, vel translatio possessionis acquiritur. Quia ejusmodi actus personas magis, quam loca afficiunt, & actus indifferentes,& promiscui non probant possessionem, nec jus Dominorum pendet à Subditis, qui possidentur inviti.

Vid. Petrin. Bellum part. 5 tit 3. nu 7. & DD. ab eo citatos.

Utrum cum convenit in Pace de locis captis restituendis, Oppidi quod antiquitus ad regnum capientis pertinuit, restitutio sit deneganda?

EX tractatu Cameracensi, Caletum à Gallis captum in bello cum Philippo Hispaniæ rege, & Maria Angliæ regina post annos octo reddendum erat, eo non reddito, Thomas Smithus in Galliam missus, more solenni coram Rege repetiit, Rex rem ad Consiliarios rejecit: E quibus Michael Hospitalius Cancellarius, in hanc sententiam disseruit; Quo jure Angli repetunt Caletum, eodem etiam Lutetiam Parisiorum eos repetere posse, hanc enim, perinde atque illam,bello acquisiverunt, ac utrumque bello amiserunt; Anglos jus novum in Caletum prætendere, Gallorum jus ipsi regno esse coævum. Quamvis Angli 230. plus minus annos possederunt,

possederunt, jus tamen penes Galliæ reges fuisse, non minus quam Ducatuum Aquitaniæ, & Normanniæ, quos Angli armis diu detinuerunt; Gallos Caletum, uti etiam Ducatus illos, non bello acquisivisse, verum recuperasse: Præscriptionem temporis inter Principes locum non habere, sed jus valere, & ex duodecem tabulis, adversus hostem æternam esse authoritatem: Anglos in recenti tractatu Trecensi, Caleti ne quidem meminisse, ut agnoscere viderentur, se suo in Caletum jure omnino cessisse; In eo clausulam de reservationibus jurium, tantum minutiora respicere; hoc de Caleto inter potissima censendum. Ad hæc Smithus se non expectasse, ut tam obsoletum jus ad Caletum, ex profunda antiquitate repeteretur; Jam tandem autem perspicere, quicquid Galli, quo jure, quâve injuria in possessionem semel attraxerint, id pro suo jure deputare, tanquam jus iis esset solum in armis, & nihil interesset bona, an mala fide possideant, Gallos existimare se Caletum Postliminii jure tenere, quod ex Conventione tenent, & apud animum statuere, pactam de Caleto restituendo fidem, neutiquam præstare. In tractatu Trecensi vendicatum non fuisse, octennio tunc temporis non exacto, & hic assurgens ad Galliæ Consiliarios conversus, vestram, inquit, fidem, qui adfuistis appello, cum nos jus nostrum ad Caletum disertis verbis reservandum urgeremus, vos omittendum, quia tempus nondum venerat: Annon tunc inter nos convenerit, ut reservaretur, sub illa clausula, omnes aliæ petitiones salvæ, & integræ manebunt?

Vid. Camdenum, anno 1567.

Utrum cum convenit, de Bonis, vel eorum valore restituendis, sufficiat, (cum bona quæ extant vindicantur) valorem eorum offerre?

CUm inter Societates mercatorum Angliæ, & Belgiæ in partibus Indiæ Orientalis, negotiantes, multa damna hinc inde hostiliter illata fuissent, tandem conventum est, ut utrinq; ab injuriis, & damnis inferendis abstineretur: Et ut cum naves, tum bona, vel eorum valor, quæ à tempore initæ conventionis, usque ad publicationem ejusdem in iis partibus, caperentur,

 tur,

tur, hinc inde restituerentur. Virtute hujus conventionis Mercatores Societatis Angliæ restitutionem bonorum petunt, quæ post initam conventionem capta sunt, & in Hollandiam deducta: Delegati ex parte Societatis mercatorum Belgiæ, restitutionem non deberi contendunt, nisi in partibus Indiæ, ubi bona capta sunt, nec ipsorum bonorum, sed valoris, quanti fuit cum caperentur. Ex parte Societatis mercatorum Angliæ respondebatur, Ubi conventum est simpliciter de restituendo, ubicunque bona capta reperta sunt, peti posse, quia Debitorum interest, qui solvere tenentur, loca & tempora designare, alioquin ubicunque, & quolibet tempore, creditores exigendi jus habere: Ad valorem quod attinet, de jure communi, bona, si extent, in specie restituenda esse, & in Conventione, in qua nihil in contrarium cautum fuit, idem observandum; Cum post conventionem factam bona illicitè capta haberentur, nec eorum proprietas à prioribus Dominis ullo juris titulo translata fuisset.

Vid. L. 10, 11, 12. *D. de rei vindicatione*, 168. & 75. *D. de verb. signif.*

Utrum Bonorum, quæ casu fortuito, quem præcessit incuria, perierunt, pretium sit restituendum?

EAdem conventione inter Societates mercatorum Angliæ. & Belgiæ pactum est, Quod naves utrinq; captæ restituerentur, eâdem conditione qua in possessione capientium reperirentur, Ad restitutionem vero navium quæ periissent, neutra pars teneretur, nisi in servitio partis periissent, Et quod Bona restitutioni subjicerentur quæ ad partem alterutram in effectu pervenissent. Ex hac conventione Hollandi, cum navis eorum mercibus onusta, ab Anglis capta fuisset, & per aliquot dies ab Anglis possessa nautarum quorundam culpa, vel incuria, una cum mercibus deflagrasset, pretii sive valoris navis, & mercium restitutionem petierunt. Quod navis ab Anglis possessa, in eorum servitio haberetur, & quod damnum quod culpa Anglorum contigerat, ipsis, non Hollandis incumbere deberet. Ex parte Anglorum referebatur, Navem in eorum possessione, sed non in servitio, nec occasione servitii, (quod in conventione intelligi debet) periisse. Nec casum fortuitum, qui culpâ,

culpâ, vel incuria nautarum contigit, ſocietati mercatorum Anglorum imputandum, cum ab iis eadem diligentia in ea nave tuenda adhibita ſit, quæ in navibus ſuis & idem infortunium contingere potuerit, ſi navis in Hollandorum poſſeſſione permanſiſſet; Nedum eos teneri de valore bonorum reſtituendo, quod bona, cùm nave incendio abſumpta, ad eos in effectu, vel cum effectu non pervenerunt, Nam, prout Jureconſulti definiunt, tunc quid cum effectu ad aliquem perveniſſe intelligendum eſt, quando ex eo locupletior factus eſt.

V. d Pet Fabrum ad 1 Contractus. D de reg juris l 11. D de peric. & com. ad rei venditæ l. 71. D de verb ſig. 120. D de petit Hæreditatis.

An qui Civitatem ſalvam fore promiſerunt urbem deſtruere poſſint?

CUm Pœni, poſt tertium Bellum Punicum, Romanorum ſocios bello laceſſiviſent, & finitimos populos ad defectionem invitaſent. In Senatu Romano de Carthagine delenda conſulebatur, De quo famâ pervulgatâ, Carthaginenſes Legatos Romam miſerunt, qui orabant, ne urbem rerum ante geſtarum gloria clariſſimam, ac Romanorum illuſtrium victoriarum monumentum delerent, Legatis à Conſulibus denuntiatum eſt, ut in fide Senatus, populique Romani permanerent, Obſidibus trecentis, ac navibus populo Romano datis, Civitatem Carthaginienſem ſalvam fore, eoſq; jura, privilegia, immunitates, eaſdem habituros, quibus antea ſemper uſi fuiſſent; Legati, accepto reſponſo, læti domum redierunt, Mox Scipio Africanus junior, accepta claſſe maturè proficiſci jubetur, & urbem ferro, flammâq; delere; Scipio ſecundum mandata, Cenſorinum Legatum mittit, qui poſteaquam, Obſides una cum navibus recepiſſet, populum univerſum, excedere ex urbe juſſit, ſic tamen, ut quæcunque vellet, exportare, urbemq; à portu remotiorem condere liceret, Carthaginienſes imperio Ducis perterrefacti, ad fidem Senatus, populiq; Romani provocant: Quibus reſponſum eſt Populum Romanum, ea quæ Legatis promiſſa, præſtitiſſe, Civitatem vero mænibus urbis minimè contineri. Ita etiam Pompeius, cum ducentos Senatores, ac meliorem

Civium partem, ab urbe, quam Cæſari reliquiſſet, ſeduxiſſet, dicebat non in parietibus eſſe rempublicam. Modeſtinus vero Jureconſultus, ait, Si aratrum in Civitatem inducatur, ut paſſa eſt Carthago, Civitas eſſe deſinit; Certe non eſt eadem Civitas, quæ, ne deleretur Legati orabant, & cujus ſalutis expectatione Obſides, & naves à Carthaginienſibus tradebantur. Et Gentilis ait, Etſi ſit differentia Urbis, & Civitatis, quod urbs ædificia, Civitas incolæ ſint, tamen eſt interpretatio omnis ſiniſtra, & extranea quæ auribus vulgi non conſonat: Nec civitas ſine urbe, ædificiis, & mænibus eſt, in quibus multa Civitatis ratio eſt, & addit quod in pluribus tertii belli Punici, Romani defendi vix poſſunt.

Vid Livium, 5. Decad. ult. Diodorum lib. 11. D. Quibus modis uſusfruct. amittatur l. 21. Bodinum, lib. 1. cap. 6. Gentilem, lib. 2. cap 4. Grotium, lib. 2 cap. 16. §. 15.

An provocato, pacto Pacis contravenire liceat?

MArtius Legatus Romanorum, Perſeo Regi Macedoniæ, qui fœdus cum Philippo patre initum renovarat, objecit, quod Abripolim Amicum atque Socium populi Romani regno expuliſſet: Cui reſpondit Perſeus, Si eſt in fœdere ita ſcriptum, ut, ne ſi bellum quidem quis inferat, tueri me, regnumq; meum liceat, mihi fatendum eſt fœdus violatum eſſe, quod me adverſus Abripolim Socium populi Romani defenderim. Sin autem jure gentium, ita comparatum ſit, ut arma armis propulſentur, quid tandem facere me decuit, cum Abripolis regni mei fines pervaſtâſſet, multa libera capita, magnam vim mancipiorum, multa millia pecorum abegiſſet. Pactū pacis, inquit Grotius, admittit, ut ſi nova cauſa ſubſit, vis bellica inferatur, quæ ſi probabiliter afferri poteſt, ſatius eſt injuſtitiam ſine perfidia, quam cum perfidia admiſſam credi. Et Thucidides, Pacem rumpunt, inquit, non qui vim vi arcent, ſed qui priores vim inferunt.

Vid. Livium Decad 5. lib. 2. Grotium, lib 3 cap. 20. §. 28. Gentilem, lib. 3. cap. 24

An

An Obsides dati liberent à fide jurejurando præstita?

BOdinus Franciscum Gallorum Regem, fœderis Madritiani religione solutum asserit, quod filios Obsides dedisset: Obsides autem, inquit Ayala, quemadmodum fidejussores, & pignora, principali Obligationi accedunt, quo diligentiùs cautum sit Adversario, & tantum abest, ut principalem obligationem tollant, ut sine eo consistere nequeant: Itaque Johannes Rex Gallorum, in prælio ab Anglis captus, & dimissus, fide data de revertendo, si minus pacta implerentur; tametsi, & ipse filium Obsidem dedisset, ad hostem redire maluit, quam fidem datam violare.

Vid. Bodinum, lib. 5. cap ult. Ayalam, lib. 1 cap 6 nu. 5. Gentilem l. 2 cap 11. in fine.

An Obses detineri possit, mortuo eo, pro quo datus est?

DEmetrius, qui pro Antiocho fratre Romæ Obses erat, cognita ejus morte Senatum adiit; Obsidem inquiens, se vivo fratre venisse, eo mortuo cujus Obses sit, se ignorare: Dimitti igitur se ad regnum petendum æquum esse, quod sicuti jure gentium majori fratri cesserit; ita nunc sibi, qui ætate pupillum antecedat pupillus cedere debeat. Cum vero se non dimitti animadverteret à Senatu, tacito judicio tutius apud pupillum, quam apud eum regnum futurum arbitrante, specie venandi ab urbe profectus Hostiam, tacitus cum fugæ Comitibus navem conscendit. Gentilis ait per leges civiles fidejussorē liberari qui spopondit Titiū non facturum eo mortuo; Alios autem distinguere, an dictum sit Titium regem Syriæ non facturum, quo casu liberatur fidejussor, moriente Titio, an ita, Syriæ Regem Titium non facturum, quo casu fidejussor non liberatur, quasi in priori adjectum sit de rege ad ostendendum, qui ille sit Titius, in posteriori de Titio ad ostendendum Regem qui tunc est. Ipse vero non definit an hujus generis distinctiunculæ juris civilis, in hujusmodi juris gentium negotiis lo-

cum habeant. Censet tamen quod aliquando persona pacto in eritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum est, ut, cum res etiam ad successorem pertinet: Et è contra, etiamsi nomen proprium usurpatum non sit, personam tamen respicere, ut cum factum est compromissum in Regem, quo extincto, conventio de compromisso extincta habenda est.

V. d. Iustinum, lib. 34. Gentilem, l. 2. cap. 19. Grotium, lib. 3. cap. 20. §. 57.

An qui dederunt Obsides, fugientes recipere possint?

CUm Romani Porsenæ regi Hetruriæ de fœdere pacis Obsides dedissent, Clælia virgo una ex Obsidibus, cum castra Hetruscorum, forte haud procul à ripa Tyberis locata essent, frustrata custodes, Dux agminis virginum, inter tela hostium Tyberim tranavit, sospitesq; omnes Romam ad propinquos restituit; quod ubi Regi innotuit Oratores Romam mittit, ad Clæliam Obsidem deposcendam, alias haud magni facere, & præ se ferre, si Obses non dedatur, pro rupto fœdere habiturum, sic deditam inviolatam ad suos remissurum, utrinque, inquit Livius, constitit fides, & Romani pignus pacis ex fœdere restituerunt, & apud Regem Hetruscum non solum tuta, sed honorata Clæliæ virtus fuit; Nam virginem parte obsidum, qui manserant, donavit, & quos vellet, eligere permisit. Illa, productis omnibus, impuberes elegit, quod & virginitati decorum, & eam ætatem ab hoste liberandam censeret, quæ maximis opportuna injuriis esset. Bodinus ait, quod semper licuit obsides fugientes necare, etiamsi expressum pactis de hoc non esset: Et sic Tarentini, qui fugere tentarunt, retracti Romam, virgis cæsi, & de saxo dejecti sunt, Gentilis idem jus esse dicit, quia, Obsides non sunt captivi, quibus fugere licet; Obsides enim dati sunt ex conventione, quam non licet fallere. At Grotius, constat inquit Obsidi fugere non licere, si ab initio, aut postea, quo laxius haberetur, fidem dederit: Alioquin videtur non is animus fuisse civitatis, obligandi civem, ne aufugeret, sed dandi hosti facultatem qualis vellet custodiæ, & sic ait defendi potest Clæliæ factū; Gentilis vero, & Grotius ambo concludunt, civitatem quæ dedit, Obsidem recipere,

recipere, & retinere non debere, non magis quam recipere rem datam pignori citra furti crimen, & proinde Edvardus tertius Rex Angliæ Gallum juste accusabat, quod contra jus obsidem fugientem recepisset.

Vid. Livium, lib. 2. Gentilem, lib. 2. cap. 19. Grotium, lib. 2. cap. 20. §. 54.

SECT. X.

De Quæstionibus Delicti inter eos quibuscum Bellum est.

Quæstiones de Delicto inter eos quibuscum bellum est, sunt, in quibus quæritur, An id præstitum sit quod oportuit, in inchoatione, & prosequutione belli, nec non in executione post partam victoriam.

1. *An bellum aliquando omissa indictione movere liceat?*

CUm Gustavus Adolphus Rex Sueciæ Germaniam cum exercitu invasisset, Ferdinandus secundus Imperator datis ad eum literis, scripsit, Vehementer se mirari, quod tanto cum exercitu Romanum imperium invasisset, & bello non indicto, tantas turbas excitasset: Quibus Respondet Rex, Se non arbitrari, fieri posse, ut præteriti temporis acta Imperatori tam cito exciderent; Ejus castrorum Præfectum, absque ulla belli denuntiatione integrum, & potentem exercitum, sub signis Aquilarum in Borussiam duxisse, toti orbi cognitum, ac perspectum esse; quare se prospicere non posse, quo prætextu denuntiatio belli, quam ipse oblitus erat, a se qui bellum non intulit, sed repulit, postularet; sibive imputare queat, quod contra omnium gentium jura egerit: Neque enim jura illa exigunt, ut vis injusta, quæ alteri infertur, per fœciales propulsetur, cum natura, & res ipsa, unicuique arma ad salutem, in hujusmodi casu expediendam concedat: Neque tamen belli denuntiationem, se prorsus omisisse, quin potius, sedulo cavisse,

Civium partem, ab urbe, quam Cæsari reliquisset, seduxisset, dicebat non in parietibus esse rempublicam. Modestinus vero Jureconsultus, ait, Si aratrum in Civitatem inducatur, ut passa est Carthago, Civitas esse desinit; Certe non est eadem Civitas, quæ, ne deleretur Legati orabant, & cujus salutis expectatione Obsides, & naves à Carthaginiensibus tradebantur. Et Gentilis ait, Etsi sit differentia Urbis, & Civitatis, quod urbs ædificia, Civitas incolæ sint, tamen est interpretatio omnis sinistra, & extranea quæ auribus vulgi non consonat: Nec civitas sine urbe, ædificiis, & mænibus est, in quibus multa Civitatis ratio est, & addit quod in pluribus tertii belli Punici, Romani defendi vix possunt.

Vid Livium, 5 Decad. ult. Diodorum lib. 11. D. Quibus modis ususfruct. amittatur l. 21. Boderum, lib. 1. cap. 6. Gentilem, lib. 2. cap 4. Grotium, lib. 2 cap. 16. §. 15.

An provocato, pacto Pacis contravenire liceat?

MArtius Legatus Romanorum, Perseo Regi Macedoniæ, qui fœdus cum Philippo patre initum renovarat, objecit, quod Abripolim Amicum atque Socium populi Romani regno expulisset: Cui respondit Perseus, Si est in fœdere ita scriptum, ut, ne si bellum quidem quis inferat, tueri me, regnumq; meum liceat, mihi fatendum est fœdus violatum esse, quod me adversus Abripolim Socium populi Romani defenderim. Sin autem jure gentium, ita comparatum sit, ut arma armis propulsentur, quid tandem facere me decuit, cum Abripolis regni mei fines pervastâsset, multa libera capita, magnam vim mancipiorum, multa millia pecorum abegisset. Pactū pacis, inquit Grotius, admittit, ut si nova causa subsit, vis bellica inferatur, quæ si probabiliter afferri potest, satius est injustitiam sine perfidia, quam cum perfidia admissam credi. Et Thucidides, Pacem rumpunt, inquit, non qui vim vi arcent, sed qui priores vim inferunt.

Vid. Livium Decad 5. lib. 2. Grotium, lib 3 cap. 20. §. 28. Gentilem, lib. 3. cap. 24

An Obsides dati liberent à fide jurejurando præstita?

BOdinus Franciscum Gallorum Regem, fœderis Madritiani religione solutum asserit, quod filios Obsides dedisset: Obsides autem, inquit Ayala, quemadmodum fidejussores, & pignora, principali Obligationi accedunt, quo diligentiùs cautum sit Adversario, & tantum abest, ut principalem obligationem tollant, ut sine eo consistere nequeant: Itaque Johannes Rex Gallorum, in prælio ab Anglis captus, & dimissus, fide data de revertendo, si minus pacta implerentur; tametsi, & ipse filium Obsidem dedisset, ad hostem redire maluit, quam fidem datam violare.

Vid. Bodinum, lib. 5. cap ult. Ayalam, lib. 1 cap 6 nu. 5. Gentilem l. 2 cap 11. in fine.

An Obses detineri possit, mortuo eo, pro quo datus est?

DEmetrius, qui pro Antiocho fratre Romæ Obses erat, cognita ejus morte Senatum adiit; Obsidem inquiens, se vivo fratre venisse, eo mortuo cujus Obses sit, se ignorare: Dimitti igitur se ad regnum petendum æquum esse, quod sicuti jure gentium majori fratri cesserit; ita nunc sibi, qui ætate pupillum antecedat pupillus cedere debeat. Cum vero se non dimitti animadverteret à Senatu, tacito judicio tutius apud pupillum, quam apud eum regnum futurum arbitrante, specie venandi ab urbe profectus Hostiam, tacitus cum fugæ Comitibus navem conscendit. Gentilis ait per leges civiles fidejussorē liberari qui spopondit Titiū non facturum eo mortuo; Alios autem distinguere, an dictum sit Titium regem Syriæ non facturum, quo casu liberatur fidejussor, moriente Titio, an ita, Syriæ Regem Titium non facturum, quo casu fidejussor non liberatur, quasi in priori adjectum sit de rege ad ostendendum, qui ille sit Titius, in posteriori de Titio ad ostendendum Regem qui tunc est. Ipse vero non definit an hujus generis distinctiunculæ juris civilis, in hujusmodi juris gentium negotiis lo-

cum habeant. Censet tamen quod aliquando persona pacto in eritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum est, ut, cum res etiam ad successorem pertinet: Et è contra, etiamsi nomen proprium usurpatum non sit, personam tamen respicere, ut cum factum est compromissum in Regem, quo extincto, conventio de compromisso extincta habenda est.

V. d. Iustinum, lib. 34. Gentilem, l. 2. cap. 19. Grotium, lib. 3. cap. 20. § 57.

An qui dederunt Obsides, fugientes recipere possint?

CUm Romani Porsenæ regi Hetruriæ de fœdere pacis Obsides dedissent, Clælia virgo una ex Obsidibus, cum castra Hetruscorum, forte haud procul à ripa Tyberis locata essent, frustrata custodes, Dux agminis virginum, inter tela hostium Tyberim tranavit, sospitesq; omnes Romam ad propinquos restituit; quod ubi Regi innotuit Oratores Romam mittit, ad Clæliam Obsidem deposcendam, alias haud magni facere, & præ se ferre, si Obses non dedatur, pro rupto fœdere habiturum, sic deditam inviolatam ad suos remissurum, utrinque, inquit Livius, constitit fides, & Romani pignus pacis ex fœdere restituerunt, & apud Regem Hetruscum non solum tuta, sed honorata Clæliæ virtus fuit; Nam virginem parte obsidum, qui manserant, donavit, & quos vellet, eligere permisit. Illa, productis omnibus, impuberes elegit, quod & virginitati decorum, & eam ætatem ab hoste liberandam censeret, quæ maximis opportuna injuriis esset. Bodinus ait, quod semper licuit obsides fugientes necare, etiamsi expressum pactis de hoc non esset: Et sic Tarentini, qui fugere tentarunt, retracti Romam, virgis cæsi, & de saxo dejecti sunt, Gentilis idem jus esse dicit, quia, Obsides non sunt captivi, quibus fugere licet; Obsides enim dati sunt ex conventione, quam non licet fallere. At Grotius, constat inquit Obsidi fugere non licere, si ab initio, aut postea, quo laxius haberetur, fidem dederit: Alioquin videtur non is animus fuisse civitatis, obligandi civem, ne aufugeret, sed dandi hosti facultatem qualis vellet custodiæ, & sic ait defendi potest Clæliæ factũ; Gentilis vero, & Grotius ambo concludunt, civitatem quæ dedit, Obsidem recipere,

recipere, & retinere non debere, non magis quam recipere rem datam pignori citra furti crimen, & proinde Edvardus tertius Rex Angliæ Gallum juste accusabat, quod contra jus obsidem fugientem recepisset.

Vid. Livium, lib. 2. Gentilem, lib. 2. cap. 19. Grotium, lib. 2. cap. 20. §. 54.

Sect. X.

De Quæstionibus Delicti inter eos quibuscum Bellum est.

Quæstiones de Delicto inter eos quibuscum bellum est, sunt, in quibus quæritur, An id præstitum sit quod oportuit, in inchoatione, & prosequutione belli, nec non in executione post partam victoriam.

1. *An bellum aliquando omissa indictione movere liceat?*

CUm Gustavus Adolphus Rex Sueciæ Germaniam cum exercitu invasisset, Ferdinandus secundus Imperator datis ad eum literis, scripsit, Vehementer se mirari, quod tanto cum exercitu Romanum imperium invasisset, & bello non indicto, tantas turbas excitasset: Quibus Respondet Rex, Se non arbitrari, fieri posse, ut præteriti temporis acta Imperatori tam cito exciderent; Ejus castrorum Præfectum, absque ulla belli denuntiatione integrum, & potentem exercitum, sub signis Aquilarum in Borussiam duxisse, toti orbi cognitum, ac perspectum esse; quare se prospicere non posse, quo prætextu denuntiatio belli, quam ipse oblitus erat, à se qui bellum non intulit, sed repulit, postularet; sibive imputare queat, quod contra omnium gentium jura egerit: Neque enim jura illa exigunt, ut vis injusta, quæ alteri infertur, per fœciales propulsetur, cum natura, & res ipsa, unicuique arma ad salutem, in hujusmodi casu expediendam concedat: Neque tamen belli denuntiationem, se prorsus omisisse, quin potius, sedulò cavisse,

cavisse, ne quis se, præter opinionem armis oppressum fuisse, conqueri posset. Nam binis ad Electores literis, & regni sui Consiliario, ad Generalem ipsius misso, disertè testatum fuisse, nisi illata sibi injuria sarciretur, se tandem post æquissimas suas querelas, aliam viam, se, suamque dignitatem tuendi, initurum. De hac vero quæstione Jureconsulti ita statuunt, Sicut citatio in foro civili, ita in bello denuntiatio aliquando ex justâ causâ omitti potest. Utpote, 1°. Cum suscipitur bellum ex causa necesssariæ defensionis. 2°. Cum his bellum infertur, qui jam hostes habentur. 3°. Cum contra rebelles, & defectores arma sumuntur, quia cum illis jus gentium non observatur; ita Campanis & Fidenatibus defectoribus, Romani bellum non denuntiarunt. 4°. Fœciales tradunt, non opus esse amicitiæ renuntiare, cum Legatis res repetentibus, eæ nec redditæ sunt, nec sit aliter satisfactum; Similiter apud Dionem, Cæsar disserit, ad movendum Ariovisto bellum, absque Senatus, & populi decreto; Qui ait, obstringere bella ad quæ parari homines possint, & querelæ, & Indictiones præire, sed alia exorire, quæ tanquam jusserit necessitas non possunt in disceptationem adduci.

V. d. Arma Suecica p. 54. Gentilem, lib. 2. c. 2.

2. *An post Denuntiationem bellum statim movere liceat?*

PEtrinus Bellus ingenuè fatetur, se nullibi statos dies inferendi belli post indictionem comperisse. Ait tamen naturali ratione æquum esse, ut aliquod temporis intercedat, quo quis se præmuniat, & defensioni præparet, alias doli accusari potest, qui eodem fere momento bellum indicit, & aggreditur, quamvis paratum se præstare oportet, qui sibi bellum indicendi causam præbuit. Maximè si sit causa recens, ardua, & inexcusabilis. Gentilis tradit, Post indictum bellum, expectari adhuc solitum dies tres, & triginta, antequam gereretur. Et fortassis quod de triduo mentionem facit, originem duxit à Constitutione Imperiali, quæ habetur apud Guidonem Papæ, & male egisse Cyrum ait, qui Armenio Regi simul intulit & indixit bellum, & Romanos malè, qui tertium bellum Punicum, momento indictum, & illatum sic gesserunt, &

itaque

itaque Episcopum quendam Chosroi Regi Persarum rectè dixisse, facere ipsum indignè, qui nullum tempus Justiniano tribueret ad deliberandum, ut, vel de pace inter se convenrient, vel bellum ex condicto gererent. Grotius vero affirmat, jure gentium nullum tempus post indictionem requiri, nec Cyrum aut Romanos reprehendit, Agnoscit tamen posse contingere, ut ex naturali ratione tempus aliquod intercedat, pro negotii qualitate, puta cum res repetitæ sunt, aut pœna in nocentem postulata, & id negatum non est, Tunc enim dandum est tempus, quo id quod petitum est commodè præstari possit.

Vid. Petrinum Bellum part. 2. c. 8. nu. 9. Gentilem lib. 2. cap. 1. in fine. Grotium lib. 3. cap. 3. §. 13.

3. *An in bello Dolo uti liceat?*

CUm Darius Babyloniam obsedisset, difficilisq; esset urbis expugnatio æstuante Rege, Zopyrus, nasum, labia, & aures sibi præcidi fecit, & transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur, & populo ostendit laniatum corpus, de crudelitate Darii querens, & hortatur, ut patiantur, se commune bellum recentiori ira gerere, Nota nobilitas viri, pariter & virtus omnibus erat; nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis habebant, constituitur ergò Dux omnium suffragio, & accepta parva manu, semelátq; iterum cedentibus ultro Persis, secunda prælia fecit, ad postremum universum exercitum sibi commissum Regi prodidit, urbemq; ipsam in potestatem ejus redegit. Livius vero claros magis, quam honestos esse ait, qui talia Zopiri admiserint in corpus suum, ac fraudes transfugiorum, artes esse minime Romanas, & Messala parum honestam rem subverebatur, quod Menedorus proditurus Pompeii classe, petebat, ut aliquantisper sibi liceret infestare classem Cæsaris. Polybius vero asserit quæ vi fiunt in bello minoris esse, quam quæ ex occasione, & dolo geruntur, ac Ammianus dicit, nullo discrimine virtutis, ac doli prosperos omnes laudari bellorum eventus, & Jurisconsulti bonum dolum vocant, quem adversus hostem quis machinatur. Gentilis postquam authoritates in contrarium recensuit, concludit, Quod mirum videri possit. Respondeo juste eos agere,

& qui transfugiunt,& qui transfugas mittunt. Grotius huc etiam refert actus eorum,qui hostium armis,signis, vestibus, velis utuntur. Hæc enim omnia ejus generis sunt, ut à quovis pro arbitrio usurpari possunt.

Vid. Iustinum lib 1. in fine Gentilem lib. 2. cap. 2. & 3. Et Grotium lib. 3. cap. 1, § 6 & seq.

4. *An apud Hostes falsiloquio uti liceat?*

THemistocles cum vereretur, ne post victoriam Atheniensium navalem,Xerxes adhuc in Græcia subsisteret, atque in novas angustias Græcos induceret, simulata amicitia Xerxen monet, ut festinaret abire è Græcia,antequam exitus ipsi, à Græcis intercideretur;& Ventidius cum exploratores Parthorum nosset, qui ad se transfugæ videri volebant, humaniter tanquã amicos tractans,sinebat se ab illis audiri, quòd facturus quid foret,quando aliud cogitabat,ut illi de perceptis quasi consiliis Parthos facerent certiores, qui ad nuntiata pararent se,& ut imparati offenderentur, ubi ipse eos invadere constituisset. Themistocles Hosti, Ventidio contra hostem falsiloquio sive mendacio usus est. Augustinus tamen negat unquam justum esse mendacium etsi Hostis per illud fallatur, qui alias juste fallitur,sed Regulæ de non mentiendo, Exceptionem,Nisi adversus hostes,addit Plato, Zenophon, Philo inter Judæos,inter Christianos Chrysostomus, & Theologi, præter Augustinum ferè omnes,quod & Gentilis,& Grotius probant. Monent tamen quod de falsiloquio dictum est, ad asserentem sermonem, non ad promittentem referendum. Nam ex promissione jus confertur ei,cui fit promissio,idque etiam inter hostes locum habet.

Vid. Plutarch. Themistoclem Dioni lib 49. Gentilem lib. 2. cap. 5. Grotium lib. 3. cap. 1. §. 17. & 18.

5. *An veneno hostes tollere liceat?*

CUm Perseus cum Tarentino quodam egisset,ut Romanos veneno tolleret Livius ait eum non justum bellum animo regio sed per clandestina scelera latrociniorum, ac veneficiorum grassatum

gra ſſatum eſſe. Baldus vero tradit licitum eſſe hoſtem veneno occidere, prout docet Vegetius, & quod ad defenſionem vetitis armis uti permiſſum, cum nihil ſit illaudabile in via defenſionis. De Vegetii authoritate dubitat Gentilis, & ſiquid ejuſmodi tradat. id in ſtratagemmatis opinatur, quæ jus non faciunt. Et manifeſte falſum ait, quod in Bello defenſivo permitti traditur, Quia defenſio debet eſſe inculpata. In contrarium affert L. Flori authoritatem, qui ſcribit cum Aquilius Aſiatici belli reliquias confecit, mixto veneno fontibus, ad deditionem quarundam urbium. Ea res ut maturam, ita infamem fecit victoriam, quippe cum contra fas Deûm, moreſq; majorum, medicaminibus impuris, in id tempus ſacroſancta arma Romana, violaſſet. Hujus etiam criminis arguit Hiſpanos, qui Neapoli obſeſſi à Gallis, nocte egredientes puteos hoſti venenabant, & gnari morbi, antea Neapolitani, poſtea Gallici nuncupati, & contagionis ejuſdem, clam ſcorta, & ea formoſiſſima ex urbe miſerunt, à quibus Gallicus exercitus inficeretur. Grotius autem cenſet, non idem ſtatuendum, de aquis ſine veneno corrumpendis, ut bibi nequeant, Id enim perinde habetur, ac ſi avertatur flumen, aut fontis venæ intercipiantur, quod & natura, & conſenſu gentium licitum eſt.

Vid. Gentilem lib. 2. cap 4. Grotium lib. 3. cap 4. §. 15.

6. *An Hoſtem immiſſo percuſſore interficere liceat ?*

CUm Porſena Rex Hetruſcorum, ſtudio Tarquinios Romam reducendi, urbis faucibus incubaret, Mucius Scævola Regem per inſidias in caſtris ipſius aggreditur, ibi, cum ſtipendiũ fortè militibus daretur, & ſcriba cum Rege ſedens pari fere ornatu, multa ageret, eũq; milites vulgo adirent, Mutius Scribam pro Rege interfecit, & cum fruſtrato circa purpuratum ictu, teneretur, ardentibus focis injecit manum, terroremq; geminat dolo, ut ſcias inquit quem virum effugeris, idem ttecenti juravimus, unde Rex territus, Romanos liberos eſſe juſſit. De quo facto Seneca. Facere aliquid in illis caſtris fœlicius potuit, nihil fortius. Alius Romanus, in prælio ſimulans ſe unum ex militibus Mithridatis, prope congreſſus, tanquam quippiam ei dicere cupiens, Regi vulnus intulit &

quamplura ejusmodi exempla Gentilis recitat; nec probat tamen, sed justam censet Alexandri magni querelam de nece Patris, per Darii procurationem perpetrata: Cum habeatis arma licitamini hostium capita. Laudatq;, quod ejusdem Darii necem parricidialem immani supplicio ultus est. De facto Scævolæ aliter censet Grotius, in quo ipse Porsena nihil agnovit, nisi virtutis. Distinguit tamen inter eos qui cum talia aggrediuntur, nullo fidei vinculo astringuntur, ut subditi in regem, vassali in Dominum, Milites in eum cui militant. At de his percussoribus quorum facto perfidia inest, aliter censendum ait, Neque enim ipsi tantum contra jus gentium faciunt, sed & qui eorum opera utuntur.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap 8. Grotium, lib. 3. cap 4 nu. 18.

7. *An hostium superstitione ad eorum periculum abuti liceat?*

PHilippus Macedoniæ Rex milites suos pugnaturos contra Phocenses Lauro coronavit, quod Phocenses templum Apollinis spoliassent, & itaque ad aspectum frondis ejus Dei terrerentur, quod evenit; Nam terga illico obverterunt, & cæsi incruentam regi victoriam tradiderunt. Sic captum in Epiro oppidum inexpugnabile perhibetur, cum proditor illic mersisset in puteo, qui solus potum præbebat, canem, quod Præsidiarii milites Græcæ superstitioni addicti, citiùs morituros, quam de aqua contaminata morituros, se contenderent. Gentilis ait, Superstitione Hostium abuti cur non liceat nulla causa est. Arbitri vero in gallorum præliis, gallum capite mulctare solent, qui allio infectus est, ut alter gallus per fœtorem ex arena profligari videatur. Et Duelli Legibus, quæ virtuti, & honori maximè prospiciunt, improbum habetur, si quis dimicaturus sub veste exteriori, clàm tunica loricata induatur quô adversarii ictus irriti, & inanes reddantur.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 2. Zonaram, tom. 2. Scander. 5.

8. *An*

8. *An Jus talionis inter hostes locum habeat?*

CUm ingenti Pœnorum classe circa Siciliam devicta, Duces ejus fractis animis, consilia petendæ pacis agitarent, & Amilcar ire se ad Consules audere negaret; ne eodem modo catenæ sibi injicerentur, quo ab ipsis Cornelio Asinæ Consuli, injectæ fuissent, & Auno certior Romani animi æstimator, nihil tale timendum ratus, magna cum fiducia ad eorum colloquium tenderet, cum de Belli fine ageret, Tribunus militum dixit, posse illi merito evenire, quod Cornelio Asinæ accidisset; uterque vero Consul Tribuno tacere jusso, isto metu inquiunt, Auno, fides nostræ Civitatis te liberat; Claros inquit Valerius Maximus, fecit tantum hostem vincire potuisse, sed multo clariores, noluisse. Gentilis vero inter hostes jus talionis licitum esse videtur defendere, & ait Romani juste captos virgis cædunt, & securi feriunt, quod sui ab hostibus capti immolati fuissent, & filiis Reguli nobilissimos Pœnorum captivos dederunt trucidandos, perdendosq; in Patris vindictam, qui Carthagine sævissima morte interfectus fuit: Idem narrat, tractatos à Florentino pessime, etiam suspensos Hispanos, quoniam Florentini alibi pessime tractati ab Hispanis fuissent. Quod refert Jovius, & affirmat, Non hic dici valere, Se non illos esse, qui crudeliter egerint, ideoq; crudeliter tractandos non esse. Nam unum corpus est exercitus, nnum corpus sunt hostes, unum corpus sunt qui ab una parte bellum faciunt. Contra Grotius, ait, Talionem naturam non admittere, nisi in ipsos qui deliquerunt, nec sufficere, quod hostium unum quasi corpus, factione quâdam intelligas, quia singuli qui non consenserunt malo, afficiendi non sunt ob delictum universitatis; unde Plutarchus Syracusanos hoc nomine accusat, quod Hicetæ uxores, & liberos occiderint; ideo tantum quod Hicetas Dionis uxorem, sororem & filium interfecisset.

Vid. Valerium Maximum, lib. 6. cap. 6. Gentilem, lib. 2. cap. 18. Grotium, lib. 3. cap. 11. §. 16. & l. 2. c. 21. §. 18.

9. *An in deditos, qui inutili defensione hosti negotium facesserunt, sævire liceat?*

HEnricus secundus Rex Galliæ captis Bovinis, nonnullos nimium obstinatos, suspendi jussit, quia contra militarem disciplinam, conati essent locum debilem, quem nullo pacto tueri poterant, contra copias regias propugnare. Et Jovius refert, quosdam, deditos arbitrio victoris, quod loca immunita, pertinaciter retinere voluerint, turpi morte affectos: Neapolitanus vero respondit Belisario, Pertinax studium in aliquem, nemo judicet dignum supplicio; Et considerandum quod non absque certissimo capitis periculo, quis possit locum assignatum deserere, aut statione, vel præsidio decedere. Gentilis ait, milites in hujusmodi casibus obstinatos, excusari posse, at ab omni culpa nequaquam liberari, quia ad impossibilia non tenebantur, nec considerandum, quod miles malè metuat à suo Principe, cum injustitia aliena, non debet hosti esse incommodo.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 16. Grotium, lib. 3. cap. 4. ỽ. 13.

10. *An eos qui de deditione agentes, interim munitiones parant, & hostilia agunt Severius tractare liceat?*

RHegio per vim à Ferdinando recepto, Galli omnes de mænibus præcipitati sunt; quòd, ut cæptas munitiones perficerent, de deditione simulatò egissent, crebrísque colloquiis Regem diu ludificati erant, & quosdam etiam milites ante mænia tormentis interfecissent. In eos, inquit Gentilis, qui deditionem omnino pepigerunt, & non præstiterunt, meritò aliquando sævitum est, ut, cum Præsidiarii pepigissent Franco, Perpinianum intra triduum dedere, mox de auxilio suis subvenientibus indicant, quod cum Francus cognovit, & fraudem sensit petiti tridui, vi oppidum adoritur, expugnat, fæminasq; & impuberes cædit: Cum vero de deditione conventum non est, indignè, inquit, Galli eo supplicio à Ferdinando affecti sunt, quoniam tractatus ad nihil astringit; nec quicquam est, quod vetet simulare, & per dolum rebus suis deservire.

vire. Cædi incautorum militum, aliquid dandum videbatur, sed nec ob hanc Ferdinandus excusandus. Cur enim illi ad mænia? Si nihil perfidiæ intervenit sæviendi causa non erat.

Vid Gentilem, lib. 2. cap. 18.

11. *An cum hoste, qui se dedidit, infido & inconstanti, severius agi possit?*

CUm Campsani se Mario dedidissent, eorum oppidum incensum, puberes interfectos, alios venditos, prædamq; militibus divisam, Salustius refert, Quod facinus, inquit, contra jus belli, non avaritia, neque scelere Consulis admissum, sed quia locus Jugurthæ opportunus; Romanis aditu difficilis, genus hominum mobile,& infidum, ante neque beneficio, neque metu coercitum; Gentilis contra jura belli ordinaria, factum dicit, à jure tamen singulari, & extraordinario sustineri posse, atque ita Cæsarem, non Numidis, non Jubæ, qui se dediderunt pepercisse, & sævè aliquando Gallos tractasse, ut genti, ad omnia consilia mobili, terribilis exempli notam inureret.

Vid. Gentilem lib. 2. cap 18.

12. *An captos qui coerceri non possunt, interficere liceat?*

ANgli in nobili illa pugna, Regis Henrici quinti auspiciis ad Agincurtum commissa; qua Gallicum imperium pessum dederunt, cum plures captos haberent, quam ipsi victores, veriti nocturna pericula, selectis nobilioribus, cæteros trucidârunt, factum inhumanum, inquit historia; nec tam cruentum Prælium, quam victoria fuit, Gentilis inquit, se laudare non posse. Laudat vero Scotos, qui licet maximum periculum immineret, captivos non necarunt, & Galliæ Ducem, qui ut multitudine captivorum castra exoneraret,generosè dimisit omnes: Quærit tamen, annon causæ sint singulares, propter quas captivi occidantur? & refert Annibalem, à Fabio circumventum, ne quid imminente periculo tumultus esset à captivis, eos omnes qui erant quinque millia cæcidisse,,

disse, & Centum captivos, cum in prælium processurus erat necasse, quia neque fidere potuit iis, nec eos custodire.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 16.

13. *An his captis parcendum sit?*

LIgarius à Cæsare captus, dimittendus fidem dedit, se postea contra Cæsarem nihil moliturum, quod cum non præstitisset, & iterum in manus Cæsaris devenisset, propter ingratitudinem, & perfidiam interfectus est, Et plures iterum captos idem interfecit, stultitiæ deputans, servare eos, qui non semel adversati essent. Cæterùm, ait Gentilis, hoc præcipuè obtinet in mercenariis, nam ut civis vel millies captus, asperiùs tractari possit, nulla causa est; Neque enim non tueri patriam, aut Principi suo non parere, quisquam obligari potest.

Vid. Gentilem, lib. 2. cap. 18.

13. *An Obsides, ob delictum eorum à quibus dati sunt, interimere liceat?*

THraces interfecerunt aliquando Obsides ducentos quinquaginta, Romani Volscos, Auruncos, trecentos: At Narseti, bono Duci atrox visum est, de innoxiis Obsidibus supplicium sumere; & Scipio aïebat, Se non in Obsides innoxios, sed in eos qui defecissent, sæviturum, nec ab inermi, sed ab armato hoste pœnas expetiturum; Si vero qui Obses venit, est, aut ante fuit, in numero delinquentium, aut post fidem à se datam, in re magna fefellit, fieri potest, ut supplicium injuria vacet; ita Grotius: Gentilis vero, ait, Etsi nihil peccarunt, justum est, & expedit, ut Obsides puniantur, sic enim, Fides rerum pretiosissima asseritur, & jus militiæ delicatissimum conservatur, argumento, quod pœna est ex Conventione, & ergo justa, sicuti, si ex culpa venisset, aut peccato: Grotius ait, ita obtinuisse, cum vulgo crederetur, quemque in vitam suam id jus habere, quod in res alias, atque id jus consensu tacito, aut expresso pervenisse ad Civitatem: At post-

quam

quam innotuit, Dominium in vitam, Deo exceptum, creditum eſt, neminem poſſe, ex pacto, vel conventione, jus cuiquam dare ad vitam, aut ſuam, aut Civis ſui.

Vid. Gentilem lib. 2 cap. 19. Grotium lib. 3 cap. 4. § 14. & cap. 11 §. 18.

15. *An in fœminas & pueros bello victos ſævire liceat?*

THraces capta Mycaleſſo, fœminas quoque, & infantes occiderunt, narrante Thucidide, Idem de Macedonibus, cum Thebas cepiſſent, narrat Arrianus, & Germanicus Cæſar, ut refert Tacitus, cum vicos Marſorum qui Germaniæ populus erant, vaſtavit, non ſexus, non ætas moderationem attulit. Grypus vero apud Juſtinum, à nullo unquam majorum ſuorum, inter tot domeſtica, & externa bella poſt victoriam in fæminas ſævitum, quas ſexus ipſe & periculis bellorum, & ſævitia victorum eximit: Exempla in contrarium, vel ad ulciſcendum gravem cladem ſuorum, vel ad gravia facinora puniendum referuntur.

Vid. Gentilem lib. 2 cap. 21. Grotium lib. 3. cap 4. § 9 & lib 3 cap. 10. § 10.

16. *An fœminis, quæ armatæ virorum munia obierunt, ſit parcendum?*

AUrelianus Imperator mulieres, quas virili habitu pugnantes cepit, multas cecidit, alias in triumphum duxit, Gentilis non parcendum ait Amazonibus, quales fuerunt, Artemiſia, Zenobia, Victoria, mater caſtrorum cognominata, non furialibus illis, quæ ad Monam inſulam Suetonio Paulino occurrerunt, non magis quam viro ulli. At Spartani ab Argis oppugnandis abſtinuerunt, quia in defenſione mulieres erant, quas lædere ignomioſum arbitrabantur, Gentilis reſpondet, in eo quod viros agunt, non ſunt fæminæ, aliter facilè eſſet contra hoſtes tueri omnia, poſitis fœminis, cuſtodibus, & defenſoribus, aitq; Spartanos verius ab oppugnatione abſtinuiſſe, quia ignominioſum fuiſſet, quod metuebant, à fœminis repelli.

Vid. Gentilem. lib. 2. cap 21.

17. *An stupra in fœminas bello victas admittere liceat?*

CAptis Thebis ab Alexandro, Timocleam, insignem fæminam Thebanam, Thracius quidam Dux constupravit, quumq; post id, eam posceret pecuniam, à muliere ad puteum seductus fuit, in quo dixerat, pretiosiora rerum suarum occultari, Ducemq; seperos putei, spectandi causa inclinatnm, in profundum detrusit, superneq; injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quænam esset, Eaque imperterrita; Theaginis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans, pro Græciæ libertate occubuit, Magnanimitatem mulieris, & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit, Ducem etiam fortassis, quod passus est, meritum, existimans, Stupra certe in fæminas non probasse Marcellum videbatur, qui antequam Syracusas caperet, dicitur curam gessisse pudicitiæ servandæ, & Ælianus cum narrasset, à Sycioniis victoribus, fæminarum, & virginum Pellenæarum pudicitiam prostitutam, exclamat, Crudelia hæc per Deos Græciæ, & quantum memoria complector, nec ipsis Barbaris probata. Et Licet multa exempla sunt in contrarium Ineptus est, inquit Gentilis, de Bodino loquens qui trahit ad justitiam bellicam, hæc usurpata in bello injustè, Neque hic dat talioni locum. Grotius vero ait, stupra in fæminas alii permiserunt, spectantes injuriam solum in alienum corpus, cui injuriæ, quicquid hostile est non subjacere videbatur. Alii non permiserunt actum efferatæ libidinis, qui nōn magis in bello, quam in pace impunitus esse debet, atq; hoc jus gentium inquit est, non omnium sed meliorum.

Vid Curtium lib. 2. Gentilem lib. 2. cap. 21 late Grotium lib. 3. cap 4. §. 19.

18. *An Sacerdotes in bello captos durius tractare liceat?*

RIchardus primus Rex Angliæ, Philippum Episcopum Beavoicensem in bello captum, in carcerem, & vincula conjecit, de quo cum Episcopus ad Pontificem Romanum graviter conquestus esset, Pontifex literis ad Regem datis obnixè rogavit ne filium dilectum

lectum,personam sacram & pastorem gregis Dominici ulterius detineret, unde Rex Legatum ad Pontificem amandavit, & jussit Pontifici ostendere arma,quibus indutus Episcopus captus erat, Et verbis filiorum Jacobi Patri quærenti, de eorum fratre absente,eum alloqui. Hanc invenimus,vide num hæc sit tunica filii tui. Cui Pontifex respondit,Hæc nequaquam est tunica filii, aut fratris mei, sed alicujus sobolis Martis,& per me,illius intercessione pro libertate sua recuperanda,si volet,utatur. Plutarchus vero narrat; quod Cretenses, cum bellis intestinis colliderentur, à Sacerdotibus omnem noxam abstinuerunt , & Gotthi à Procopio laudantur qui Sacerdotibus Petri, & Pauli extra urbem pepercerunt. Gentilis vero ait,quod de Mulieribus tradidit, etiam de Sacerdotibus observandum,nimirum si tractent arma, iis non parcendum. Nec extra periculum censet,etiamsi arma non tractent, si per expeditiones,& circa opera belli laborantes, milites suos, concionibus, aut verbis excitent,& confirment contra hostes,pro quo adducit, quod apud Æsopum habetur in fabula, de Tubicine , qui cum exercitu profectus,eo superato,in manus hostium incidens , rogavit ne ipsum temerè,& injuste occiderent,quia neminem eorum occidit, nec pugnavit quidem,nec quicquam præter tubam gestabat, cui hostes responderunt,Ob id ipsi magis moriendum fuit, qui cum ipse pugnare non posset,alios ad pugnam excitaret, ait tamen Gentilis , cum hujusmodi militiæ servis mitius agendum esse.

Vid.Apothegmat.Anglic.Camd.Remanent. Gentilem lib.2.cap.22. Grotium lib.3 cap.10.§.10.

19. *An res sacras,& religiosas in bello violare liceat?*

CUm Titus Hierosolymam obsideret,cum Ducibus præcipuis de templo deliberationem iniit, quorum alii in ea erant sententia ut belli jure uteretur, nec ulli rei parceret , alii à templo violando,abstinendum censebant,nisi Judæi de templo bellarent, quo casu non templum , sed castellum haberetur, Cæterum Titus,etsi Judæi templo occupato repugnarent,se virorum loco, res inanimatas ulturum negabat,nec tantū opus se crematurum, cujus vastatio Romanis damno,conservatio ornamento futura esset, Quodque

postea incendio periit id pertinacia Sacerdotum, & Judæorum, qui inde excedere, recusabant, & furore militum, quem Titus cohibere non potuit, contingebat. Pomponius Jureconsultus, ait, cum loca capta sunt ab Hoste, omnia desinunt sacra esse, & idem, sepulchra, inquit hostium, nobis religiosa non sunt, ideoque lapides inde sublatos, in quemlibet usum convertere possumus. Thucidides vero, ait, jus fuisse inter Græcos, ut, qui in Hosticum impetum facerent, à locis sacris abstinerent, & Alba à Romanis diruta, Deum templis temperatum est, ait Livius, Gentilis probat in casibus quibusdam nec templis parcere, utpote 1° si ad usus bellicos conveniant, ut cum Genuenses fanum Ptolomaidæ occupassent, & nuper Veneti, fano ut ab hostibus profanato non pepercerunt, 2° cum par pari rependitur, & itaq; si Græcis incensis Sardibus, causam dederunt incendio templi Cybeles, tum Persæ hoc prætextu postea in Græcia templa juste cremaverunt, Grotius vero ita statuit. Quod licet jus gentium merum sacra non excipiat, & loca religiosa violandi impunitatem indulgeat, violari tamen non possunt, nisi Religione contempta, & quod summa sit ratio, quæ pro Religione facit.

Vid Zonarum. Gentilem lib. 2. cap. 22.
Grotium lib. 3. cap. 5. § 2. & 3.
Eundem lib. 3. cap. 12. § 6.

FINIS.